

ΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

αντί

Περίοδος Β'
Τεύχος 638
Παρασκευή
20 Ιουνίου 1997
Δρχ. 500

Μ. Ζουμπουλάκη

Α. Καστρινάκη

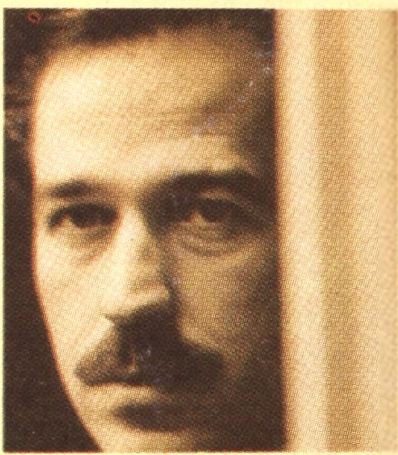
Β. Κιζήλος

Δ. Μητρόπουλος

Α. Μιχαλοπούλου

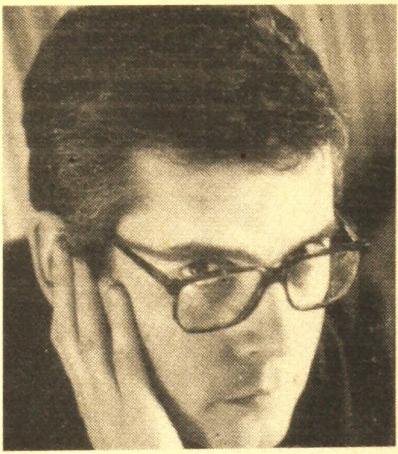
Β. Μπούτος

Γ. Σεχίδου

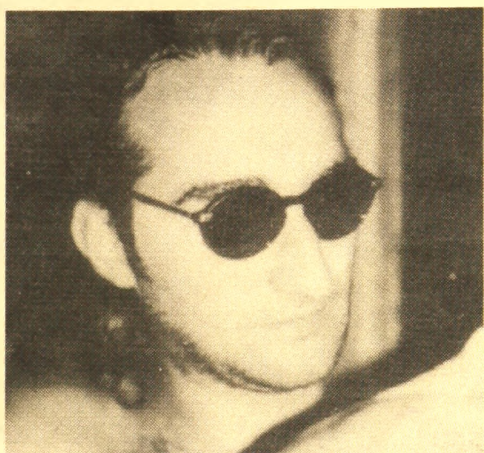
Σ. Τριανταφύλλου

Μ. Φάις

Α. Φιαμού

Α. Χρηστίδης

Χ. Χωμενίδης

Από την
1η Απριλίου 1996!

ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ
ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ
Η ΨΗΦΙΣΗ
ΤΗΣ ΣΥΜΦΩΝΙΑΣ
ΣΕΝΓΚΕΝ

•
**ΤΟ ΜΝΗΜΟΣΥΝΟ
ΤΟΥ ΑΝΔΡΕΑ**

•
ΤΑ ΝΕΑ ΒΑΛΚΑΝΙΑ

•
ΑΛΒΑΝΙΑ:

Εκλογές και βόλια

•
**ΕΝΑ ΝΑΥΑΓΙΟ
ΠΟΥ ΤΟ ΕΛΕΓΑΝ
ΚΕΝΤΡΟΑΡΙΣΤΕΡΑ**

•
**ΤΟ ΜΕΓΑΡΟ ΜΟΥΣΙΚΗΣ
ΕΠΕΚΤΕΙΝΕΤΑΙ
ΚΑΙ ΣΤΟ ΗΡΑΚΛΕΙΟ!**

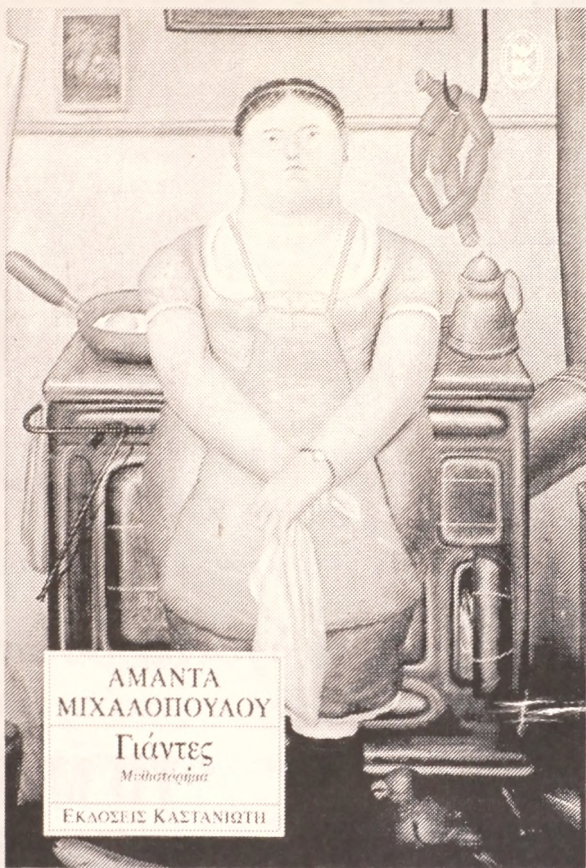
•
ΑΜΣΤΕΡΝΤΑΜ:

Τίποτε το καινούργιο

Λογοτεχνική γενιά του '90
ΧΑΜΕΝΗ ΑΤΛΑΝΤΙΔΑ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

ΒΡΑΒΕΙΟ
ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑΤΟΣ
ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ «ΔΙΑΒΑΖΩ»

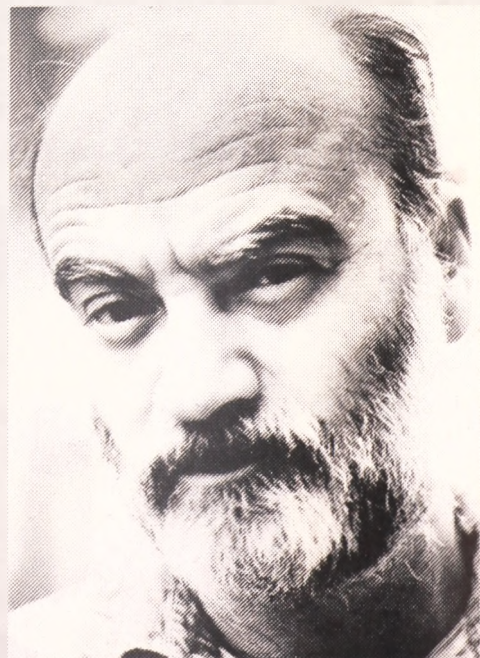
ΑΜΑΝΤΑ
ΜΙΧΑΛΟΠΟΥΛΟΥ

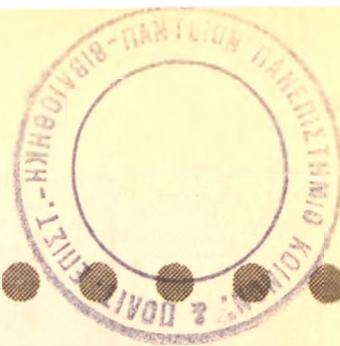

ΒΡΑΒΕΙΟ
ΔΙΗΓΗΜΑΤΟΣ
ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ «ΔΙΑΒΑΖΩ»

ΔΗΜΗΤΡΗΣ
ΝΟΛΛΑΣ

M. Ζουμπουλάκη

A. Καστρινάκη

B. Κιζήλος

Δ. Μητρόπουλος

A. Μιχαηλίου

B. Μπούτσος

Γ. Τσιγάνης

Σ. Τριανταφυλλίδης

M. Πάπης

A. Παπαίου

A. Χρηστίδης

X. Καμενίδης

Περίοδος Β' - Έτος 24ο - Τεύχος 638
Παρασκευή 20 Ιουνίου 1997 - Δρχ. 500
ΑΝΤΙ - ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα
Τηλ. 72.32.713-72.32.819 FAX: 72.26.107
ΑΝΤΙ ON-LINE: <http://www.compulink.gr/anti>
E mail: anti@compulink.gr

ΕΚΔΟΤΗΣ: Χρήστος Παπουτσάκης
ΑΡΧΙΣΥΝΤΑΚΤΗΣ: Ηλίας Κανέλλης
ΔΙΑΦΗΜΙΣΕΙΣ-ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ: Τασία Ρούμπου
ΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: Δημήτρης Γκέκας
ΜΟΝΤΑΖ: Τασία Λεβόν
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ: ΛΙΘΟΤΥΠ Α.Ε. Ιασιού 5, Περιστέρι
Τηλ. 57.22.201

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ:
Ετήσια συνδρομή: 26 τεύχη, Εξαμηνιαία: 13 τεύχη
ΕΠΙΣΥΝΔΡΟΜΗ: Εξαμ. 5.000 δρχ., Ετήσια 10.000 δρχ.,
για Οργανισμών, Τραπεζών, κ.λπ.: 40.000 δρχ.
Φοιτητική ετήσια: 8.000 δρχ.
ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ: ΕΥΡΩΠΗ - ΜΕΣΟΓ. ΧΩΡΕΣ:
Εξαμ.: 38 δολ., Ετήσια: 75 δολ.,
ΗΠΑ - ΚΑΝΑΔΑΣ - ΑΣΙΑ - ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ:
Εξαμ. 44 δολ., ετήσια 88 δολ.
ΒΑΣΜΑΤΑ - ΕΠΙΤΑΓΕΣ: Χρήστος Παπουτσάκης
Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα
ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ: ΔΡΧ. 500,
ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: ΔΡΧ. 1.000
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: Για τα βιβλιοπωλεία
της Αθήνας: Περιοδικό ΑΝΤΙ,
για τα βιβλιοπωλεία της Β. Ελλάδας:
Κέντρο του βιβλίου - Α Πουλουκτσή και Σία Ε.Ε.
Λαοσάνη 3, Θεσσαλονίκη, τηλ. (031) 285.857

ΣΕΛ. 12 ΔΕΝ ΞΕΧΝΩ Με αφορμή το μνημόσυνο του Ανδρέα και τη διαρκή παρουσία στο προσκήνιο της Μιμής, της αυλής, της οικογένειας, των Συγκροτημάτων Τύπου και όλων των κουτσομπολίων αυτής της χώρας, ο ύμνος της παντοδυναμίας της μνήμης ενάντια στη λήθη - του Στέλιου Καφαντάρη

ΣΕΛ. 14 ΤΟ ΝΑΥΑΓΙΟ ΤΗΣ ΚΕΝΤΡΟΑΡΙΣΤΕΡΑΣ Γιατί η Κεντροαριστερά στην Ελλάδα δεν είναι πληθυντική - του Αλέξη Οικονομίδη

ΣΕΛ. 18 ΕΠΙΤΕΛΟΥΣ, ΣΕΝΓΚΕΝ-ΕΨΑΜΕ ΜΕ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ Κι όμως. Η Συμφωνία Σένγκεν δεν έγινε στο πλαίσιο της Διακυβερνητικής-του Δημήτρη Σκούφη

ΣΕΛ. 21 ΤΙ ΖΗΤΑΕΙ Ο ΠΑΝΔΗΣ ΣΤΟ ΠΑΖΑΡΙ; Μέγαρο και στο Ηράκλειο! Ένα νέο σκάνδαλο; - του Ρεπόρτερ

ΣΕΛ. 24 ΤΑ ΜΕΤΑΛΛΙΑ ΚΑΙ Η ΛΟΓΙΚΗ Ο καθηγητής Δ. Χατζόπουλος θυμάται τα μαθηματικά του Χρήστου Σαρτζετάκη...

ΣΕΛ. 27 ΔΙΕΘΝΗΣ ΣΚΗΝΗ: Τα νέα Βαλκάνια - του Νίκου Βλαχάκη. Αλβανία: Εκλογές και βόλια - του Αργύρη Ζαχαρία. Ζάμπια: Ο δύσκολος εκδημοκρατισμός - του Αστέρη Χουλιάρη

ΣΕΛ. 43 Η ΧΑΜΕΝΗ ΑΤΛΑΝΤΙΔΑ Η λογοτεχνική γενιά του '90 - της Σταυρούλας Παπασπύρου

ΣΕΛ. 46 Ο ΤΡΟΜΟΣ ΤΗΣ ΔΙΑΦΟΡΑΣ Ο Caro, οι απόφοιτοι και οι τελευταίες εκθέσεις της χρονιάς - του Μάνου Στεφανίδη

ΣΕΛ. 52 ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΓΙΑ ΤΑ ΜΟΥΣΕΙΑ Τι συμβαίνει, τι εξαγγέλλεται. Γράφουν: Μάνος Στεφανίδης, Μαριλένα Ζ. Κασσιμάτη

ΜΟΝΙΜΕΣ ΣΤΗΛΕΣ

ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ

Η Δήμητρα πουλάει, σελ. 4

ΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΕΥΑΙΣΘΗΣΙΑ

Γιώργος Φιλδισάκος, σελ. 5

ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ

Σχόλια, σελ. 6

ΜΕΣΑ ΣΤΗΝ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ

Τύπος, σελ. 11

ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ

Πολιτισμός, σελ. 40

ΑΓΡΙΑ-ΗΜΕΡΑ

Π. Ιωαννίδης, σελ. 46

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΤΙΚΗ

σελ. 63

ΚΑΙ ΤΑ ΛΟΙΠΑ

Απόστολος Διαμαντής, σελ. 66

ΠΟΙΑ ΕΛΛΑΔΑ ΣΕ ΠΟΙΑ ΕΥΡΩΠΗ;

Η ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΗ Διάσκεψη για την αναθεώρηση της Συνθήκης του Μάαστριχτ και η πρόσφατη Σύνοδος Κορυφής στο Άμστερνταμ αποτελούσαν μια πρώτης τάξεως ευκαιρία για μια ουσιαστική συζήτηση για τη θέση της Ελλάδας στην Ευρώπη του 21ου αιώνα. Τη συζήτηση αυτή, τουλάχιστον τα κόμματα, την απέφυγαν επιμελώς. Και το έκαναν αυτό γιατί, σε διαφορετική περίπτωση, θα έπρεπε να απαντήσουν για παράδειγμα στο ερώτημα: ποιοι λόγοι έφεραν τη χώρα μας πολύ κοντά στον «πειρασμό» της αναβίωσης ενός αταβιστικού αλυτρωτισμού που θα μας οδηγούσε σε μεγάλες περιπέτειες στα Βαλκάνια.

ΣΗΜΕΡΑ, στο κατώφλι πλέον του 21ου αιώνα, η Ελλάδα έχει συνδέσει το μέλλον της θεσμικά και πολιτικά με μια «λέσχη» ανεπτυγμένων οικονομιών και εδραιωμένων δημοκρατιών κι ακολουθεί έναν ευρωπαϊκό προσανατολισμό που αποτελεί πλέον μια ιστορική και γεωπολιτική επιλογή. Για την Ελλάδα, η επιλογή αυτή αποτελεί καταλυτικό παράγοντα για την ουσιαστική μεταπήδησή της από τον ανασφαλή και λιγότερο ανεπτυγμένο κόσμο στον ευνοημένο από τις εξελίξεις χώρο μιας ομάδας κρατών, ο οποίος συνεχώς διευρύνεται.

Ο ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΣ προσανατολισμός της χώρας μας συμβαδίζει με την πολιτική ενοποίηση των ευρωπαϊκών κρατών και λαών, προσδίδοντας έτσι μια πρόσθετη αποτρεπτική διάσταση στην ουσιαστική απειλή που αντιμετωπίζουμε από τη γειτονική μας Τουρκία. Για παράδειγμα, η αποδοχή του αιτήματος της Ελλάδας για αναγνώριση των συνόρων της χώρας ως εξωτερικών συνόρων της Ευρωπαϊκής Ένωσης –βάσει των αρχών του Διεθνούς Δικαίου– έγινε χωρίς αντιρρήσεις και περιλαμβάνεται πλέον στη νέα Συνθήκη της Ε.Ε.

ΩΣΤΟΣΟ, η πλήρης και ουσιαστική συμμετοχή της Ελλάδας στην Πολιτική, Οικονομική και Νομισματική Ένωση εξακολουθεί να εξαρτάται από το πόσο αποτελεσματικός και ταχύς θα είναι ο κοινωνικός και οικονομικός εκσυγχρονισμός της χώρας –με τις αναπόφευκτες οδύνες που αυτός συνεπάγεται– καθώς και από την απόρριψη ενός «αντανάκλαστικού εθνικισμού» του πρόσφατου παρελθόντος. Η ολοκλήρωση του πρώτου –παρά τις δικαιολογημένες και αδικαιολόγητες αντιδράσεις κοινωνικών ομάδων– και το οριστικό ξεπέρασμα του δεύτερου, μπορεί να συμβάλουν στο να διαδραματίσει η χώρα ένα πρωταγωνιστικό οικονομικό και πολιτικό ρόλο στην περιοχή της Νοτιοανατολικής Ευρώπης και της Μεσογείου.

ΟΣΟΝ ΑΦΟΡΑ στη Σύνοδο Κορυφής του Άμστερνταμ, η Ευρωπαϊκή Ένωση δεν έκανε το μεγάλο βήμα που θα της έδινε έναν άλλο «αέρα» στη διεθνή σκηνή. Όπως είχαν διαμορφωθεί οι ισορροπίες στην Ε.Ε., τον τελευταίο χρόνο, οι Δεκαπέντε δεν μπορούσαν να κάνουν, παρά μόνο ένα μικρό και προσεκτικό βήμα. Οι δυστοκίες σε συναπόφαση των «Μεγάλων» οδήγησαν στην αναβολή αποφάσεων για τα θεσμικά: αυτό παρουσιάστηκε σαν «ελληνική εθνική επιτυχία»... Έτσι, οι μικρές χώρες της Ε.Ε. και της Ελλάδας συμπεριλαμβανομένης, αισθάνονται μάλλον ικανοποιημένες. Όμως, στα θέματα που ορίζουν την οικονομική ανάπτυξη, η θέση της Ελλάδας είναι εξίσου δύσκολη με τα προ Άμστερνταμ.

Η ΠΟΛΙΤΙΚΗ που άσκησαν οι κυβερνήσεις του ΠΑΣΟΚ –αλλά και της Ν.Δ.– αμέσως μετά την ένταξη της χώρας στην ΕΟΚ, ήταν τόσο καταστροφική ώστε να αναιρέσει κάθε πλεονέκτημα – και να ανακόψει κάθε προοπτική. Έτσι οι δυσκολίες παραμένουν. Τα σημερινά προβλήματα ανάγονται στις επιλογές της δεκαετίας του '80...

αντί

ΛΟΓΙΚΗ & ΕΥΑΙΣΘΗΣΙΑ

υ. ΥΠΑΣΤΥΝΟΜΕ...

MMM...

ΝΑ, ΣΕΡΕΤΕ, ΠΑΙΖΑΜΕ ΣΤΟ
ΔΙΑΓΕΙΜΜΑ ΜΙ ΑΥΤΟΣ ΠΑΗΝΣΡΟ-
ΛΟΓΙΞΕ ΤΟ ΟΝΟΜΑΣΑΣ.

ΚΑΙ ΜΕΤΑ ΑΥΤΟΣ ΠΑΤΗΣΕ
"F12", ΚΑΙ "ΕΝΤΕΡ"...

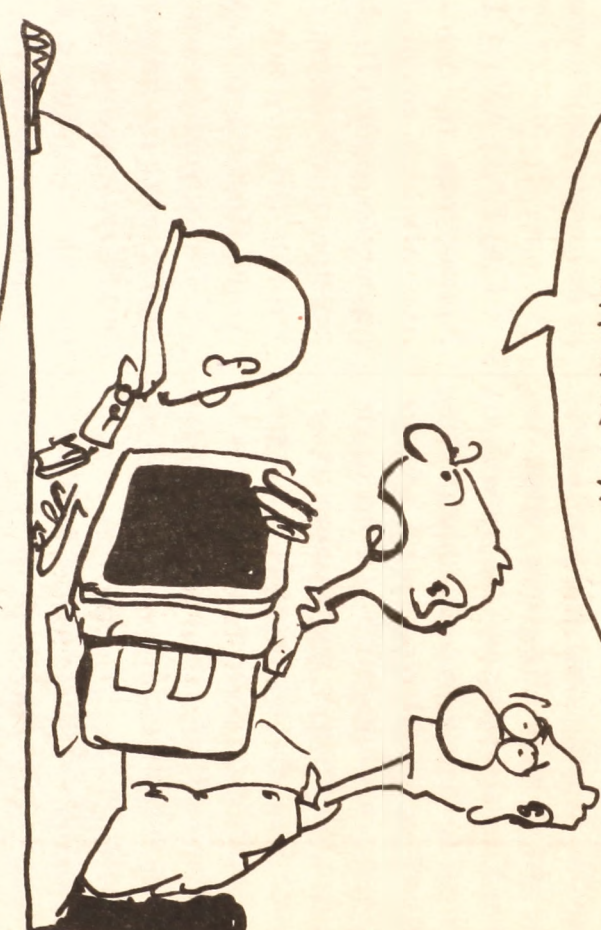
... ΚΑΙ ΧΑΡΑΥΣΗΡ.ΣΘΗΝΑΤΕ
"ΑΡΧΙΤΡΟΜΟΚΡΑΤΗΣ ΤΕΝ ΕΠΤΑ
ΘΑΛΑΣΣΕΝ",!

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ υ.
ΥΠΑΣΤΥΝΟΜΕ...

ΝΑ ΠΑΤΕ ΣΤΙΣ "ΜΕΤΑ-
ΒΟΛΕΣ", ΜΑΙ ΝΑ...

ΣΚΑΣΕ
ΡΕΙ!!!

ΚΑΙΝ

Σ ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ

Η κ. Δήμητρα Λιάνη πουλάει. Το Άμστερνταμ –φευ!– όχι...

ΣΤΟ ΑΜΣΤΕΡΝΤΑΜ, την περασμένη Δευτέρα, η «άλλη Ευρώπη» –η Ευρώπη των πολιτών– έδινε τη δική της μάχη, στο πλαίσιο της Συνόδου Κορυφής των «15»... Είχε προηγηθεί, βέβαια, η μεγάλη διαδήλωση του Σαββάτου, στην πλατεία Νταμ, με χιλιάδες διαδηλωτές (κυρίως ανέργους, αστέγους, φοιτητές, οικολόγους, μετανάστες, συνδικαλιστές, κ.ά.), αλλά το «πρόβλημα», στη Σύνοδο Κορυφής, ήταν το Σύμφωνο Σταθερότητας και το χρονοδιάγραμμα για το ευρωπαϊκό νόμισμα (το ευρώ)... Εντάξει, η γαλλογερμανική κόντρα είχε λήξει με συμβιβασμό. Αλλά για τα είκοσι εκατομμύρια των ευρωπαίων ανέργων, ποιος θα ενδιαφερόταν; Η συνέχεια είναι γνωστή: Κάτω από την πίεση της κοινωνικής Ευρώπης, οι «15» υποχρεώθηκαν να υιοθετήσουν ένα ειδικό κεφάλαιο για την απασχόληση.

ΟΡΙΣΜΕΝΟΙ ΣΧΟΛΙΑΣΤΕΣ χαρακτήρισαν την ενασχόληση της συνόδου με το κεφάλαιο αυτό, ως πρώτο βήμα (έστω μετέωρο) για την ουσιαστική αντιμετώπιση της ανεργίας. [Η σύνοδος αποφάσισε, όπως είναι γνωστό, τη σύγκληση ειδικής διάσκεψης, τον ερχόμενο Οκτώβριο, στο Λουξεμβούργο, με αποκλειστικό θέμα την απασχόληση]. Η σύνοδος υιοθέτησε, επίσης, πρόταση της Δανίας και της Σουηδίας, για θέσπιση αυστηρότερων νόμων προστασίας του περιβάλλοντος, ενώ, την ίδια στιγμή, ο πρωθυπουργός Κ. Σημίτης και ο υπουργός Εθνικής Οικονομίας Γ. Παπαντωνίου διαδήλωναν την ικανοποίησή τους για το γεγονός ότι, για πρώτη φορά, σε κείμενο των «15» γινόταν αναφορά στην προστασία των εξωτερικών συνόρων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. [Προς Ανατολάς, τα σύνορα της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι τα σύνορα της Ελλάδας στο Αιγαίο...].

ΟΛΑ ΤΑ ΠΑΡΑΠΑΝΩ μπορεί να μη δικαιολογούν υψηλούς ή δοξαστικούς (κυβερνητικούς) τόνους. Δείχνουν, όμως, την ολοένα αυξανόμενη κοινωνική πίεση και αντίσταση των ευρωπαίων πολιτών, σε μια πολιτική «αριθμητικών συγκλίσεων» –λέγεται και πολιτική λιτότητας– η οποία θα πρέπει ν' αντικατασταθεί από μια άλλη πολιτική με συνοχή και κοινωνικό πρόσωπο.

...ΚΑΙ ΕΝΩ ΑΥΤΑ ΣΥΝΕΒΑΙΝΑΝ στο Άμστερνταμ τη Δευτέρα, την επομένη, στην Αθήνα, η εφημερίδα με τη μεγαλύτερη κυκλοφορία (*Τα Νέα*) αφιέρωνε όλη την πρώτη σελίδα της στην «Τελευταία νύχτα του Ανδρέα», κατ' αφήγηση Δήμητρας Λιάνη-Παπανδρέου. Με τη σύνοδο των «15» θ' ασχολούμαστε τώρα; Οι συγκινησιακές ιστορίες πάντα πωλούν. Ιδιαίτερα όταν η αγία εικόνα που κρατούσε, στα χέρια της, η σύζυγος του πρωθυπουργού, εκείνη τη μοιραία νύχτα, ήταν εικόνα του 16ου αιώνα! Μια αφήγηση, άλλωστε, διά στόματος της κ. Λιάνη (ιδιαίτερα όταν «ρείθροις δακρύων περιτέγγει τους οφθαλμούς της»...) είναι απείρως εγκυρότερη από μια αφήγηση ενός... «ανευθυνούπευθινου» εξαδέλφου (του κ. Γιώργου Λιάνη), που συγχέει τα μύδια (τα θαλασσινά) με τους ανθρώπους! Ο Γ. Λιάνης, στο βιβλίο του, λέει ότι ο μακαριστός Ανδρέας Παπανδρέου, εκείνο το μοιραίο βράδυ, λίγο προτού έλθει αντιμέτωπος με τη φρικτή ώρα του Μεγάλου Τίποτε, τους μίλησε για το πώς πεθαίνει το μύδι: «Πεθαίνει μόνο, κλεισμένο στον εαυτό του»... Η κ. Λιάνη-Παπανδρέου όμως τον διορθώνει: Ο Ανδρέας δεν μίλησε για το (θαλασσινό) μύδι, αλλά για έναν παλιό φίλο του πατέρα του, Γ. Παπανδρέου, που έφερε το επώνυμο *Μίδης*. Ζήτησε, δηλαδή, από τη σύζυγό του, να του φωνάξει τον *Μίδη* (που είχε πε-

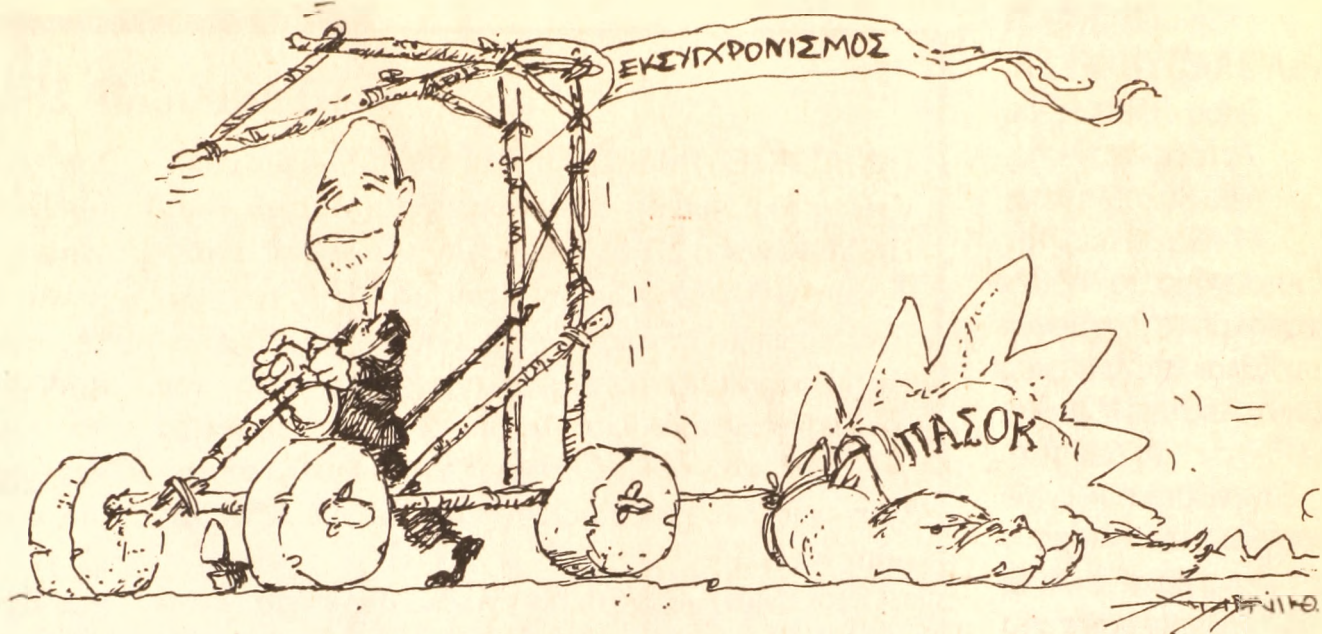
θάνει από καιρό), αλλά αυτό συμβαίνει συχνά, όταν άνθρωποι διαισθάνονται ότι επέρχεται το τέλος τους κ.λπ. Και η αφήγηση συνεχίζεται με διάφορες άλλες ανατριχιαστικές λεπτομέρειες, οι οποίες επιβεβαιώνουν, απλώς, το πώς το διαβόητο «περιβάλλον» εμπόδιζε έναν άνθρωπο (και έναν ηγέτη) να «φύγει με αξιοπρέπεια» – *partir avec dignité*, κατά τη συνταρακτική φράση της γιατρού Dame Cicely Saunders (Βραβείο Ωνάση για τον άνθρωπο και την κοινωνία, 1989).

ΠΕΡΑ, ΟΜΩΣ, απ' όσα αφηγείται η κ. Δήμητρα Λιάνη (όπως τα αφηγείται, με τα αιχμές που θέλει και τους στόχους που θέτει...), γεγονός παραμένει ότι η συμπλήρωση ενός χρόνου από τον θάνατο του Α. Παπανδρέου ενεργοποίησε και πάλι την ενδο-ΠΑΣΟΚ αντιπολίτευση. Έτσι, στο Δεκαπενθήμερο που επισκοπούμε, έχουμε: α) Τη συνεχιζόμενη δραστηριότητα των 32 βουλευτών του ΠΑΣΟΚ, που διαφωνούν με τη «σημειτική» εξωτερική πολιτική. β) Την κριτική της Νομαρχιακής Επιτροπής Α' Αθήνας του ΠΑΣΟΚ, για την κυβερνητική οικονομική πολιτική. («Αυτή δεν είναι σοσιαλιστική, αλλά συντηρητική πολιτική» – διακηρύσσουν!). γ) Τη δήλωση του Έλληνα Επιτρόπου στην Ε.Ε. Χρ. Παπουτσή, σύμφωνα με την οποία ο πρωθυπουργός Κ. Σημίτης «απεργάζεται, σήμερα, την αποπαπανδρεοποίηση του ΠΑΣΟΚ». δ) Τη συνέντευξη Άκη Τσοχατζόπουλου που «υπενθυμίζει» απλώς ότι η οικονομική πολιτική που είχε χαράξει ο Α. Παπανδρέου, το 1993 (μαζί με τον Γ. Γεννηματά) ήταν μεν σταθεροποιητική, αναπτυξιακή, αλλά και κοινωνική. Συνεπώς, δεν μπορούμε να βλέπουμε την ανάπτυξη «με στενή λογιστική διάσταση μιας αριθμητικής πράξης», γιατί «οι ευρωπαϊκοί λαοί έχουν σιγή θανάτου»! Και ο νοών, νοείτω. ε) Τη

του υπουργού Παιδείας Γ. Αρσένη Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία) που ισχυρίζεται ότι οι γαλλικές εκλογές «κάναν το ιδεολόγημα του μονοδρό-Αρα, αυτός ο «ιδιόμορφος ευρωπαϊ-αρχιωτισμός μας», που είχε αναγο-την αφοσίωση στις αρχές του Μάα-σε «πιστοποιητικό ευρωπαϊκής νο-μοσύνης», δεν ισχύει πλέον. Άρα, η ρευστή του μονοδρόμου «επαναφέρει πολιτικό λόγο στο προσκήνιο».

Σ ΟΙ διατυπώσεις αυτές (άλλες χημάτιστα αντισημιτικές, άλλες, ως μία ακόμα, αθώα τάχα μου, ρετική ανάλυση», κ.λπ.), σε ένα και κατατείνουν: στο να υποχρεώσουν πρωθυπουργό και πρόεδρο του Κ να ανακρούσει πρύμναν! Το «μή-είναι σαφές: Ο παπανδρεϊσμός εί-άλφα και το ωμέγα –το «άλας»– της ις μας παράταξης... «Και αν το άλας θή, εν τινι αλισθήσεται;» Καθώς, μά-από τις λογής «αφηγήσεις», προκύ-ι, αν ο Α. Παπανδρέου ζούσε λίγες κκόμα, δεν θα υποδείκνυε για αρχη-κόμματος τον Κ. Σημίτη, έπεται ότι Σημίτης θα πρέπει να μαζέψει τα και του και ν' αρχίσει να συμβου-ι, για όλα τα θέματα, τη σημερινή ματική αντιπολίτευση, δηλαδή του ις «προεδρικούς», τους πούρους δρεϊκούς. Άλλως...

ΟΓΗΣ αντισημιτικές αιχμές των λο-ροεδρικών» δεν φαίνεται, ωστόσο, αβάλλουν την ως τώρα «γραμμή ως» του κ. Σημίτη. Σε κομματικό ο, επιμένει να κινείται μεταξύ φθο-ι αφθαρσίας –και «τούτο ποιείν, κα-ιη αφιέναι»– όπου η αγωνία για τη

διατήρηση ισορροπιών, οδηγεί, τις περισ-σότερες φορές, στην αβουλία και στην ατολμία... Όσο για κυβερνητικές επιλο-γές, η πρόσφατη συζήτηση, σε επίπεδο αρ-χηγών, για τον κοινωνικό διάλογο, επιβε-βαίωσε ότι δεν θα υπάρξει παρέκκλιση από την ως τώρα κυβερνητική πορεία. «Οι κυβερνητικές επιλογές –δήλωσε ο πρωθυ-πουργός– δεν συνδέονται με το Μάαστριχτ και θα ήταν μοιραίο λάθος αν η αλλαγή του ευρωπαϊκού τοπίου (με την άνοδο των Εργατικών στη Βρετανία και της συναπι-σμένης Αριστεράς στη Γαλλία) μπορεί να σημαίνει περίοδο επανάπαυσης στην Ελλάδα».

ΠΛΗΝ, και παρά την πρόκληση του προ-έδρου του Συνασπισμού Νίκου Κωνστα-ντόπουλου, ο κ. Σημίτης απέφυγε ν' ανοί-ξει τα χαρτιά του σε ό,τι αφορά τον κοινω-νικό διάλογο. Πιο συγκεκριμένα, απέφυγε να δεσμευθεί ότι η κυβέρνηση θα δεχθεί το πόρισμα στο οποίο, ενδεχομένως, θα κα-τέληγαν οι κοινωνικοί εταίροι, στο πλαί-σιο της Οικονομικής και Κοινωνικής Επι-τροπής (ΟΚΕ). Αλλά και ούτε αποκάλυψε

τις ακριβείς θέσεις της κυβέρνησης στα συγκεκριμένα σημεία διαλόγου –ασφαλι-στικό, εργασιακό, σχέσεις, αγροτικός το-μέας, κ.λπ.

ΚΑΤΑ ΤΑ άλλα, η συζήτηση περί κοινω-νικού διαλόγου έγινε ενώ έξω από το Κοι-νοβούλιο αντηχούσαν συνθήματα όπως «Ο Χριστός μας στη Βουλή», με καλόγερους, καλόγριες, θεούσες να κραδαίνουν μεγά-λους σταυρούς, να ψάλλουν το «Τη Υπερ-μάχω» και να εξορκίζουν όχι μόνο τη Συν-θήκη του Σένγκεν, αλλά και τον... Αντίχρι-στο, όπως εκφράζεται με το 666 ή τα γράμ-ματα του αλφαβήτου «χξς'», στην Αποκά-λυψη του Ιωάννου. Κατά τα άλλα, η κυβέρ-νηση είναι έτοιμη να προχωρήσει σε «το-μές» και «βαθύρριζες αλλαγές» στο σύ-νταγμα, φτάνει ο Πρόεδρος της Δημοκρα-τίας να εκλέγεται με... 151 ψήφους και να μη διανοηθεί κανείς ποτέ να θίξει τα συμ-φέροντα ή τα προνόμια του ιερατείου. Για χωρισμό Κράτους και Εκκλησίας θα μιλά-με τώρα; Αυτά τα λέγουν μόνον οι Αντίχρι-στοι...

ΑΝΤΗΝΩΡ

ΝΤΕΪΒΙΝΤ ΓΟΥΙΣΑΡΤ

ΕΓΩ, Ο ΒΙΡΓΙΛΙΟΣ

Πνεύμα και Αίμα στη Ρώμη των Καισάρων

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΛΕΝΤΗΣ

ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗ 5 • 106 79 ΑΘΗΝΑ

ΤΗΛ.: 36 01 551 • FAX: 36 23 553

NILIBINT LOUZEART

ΕΓΩ, Ο ΒΙΡΓΙΛΙΟΣ

ΠΝΕΥΜΑ ΚΑΙ ΑΙΜΑ
ΣΤΗ ΡΩΜΗ ΤΩΝ ΚΑΙΣΑΡΩΝ

KALENTIS

ΚΑΙ ΤΙ ΘΑ ΒΑΛΟΥΝ ΜΕΣΑ;

Άκου «Ίδρυμα του Αντρέα»! Δηλαδή, τι θα βάλουν μέσα; Θα βάλουν τον Κουτσονόμο, το «πόθεν έσχες» με τη βιογραφία του Χάλακ, τις ερωτικές επιστολές στη Μιμή και τη Διαθήκη. Συγγνώμην όμως. Με συγχωρείτε. Μπορούν να βάλουν και το Η Δημοκρατία στο Απόσπασμα. Α.Δ.

ΒΙΒΑ ΝΤΟΥΤΣΕ!

Η δημοσίευση των φωτογραφιών με τα βασανιστήρια Σομαλών πριν από τρία χρόνια, από ιταλούς στρατιώτες της «ειρηνευτικής δύναμης» του ΟΗΕ, συγκλόνισε τη διεθνή κοινή γνώμη. Όλα αυτά, μερικές εβδομάδες μετά το ναυάγιο της ντροπής στο Οτράντο που στοίχισε τη ζωή σε αδιευκρίνιστο αριθμό αλβανών μεταναστών. Η κεντροαριστερή κυβέρνηση εξέφρασε την έκπληξή της για το περιστατικό και δεσμεύτηκε να διαλευκάνει την υπόθεση τιμωρώντας παραδειγματικά τους υπευθύνους. Την ίδια στιγμή, σε νεκροτομείο της Ρώμης, εκατοντάδες νοσταλγοί του φασισμού αποχαιρέτισαν τον Βιττόριο Μουσολίνι, γιο του Ντούτσε, χαιρετώντας ναζιστικά. Δυό περιστατικά που, δυστυχώς, σχετίζονται άμεσα. Α.Β.

ΤΟ ΔΙΛΗΜΜΑ ΣΗΜΙΤΗ

ΣΑΝ ΑΤΑΚΤΕΣ ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΙΚΕΣ ΟΜΑΔΕΣ εμφανίζονται στο γήπεδο της «κεντροαριστεράς» το ΠΑΣΟΚ και ο ΣΥΝ, καθώς τα δυο κόμματα αδυνατούν να συγκροτήσουν τις στρατηγικές τους για τον περίφημο διάλογο των προοδευτικών δυνάμεων. Η τελευταία κινητικότητα με την πρόταση του **Ν. Κωνσταντόπουλου** για διάλογο κορυφής «αλά γαλλικά» και τις εκδηλώσεις του ΟΠΕΚ αποτελούν ψηφίδες ενός παζλ, του οποίου η εικόνα παραμένει θολή.

Ο **Κ. Σημίτης** διαθέτει ένα πλεονέκτημα: ότι ο ίδιος πρώτος έθεσε στο επίκεντρο της συζήτησης την υπόθεση της Κεντροαριστεράς, καθώς γνωρίζει ότι με αυτό τον τρόπο αγγίζει τις διεργασίες στον χώρο της Ευρωπαϊκής Αριστεράς. Στο εγχείρημα αυτό, εξάλλου, έχει στηρίξει την πολιτική του κυριαρχία.

Αν και ο **Κ. Σημίτης** έχει εκφραστεί αρκετές φορές για την «κεντροαριστερά», παραλλήλως έχει αποφύγει να προσδιορίσει τον τελικό στρατηγικό στόχο της. Αυτή η έλλειψη προκαλεί τις αντιδράσεις της ετέρας πλευράς του ΣΥΝ και δημιουργεί αμφιβολίες για την ειλικρίνεια των προθέσεων του προέδρου του ΠΑΣΟΚ.

Ο πρωθυπουργός έχει δυο επιλογές: Ή θα επιδιώξει μέσω του εγχειρήματος της Κεντροαριστεράς να προχωρήσει στην ανασύνθεση του πολιτικού σκηνικού ή θα επιχειρήσει να διεμβολίσει το χώρο του ΣΥΝ, προκειμένου να αντιμετωπίσει τη φθορά που θα υποστεί από την άσκηση της κυβερνητικής εξουσίας, δηλαδή μια νέα εκδοχή της δημοκρατικής συμπαράταξης.

Εάν ο **κ. Σημίτης** επιδιώκει να οδηγήσει το κυβερνών κόμμα στην εποχή των ευρύτερων συνεργασιών με τον ΣΥΝ, οφείλει από τώρα να αποσαφηνίσει αν αυτή η πορεία θα έχει κατάληξη την κυβερνητική συνεργασία. Τούτο, όμως, σημαίνει ότι στο εσωτερικό του κόμματός του θα προχωρήσει σε τομές και ρήξεις με κατεστημένες αντιλήψεις και απόψεις μονοκομματικής άσκησης της εξουσίας. Μια τέτοιου χαρακτήρα επιλογή αναπόφευκτα θα οδηγήσει σε σύγκρουση με τον κοιμματικό

μηχανισμό της Χαριλάου Τρικούπη, ο οποίος έχει ανδρωθεί από τη μονοκομματική νομή της κυβερνητικής εξουσίας. Το σημερινό ΠΑΣΟΚ δεν διακείται φιλικά στην ιδέα σύγκλισης των δυνάμεων της αριστεράς ακόμη και εάν με τις «φιλότιμες προσπάθειες του **κ. Τσουκάτου** αλλάξει στρατόδο. Κομματικά στελέχη αντιλαμβάνονται το εγχείρημα της κεντροαριστεράς περισσότερο ως μια νέα προσπάθεια, λεηλάτησης των ψήφων του ΣΥΝ και δημιουργίας δορυφορικών σχημάτων και λιγότερο σαν μια επιχείρηση συνολικής ανασύνθεσης του πολιτικού σκηνικού.

Εξάλλου, οι φωνές ενίσχυσης του δικομματισμού μετά τα αποτελέσματα των τελευταίων δημοσκοπήσεων, παραμένουν ισχυρές και οι σειρήνες της δικομματικής πόλωσης με νέο προσώπείο έκαυται πάλι την εμφάνισή τους. Η προοπτική αυτή μπορεί πρόσκαιρα να ευνοεί την προσωπική αντιπαράθεση μεταξύ των **Κ. Σημίτη** και **Κ. Καραμανλή**, αλλά ταυτοχρόνως δημιουργεί τις προϋποθέσεις για την υπονόμευση της κυριαρχίας του πρωθυπουργού. Σε ένα τέτοιο σενάριο στελέχη της εσωκομματικής αντιπολίτευσης στο ΠΑΣΟΚ θα ενισχύσουν τις πιέσεις τους, καθώς ο **κ. Σημίτης** θα είναι αναγκασμένος να διατηρεί μια ισορροπία τρόμου στο εσωτερικό του κόμματός του, προκειμένου να κρατάει λαϊκά στρώματα που τον εγκατέλειψαν στην πορεία ανάδειξής του. Σε αυτή την περίπτωση η εισδυτικότητα του ΠΑΣΟΚ στα παραγωγικά και κοινωνικά τμήματα θα μειωθεί και η κοινωνική βάση του εκσυγχρονιστικού του εγχειρήματος θα διαρθρωθεί.

Ο **Κ. Σημίτης** ένα χρόνο μετά την εκλογή του στο προεδρία του ΠΑΣΟΚ, καλείται να αποφασίσει τελικώς εάν θα συγκρουστεί με τον κοιμματικό μηχανισμό στον οποίο προΐσταται, προκειμένου να υπερβεί αντιλήψεις, τις οποίες ο ίδιος έχει χαρακτηρίσει ως βαρίδια, ή να επιλέξει τον εύκολο δρόμο του δικομματικού παιχνιδιού. Μέση οδός δεν υπάρχει, καθώς ο εκσυγχρονισμός που επαγγέλλεται ο **κ. Σημίτης** απαιτεί νέες απόψεις και πρόσωπα.

Γιώργος Γερόπουλος

«ΩΡΑΙΟΣ ΩΣ ΕΛΛΗΝ»

Ταύρο εν υαλοπωλείω και άλλα συναφή και λίαν κολακευτικά λόγια «εστόλισαν» τον έλληνα υπουργό Εξωτερικών Θόδωρο Πάγκαλο, μετά τα τελευταία λεγόμενά του κατά τη συνέντευξή του στον **Ν. Χατζηνικολάου** (όπου, μεταξύ άλλων, είπε ότι οι στεροί του ΣΥΝ αντιδρούν στη συνθήκη Σένγκεν επειδή υπερασπίζονται εγκληματίες!) Και ενώ όλα αυτά μεταδίδονταν στο Μελιό Λεωνίδα Κύρκος χαριεντίζονταν- περίπου-μαζί του στη Νίκαια ενώπιον πυκνού ακρωατηρίου

Καλά, ο Πάγκαλος αμνηστεύεται για ότι κι αν κάνει, για ότι κι αν λέει. Να αμνηστεύσουμε και τον Λεωνίδα;

ΤΑ ΣΚΟΤΕΙΝΑ ΣΗΜΕΙΑ ΤΗΣ ΘΕΜΙΔΟΣ

ρισμα του συμβούλου Επικρατείας Γ. Σταυρόπουλου, στο οποίο γίνεται λόγος για παρεμβάσεις τεσσάρων ανώτερων δικαστικών σε βάρος κατώτερων διοικητικών δικαστικών που χειρίζονταν υποθέσεις μεγάλου οικονομικού ενδιαφέροντος (χρονολογικές διαφορές, αγωγές αποζημιώσεων κατά του Δημοσίου κ.λπ.) ήταν η αφορμή τόσο για την άσκηση πειθαρχικών, από τον αντιπρόεδρο του ΣτΕ Κ. Χαλαζωνίτη, σε βάρος των κ. Κ. Πατρίκιου, προέδρου Εφετών στο Διοικητικό Εφετείο Αθηνών, Π. Τσακανίκα, προέδρου Εφετών στο Διοικητικό Εφετείο Πατρών, Λ. Φλώρου, εφέτη στο Διοικητικό Εφετείο Αθηνών και Γ. Ράντου, προέδρου Πρωτοδικών στην Αθήνα, και για τη διεξαγωγή έρευνας, για να εξακριβωθεί εάν υπήρξε συνεννόηση μεταξύ των διωκόμενων δικαστικών και για την ύπαρξη ευρύτερου κυκλώματος. Ο υπουργός Δικαιοσύνης Ευ. Γιαννόπουλος τόνισε ότι η υπόθεση θα διαλευκανθεί, ενώ διατήρησε τις επιφυλάξεις του για την ύπαρξη οργανωμένου κυκλώματος, λέγοντας χαρακτηριστικά: «δεν θέλω ούτε να το σκέφτομαι...»

Οι καλύψεις του πορίσματος Σταυρόπουλου φώτισαν σκοτεινά σημεία της Δικαιοσύνης, και για την αποκατάσταση της ειρήνης της Θεμίδος, κρίνεται αναγκαίο να μένουν μετέωρες.

Ο υπουργός κ. Γιαννόπουλος είπε ότι πρέπει να γίνει αυτοκάθαρση στη Δικαιοσύνη. Κάτι μου θυμίζει η λέξη αυτοκάθαρση μου θυμίζει που δεν έγινε από το ΠΑΣΟΚ. Μήπως τότε, το «βρώμικο '89»;

Λ.Β.

ΠΟΙΟΣ ΧΡΙΣΤΟΣ, ΤΕΛΙΚΑ;

Η μητέρα Α. Παπανδρέου στη συνέντευξη που έδωσε στα Νέα (17.6.97) λέει ότι όταν έπαθε την τελευταία κρίση είχε πέσει «γονατιστή κρατώντας μια εικόνα του Χριστού του 16ου αιώνα, την οποία είχα και στο νομικό...» Πολύ σωστά αναφέρει στον ελληνικό λαό τη χρονολογία της εικόνας για να δούμε τη σοβαρότητα με την οποία αντιμετώπιζε κάθε ζήτημα σχετικό με τον πρόεδρο, αλλά δεν μας ενημερώνει και για τα άλλα στοιχεία της εικόνας: Μήπως ήταν της λεγομένης Κρητικής Σχολής; Και πώς παρουσιαζόταν ο Χριστός; Ελεήμων; Πάσχων; Αγωνιζόμενος; σε Άκρα Ταπείνωση; Αν καταγράφαμε και αυτές τις λεπτομέρειες θα μπορούσαμε και με άλλες συζητήσεις να ελέγξουμε την θαυματοποιό δύναμη κάθε εικόνας του Χριστού.

Στέλιος Καφαντάρης

Ο ΑΝΔΡΕΑΣ ΩΣ ΜΕΓΑΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΣ

Πώς να μη διαφύγει των ομιλητών κατά το μνημόσυνο η ικανότητα του Ανδρέα ως ταλαντούχου διδασκάλου. Αλλιώς εξηγείται η ευχέρεια με την οποία ο Άκης διαλέγεται στα οικονομικά, τρομοκρατώντας τους υπεύθυνους οικονομικούς υπουργούς σε τέτοιο βαθμό ώστε να σπεύδουν να δίνουν εξηγήσεις;

Σ.Κ.

ΔΕΝ ΕΧΟΥΜΕ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ. ΕΧΟΥΜΕ ΠΟΛΕΜΟ!

Δεκαεφτάχρονη μαθήτρια από τη Νέα Ιωνία αυτοκτόνησε όταν έμαθε ότι έμεινε μετεξεταστέα. Έκοψε τις φλέβες της, στη συνέχεια ζήτησε βοήθεια χτυπώντας το κουδούνι παρακείμενης πολυκατοικίας και όταν ανέβηκε στο διαμέρισμα πήδηξε από τον τέταρτο όροφο. Η θλίψη της αποτυχίας, το άγχος για το καλοκαιρικό διάβασμα και για τη γονική μουρμούρα νίκησε μια ακόμη εφηβική ψυχή. Δεν έχουμε εξετάσεις. Έχουμε πόλεμο!

Λ.Β.

ΕΠΑΝΟΡΘΩΣΕΙΣ

Αναπόφευκτα τα λάθη, πλήττουν καμιά φορά τα κείμενα που μας εμπιστεύονται οι συνεργάτες μας. Έτσι, στο τχ. 636 (6.6.1997), στο κείμενο του Μ.Μοδινού «Γαία ή οικουμενική γεωφυσιολογία;», ο πρόλογος δεν είχε καμμία σχέση με το άρθρο.

Εξάλλου, στο ειδικό τεύχος για την Ευρωπαϊκή Ένωση, που θα κυκλοφορεί για τρεις ακόμη εβδομάδες στα περίπτερα, ο ευρωβουλευτής και αντιπρόεδρος του Ευρ. Κοινοβουλίου, Παρασκευάς Αυγερινός εμφανίστηκε ως Πρόεδρος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Ζητούμε συγγνώμη και από τους δύο συνεργάτες μας.

ΕΡΧΟΝΤΑΙ ΟΙ «ΓΙΑΠΙΔΕΣ»;

Ένα νέο φιλελεύθερο και κεντρώο με τάσεις πολιτικής αυτονομίας ρεύμα, που δίνει έμφαση σε θέματα καριέρας και καλής ζωής, κατέγραψε η έρευνα για τη δημοκρατία στην Ελλάδα, που παρουσίασε το ΙΣΤΑΜΕ. Όσοι κατατάσσονται στην κατηγορία αυτή, συγκεντρώνουν τα χαρακτηριστικά του «γιαπί», χωρίς απαραίτητα να έχουν σαφή ιδεολογική τοποθέτηση στο δεξιό συντηρητικό χώρο. Από τα τέλη της δεκαετίας του '80 αρχίζει να διαμορφώνεται μια ομάδα νέων ανθρώπων, που αποστασιοποιείται από τα διαδραματιζόμενα στην πολιτική, ενδιαφέρεται για τον ατομικό ναρκισσισμό και τον ελεύθερο τρόπο ζωής. Σε ποιο βαθμό, όμως, αυτό το ρεύμα τα τελευταία χρόνια επηρεάζει την έκβαση ενός εκλογικού αποτελέσματος και με ποιους τρόπους εκφράζουν τα άτομα αυτά την επιδοκιμασία ή αποδοκιμασία ενός πολιτικού συστήματος; Αξιοπερίεργο, επίσης, είναι το κατά πόσο αυτού του είδους οι «νέοι» ψηφοφόροι έπαιξαν έναν καθοριστικό ρόλο για την άνοδο των σημερινών σοσιαλδημοκρατικών κομμάτων στην Αγγλία, Ιταλία, Γαλλία. Το γεγονός ότι αρκετές έρευνες παρουσιάζουν με στοιχεία πως το μεγαλύτερο μέρος των Ελλήνων ψηφοφόρων-πολιτών θεωρεί εαυτούς ως «κεντρώους», οδηγεί στη λογική υπόθεση ότι ο λεγόμενος «κεντρώος» χώρος στην Ελλάδα θα καλύπτεται μελλοντικά από αδιάφορους πολίτες, στους οποίους η πολιτική δεν θα ανήκει στις βασικές προτεραιότητες;

Η απαξίωση προς την πολιτική ιδεολογία δεν μεταφράζεται απόλυτα με άρνηση επιλογής ενός κόμματος που διαχειρίζεται τα προβλήματα μιας χώρας. Αυτό, απεναντίας, δεν απαγορεύει στη συνείδηση ενός «γιαπί» να δικαιολογηθεί ο οποιοσδήποτε πολιτικός τυχοδιωκτισμός, που έχει τη δήθεν ετικέτα ενός λαϊκού αιτήματος, ως μια ώριμη και δημοκρατική πολιτική λύση.

Σ. Λέτσιος

Βοήθεια σε Ίδρυμα για μικρά παιδιά στη Βουλγαρία

Η κρίση στα Βαλκάνια είναι χρόνια. Η κατάσταση στην Αλβανία είναι λίγο πολύ γνωστή. Η Ρουμανία βρίσκεται σε μια κρίσιμη καμπή. Στην γειτονική Βουλγαρία η οικονομική κρίση είναι βαθιά. Οι μισθοί των υπαλλήλων έχουν πέσει σε ποσό που αντιστοιχεί στις 10.000 δραχμές. Ευρωπαϊκή Ένωση, Έλληνες επιχειρηματίες, εταιρείες και άλλοι επενδύουν ή λένε ότι επενδύουν. Το βέβαιο είναι ότι οι γείτονές μας δυστυχούν.

Οι Έλληνες έχουμε βιώσει την κατοχική πείνα και όσα ακολούθησαν. Η κατάσταση στην Βουλγαρία το φετινό χειμώνα άγγιξε τον δικό μας εφιαλτικό χειμώνα του '41. Οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις, οι μεμονωμένοι πολίτες έχουν χρέος να συνδράμουν με τρόπους που οι ίδιοι θα αναζητήσουν, τους γειτονικούς μας λαούς.

Στο τχ. 636 είχαμε δημοσιεύσει την έκκληση που είχε απευθύνει στο περιοδικό ο διευθυντής του Παιδικού Ιδρύματος Νο 1 που βρίσκεται στο χωριό Μπογιάννα έξω από τη Σόφια. Στο Ίδρυμα αυτό μεγαλώνουν 26 παιδιά ηλικίας από 3 έως 7 χρόνων που είναι ορφανά ή από διαλυμένες οικογένειες. Τα παιδιά μένουν στο ίδρυμα όλη τη διάρκεια του ως οικοτρόφα. Το ίδρυμα είναι παλιό, θπάρχει από το 1953.

«Έχοντας υπόψη τις δύσκολες συνθήκες στις οποίες αναγκάζονται να διαβιώνουν αυτά τα παιδιά και τα πενιχρά οικονομικά μέσα με τα οποία δύσκολα καταφέρνουμε να τους διασφαλίσουμε αποδεκτό βιωτικό επίπεδο, απευθύνομαι σε σας με την παράκληση –εάν υπάρχει δυνατότητα– να μας παράσχετε ανθρωπιστική βοήθεια με σκοπό τη βιολογική επιβίωση των παιδιών, τα οποία στερούνται γονικής φροντίδας». Αυτά μας έγραφε ο διευθυντής του Ιδρύματος σε γράμμα που απηύθυνε στο περιοδικό.

Το «ΑΝΤΙ» άνοιξε ένα λογαριασμό στην Εθνική Τράπεζα με αριθμό:

Παιδάκια του ιδρύματος της Μπογιάννα σε μια σχολική γιορτή.

Καλούμε όλους τους φίλους, τους αναγνώστες να στείλουν την όποια συμβολή τους μέσω αυτού του λογαριασμού. Το περιοδικό θα φροντίσει και με άλλους τρόπους, με απευθείας επαφές με εταιρείες γάλακτος, τροφίμων κλπ να συγκεντρώσει και είδη διατροφής και ελπίζουμε σε σύντομο διάστημα να μπορέσουμε να ανταποκριθούμε στην έκκληση του Παιδικού Ιδρύματος της Μπογιάννας.

Από τους αναγνώστες και τους φίλους του περιοδικού περιμένουμε να συνδράμουν στέλνοντας την δική τους συμβολή στον λογαριασμό.....

ΜΕΣΑ ΣΤΗΝ Ενημέρωση

κάνω τα πάντα για να ιπλήσουν οι εκπομπές σας, και θα κάνω τα πάντα για ετε το δικαίωμα να είστε ερος να κάνετε τις εκπο- σας! Αυτά, ή περίπου αυ- τε συνέδρος, στο πρόσφα- νέδριο του MEGA, στη αλονίκη, στον Κώστα ιβέλλα, γνωστό από την ιτή του με αναζητήσεις

χαμένων προσώπων. Μήπως η φράση γίνεται ιδιαίτερα επίκαι- ρη μετά την καταγγελία για αυ- τοκτονία προσώπου που συμμε- τείχε στο «ριάλιτι σόου» Κεντρί, της Νατάσσας Ράγιου και του ANT-1, την περασμένη Τετάρ- τη; Μήπως;

•Επιστρέφει ο Αντώνης Καρ- καγιάννης στην Καθημερινή. Δεν θα έχει, όμως, καμιά σχέση

με τη διεύθυνση της εφημερί- δας. Απλώς, θα εργάζεται αυ- στηρά ως αρθρογράφος.

•Στον κόμβο της Ελευθεροτυ- πίας μετακόμισε το Art Toros, η πρώτη ελληνική έκδοση για τα εικαστικά στο Internet. Στη νέα του διεύθυνση (<http://www3.enet.gr/artoros>), παρουσιάζεται με μια καινούργια διαδραστική (interactive) έκθεση της Έφης Χαλυβοπούλου και του Ανδρέα Βούσουρα, που εξέθεσαν πρό- σφατα στη Βενετία υπό την αιγί- δα του εκεί ελληνικού προξενεί- ου.

•Αρχίζει σήμερα το δημοσιο-

γραφικό συνέδριο στη Σαμο- θράκη. Με ενδιαφέρον αναμέ- νονται οι ανακοινώσεις για τα life style περιοδικά – αλλά, κυ- ρίως, οι αντιδράσεις των συμμε- τασχόντων σε όσα θα ειπωθούν από τους εκπροσώπους τους.

•Συρρίκνωση στην ύλη της σαββατιάτικης οικονομικής ε- φημερίδας Έξυπνο Χρήμα. «Ενσωματώθηκε» το ένθετο Περιοδικό στην ύλη της εφημε- ρίδας και καταργήθηκαν οι μό- νιμες στήλες.

•Μη χάσετε το ειδικό τεύχος του Αντί για τη Διακυβερνητική, που κυκλοφορεί στα περίπτερα.

ATHÈMES: ένα νέο γαλλόφωνο περιοδικό γεννιέται στην Αθήνα

ογίζεται ότι η γαλλική κοινότητα στην Ελλάδα ανέρχεται σε 15.000 ενώ οι γαλλόφωνοι τουρίστες που κατακλύζουν την ελληνική επικρά- ανουν ετησίως το 1.500.000. Η πραγματική επαφή τους με τον σύγχρο- νικό κοινωνικό-πολιτισμικό χώρο καθιστά αναγκαία τη συνεχή ενημέ- η οποία δεν μπορεί – κυρίως δεν πρέπει – να περιορίζεται στις παγιω- στερεότυπες πληροφορίες των τουριστικών οδηγών. Είναι όμως προ- ότι αυτό προϋποθέτει μίαν επικοινωνία μέσω της γραπτής γαλλικής ας, δηλαδή ενός γαλλικού εντύπου το οποίο θα εκδίδεται αφενός στον κό χώρο (για να παρακολουθεί εκ του σύνεγγυς τα πολιτισμικά δρώμε- τα κοινωνικά-ψυχαγωγικά τεκταινόμενα) και αφε- με κανονικούς –τουλάχιστον μηνιαίους– χρο- νιθμούς (για την έγκαιρη ενημέρωση του αναγν- κοινού). Ωστόσο η επικοινωνία αυτή ήταν μέχρι ατα αδύνατη λόγω της απουσίας ενός τέτοιου υ.

την έλλειψη έρχεται ακριβώς να καλύψει η έκδο- Athèmes, μηνιαίου πολιτιστικού περιοδικού σε ή γλώσσα, το οποίο είναι έργο τριών ανθρώπων: χισυντάκτη Emmanuel Adely, μυθιστοριογράφου πτάκτη του οδηγού για την Αθήνα των εκδόσεων ent (1997), της εκδοτικής συμβούλου Catherine iris, διευθύντριας του Κέντρου Λογοτεχνικής Με- της του Γαλλικού Ινστιτούτου Αθηνών, και της εκ- ς Μάγδας Κοτζιά, διευθύντριας των εκδόσεων ς. Το περιοδικό πλαισιώνεται από μια συντακτική που αποτελείται από μόνιμους ανταποκριτές στο τις Βρυξέλλες, τη Γενεύη... Έως τώρα έχουν κυκλοφορήσει τρία τεύ- ρίτο μόλις αυτή την εβδομάδα). Το Athèmes διακινείται από το Ελληνι- κτορείο Τύπου, πράγμα που του εξασφαλίζει μια παρουσία σε όλα τα πώλησης ξένου Τύπου (περίπτερα, κ.λπ.), στα βιβλιοπωλεία (Κάουφ- ευθερουδάκης, κ.α), τα αεροδρόμια, τα εμπορικά καταστήματα Άλφα- ις γαλλικές λέσχες διακοπών.

ωταρχικός σκοπός του περιοδικού είναι η διάνοιξη ενός καναλιού ωνίας μεταξύ της Ελλάδας και της Γαλλίας, το οποίο θα διαβιβάζει ρορίες ξένες προς τις στερεότυπες αντιλήψεις που συμβαίνει να έχει η την άλλη. Αυτό ακριβώς υπαινίσσονται και υπόσχονται οι συνδηλώσεις ου του περιοδικού, όπου η «Αθήνα» (Athènes), συμβολικός τόπος του

ελληνικού πολιτισμικού θαύματος, εγγυάται την πληροφόρηση για την πολιτι- σμική επικαιρότητα των δύο χωρών συνδυάζοντάς την με μια μηνιαία θεματι- κή (εξ ου και «Athèmes»). Για το πρώτο τεύχος –το εναρκτήριο– επιλέχτηκε ως θέμα ο αρχέγονος μύθος της Γαίας, στον οποίο και αναφέρονται έμμεσα η συνέντευξη με τον γάλλο φιλόσοφο Michel Serres καθώς και άλλα κείμενα που σχολιάζουν, επί παραδείγματι, το έργο ενός ζωγράφου ή αναφέρονται στις ανασκαφές στο Ακρωτήριο της Σαντορίνης. Η θεματική των επόμενων δύο τευχών αφορά κατά σειρά τη φωτιά (το μύθο του Προμηθέα) και τον αέρα (το μύθο του Ίκαρου). Στο περιοδικό φιλοξενούνται θέματα που πραγματεύονται

τη λογοτεχνία, τις εικαστικές τέχνες, τις εκθέσεις, το θέ- ατρο, τον κινηματογράφο, τη φωτογραφία, τα φεστιβάλ, κ.λπ.

.. Οι συντάκτες του περιοδικού δεν ενδιαφέρονται μό- νο για την πολιτισμική ενημέρωση του κοινού τους αλλά και για την ψυχαγωγία τους καθώς και για την αποτελε- σματικότερη, ευχάριστη και ανεμπόδιση διαβίωση τους στην Ελλάδα, και δη την Αθήνα. Γι' αυτό και δίνουν ιδιαί- τερη προσοχή στην καθοδήγηση των γαλλόφωνων κα- τοίκων και τουριστών που διαβιούν, μένουν για λίγο χρο- νικό διάστημα ή θέλουν να περάσουν έστω και μίαν ευχά- ριστη μέρα στην Αθήνα· εν ολίγοις το Athèmes είναι και ένας λιτός, πολύτιμος πρακτικός οδηγός. Σε κάθε τεύ- χος δημοσιεύονται ένας έγχρωμος χάρτης των Αθηνών με όλα τα αξιοθέατα, χρήσιμες διευθύνσεις και τηλέφω- να, οι συχνότητες των ραδιοφωνικών σταθμών στην Αθή- να, κ.λπ. Αξιομνημόνευτες επίσης είναι οι σελίδες με τον

τίτλο «Promenades culinaires» («Γαστρονομικοί περίπατοι»), όπου – μεταξύ των άλλων – η προβολή της ελληνικής κουζίνας και της ταβέρνας γίνεται με τρόπο κατεξοχήν μη τουριστικό, αλλά συναρπαστικό.

Βαγγέλης Μπισσώρης

• Το Athèmes είναι μηνιαίο περιοδικό. Τιμή τεύχους δρχ. 1.000. Για τη συνδρο- μή σας απευθυνθείτε στις Έκδόσεις Εξάντας, Διδότου 59, 10681 Αθήνα, τηλ.: 38 04 885, fax: 38 13 065. Ετήσια συνδρομή (11 τεύχη): 7.500 δρχ. / Abonnement annuel (11 numéros) : a) Tarifs Europe : 250 Francs, envoi compris ; b) Pour le reste du monde : 300 Francs. Règlement par chèque bancaire ou postal à l'ordre des éditions Exandas (59, rue Didotou, 106 81 Athènes, Grèce. Tél. : 38 04 885, fax : 38 13 065).

ΔΕΝ ΞΕΧΝΩ!

του Στέλιου Καφαντάρη

Ακόμα και αν δεν υπήρχαν οι ποικίλες διαμάχες μεταξύ των φατριών του Πασόκ και μεταξύ των οικογενειών Παπανδρέου θα το προσέχαμε το επικείμενο μνημόσυνο. Τα Μέσα θα εύρισκαν τον τρόπο τονίζοντας είτε την προσήλωση του κόσμου στο είδωλο είτε την αδιαφορία του. Αν είχαν ιδιαίτερο κέφι θα συνεδύαζαν τον παράγοντα «Λαό» με την παράμετρο «απώλειου του ειδώλου», μian άλλη μεταβλητή που θα έκανε πιο λεπτεπίλεπτη την παρουσίαση.

Τα Μέσα πάντοτε βρίσκουν τον τρόπο, άλλωστε έτσι μόνο θεωρούν ότι υπάρχουν. Στην περίπτωση έχουν επιλέξει την απόλυτη αγιοποίηση. Επαγγελματική διαίσθηση ή μυστική δημοσκόπηση της εταιρείας XYZ έδειξαν τον σωστό δρόμο. Ο κόσμος φαίνεται ότι θέλει διαρκώς λαμπρυνόμενο το είδωλό του. Ήδη αρχίζουν οι πονηρές ερωτήσεις δημοσιογράφων: «Κύριε τάδε, εσείς που ήσασταν στενός συνεργάτης του Αντρέα και προβεβλημένο στέλεχος του Πασόκ πώς εξηγείτε ότι δεν είχε μέχρι τώρα ούτε ένα δρόμο στο όνομα του;».

Με αυτές τις καταβολές τα κείμενα για το μνημόσυνο έχουν ήδη γραφτεί. Δεν εννοώ βέβαια τις επιμνημόσυνες ομιλίες. Αυτές εξ ορισμού είναι εγκωμιαστικές, και κάθε κόμμα και οικογένεια έχουν δικαίωμα στο μνημόσυνο του προσφιλούς τους. Αναφέρομαι στα κείμενα για το μνημόσυνο όπως θα τελεστεί, για την ατμόσφαιρα όπως θα μεταδοθεί από το μουσικό ανάκτορο, την κατάνυξη, την ανείπωτη λύπη της απουσίας του ανθρώπου που άλλαξε την πορεία της χώρας, του θεμελιωτού του κοινωνικού κράτους.

Ο αποθανών βεβαίως δεδikaίωται. Ούτε ο χρόνος είναι κατάλληλος ούτε εγώ ειδικός για να ασκήσω κριτική στο έργο του **Παπανδρέου** μετά θάνατον. Ασφαλώς ως πολίτης έχω γράψει εναντίον επιλογών του όσο ζούσε, είχα προτείνει μέχρι και σχέδια της αυτοβιογραφίας του (Αντί 17/2/95), εν γνώσει βεβαίως της ματαιοπονίας μου. Η μετά θάνατον κριτική ωστόσο χρειάζεται άλλα εφόδια και άλλη αφοσίωση. Ελπίζω η Ιστορία να καιροφυλακτεί, έστω και αν

Και να δέλουμε να ξεχάσουμε δεν μας αφήνει η κυρία Δήμητρα Παπανδρέου...

ρινά υποχρεωθεί να παρακολουθήσει τις μεγαρόνδε τελε-

Παπανδρέου θα κριθεί από τις πράξεις του, αυτό είναι
ώδες. Ωστόσο πιστεύω ότι θα κριθεί επίσης, και ίσως αυ-
ερα, από τις ευκαιρίες που απεμπόλησε. Ίσως διαπιστώνε-
ς έμμεσος θαυμασμός. Πράγματι, πιστεύω ότι είχε σαν πο-
όταν ήρθε στην εξουσία, τεράστιες δυνατότητες, και
ός πολύ μεγαλύτερες από τον άλλον «εθνάρχη» **Καραμαν-**

ώτοις είχε επιστημονική κατάρτιση και διεθνή εμπειρία
αστάσεις που δεν συγκρίνονταν με τους άλλους εγχώριους
ούς της εποχής. Επιπλέον είχε επιβραβευθεί αρκετά στη
μέχρι τότε ώστε θα μπορούσε να αποπειραθεί την εφαρ-
νός είδους σοσιαλιστικής διακυβέρνησης στην Ελλάδα,
ακινδυνεύοντας την επανεκλογή του.

ν ακόμα δεν ξαναψηφίζοταν εξαιτίας του πολιτικού κό-
ου παραδόξως θα επέσυρε ο κατ' ανάγκην ιδιότυπος και
ς σοσιαλισμός εν Ελλάδι, η Ιστορία θα σημείωνε την από-
ου αυτή. Παρενθετικά μνημονεύεται ότι είναι άκρως πι-
α αποτύγχανε εκλογικά η εφαρμογή σοσιαλισμού λόγω των
μικροαστικώς διαπλεκομένων συμφερόντων. Εδώ απέτυ-
τανε κλεγγεί ο Μάνος επειδή πρότεινε υπόγεια γκαράζ στις
ργίες πολυκατοικίες.

πανδρέου διείδε ίσως το μάλλον ζοφερό μέλλον του μέσα
πιασμό γι' αυτό και προτίμησε να μην υποστεί τη δοκιμα-
αποτυχίας. Επέλεξε την απλή συμβατική διαχείριση και
ς τον σοσιαλισμό κατέφυγε στην κλασική συνταγή προσφο-
μοδέλλου αντί του αντικειμένου. Λόγια, και μάλιστα εξο-
ί, στη θέση των έργων.

τος που κατευθύνει την τρέχουσα αριοποίησης προβλημα-
Πώς ο Παπανδρέου άλλαξε το πρόσωπο της Ελλάδας όταν
από τα μεγάλα προβλήματα της χώρας δεν έχει ούτε καν
ωπιστεί στοιχειωδώς σε βαθμό που να είναι ορατή η επίλυ-
Τα προβλήματα είναι γνωστά και σχεδόν τετριμμένα, ισοζύ-
όσιος τομέας, ανταγωνιστικότητα της οικονομίας, απασχό-
και πόσο επίκαιρο αλήθεια), αλλά και παιδεία, άμυνα, και
ατα, περιβάλλον. Υποτίθεται ότι παλεύουμε επιτυχώς με τον
ρισμό, αλλά η παρουσία των άλλων προβλημάτων κάνει αυ-
επιτυχία άνευ σοβαρού αντικειμένου.

και αν σταθούμε στην απλή διαχείριση της εξουσίας, τι
αποκομίσει; Τα νέα τζάκια, τα σκάνδαλα του καλαμποκι-
του **Κοσκωτά** (εκτός αν τελικώς ευσταθίσει ότι ο Κοσκω-
ιν εγκατετος ξένων μυστικών υπηρεσιών για την αποστα-
ήση της χώρας), η ανεξερευνήτη αγορά του αιώνα, η ανα-
η στήριξη του **Γιαρουζέλσκι**, του **Αμίν Νταντά**, οι καταλη-
ημερομηνίες για τις αμερικανικές βάσεις που έφυγαν.

ναι λυτρωτικό να μπορέσουμε αυτά και πάμπολλα άλλα να
κρατήσουμε, και κυρίως να τα θυμόμαστε με το λεξιλόγιο
προσέφερε, αλλά χρειάζεται κάποιος μνημονικός μηχανι-
άποια βοήθεια από την ιστορική έρευνα. Εδώ έχουμε ξε-
α ακριβή λόγια του μνημείου «καταλαβαίνω να κάνει κά-
να δώρο στον εαυτό του αλλά όχι και 500 εκατομμύρια!».
α ποιον διευθύνοντα **ΔΕΚΟ** το είπε, για τη **ΔΕΗ**, για τα
α, ή μήπως αυτό δεν έχει σημασία;

ορία θα πρέπει να αποφανθεί και περί αυτών των λεπτομε-
Τολμώ δε να υποθέσω ότι οι σοβαρές ιστορικές πηγές για
οτίμηση του Παπανδρέου και του έργου του θα είναι έξω
αρχεία του, είτε αυτά βρίσκονται σε ένα ίδρυμα Παπαν-
ή είτε σε περισσότερα.

ΒΑΣΙΛΗΣ ΜΠΟΥΤΟΣ

Η συκοφαντία του αίματος

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

ΒΑΣΙΛΗΣ ΜΠΟΥΤΟΣ

Η συκοφαντία του αίματος

ΝΕΦΕΛΗ

Ο παλαιός βενετσιάνικος καθρέφτης στο σαλό-
νι του γιού του κατοχικού Δημάρχου, κουβαλά
μέσα του μνήμες από την αλλοτινή Κέρκυρα.
Εκείνη του 1944, των ημερών του εκτοπισμού
των Εβραίων του νησιού. Μέσα σε τρεις μέρες
οικογένειες σκόρπισαν, άνθρωποι ξεκληρίστη-
καν, η ζωή έχασε το νόημά της. Στη μεταπολε-
μική πια Κέρκυρα, νέα ήθη, καινούριες ανά-
γκες, άλλες προτεραιότητες αρχίζουν να
κυριαρχούν... Ο συγγραφέας ανασυνθέτει έναν
ολόκληρο κόσμο και δημιουργεί μια πάλλουσα
τοιχογραφία ζωής όπου οι ήρωες εγκλωβισμέ-
νοι από τις ιστορικές συγκυρίες προσπαθούν
να βιώσουν στιγμές ευτυχίας μέσα από τις
ανθρώπινες σχέσεις και τον έρωτα.

★ ★ ★

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 6, ΑΘΗΝΑ 106 80, ΤΗΛ.: 3607744

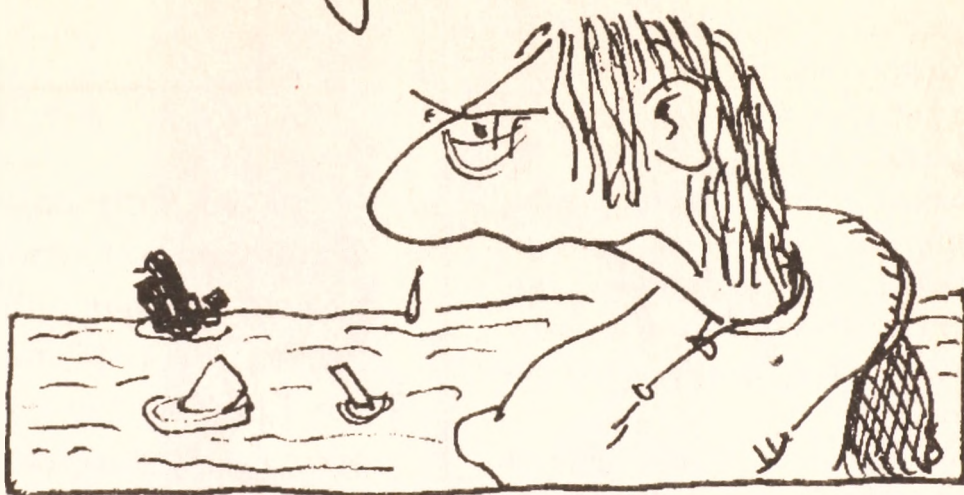
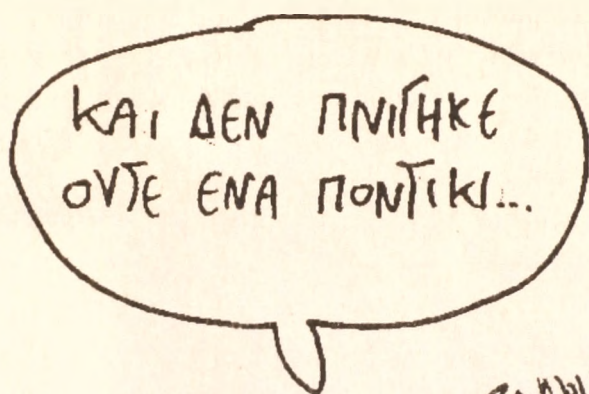
Ένα ναυάγιο που το έλεγαν «Κεντροαριστερά»

του Αλέξη Οικονομίδη

Τη νύχτα της Πέμπτης 12 Ιουνίου ο Κώστας Σημίτης έπεσε αργά για ύπνο. Από νωρίς, είχε παρακολουθήσει τη συζήτηση για την Κεντροαριστερά στο δημοτικό κηποθέατρο της Νίκαιας και, μετά το τέλος της, κατέληξε με την παρέα του «στο Βασίλη», όπου, όπως έλεγαν την επομένη στο Μέγαρο Μαξίμου, είχε μεγάλα κέφια: έφαγε καλά, ήπια λευκό κρασί κι έκλεισε τη βραδιά του δοκιμάζοντας ένα από τα πούρα του δημάρχου κ. Τράπαλη. Στο σπίτι γύρισε μετά τις 2... Για τους δημοσιογράφους που ασχολήθηκαν με το θέμα, οι λόγοι της ευεξίας του παραμένουν ακόμη απροσδιόριστοι.

Η συζήτηση στη Νίκαια, μια πρωτοβουλία του ΟΠΕΚ Πειραιά με πρόεδρο τον Γ. Πανταγιά, είχε προβληθεί από αυτό που ονομάζουμε «πρωθυπουργικό περιβάλλον» ως ένας σταθμός στην υπόθεση της Κεντροαριστεράς. Όταν μάλιστα, λίγες μέρες νωρίτερα, ο κυβερνητικός εκπρόσωπος απέρριπτε την πρόταση του Ν. Κωνσταντόπουλου για έναν διάλογο «πρόσωπο με πρόσωπο» μεταξύ των ηγεσιών ΠΑΣΟΚ, Συνασπισμού, ΚΚΕ και ΔΗΚΚΙ, το ίδιο περιβάλλον έκλεινε με νόημα το μάτι: Η παρουσία του Α. Κύρκου στο κηποθέατρο και τα όσα επρόκειτο να πει, θα έδιναν την οριστική απάντηση σ' αυτή την πρόταση που «παραβιάζει ανοικτές θύρες», αποδεικνύοντας εν τέλει ότι ο διάλογος προχωρεί ερήμην των ηγεσιών. Για την ακρίβεια, ερήμην της ηγεσίας του Συνασπισμού...

Εξ ου, και η προσωπική παρουσία του κ. Σημίτη, η οποία αναγγελλόταν από το πρωί με διαδοχικές «διαρροές» κλιμακούμενης βεβαιότητας: «είναι πιθανόν να παραστεί...», «είναι πολύ πιθανόν να παραστεί...», «θεωρείται βέβαιον ότι θα παραστεί...». Από την προσοχή των δημοσιογράφων, επίσης, δεν διέφυγε το γεγονός ότι οι ομιλίες των κ. Κύρκου και Πανταγιά βρισκόνταν εγκαίρως στη διάθεσή τους, με την ευγενική φροντίδα του γραφείου του πρωθυπουργού. Και λέγοντας «ευγενική»,

κυριολεκτούμε, καθώς το περιεχόμενο της πρώτης δεν ήταν, τελικώς, εκείνο που ανέμεναν οι αποστολείς της: Ο Α. Κύρκος καλούσε το κυβερνών κόμμα σε μια αυτοκριτική επανεξέταση όλης της ιστορικής πορείας του, καθώς «βαρύνεται πολιτικά και ηθικά» όχι μόνο με την ευθύνη της αποτυχίας να οδηγήσει στη «δημοκρατική αναγέννηση», αλλά και με τις συνέπειες της «μόνης επιτυχίας» του: της εύκολης κατάληψης της εξουσίας και της κομματικής νομής της.

Δεν είναι περίεργο, έτσι, που, σύμφωνα με τις στιχομυθίες που «διέρρευσαν» από την ταβέρνα του Βασίλη, η καλή διάθεση του πρωθυπουργού πήγαζε αποκλειστικά από την ακροτελεύτια έκκληση του Α. Κύρκου, «το ευρηματικό σύνθημα του Μάη

του '68, «εδώ και τώρα», να πάρει ένα νέο περιεχόμενο, με μια ενεργασία για τη δημοκρατική αναγέννηση του τόπου». Μόνο που οι προϋποθέσεις που είχαν τεθεί γι' αυτό το «εδώ και τώρα» το έκαναν περισσότερο να μοιάζει με «εκεί και όταν»...

ΓΟΗΤΕΙΑ ΑΝΤΙ ΔΙΑΛΟΓΟΥ

Είναι γεγονός ότι οι πρόσφατες εκλογικές επιτυχίες της ευρωπαϊκής Κεντροαριστεράς, κι ιδίως της γαλλικής, τροφοδότησαν συζητήσεις, προσδοκίες κι ελπίδες για ανάλογες εξελίξεις και στην ελληνική πολιτική σκηνή. Οι συγκεκριμένες κινήσεις που ακολούθησαν ήταν από δ

κυρίως κατευθύνσεις: Από τον χώρο του ΠΑΣΟΚ, με την εμφάνιση του «Διαλόγου για τον Διάλογο και την Παρέμβαση στην Κεντροαριστερά», κίνησης που ενθαρρύνεται προσωπικά από τον πρωθυπουργό με την επαναδραστηριοποίηση του «Ολοκληρώματος για τον Εκσυγχρονισμό της Ελληνικής Κοινωνίας» και με την αναγγελία ενός τριετούς προγράμματος εκδηλώσεων με μετακλήσεις ευρωπαίων πολιτικών, όπως ο Ζακ Ντελόρ, ο Ζακ Λανγκ και ο Λιον Ζοσπέν. Και, από την πλευρά του Συνασπισμού, με τη διατύπωση μιας πρότασης που επιχειρούσε να «μεταφράσει» τη γαλλική εμπειρία στην καθομιλουμένη ελληνική: άμεσος διάλογος κορυφής μεταξύ των κομμάτων που, με τον έναν ή τον άλλο τρόπο, αναφέρονται στην Αριστερά, καθό

προσφυώς παρατηρούσε ο Δ. Παπαίλης, «αν ο Διονέλ Ζοσπέν, ο Ρομπέρ Ιτομινίχ Βουανέ έλεγαν ότι ο διάλογος είναι δική τους υπόθεση, αλλά υπόθεση των πολιτών, ούτε ο εκλογικός πεισμός θα είχε υπάρξει ούτε η εκλογική ούτε η κυβέρνηση συνεργασίας». Η κριτική αυτή δείχνει βάσιμη, έστω και Μέγαρο Μαξίμου δεν φαίνεται ότι θα ήθελε να την υιοθετήσει στο ορατό μέλλον ο κύκλος του κ. Σημίτη δείχνει αμετακίνητος προσκολλημένος στην ιδέα του «διαλογιστικής βάσης», έστω και αν αυτή θα μπορούσε να εκληφθεί ως προσπάθεια «διεμμονής της Αριστεράς», πιστεύοντας ότι η κριτική γοητεία του σημιτισμού» θα βελτιωθεί τελικά ισχυρότερη από τις όποιες πιέσεις της ηγεσίας του Συνασπισμού. Η κριτική της ιδέας αυτής και διαπρύσιος κριτική της εμφανίζεται ο Θ. Τσουνάτος, έμπειρο, όμως, που μάλλον εκθέτει ακόμη ανεξετάστες καλές προθέσεις και που κάλεσε το «Δίκτυο» να διευκρινίσει ότι η λέξη «αχειραγώγητη κίνηση πολιτών», όπως χρησιμοποιείται, «όσοι της αποδίδουν ρόλους δορυφόρου του συμβολιστή σφάλλουν, και όσοι φαντάζονται ότι μπορεί να χρησιμοποιηθεί έτσι, τώρα θα διαψευστούν».

Όμως, επίσης, δείχνει βάσιμη η κριτική στην προγραμματική ακαμψία που εμφανίζει η ηγεσία του ΠΑΣΟΚ, όταν μονόλογα δηλώνει ότι δεν έχει λόγους να μεταλλάξει μια πολιτική, που «ήδη αποδίδει οφέλη». Η διαφορά πολιτικής αντίληψης και ήθους με την ηγεσία του ΠΑΣΟΚ, είναι εν προκειμένω οφθαλμοφανής. Όπως παρατηρούσε πρόσφατα η εφημερίδα, το «οικολογικό μπόλι στον γαλλικό σοσιαλισμό» υπήρξε επιτυχές, όταν η ηγεσία και τις δύο πλευρές σε σημαντικές προγραμματικές μετακινήσεις. Όταν ερασμένο Ιανουάριο το Σοσιαλιστικό

Κόμμα και οι Πράσινοι υπέγραψαν τη συμφωνία της εκλογικής συνεργασίας τους, επικύρωναν στην πράξη σοβαρές αναθεωρήσεις που είχαν προηγηθεί και στους δύο συμβαλλομένους: Οι μεν Πράσινοι εγκατέλειψαν το αδιέξοδο δόγμα των προκατόχων της κ. Βουανέ, «ούτε δεξιά ούτε αριστερά, μόνον οικολογικά», οι δε σοσιαλιστές υιοθετούσαν θέσεις, που, αν τυχόν υλοποιηθούν, όπως παρατηρούσε η γαλλική εφημερίδα, θα σημάωνουν «επαναστατικές αλλαγές για τη γαλλική κοινωνία»: Αποδέσμευση, μέχρι το 2010, της παραγωγής ενέργειας από το πυρηνικό πρόγραμμα της Γαλλίας και εγκατάλειψη του προγράμματος κατασκευής νέων αυτοκινητοδρόμων.

Μάλλον ένα αδιέξοδο, λοιπόν, παρά μια αφετηρία διαλόγου, κατέγραψε η πολυσυζητημένη εκδήλωση στο κηποθέατρο της Νίκαιας. Ένα αδιέξοδο, που οι επιθετικοί χαρακτηρισμοί του κ. Πάγκαλου προφανώς δεν προκάλεσαν, αλλά που ωστόσο το υπογραμμίζουν με την έμφαση που έχουν πάντα οι συμβολισμοί: ο πληθωρικός υπουργός Εξωτερικών είναι το «κερασάκι» στην τούρτα της αποτυχίας...

Στην πλατεία Κουμουνδούρου, στα κεντρικά γραφεία του Συνασπισμού, επικρατεί η άποψη ότι οι εξελίξεις αυτές αποσπασματικές και την ερμηνεία που δίνει στην Κεντροαριστερά η ηγεσία του ΠΑΣΟΚ: Όχι μια «πληθυντική Αριστερά», πολύμορφη, πολύχρωμη και ισότιμη συνεργαζόμενη, όπως συνέβη στη Γαλλία, αλλά μια απόπειρα απορρόφησης προσώπων και μικρών ομάδων, αναγκαία για να ισοσκελισθούν το πολιτικό κόστος της διαχείρισης και οι εκλογικές απώλειες προς άλλες κατευθύνσεις. Άλλωστε, οι τελευταίες δημοσκοπήσεις εμφανίζουν τη νέα ηγεσία της Ν.Δ. να επανασυσπειρώνει το χώρο

της και, δυνητικά, να επαναπατριάζει τους «κεντροδεξιούς εκσυγχρονιστές», που την εγκατέλειψαν στις εκλογές του '96. Υπό τις συνθήκες αυτές, ο πειρασμός της στροφής προς την αριστερή «δεξαμενή ψήφων» γίνεται ακατανίκητος...

ΤΟ ΦΛΕΡΤ ΠΟΥ ΑΠΟΚΡΟΥΣΤΗΚΕ

Από την πλευρά τους, λένε στην πλατεία Κουμουνδούρου, θα επιμείνουν στην προσεκτική «αλλά και επιθετική» προβολή της πρότασης διαλόγου, που παρουσίασε ο Ν. Κωνσταντόπουλος, η οποία, άλλωστε, θεωρείται επιτυχής: μια ωραία τρίπλα, που ανακούφισε τον Συνασπισμό από την πίεση του σημιτικού «φλερτ», του έδωσε μια νίκη «στα σημεία» των εντυπώσεων, χωρίς μάλιστα να αναζωπυρώσει εσωτερικές διαφωνίες και ενστάσεις. Το ερώτημα, βεβαίως, παραμένει: Τι απομένει, σήμερα, από την υπόθεση της Κεντροαριστεράς; Και, εδώ, η απάντηση είναι μάλλον απαισιόδοξη.

Στις 14 Μαρτίου 1996, δύο μόλις μήνες μετά την επικράτησή του στη μάχη της διαδοχής, ο Κ. Σημίτης προσήρχετο στο Στάδιο της Καλογρέζας για να μιλήσει στο συνέδριο του Συνασπισμού.

Παρουσίασε τους «άξονες της σύγχρονης Κεντροαριστεράς» και, όπως είχε ειπωθεί τότε με κάποια κακεντρέχεια, ήταν η πρώτη φορά που ο χαιρετισμός ενός προσκεκλημένου απασχόλησε ένα συνέδριο περισσότερο από την εισήγηση του προέδρου του. Ένα χρόνο αργότερα, η Κεντροαριστερά του κ. Σημίτη θυμίζει περισσότερο το λογιστικό τέχνασμα του Χ. Κολ με τα αποθέματα χρυσού της Μπούντενσμπανκ, παρά την εμπνευσμένη στρατηγική της ανασύνθεσης του προοδευτικού χώρου, την οποία είχε εισηγηθεί τότε. Αλλά, τι να γίνει; Και τα ναυάγια έχουν κι αυτά ένα όνομα. Και το παρόν, ονομάζεται «Κεντροαριστερά»... ❧

ΝΤΕΪΒΙΝΤ ΓΟΥΙΣΑΡΤ

ΕΓΩ, Ο ΒΙΡΓΙΛΙΟΣ

Πνεύμα και Αίμα στη Ρώμη των Καισάρων

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΛΕΝΤΗΣ

ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗ 5 • 106 79 ΑΘΗΝΑ

ΤΗΛ.: 36 01 551 • FAX: 36 23 553

ΝΤΕΪΒΙΝΤ ΓΟΥΙΣΑΡΤ

ΕΓΩ, Ο ΒΙΡΓΙΛΙΟΣ

ΠΝΕΥΜΑ ΚΑΙ ΑΙΜΑ
ΣΤΗ ΡΩΜΗ ΤΩΝ ΚΑΙΣΑΡΩΝ

ΚΑΛΕΝΤΗΣ

Η αντιπολίτευση μέσα στην κυβέρνηση

του Τάσου Παππά

Το «καλό» με το ΠΑΣΟΚ είναι ότι δεν βαριέσαι ποτέ. Πάντοτε θα υπάρχει κάτι ή κάποιος που θα ταραίζει τα νερά. Ένα χρόνο μετά τη νίκη του Κώστα Σημίτη, θα περίμενε κανείς ότι το εσωτερικό μέτωπο του κόμματος θα είχε ηρεμήσει. Κανείς όμως από τους ηττημένους δεν έχει χωνέψει την αλλαγή και δεν έχει συμφιλιωθεί με την ιδέα της επικράτησης των εκσυγχρονιστών. Έτσι, κάθε τρεις και λίγο, άλλοτε για σοβαρό λόγο και άλλοτε για ψύλλου πήδημα, εκδηλώνεται και μια διαμαρτυρία.

Τη μία φορά θα έχει σχέση με τα θέματα εξωτερικής πολιτικής (κατηγορείται η ηγετική ομάδα ότι διολισθαίνει προς τον ενδοτισμό) και την άλλη με την κοινωνική και οικονομική πολιτική, η οποία, σύμφωνα με τους επικριτές του πρωθυπουργού, υπονομεύει τα αριστερά γενέθλια χαρακτηριστικά του κινήματος, όπως τα είχε θεμελιώσει ο ιδρυτής του. Βεβαίως, η λεγόμενη εσωκομματική αντιπολίτευση πόρρω απέχει από το να χαρακτηριστεί συμπαγής. Πρόκειται για μια ετεροκλήτη ούναξη με ποικίλες «ανησυχίες» (εθνικιστικού και θρησκόληπτου προσανατολισμού) και διαφορετικές στοχεύσεις και σκοπιμότητες (από μικροηγεμονίσκους που φαντασιώνονται με την καρέκλα του αρχηγού μέχρι αποτυχημένους πολιτευτές που κάνουν το παν για να καταλάβουν μια θέση στο κοινοβούλιο).

Εδώ δεν θα μας απασχολήσει αυτού του

τύπου η αντιπολίτευση, η οποία, παρά το επικίνδυνον των απόψεών της, δύσκολα θα ξεφύγει από τα όρια της γραφικότητας, αλλά εκείνη η ομάδα των στελεχών που πασχίζει φιλοτίμως να αρθρώσει ένα σοβαρό πολιτικό λόγο, εναλλακτικό αυτού που κυριαρχεί στα ηγετικά κλιμάκια. Αυτών των προδιαγραφών η αντιπολίτευση αναπτερώθηκε από τις νίκες των εργατικών και σοσιαλδημοκρατικών κομμάτων στην Ευρώπη και άρχισε να πιέζει τους εκσυγχρονιστές για αλλαγή πορείας στην οικονομική και κοινωνική πολιτική.

«ΑΡΣΕΝΙΚΗ» ΔΙΑΜΑΡΤΥΡΙΑ

Ο υπουργός Παιδείας Γεράσιμος Αρσένης ήταν από τους πρώτους που εξέφρασαν τις διαφωνίες τους για την, με θρησκευτική ευλάβεια, επιμονή στην υλοποίηση των στόχων της συνθήκης του Μάαστριχτ. Δεν μπορεί λοιπόν κανείς να τον κατηγορήσει για όψιμο ενδιαφέρον. Προσφά-

τως, με άρθρο του στην *Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία* ζήτησε να μετατεθεί για χρόνια το χρονοδιάγραμμα υλοποίησης των κριτηρίων του Μάαστριχτ, να χαλρώσει η οικονομική πολιτική και να ανζητηθεί δρόμος συνεννόησης με τις άλλες σοσιαλιστικές δυνάμεις στην Ευρώπη. Παράλληλα, υποστήριξε ότι με τις νίκες των Σοσιαλιστών στη Γαλλία και των Εργατικών στη Βρετανία και με τις ακολουθούμενες συνέπειες αποδεικνύεται ότι τα μονόδρομα είναι «ιδεολογήματα». Η αιμή προς τον πρωθυπουργό για την ακολουθούμενη πολιτική είναι σαφής. Κατά το κυβερνητικό εκπρόσωπο, όμως, «το άρθρο του κ. Αρσένη δεν δημιουργεί κάποιο ιδιαίτερο πρόβλημα στην πολιτική της κυβέρνησης». Τώρα πώς γίνεται ένας κορυφαίος υπουργός να ζητά δραματική αλλαγή πολιτικής και ένας άλλος υπουργός, ο κοινός αρμόδιος, (Γ. Παναγιωτόπουλος), να δηλώνει ότι δεν πρέπει και δεν θα χαλα-

Α' εξάμηνο 1994

ΠΟΛΥΤΙΜΟΣ ΒΟΗΘΟΣ

Έτοιμοι οι νέοι τόμοι του Αντί. Στα γραφεία του περιοδικού μπορείτε να προμηθευτείτε μέχρι και τον τόμο ΜΑ' (Β' εξάμηνο 1994, δηλαδή μέχρι και το τεύχος 567).

Θα βρείτε, επίσης, τους τόμους των προηγούμενων ετών.

Στους τόμους του Αντί έχετε καταγεγραμμένη τη σύγχρονη ιστορία μας.

Β' εξάμηνο 1994

οικονομική πολιτική, και να παραμείνουν και οι δύο στα πόστα τους, είναι ένα που μόνο στην επιστημονική φαντασία μπορεί να αναχθεί. Αυτό όμως διαπιστώνει ο καλών προθέσεων της είναι πως και από τις δύο μαχόμενες πλευρές λείπει το ποσό θάρρος. Ο κ. Αρσένης δεν έχει θένος να υποβάλει την παραίτησή του, εφόσον διαφωνεί με την οικονομική πολιτική, και ο πρωθυπουργός έχει το θάρρος να αποπέμψει τον υπουργό του, που με τόση σαφήνεια καταθέτει εντελώς διαφορετική φόρμα για την ευρωπαϊκή πο-

ρισσότερο διακριτικός και με κομψές διατυπώσεις, αλλά στο μήκος κύματος, βρέθηκε και ο εργός Άμυνας Άκης Τσοχατζόπουλος. Ζήτησε κι αυτός να δοθεί στην ανάπτυξη και στην κοινωνική συνοχή με φιλολαϊκά μέτρα να εγκαταλειφθεί η προσέγγιση οικονομικού φαινομένου με λογικές μεθόδους. Παραδόξως, και στην περίπτωση ο κυβερνητικός εκπρόσωπος δεν βρήκε κάτι το επιληπτικό! Αντιθέτως, μάλιστα, «προσυπέγραψε» μέχρι κεραίας τις απόψεις του κ. Τσοχατζόπουλου! Φαίνεται ότι ο πρωθυπουργός αντι να υιοθετήσει τη λογική της ιδεολογικής σύγκρουσης με τις αντίπαλες απόψεις, προτιμά να «φασκιώνει» τις αντιθέσεις σε μια προσπάθεια να δώσει στην ήττη γνώμη μια εικόνα για την κυβέρνησή εξόχως ειδυλλιακή.

ΑΝΔΡΕΪΣΤΕΣ ΚΑΙ ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΠΟΙΗΜΕΝΟΙ»

Οι Α. Τσοχατζόπουλος και Γερ. Αρσένης επιλέγουν το δρόμο της δημοσιοποίησης των διαφωνιών τους με συγκροτημένο το και χωρίς πολεμική διάθεση, δεν έχουν το ίδιο όσοι μιλούν εξ ονόματός

τους στις διάφορες οργανώσεις. Κατά κανόνα τα μέλη και τα μεσαία στελέχη που καλύπτονταν πολιτικά από τις απόψεις αν-

τών των δύο κορυφαίων στελεχών, συνεχώς πετούν το γάντι στους εκσυγχρονιστές, επιδιώκοντας, όπου τους παίρνει, την ανοιχτή σύγκρουση. Τρανό παράδειγμα η σύσκεψη της νομαρχιακής οργάνωσης της Α' Αθήνας, η πλειοψηφία της οποίας πρόκειται στην εσωκομματική αντιπολίτευση. Η κριτική που ενσωματώθηκε στο κείμενο της απόφασης θα έλεγε κανείς ότι προσιδιάζει περισσότερο σε αντίπαλο κόμμα, παρά σε στελέχη που βρίσκονται στον ίδιο χώρο με τον πρωθυπουργό. Είναι χαρακτηριστικό ότι σ' ένα πολυσέλιδο ντοκουμέντο δεν βρέθηκε ούτε μία θετική αναφορά για την παρούσα κυβέρνηση. Είναι γεμάτο αρνητικές παρατηρήσεις και νοσταλγία για το παλιό ΠΑΣΟΚ του Α. Παπανδρέου. Οι παράγοντες της νομαρ-

χιακής, που «μаниπουλάρονται» από μέλη της Κεντρικής Επιτροπής, τα οποία έχουν κάνει υπόθεση ζωής την αντίθεση με τον Κ. Σημίτη, σέρνουν το χορό των αντιδράσεων και ετοιμάζονται για μάχη χαρακωμάτων. Στην ατζέντα τους υπάρχουν όλα τα θέματα: από την εξωτερική πολιτική μέχρι τον Α. Παπανδρέου και από τον κοινωνικό διάλογο μέχρι την Κεντροαριστερά. Τον τόνο, τελευταία, έδωσαν δύο στελέχη από τα πιο ακραία αντισημιτικά στοιχεία του ΠΑΣΟΚ. Ο Μανώλης Δασκαλάκης μέλος του Ε.Γ. δήλωσε ότι «αποπαπανδρεοποίηση του ΠΑΣΟΚ είναι εκφυλισμός». Ο επίτροπος της χώρας μας στην Ευρωπαϊκή Ένωση Χρ. Παπουτσής εξέφρασε φόβους ότι πίσω από την απόπειρα να προχωρήσει η υπόθεση της Κεντροαριστεράς κρύβεται η επιθυμία μερικών εκσυγχρονιστών να καταργήσουν το ΠΑΣΟΚ και να δημιουργήσουν νέο κόμμα. Αναρωτιέται κανείς αν αυτού του χαρακτήρα οι απόψεις είναι δυνατόν να ενταχθούν σε μια διαδικασία εσωτερικού διαλόγου, κατάληξη

του οποίου θα είναι η σύνθεση. Το περίεργο είναι ότι αντί ο πρωθυπουργός να αδράξει την ευκαιρία και να αναμετρηθεί με αυτές τις λογικές, σήμερα που ο συσχετισμός είναι ευνοϊκός, επιχειρεί διά του κατευνασμού να τις υπερκεράσει. Πετυχαίνει, όμως, το ακριβώς ανάποδο. Συντηρεί μια κατάσταση επισφαλούς ισορροπίας που, ανά πάσα στιγμή, μπορεί ν' ανατραπεί και να του δημιουργήσει μείζονα προβλήματα. Προκαλεί γκρίνιες στον σκληρό πυρήνα των υποστηρικτών του, οι οποίοι πιέζουν για ιδεολογικό ξεκαθάρισμα των λογαριασμών, ενώ την ίδια στιγμή επιτρέπει την ανεξέλεγκτη δράση των αντιρρησιών, που αναθαρρημένοι από την απουσία επιθετικού αντιλόγου κλιμακώνουν τις αντιδράσεις τους.

ΝΙΚΟΣ ΔΗΜΟΥ

Από την οδό Ρήνου, στην Ες Στράσε

— Αυτοβιογραφική περιπλάνηση στα φοιτητικά χρόνια στη Γερμανία —

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ... Η άλλη άποψη στο βιβλίο

Επιτέλους Σεγκεν-έψαμε... Γενήκαμεν Ευρώπη!

του Δημήτρη Σκούφη
dimanhsk@mail.otenet.gr

Ψάχνοντας στο δίκτυο Internet, ανακάλυψα ένα παλιό ανακοινωθέν της Εκτελεστικής Επιτροπής της Συμφωνίας Schengen¹ στο οποίο αναφέρεται και η Ελλάδα σε χωριστή παράγραφο ως εξής: «Ελλάδα: επιβεβαιώθηκε ότι προτεραιότητα για την κυβέρνηση Σημίτη έχει η έγκριση της από το Ελληνικό Κοινοβούλιο του νόμου για την προστασία των (προσωπικών) δεδομένων χωρίς να προκαλέσει τυπικά (το θέμα) της συμμετοχής (της Ελλάδας) ως μέλους στη Συμφωνία Schengen».

Ο νόμος αυτός, η ψήφιση του οποίου προηγήθηκε χρονικά, το μόνο που δεν κατοχυρώνει είναι την προστασία του έλληνα πολίτη από την ηλεκτρονική καταχώριση και επεξεργασία προσωπικών δεδομένων. Πολλά έχουν γραφεί για το θέμα αυτό, αλλά το πιο σημαντικό κατά τη γνώμη μου είναι η άποψη του πρώην υπουργού Δικαιοσύνης **Γ. Κουβελάκη**² πως ο νόμος αυτός το μόνο που δεν προβλέπει είναι η προστασία των πολιτών από το ηλεκτρονικό (και πολύ πιο αποτελεσματικό) φακέλωμα.

Πέρα όμως από αυτά, το κείμενο του ανακοινωθέντος που αναφέρουμε πιο πάνω αναδεικνύει και μια άλλη όψη από τα περίφημα «νέα ήθη» που ευαγγελίζεται η κυβέρνηση **Σημίτη**: υπήρχε πράγματι μια συγκεκριμένη τακτική στα ζητήματα που άπτονται της Συμφωνίας Schengen, όχι για να διασφαλίσει τα συνταγματικά κατοχυρωμένα δικαιώματα των ελλήνων πολιτών, αλλά για να την περάσει με όσο γίνεται λιγότερες πολιτικές απώλειες τη Συμφωνία από τη Βουλή, -πράγμα άλλωστε που πέτυ-

χε μάλλον ανώδυνα, καθώς η παρουσία αντιπολίτευσης ήταν από αναιμική έως ανύπαρκτη.

666 ΤΡΑΓΕΛΑΦΙΚΕΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ

Πάντως, πολλά κωμικά και τραγικά επεισόδια -γνωστά και άγνωστα- συνόδευσαν την ψήφιση της περιώνυμης Συμφωνίας Schengen που περιλαμβάνει ρυθμίσεις «για την ελεύθερη διακίνηση των πολιτών της Ευρωπαϊκής Ένωσης» και «για τη προστασία των πολιτών ως προς την τήρηση ψηφιακών δεδομένων». Η κωμική όψη των πραγμάτων είναι οι ποικίλης προέλευσης και υφής θρησκόληπτοι που μαζεύτηκαν για να διαμαρτυρηθούν για το υπαρκτό ή ανύπαρκτο “666”. Η τραγική όψη είναι, κατά τη γνώμη μου, πως μόνο αυτοί είχαν (για δικούς τους λόγους³) την ευαισθησία ή την «ευαισθησία» να κινητοποιηθούν μαζικά για να διαμαρτυρηθούν, έστω και για την τιμή των όπλων, για την ελληνική συμμετοχή στο τεραστίων διαστάσεων ηλεκτρονικό ευρω-φακέλωμα: στους υπολογιστές του συστήματος Schengen: έχουν

καταχωριστεί περισσότερες από 10 τ. εγγραφές που αφορούν πολίτες τηςρωπαϊκής Ένωσης. Ακόμη πιο τραγικό νόμιμο είναι η -μέχρι παρεξηγήσεως- ητική αρθρογραφία «έγκυρων» εφημε-ων για τα «καλά που θα φέρει η εφαρ-ή της Συμφωνίας Schengen»⁴ στον τό-ιας και στους μάλλον επιλήσιμονες της σφατης ιστορίας μας πολίτες του.

Πρέπει να σημειώσω πως η Συμφωνία Schengen δεν είναι κάποια από τις πολλές σημαντικές συμφωνίες που έχουν γίνει α στα θεσμικά πλαίσια της Ευρωπαϊ-Ένωσης⁵: είναι μια εντελώς ξεχωριστή κρατική Συμφωνία ανάμεσα στα κράτη συμμετέχουν και, συνεπώς, δεν υπό-ται στον θεσμικό έλεγχο των οργάνων Ε.Ε., αλλά σε μια διακρατική Εκτελε-ή Επιτροπή από υπουργούς των κρα-μελών που έχουν υπογράψει τη Συμ-ία. Τίθεται, συνεπώς, το αδήριτο και κολα απαντώμενο ερώτημα: Ποιοι εί-οι μηχανισμοί ελέγχου που θα προστα-ουν τους πολίτες της επονομαζόμενης «Schengenland»⁶ από το πολύ γνωστό ιρά τοις Έλλησι» κλασικό φακέλωμα από την αθέμιτη χρήση των δεδομένων; Γιατί, βέβαια, είναι τελείως έωλο καθόλου πειστικό το επιχείρημα πως στοιχεία παρέχονται από τις αρμόδιες χές κάθε κράτους που συμμετέχει στη φωνία και, επομένως, δεν υπάρχει θέ- παραβίασης των ανθρωπίνων δικαιω-ων. Και δεν αναφέρομαι εδώ μόνο στα ανθώδη ζητήματα των οικονομικών με-αστών από χώρες του Τρίτου Κόσμου υ στις μέρες μας έχουν γίνει στόχος ρα-στικών διώξεων. Αναφέρομαι στο τε-σιο ζήτημα της δημιουργίας πολιτικά ουσιαστικά ανεξέλεγκτων μηχανι-ών που θα κατέχουν πληροφορίες για ατομική ζωή πολιτών σε μια εποχή κα-την οποία η Πληροφορία γίνεται όλο πιο πολύ το κυρίαρχο αγαθό⁷.

ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΔΕΝ ΓΝΩΡΙΖΕΙ ΣΥΝΟΡΑ

Πρέπει εδώ να σημειώσω πως, όπως οκύπτει από επίσημες ανακοινώσεις, οι πρόσωποι των κρατών-μελών της Συμ-ωνίας βλέπουν την ενσωμάτωση του συ-ήματος Schengen στους θεσμούς της Ε., αλλά μόνο τα μέλη της Benelux προ-ίνουν την άμεση ενσωμάτωσή τους στα αίσια της Διακυβερνητικής. Τα υπόλοι-κράτη-μέλη δεν φαίνονται να συμφω-ύν με αυτή την άμεση προοπτική, για όγους που είναι μάλλον σκοτεινοί μας. Ως προς την αποτελεσματικότητα στη ωξη του εγκλήματος και της διακίνησης

ναρκωτικών, θα συμφωνήσω με τον βέλγο υπουργό Εξωτερικών Erik Derycke που, μιλώντας σε ένα σεμινάριο για τη Διακυ-βερνητική, αναφέρθηκε διεξοδικά στη Συμφωνία Schengen και στην (αμφίβολη) αποτελεσματικότητά της, επισημαίνοντας πως «τα φαινόμενα της μετανάστευσης θέ-τουν προβλήματα που από την ίδια τη φύ-ση τους ξεπερνούν τα όρια των συνόρων των κρατών-μελών. Η εγκληματικότητα εξάλλου δεν γνωρίζει σύνορα.»

Έτσι λοιπόν, κραδαίνοντας τον μπα-πούλα της εγκληματικότητας -ζήτημα στο οποίο είναι ιδιαιτέρως ευαίσθητοποιημέ-νοι οι κάτοικοι των χωρών που δέχτηκαν μετανάστες-, φτάσαμε και μεις, εκόντες-άκοντες, και σεγκεν-έψαμε με τους άλλους μας εταίρους στη γηραιά ήπειρο, με τον πιο επίσημο και αναμφισβήτητο τρόπο: λί-γο το 'χετε ο φάκελός σας να βρίσκεται, έστω και νοητά, δίπλα σ' αυτόν του Γερμα-νού και του Γάλλου; Λίγο είναι να πάρει κανείς μια πρώτη γεύση από την Κοινωνία των Πληροφοριών που σχεδιάζεται από τους ευρωπαϊούς γραφειοκράτες των Βρυ-ξελλών αλλά και της Αθήνας; Κι ακόμα, λί-γο είναι σε μια χώρα με τη δική μας πρό-σφατη ιστορία οι αντιδράσεις σε τέτοια θέματα να είναι από αναιμικές έως κωμι-κές; Φαίνεται πως γενήκαμε κι εμείς Ευ-ρωπαϊοί για τα καλά...

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Από το δελτίο «European Union Newsletter for Central Europe», τχ. 86, 1.4.1996: «Greece: It was confirmed that the priority of the Semitis government will be approval by the Greek Parliament of the law on data protection, without formally challenging membership in Schengen.»
2. Κατατέθηκε από τον Ν. Κωνσταντόπουλο στη Βουλή κατά τη σχετική συζήτηση για την κύρωση της Συμφωνίας Schengen και δημοσιεύτηκε αυτούσια στο Ποντίκι της 12ης Ιουνίου 1997.
3. Βλ. άρθρο του Στ. Ευσταθιάδη στο Βήμα της 15.6.1997 με τίτλο «Αλήθειες και ψέματα για τη Συνθήκη Σένγκεν»: «...Να κάνουμε όμως έναν απαραίτητο διαχωρισμό: για άλλο πράγμα διαμαρτύρονταν οι παλαιοσημερολογίτες και οι ζηλωτές της Ορθοδοξίας και για άλλο οι ιερομόναχοι. Οι πρώτοι "βλέπουν" επικράτηση του Σατανά(!)... στην Ελλάδα, αφού ο εθνικός κωδικός της είναι 666, δηλαδή το σύμβολο του Σατανά κατά τον Άγιο Ιωάννη της Κλίμακος (Θεολόγο). Οι ιερομόναχοι ανακάλυψαν στη Συμφωνία Schengen προσπάθεια να στερηθούν οι Έλληνες την προσωπική τους ελευθερία αφού, όπως

λέγουν, ολοκληρώνεται το ηλεκτρονικό φακέλωμα σε ευρωπαϊκό και, αργότερα, σε παγκόσμιο επίπεδο». (σ.σ. εδώ υπάρχει μια σοβαρή ανακρίβεια: άλλος ο Άγιος Ιωάννης της Κλίμακος, άλλος ο Άγιος Ιωάννης ο Θεολόγος και άλλος ο Ευαγγελιστής που στην Αποκάλυψη αναφέρθηκε στο 666 («Ο έχων νουν ψηφισάτω τον αριθμόν του θηρίου. Αριθμός γαρ ανθρώπου εστί. Και ο αριθμός αυτού εξακόσιοι εξήκοντα έξ», Ιωάννου Αποκάλυψη, ΙΓ' 18).

4. ibid. Το άρθρο αυτό είναι από τα πιο χαρακτηριστικά του είδους αυτού.
5. Στο αρχικό δελτίο τύπου που ανήγγειλε τη Συμφωνία διαβάζουμε: «Since Schengen is an intergovernmental agreement concluded outside the EU framework, the Commission is now considering how to achieve similar freedoms on all internal movements within the Union.»
6. Ο όρος δεν μου ανήκει. Ανήκει στους υπευθύνους για τις δημόσιες σχέσεις της Συμφωνίας και παρατίθεται για δικό σας σχολιασμό.
7. Σε τηλεοπτική ανταπόκριση του Mega Channel, ο ανταποκριτής έκανε λόγο για την καταχώριση στους υπολογιστές του Συστήματος Schengen πληροφοριών για τις σεξουαλικές προτιμήσεις των καταχωρισμένων πολιτών, αναφέροντας όμως ότι εναπόκειται στις εθνικές αρχές αν θα δώσουν τέτοια στοιχεία ή όχι. Ο νούν νοείτω...

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

ΣΗΜΑΙΟΣ ΠΑΝΑΣΗΜΑΙΟΦΟΡΑΟΣ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

ΠΑΣΟΚ

ΚΑΤΑΚΤΗΣΗ ΚΑΙ ΔΣΚΗΣΗ ΤΗΣ ΕΞΟΥΣΙΑΣ

1. ΣΙΔΕΡΗΣ

ΑΠΟ ΤΙΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΙΔΕΡΗ

Π Ο Ι Η Σ Η

ΕΞΑΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΙΗΤΙΚΗ ΤΕΧΝΗ

Π Ο Ι Η Σ Η

ΕΞΑΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΙΗΤΙΚΗ ΤΕΧΝΗ
ΤΕΥΧΟΣ 9 - ΑΝΟΙΞΗ-ΚΑΛΟΚΑΙΡΙ 1997

ΣΑΠΦΩ: Έννέα μεταφράσματα
(Δ. Ν. Μαρωνίτης)

SEAMUS HEANEY: Ο άνορθωτικός ρόλος της ποίησης
(Μτφ.: Βαγγέλης Χατζηθεοδωρίου)

ARSENI TARKOWSKI: Δεκατέσσερα ποιήματα
(Εισαγωγή-Μτφ.: Αλέξανδρος Ίσαρης)

ΛΙΖΥ ΤΣΙΡΙΜΩΚΟΥ: Ποητική αλχημεία: Μπουντλαίφ - Καρυωτάκης

PHILIP LARKIN: Έννέα ποιήματα
(Εισαγωγή-Μτφ.: Νίκος Φωκάς)

WILLIAM CARLOS WILLIAMS: Η Κόρη στην κόλαση
(Μτφ.: Γιάννης Ζέρβας)

ΚΥΡΙΑΚΟΣ ΧΑΡΑΛΑΜΠΙΔΗΣ: Τ. Κ. Παπατσώνης: Η Πύλη και τα Κλειδιά
ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΤΖΙΟΒΑΣ: Ποητική μνήμη ή τό φάσμα του καρυωτακισμού

Έμπερδος, Κοντός, Γιαννάς

ANDREW MOTION: Ανεξαρτησία
(Εισαγωγή-Μτφ.: Παναγιώτης Ίωαννίδης)

DAVID CONNOLLY: Όδυσσέας Έλύτης, William Blake και
«Οι Γέμοι του Ούρανού και της Κόλασης»

MAGNUS WILLIAM-OLSSON: Ποιήματα
(Μτφ.: Βασίλης Παπαγεωργίου)

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ

ΘΕΟΔΟΣΗΣ ΝΙΚΟΛΑΟΥ • ΚΩΣΤΑΣ ΣΤΕΡΓΙΟΠΟΥΛΟΣ • ΕΥΓΕΝΙΟΣ ΑΡΑΝΙΤΗΣ
ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΡΟΖΑΝΗΣ • ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΊΣΑΡΗΣ • ΧΑΡΗΣ ΒΛΑΒΙΑΝΟΣ
ΚΩΣΤΑΣ ΣΟΦΙΑΝΟΣ • ΑΝΩΝΥΜΟΣ • Δ.Σ. ΔΗΜΗΤΡΟΥΛΗΣ • ΓΙΩΡΓΟΣ ΒΕΗΣ

9

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ ΤΟ 9ο τεύχος

Περιλαμβάνει: ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΙΣ ΠΟΙΗΜΑΤΩΝ των

Σαπφούς (Ν.Δ. Μαρωνίτης), Arseni Tarkowski (Αλέξανδρος Ίσαρης),
William Carlos Williams (Γιάννης Ζέρβας) και Philip Larkin (Νίκος Φωκάς),
ΔΟΚΙΜΙΑ των Seamus Heaney, Δημήτρη Τζιόβα, Λίξης Τσιριμώκου,
David Connolly και Κυριάκου Χαραλαμπίδη,

ΑΝΕΚΔΟΤΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ των Θεοδόση Νικολάου, Κώστα Στεργιόπουλου,
Στέφανου Ροζάνη, Αλέξανδρου Ίσαρη, Ευγένιου Αρανίτη, Χάρη
Βλαβιανού, Κώστα Σοφιανού, Γιώργου Βέη και Δημήτρη Δημηρούλη, όπως
και εκτενή ΚΡΙΤΙΚΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ για νέες εκδόσεις

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ... Η άλλη άποψη στο βιβλίο

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 6, ΑΘΗΝΑ 10 680, Τηλ. 36.07.744 - FAX: 36.23.093
ΣΤΟΑ ΒΙΒΛΙΟΥ: ΠΕΖΜΑΤΖΟΓΛΟΥ 5, ΑΘΗΝΑ 10 564, Τηλ. 32.22.846

Τι ζητάει ο Πανδής στο παζάρι;

του Ρεπόρτερ

το 1983, οι πολίτες του Ηρακλείου Κρήτης περιμένουν την ολοκλήρωση του Πολιτιστικού Κέντρου της πόλης. Η συζητητική διαγωνισμός έγινε από το Δήμο της πόλης εκείνη τη χρονιά. Σύντομα υποβλήθηκαν οι προτάσεις και ραφείο μελετών που κέρδισε το πρώτο βραβείο ξεκίνησε να υλοποιεί το έργο. Στην πορεία, τα έργα βάλτωσαν – και, το σωτήριο έτος που διανύουμε εμφανίστηκε ο γνωστός μεγαλοεργολάβος Ν. Πανδής (εργολάβος του Μεγάρου Μουσικής αλλά και επιβλέπων εργολάβος του συνόλου των έργων της Πολιτιστικής Πρωτεύουσας) και διεκδικεί, με νδαλώδη τρόπο, την επίβλεψη και κατασκευή εν λευκώ του έργου. Δέλεαρ: Το 1 δισ. που πλανάται πάνω από τη ούπολη της Κρήτης – και δηλητηριάζει την κοινωνική και πολιτική ζωή της περιοχής. Ας δούμε, λοιπόν, την ιστορία σε όλες τις διαστάσεις της.

1983, ο Δήμος Ηρακλείου (επί ημαρχίας του Μανώλη Καρέ-η) προκηρύσσει πανελλήνιο αρχιτεκτονικό διαγωνισμό προ-χεδίων, για την ανάθεση σε αρχι-γείο γραφείο μελετών του Πολιτιστι-τρου Ηρακλείου. Συμμετέχουν αρκε-εκτονικά γραφεία και το πρώτο βρα-νέμεται στην ομάδα μελετητών-αρχι-ν που αποτελείται από τους Τάσο και

**Ο κ. Βαρδαβάνης
αφαίρεσε αρμοδιότητες
από τον κ. Σμαργιαννάκη**

ΕΛΕΓΧΕΙ ΤΟ ΠΡΟΣ ΤΟ ΠΑΡΟΝ Η ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ

Σύμφωνα με τον κ. Βαρδαβάνη, ο κ. Σμαργιαννάκης, που είναι ο επικεφαλής του γραφείου μελετών, δεν έχει αρμοδιότητες να αποφασίζει για την κατασκευή του κέντρου. Ο κ. Βαρδαβάνης, που είναι ο επικεφαλής του γραφείου μελετών, δεν έχει αρμοδιότητες να αποφασίζει για την κατασκευή του κέντρου. Ο κ. Βαρδαβάνης, που είναι ο επικεφαλής του γραφείου μελετών, δεν έχει αρμοδιότητες να αποφασίζει για την κατασκευή του κέντρου.

Εφημ. Μεσόγειος, 22.5.97

εφαρμογή της μελέτης τους κατά τη διάρ-κεια της κατασκευής. Επί της ουσίας, όμως, απλώς και μόνο ροκανίζεται ο χρόνος. Όσπου...

Ο ΑΠΟ ΜΗΧΑΝΗΣ... ΠΑΝΔΗΣ

Όσπου, το 1997, αναζωπυρώνεται το ενδιαφέ-ρον και το γεφύρι της Άρτας ξαναγίνεται πολιτι-στικό κέντρο! Αλλά πώς; Μήπως, επιτέλους, ανατίθεται στους φυσικούς μελετητές η ολοκλή-

ρωση των μελετών τους Όχι, βεβαίως. Το θέμα επανέρχεται κυ-ριολεκτικά απ' το παράθυρο. Ο νυν δήμαρχος Ηρακλείου κ. Ασλάνης βρέθηκε στη Θεσσαλο-νίκη, σε κάποια από τις εκδηλώσεις της Πολιτιστικής Πρωτεύου-σας. Εκεί, κατά δήλωσίν του στο δ.σ. του δήμου του, συνάντησε τυ-χαία (μήπως «τυχαία»;) τον γνωστό μεγαλοεργολάβο Ν. Πανδή (γνωστό στους αναγνώστες του περιοδικού από την Κοινοπραξία Πανδής-Διάσκας-Μπακάλμπασης, που προχωρεί τα έργα επέ-κτασης του Μεγάρου Μουσικής, υπό την υψηλή στήριξη του Χρ. Λαμπράκη και με την υψηλή ανοχή όλων των κυβερνητικών σχη-μάτων). Να ήταν άραγε το γεγονός ότι ο κ. Πανδής θεωρήθηκε πετυχημένος ως εργολάβος του συνόλου των έργων της Πολιτιστι-κής Πρωτεύουσας (ούτε ένα από τα μεγάλα εξ αυτών δεν έχει αποπερατωθεί, μεσούσης της Πολιτιστικής!);

Η ουσία, πάντως, είναι ότι ο κ. Πανδής χρίζεται μάνατζερ του έργου, με εν λευκώ αρμοδιότητα να αλλάξει τόσο τις μελέτες όσο και τους μελετητές, προχωρώντας όπως αυτός νομίζει στην ανέ-γερση του Πολιτιστικού Κέντρου. Οι αρχικοί μελετητές στη νέα κατάσταση αγνοούνται πλήρως και οι επανειλημμένες εκκλήσεις τους προς το δήμο και προς τη ΔΕΠΤΑΗ παραμένουν αναπάντη-τες. Στο μεταξύ, οι φήμες περί ιδανικών συνθηκών εκκώλυσης σκανδάλου στην τοπική κοινωνία οργιάζουν. Αφενός, οι φήμες αυτές μιλούν για προϋπολογισμό 1 δισ. δρχ. (μεγάλο μέρος του, από κονδύλια της Ευρωπαϊκής Ένωσης). Αφετέρου, σύμφωνα

με την οποία ανατίθεται η μελέτη, ο κ. Πανδής, που είναι ο επικεφαλής του γραφείου μελετών, δεν έχει αρμοδιότητες να αποφασίζει για την κατασκευή του κέντρου.

Η ουσία, πάντως, είναι ότι ο κ. Πανδής χρίζεται μάνατζερ του έργου, με εν λευκώ αρμοδιότητα να αλλάξει τόσο τις μελέτες όσο και τους μελετητές, προχωρώντας όπως αυτός νομίζει στην ανέ-γερση του Πολιτιστικού Κέντρου. Οι αρχικοί μελετητές στη νέα κατάσταση αγνοούνται πλήρως και οι επανειλημμένες εκκλήσεις τους προς το δήμο και προς τη ΔΕΠΤΑΗ παραμένουν αναπάντη-τες. Στο μεταξύ, οι φήμες περί ιδανικών συνθηκών εκκώλυσης σκανδάλου στην τοπική κοινωνία οργιάζουν. Αφενός, οι φήμες αυτές μιλούν για προϋπολογισμό 1 δισ. δρχ. (μεγάλο μέρος του, από κονδύλια της Ευρωπαϊκής Ένωσης). Αφετέρου, σύμφωνα

και με τον δημοτικό σύμβουλο και αντιπρόεδρο της ΔΕΠΤΑΗ κ. Σταύρο Σμαργιαννάκη, ο κ. Πανδής θα αμειφθεί με 30 εκατ. δρχ. μόνο για τη σύνταξη των τευχών της εκ νέου δημοπράτησης του έργου. Αξιοσημείωτο, επίσης, είναι ότι, από το σύνολο των χώρων του Πολιτιστικού Κέντρου που ήταν να κατασκευασθούν, έμφαση δίνεται στην ανέγερση συναυλιακών χώρων – και μόνο. Χώρων, δηλαδή, που θα προσομοιάζουν με τους χώρους και τις χρήσεις του Αθήνησιν Μεγάρου Μουσικής. Εύλογο, συνεπώς, το ερώτημα. Μήπως η όλη μεθόδευση έχει να κάνει με παρασκηνιακές κινήσεις παραγόντων ώστε το Πολιτιστικό Κέντρο του Ηρακλείου επί της ουσίας να αποτελέσει ένα νέο παράρτημα του Μεγάρου Μουσικής Αθηνών – μετά το επίσης σκανδαλωδώς προκηρυχθέν αντίστοιχο Μέγαρο της Θεσσαλονίκης;

ΑΝΤΙΔΡΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΕΥΣΕΙΣ

Οι μεθοδεύσεις της δημοτικής αρχής και της ηγεσίας π ΔΕΠΤΑΗ, ωστόσο, δεν πέρασαν εύκολα. Μετά τον αρχικά περι- ρισμένο θόρυβο, ο αντιπρόεδρος της ΔΕΠΤΑΗ κ. Σμαργιαννάκ αναγκάστηκε να διαχωρίσει τη θέση του. Μετά τη δημόσια τοποθ- τησή του εναντίον των μεθοδεύσεων, ωστόσο, ο πρόεδρος π ΔΕΠΤΑΗ κ. Βαρδαβάς αφαίρεσε από τον κ. Σμαργιαννάκη τις σχ- τικές αρμοδιότητες. Το θέμα όμως έφτασε στο δημοτικό συμβούλ- του Δήμου Ηρακλείου, όπου συζητήθηκε εν εκτίψει στη συνεδρία- της 9ης Ιουνίου. Στο δ.σ. αυτό, επανήλθε ο κ. Σμαργιαννάκης στο θ- μα, ο οποίος τόνισε ότι πρόκειται για μια απόφαση επιζήμια για- συμφέροντα του δήμου, τόνισε ότι η πρόταση Πανδή είναι σημαν- κά ακριβότερη, αντίθετη προς τη γραπτή γνωμοδότηση του νομικ-

ΕΙΣΗΓΗΣΗ ΣΤΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΑΡΞΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΩΝ ΑΝΕΓΕΡΣΗΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ/ΣΥΝΕΔΡΙΑΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ (ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΗ 9/6/97)

Σε δύο πρόσφατες συνεδριά- σεις του ΔΣ/ΔΕΠΤΑΗ δόθη- καν γραπτές προτάσεις της εταιρείας ΕΛΛΗΝΟΤΕΧΝΙΚΗ (Ν. Πανδής) για τον τρόπο κατασκευ- ής το Π/Σ.Κ.Η. (σε συνέχεια προ- φορικής παρουσίασης που έγινε ύστερα από πρόσκληση του δη- μάρχου) και ειδικότερη οικονομι- κή προσφορά ύψους 30 εκ. δρχ. για τη σύνταξη των τευχών δημο- πράτησης του έργου και συζητή-θηκε η υπόθεση. Στην τρίτη και τε- λευταία συνεδρίαση που έγινε για το θέμα αυτό, στις 20/5/97, ακο- λουθήθηκε μια απαράδεκτη διαδι- κασία και πάρθηκε μια απόφαση επιζήμια για τα συμφέροντα του δήμου. Ειδικότερα:

1) Ενώ η αρμόδια υπηρεσία της ΔΕΠΤΑΗ (αναπτυξιακό τμήμα) εί- χε προετοιμάσει αναλυτική και τεκμηριωμένη εισήγηση για το θέ- μα και μάλιστα την είχε εγγράφως (αρ. πρ. 186/19.5.97) απευθύνει προς τα μέλη του Δ.Σ., διά του προέδρου αυτής, το κείμενο αυτό δεν εδόθη.

2) Ενώ οι υπεύθυνοι των επιμέ- ρους θεμάτων παρευρίσκονται στις συνεδριάσεις για ενημέρωση του Δ.Σ., στη συγκεκριμένη περί- πτωση ο πρόεδρος είπε στον αρ- μόδιο χειριστή της υπόθεσης ότι δεν χρειάζεται η παρουσία του. Αποτέλεσμα ήταν η μη ενημέρω- ση, έστω προφορική, του Δ.Σ. για πληθώρα προβλημάτων αλλά και εναλλακτικών χειρισμών που αφο- ρούσαν στη σχεδιαζόμενη ανάθε- ση.

3) Ενώ υπήρχε γραπτό αίτημα των αρχικών συνεργατών του δή-μου (μελετητών που επελέγησαν με πανελλήνιο αρχιτεκτονικό δια-γωνισμό και διαδικασίες απόλυτα διαφανείς) να ενημερώσουν το Δ.Σ. για την υπόθεση (χωρίς δέ- σμευση ούτε οικονομική επιβά- ρυνση), αυτό δεν έγινε αποδεκτό.

4) Ενώ υπήρχε πολύ χαμηλότε- ρη προσφορά των αρχικών μελε- τητών για την ίδια εργασία, επιλέ- γεται η σημαντικά ακριβότερη πρόταση **Ν. Πανδή**. Παράλληλα δεν υπάρχουν εναλλακτικές προ- σφορές, ούτε επαρκής αιτιολόγη- ση.

5) Ενώ υπάρχει γραπτή γνωμο- δότηση του νομικού συμβούλου της επιχείρησης αλλά και του δή-μου ότι για το υπ' όψιν έργο επι-βάλλεται να ακολουθηθούν οι δια- δικασίες περί μελετών και έργων δημοσίου ενδιαφέροντος, αυτό δεν γίνεται.

6) Υπήρξε πλήρως αδιαφανής διαδικασία (απευθείας ανάθεση) χωρίς έστω τυπική πρόσκληση εκ- δήλωσης ενδιαφέροντος (πράγμα που είχε γίνει επί προηγούμενης διοικήσεως).

7) Ενώ υπήρχαν σοβαροί ενδοια- σμοί για την ακολουθούμενη με-θοδολογία, τις δεσμεύσεις που αναλαμβάνονται, την καταλληλό- τητα των χειρισμών και τελικά για το όφελος του δήμου, αυτοί ούτε ανασκευάστηκαν ούτε ελήφθη- καν υπ' όψιν (προβλήματα κυρίως στην ποιότητα αλλά και στον έλεγ- χο του έργου). Παράλληλα, ενώ

υπάρχουν ισχυρά αντεπιχειρήμα- τα από το ΤΕΕ) για τα φερόμενα ως πλεονεκτήματα της πρότασης (κέρδος χρόνου και χρημάτων) ούτε αυτό λαμβάνεται υπ' όψιν.

8) Σε παλαιότερες αποφάσεις περί αναθέσεων σχετικών με το ΠΚΗ, λόγω της σοβαρότητας του θέματος, έπαιρνε πρώτα απόφα- ση το Δημοτικό Συμβούλιο και στη συνέχεια το ΔΣ/ΔΕΠΤΑΗ την εφαρμόζε. Τώρα επιχειρείται να τεθεί το Δημοτικό Συμβούλιο προ- τετελεσμένων, ενώ μάλιστα αρχι-κά έγινε και προσπάθεια ή να πα- ρακαμφθεί τελείως ή να παρου- σιασθεί το θέμα σαν απλή ενημέ- ρωση χωρίς να χρειάζεται η γνώ- μη του.

9) Ενώ ψηφιζόμενος νόμος για τις προϋποθέσεις επιλογής του συστήματος μελετοκατασκευής απαιτεί ειδική γνωμοδότηση και αιτιολόγηση της υπηρεσίας, αυτή αγνοείται.

10) Ενώ υπάρχει πλήθος διαμαρ- τυριών που δημοσιοποιούνται από τα ΜΜΕ (μέλη του ΔΣ που μειοψη- φησαν, δημοτικοί σύμβουλοι της συμπαρατάξης, άλλες δημοτικές παρατάξεις, Σύλλογος Αρχιτεκτό- νων Νομού Ηρακλείου, αρχικοί μελετητές κ.λπ.), προωθείται το έργο χωρίς τη σύσταση ειδικής επιτροπής παρακολούθησης, πα- ρότι αυτή και έχει προταθεί και υπήρχε επί προηγούμενων διοική- σεων.

11) Οι εκπρόσωποι της δημοτι- κής αντιπολίτευσης στο Δ.Σ. της ΔΕΠΤΑΗ (**Χονδράκης, Γκύζης**)

καθώς και ο κ. **Χριστόδουλος Σπώκος** κατά δηλώσεις τους δια- εκλήθησαν, ενώ δύο από τα μέλη του Δ.Σ. που υπερψήφισαν την απόφαση είπαν ότι δεν γνωρίζου- το θέμα επί της ουσίας αλλά ψηφί- ζουν με άλλα κριτήρια. Ο ένας μάλιστα εξ αυτών (εκπρόσωπος ερ- γαζομένων) δήλωσε ότι ψηφίζει πάντα την πρόταση της δημοτικής αρχής.

Όλα τα προαναφερθέντα στο- χειοθετούν (πέραν των προβλημά- των ηθικής τάξεως και δεοντολο- γίας) λόγους ακυρότητας της απόφασης αλλά και δικαστικών εμπλοκών (διενέργεια έκτακτη- διαχειριστικού ελέγχου ΔΕΠΤΑΗ για τη νομιμότητα της ληφθείσας απόφασης, σύμφωνα με την παρ. 3 άρθρ. 281 του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων, αστικές και ποινικές ευθύνες κ.λπ.). Με δεδομένη μόλι- στα την πρόθεση των αρχικών με- λετητών για σχετικές καταγγελίες (αν δεν κληθούν τουλάχιστον να παρουσιάσουν τις απόψεις τους) οδηγούμαστε σε περιπέτειες (δυ- σφήμιση, ακύρωση της χρηματο- δότησης από το ΠΕΠ κ.λπ.).

Για τους λόγους αυτούς προτεί- νουμε:

α) την ακύρωση της απόφασης του ΔΣ/ΔΕΠΤΑΗ (για τυπικούς και ουσιαστικούς λόγους) από το Δη- μοτικό Συμβούλιο που επέχει θέ- ση Γενικής Συνέλευσης της Δημο- τικής Επιχείρησης και πριν αυτό γίνει από άλλα όργανα με δυσμε- νέστερες επιπτώσεις για το δήμο β) τη σύσταση κατάλληλης επι-

ούλου της ΔΕΠΤΑΗ και, επιπλέον, μεθοδεύτηκε με πλήρως φανή διαδικασία. (Ολόκληρη η εισήγησή του στο δ.σ. δημοσιεύεται σε πλαϊνή στήλη.) Σε απάντησή του, καθώς και σε απάντηση συντριπτική πλειοψηφία του συμβουλίου, που αρνήθηκε να επιβληθεί το έργο στον κ. Πανδή και στο γραφείο του, επιχειρήθηκε πύνηθες συνδικαλιστικό τερότιπ: ειπώθηκε ότι αρμόδιο για την ή απόφαση δεν είναι το δ.σ. αλλά η διοίκηση της ΔΕΠΤΑΗ! τιά από όλα αυτά, έχουν άραγε άδικο οι δημότες και πολλές ερίδες του Ηρακλείου που μιλούν για σκάνδαλο; Και με τη ί μας, έχουμε άδικο εμείς να υποπτευόμαστε το μεγάλο χέρι Μαικήνα της σοβαρής μουσικής και Μεγαράρχη πάνω από όλη; απαντήσει άραγε κανείς;

πής, η οποία αφού ακούσει απόψεις των μελετητών, της ίδιας υπηρεσίας της ΠΤΑΗ, του ΤΕΕ και αφού μεήσει ποιες άλλες προτάσεις κάθε άλλο σχετικό στοιχείο, ολούθως θα γνωμοδοτήσει οριστικά για τον τρόπο έναρξης των διαδικασιών ανέγερσης Π/Σ.Κ.Η. και τη συνολική διαρριση της κατασκευής του.

υτό κρίνεται τελείως απαραίτο διότι τα περισσότερα από μέλη του ΔΣ/ΔΕΠΤΑΗ δεν ουν τις ειδικές γνώσεις για να τοθετηθούν υπεύθυνα σε ένα οσο σοβαρό θέμα.

θέλουμε επίσης να παρατηρήουμε ότι είναι απαράδεκτο να ησιμοποιεί η δημοτική αρχή βιαστικά ψευτοδιλήμματα για περάσει μια πολύπλευρα αμρβηπούμενη πρότασή της. Τη ιγμή που είχε παγώσει το έργο ε δύο ολόκληρα χρόνια ('95-96) και τη στιγμή που δεν αποδέθηκε συγκεκριμένες προτάσεις η της έγιναν το φθινόπωρο '96 ε τις οποίες θα μπορούσαμε να είχαμε δημοπρατήσει το γο με ήδη τελειωμένες μελέες και όχι να προσπαθούμε τώ να αναθέσουμε τμήμα των μετών, ενώ άλλο τμήμα να δοθεί ε εργολάβους με διαδικασίες αβλητές), δεν δικαιούται να χυρίζεται ότι κόπτεται για την οόδο του έργου.

Αντίθετα, με τις αγωνιώδεις προσπάθειες που καταβάλλει να κλείσει το θέμα με συνοπτικές διαδικασίες σύμφωνα με τις απόψεις της, θα προκληθούν

σοβαρές ζημιές στην ποιότητα του έργου και τελικά βλάβη των συμφερόντων του δήμου. Αυτό οφείλεται στη βεβαιωμένη σύντημηση χρονικών περιθωρίων που δεν θα δώσει τη δυνατότητα για σοβαρές εργασίες και σοβαρούς ελέγχους αυτών (πράγμα ακριβώς που επιδιώκουν οι εργολάβοι).

Για όλους αυτούς τους λόγους είναι σαφέστατα πρόσχημα και μέγιστη υποκρισία ο ισχυρισμός ότι αν δεν ακολουθηθεί η πρόταση της δημοτικής αρχής θα χαθεί η κοινοτική χρηματοδότηση. Είναι αλήθεια ότι υπάρχει κίνδυνος, αλλά αυτός οφείλεται αποκλειστικά στη μακροχρόνια απραξία που εδείχθη. Και ούτως ή άλλως ο κίνδυνος αυτός δεν αίρεται με τέτοιες διαβλητές προτάσεις, τουναντίον ενισχύεται. Χρειάζεται επιτέλους να δοθεί η πρέπουσα σοβαρότητα σε ένα τέτοιο μνημειώδες έργο.

Καταλήγοντας, θέλουμε να τονίσουμε ότι συμφωνούμε απολύτως στην προώθηση του έργου, δεν συμφωνούμε όμως:

- στις απαράδεκτες διαδικασίες που ακολουθήθηκαν και γι' αυτό ζητούμε την ακύρωσή τους
- στον προτεινόμενο τρόπο για τον οποίο υπάρχουν σοβαρές ενδείξεις ότι δεν υπηρετεί τα συμφέροντα του δήμου και γι' αυτό ζητούμε τη σύσταση επιτροπής που θα γνωμοδοτήσει σχετικά.

Σταύρος Σμαργιαννάκης
Δημοτικός Σύμβουλος
και Αντιπρόεδρος ΔΕΠΤΑΗ

όλα τά βιβλία του 'Ηλία Πετρόπουλου από τήν Νεφέλη:

'Εγχειρίδιον τοῦ Καλοῦ Κλέφτη.
Ποιήματα 1968-1991.

Πτώματα, πτώματα, πτώματα...
Καλιαρντά.

'Ο τούρκικος καφές ἐν 'Ελλάδι.
Τῆς φυλακῆς.

Δώδεκα τραγουδάκια
ἀπό τήν Παλατινή 'Ανθολογία.
'Ο μύσταξ.

Τό "Αγιο Χασισάκι.
'Ιωάννου 'Αποκάλυψις.
'Υπόκοσμος καί καραγκιόζης.
Ψευρολογία.

Τό μπουρδέλο.
'Ιστορία τῆς καπότας.
Τά μικρά ρεμπέτικα.
'Η Μυθολογία τοῦ Βερολίνου.
TOPOR: Τέσσερεις 'Εποχές.

Τά 'Ακόλαστα Σονέτα τοῦ 'Αρετίνου.
'Η φουστανέλα.
Τό φλοράδικα.

'Ελληνικές σιδεριές.
Το ταντούρι καί τό μαγκάλι.
Καρέκλες καί σκαμνιά.
Πολιτικό Λεξικό.
Ποτέ καί Τίποτα.

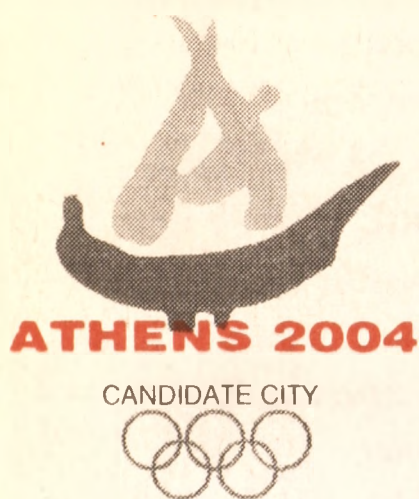
'Η 'Εθνική Φασουλάδα.
Κυρίως αὐτό.
Τά σίδερα, 'Η λάσπη, Τά μπαστούνια.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ
...Πρωθούν το ελληνικό βιβλίο

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 6, ΑΘΗΝΑ 106 80. ΤΗΛ. 3607744

Τα μετάλλια και η λογική

του Δημήτρη Ι. Χατζόπουλου

Πάρα πολλοί Έλληνες χάρηκαν με τις επιτυχίες των αθλητών μας στην Ατλάντα της Γεωργίας των ΗΠΑ. Και δεν τους ένοιαξε καθόλου η θέση που έλαβε τελικώς η Ελλάδα στην ιεράρχηση των συμμετασχόντων· τους έφτανε ότι πήραμε 4 χρυσά και 4 αργυρά μετάλλια. Σε μερικούς, όμως, δεν άρεσε το γεγονός ότι λάβαμε τη 16η θέση. Αλλά, πώς θα μπορούσε κανείς να λάβει καλύτερη θέση με τα ίδια δεδομένα; Γιατί ο αριθμός των μεταλλίων δεν αλλάζει. Αυτό που μπορεί να αλλάξει είναι το κριτήριο ιεράρχησης. Έτσι, αντί του παραδοσιακού κριτηρίου της απλής άθροισης των μεταλλίων που επέτυχε κάθε χώρα, ανεξαρτήτως του πληθυσμού της, σκέφτηκαν ότι η θέση της πατρίδος μας γίνεται πολύ καλύτερη αν ληφθεί υπόψη και ο πληθυσμός της.

Για τον κ. Χρήστο Α. Σαρτζετάκη, λοιπόν, η χώρα μας δεν κατέκτησε τη 16η θέση, αλλά την 7η, γιατί, κατ' αυτόν, στην πραγματικότητα η επιτυχία κάθε χώρας εξαρτάται από τον αριθμό των μεταλλίων που επέτυχαν οι αθλητές της σε σχέση με τον πληθυσμό της (βλ. Καθημερινή 10/8/1996, στήλη επιστολών). Το κριτήριο της ιεράρχησης είναι το εξής: διαιρούμε τον πληθυσμό της χώρας διά του αριθμού των μεταλλίων που κατέκτησαν οι αθλητές της και βρίσκουμε το μικρότερο αριθμό κατοίκων στον οποίο αντιστοιχεί ένα μετάλλιο. Για παράδειγμα, η πατρίδα μας που κατέκτησε 8 μετάλλια υπερτερεί της Ιταλίας που κατέκτησε 35, γιατί στην πατρίδα μας κάθε μετάλλιο

αντιστοιχεί σε μικρότερο αριθμό κατοίκων απ' ό,τι στην Ιταλία.

Αλλά γιατί πρέπει να υιοθετηθεί κανείς το κριτήριο ιεράρχησης του Σαρτζετάκη; Διότι, μας λέγει, το κριτήριό του βασίζεται στην ακόλουθη απλή και στοιχειώδη αλήθεια (ΑΣΑ): «όταν μία κοινότητα 10.000 φερ' ειπείν κατοίκων αναδεικνύει έναν Ολυμπιονίκη, είναι εύλογον και αξίωσις της λογικής να αναμένεται άλλη κοινότητα με 20.000 κατοίκους να αναδεικνύει δύο Ολυμπιονίκες» (η υπογράμμιση δική μου).

ΛΟΓΙΚΗ, ΚΡΙΤΗΡΙΑ, ΑΛΗΘΕΙΕΣ ΚΑΙ ΨΕΜΑΤΑ

Στο σημείωμα αυτό θα εξετάσω τα εξής:

- α) Ποια είναι η λογική σχέση ανάμεσα στην απλή στοιχειώδη αλήθεια (ΑΣΑ) του Σαρτζετάκη και στο κριτήριό του ιεράρχησης των μεταλλούχων χωρών (KIM),
- β) την καταλληλότητα του κριτηρίου KIM, δηλαδή αν ή όχι είναι ένα καλό κριτήριο

για τη δουλειά που το θέλουμε να κάνουμε και

γ) την αλήθεια ή το ψεύδος της πρότασης ΑΣΑ.

Η λογική σχέση μεταξύ της ΑΣΑ και του KIM δεν είναι παραγωγική, δηλαδή το KIM δεν εξάγεται εξ ανάγκης από την ΑΣΑ, γιατί ακόμα και αν η πρόταση ΑΣΑ είναι αληθής, το κριτήριο KIM είναι, όπως θα αποδείξω αμέσως, ακατάλληλο. Ας πούμε δύο χώρες που τυγχάνει να έχουν τον ίδιο πληθυσμό, ας πούμε 10.000.000. Και ας υποθέσουμε ότι και οι δύο απέκτησαν από 10 μετάλλια σε κάποιους Ολυμπιακούς Αγώνες. Σύμφωνα με το κριτήριο KIM του Σαρτζετάκη, και οι δύο χώρες είναι ισότιμες ως προς την ιεράρχησή τους, εφόσον και στις δύο περιπτώσεις αναλογεί ένα μετάλλιο σε 1.000.000 κατοίκους. Τώρα, ας υποθέσουμε ότι η μια χώρα απέκτησε 10 χρυσά μετάλλια και η άλλη 1

Ο Δημήτρης Ι. Χατζόπουλος είναι
επίκουρος καθηγητής Φιλοσοφίας
στο Πανεπιστήμιο Κρήτης

κίνα. Αυτό, όμως, σύμφωνα με το κριτήριο KIM δεν έχει καμία σημασία· σημαίνει ο αριθμός των μεταλλίων. Αλλά, με την κοινή μας λογική, θα αξιολογούμε τη χώρα που απέκτησε τα 10 χρυσά μετάλλια ως υπερτέρα της άλλης που έκτησε 10 χάλκινα. Το ανωτέρω αντιείρημα αποδεικνύει ότι το κριτήριο του Σαρτζετάκη είναι ακατάλληλο, γιατί έρχεται αντίφαση ή σε αντίθεση με βασικές ανοήσεις που έχουμε για το πώς έχουν έπει να έχουν τα πράγματα.

ΓΙΝΕΤΑΙ Η ΣΩΣΤΗ ΔΙΑΙΡΕΣΗ;

ο κριτήριο KIM, όμως, μπορεί να βελθεί με τέτοιο τρόπο, ώστε για τη βελτιμένη μορφή του να μην ισχύει το αντιείρημά του. Αντί, δηλαδή, να διαιρέμε τον πληθυσμό μιας χώρας απλώς με αριθμό των μεταλλίων, θα τον διαιρέμε με το άθροισμα των βαθμών που αντιστοιχεί στον αριθμό των μεταλλίων. Δηλαδή, στην υποθετική μας περίπτωση, η χώρα με τα 10 χρυσά μετάλλια έχει 40 βαθμούς, ενώ η άλλη έχει μόνο 10. Το νέο κριτήριο (KIB) δεν έρχεται σε αντίφαση με την κοινή μας αντίληψη για το πώς έχουν έπει να έχουν τα πράγματα. Με το νέο κριτήριο η χώρα μας λαμβάνει τη 12η θέση και όχι την 7η που κατέχει σύμφωνα με το κριτήριο του Σαρτζετάκη. Το νέο κριτήριο (KIB) δεν είναι δική μου πρόταση. Το διάβασα σε εφημερίδα της επόμενης μέρας, *Το Βήμα της Κυριακής*, 3/1996, σ. Α24. Ο ανώνυμος αθλητικός παράγοντας του γράφει ότι είναι επιστημονότερο του συνήθους κριτηρίου ιεράρχησης. Δεν γράφει, όμως, στο σύντομο κείμενο γιατί είναι επιστημονικότερο. Το κριτήριο KIB είναι και αυτό ακατάλληλο, γιατί η σχέση μεταξύ του πληθυσμού μιας χώρας και του βαθμού που αντιστοιχεί στο άθροισμα των μεταλλίων που κατέκτησε είναι ουσιώδης ή αιτιώδης, αλλά είναι επίσης κατά συμβεβηκός και έτσι το κριτήριο KIB δεν είναι ουδόλως επιστημονικό, όπως θα δούμε παρακάτω.

Έρχομαι τώρα στην πρόταση ΑΣΑ. Η πρόταση αυτή είναι ψευδής. Δεν είναι καλό εύλογο να περιμένει κανείς μια κοινότητα 20.000 κατοίκων να αναδείξει δύο ολυμπιονίκες, όταν μια άλλη κοινότητα 1.000 κατοίκων έχει αναδείξει έναν. Η πρόταση ΑΣΑ θα ήταν αληθής αν η σχέση μεταξύ του αριθμού των κατοίκων μιας χώρας και της ανάδειξης μελών της ως ολυμπιονικών ήταν σχέση ουσιαστική ή αιτιώδης ή λογική. Ωστόσο, κανένα από αυτά δεν συμβαίνει. Η σχέση τους είναι κατά συμβε-

βηκός, και όχι, ας πούμε, όπως στα παρακάτω παραδείγματα: Αν ένα χωράφι έκτασης 100 στρεμμάτων παράγει 20 τόνους πατάτες, είναι εύλογο να αναμένει κανείς ότι ένα διπλανό χωράφι 200 στρεμμάτων θα παράγει 40 τόνους πατάτες. Επίσης, είναι εύλογο όταν ένας ελαιώνας 1.000 ελαιοδένδρων παράγει 100 τόνους λάδι, ένας άλλος ελαιώνας 2.000 ελαιοδένδρων να παράγει 200 τόνους λάδι. Αν έτσι είχαν τα πράγματα και στην περίπτωση των Ολυμπιονικών, τότε θα έπρεπε να έχουν ομοίως και σε άλλες παρόμοιες περιπτώσεις όπου υπάρχει ανταγωνισμός για την ανάδειξη των πρώτων και των καλύτερων. Θα έπρεπε, δηλαδή, σε έναν Παγκρήτιο Διαγωνισμό Παραδοσιακής Μαγειρικής, αν ένα χωριό 500 κατοίκων ανεδείκνυε μία νικήτρια, να αναμένει κανείς ότι το διπλανό χωριό που έχει 1.000 κατοίκους θα αναδείξει δύο νικήτριες. Αλλά ουδείς το αναμένει αυτό. Δεν υπάρχει τέτοιος δεσμός μεταξύ του αριθμού των κατοίκων ενός χωριού και της μαγειρικής δεξιότητας των μελών του, ο οποίος υπάρχει μεταξύ του ποσού της παραγωγής πατατών και του αριθμού των στρεμμάτων γης που τις παράγει.

Τώρα, ο Σαρτζετάκης όχι μόνο μας λέγει ότι είναι εύλογο να αναμένεται... κ.λπ., αλλά ισχυρίζεται ότι είναι αξιώσεις της λογικής να αναμένεται... κ.λπ. Και αυτό που λέγει είναι πάλι ψευδές. Οι αξιώσεις της λογικής είναι δύο ειδών και αντιστοιχούν στις δύο κατηγορίες Λογικής, την παραγωγική και την επαγωγική. Στην παραγωγική Λογική η σχέση μεταξύ προκειμένων και συμπεράσματος ενός επιχειρήματος είναι αναγκαία, ενώ στην επαγωγική Λογική είναι πιθανή. Και η σχέση μεταξύ του πληθυσμού μιας χώρας και του αριθμού των Ολυμπιονικών της ούτε αναγκαία είναι ούτε πιθανή. Και δεν είναι ούτε αναγκαίο ούτε πιθανό να αναμένεται μια κοινότητα 20.000 κατοίκων να αναδείξει δύο Ολυμπιονίκες όταν μια άλλη κοινότητα 10.000 κατοίκων έχει αναδείξει έναν. Το ότι δεν είναι πιθανό, το έχω ήδη αποδείξει. Το ότι δεν είναι αναγκαίο, είναι προφανές, διότι δεν υπάρχουν λογικές αναγκαιότητες στα ανθρώπινα, όπως έχει πει και ο Αριστοτέλης εδώ και χιλιάδες χρόνια.

Και τώρα ένα υστερόγραφο. Το ανωτέρω κριτικό σημείωμα θα μπορούσε να το είχε γράψει οποιοσδήποτε, αρκεί να είχε (α) γνώση της αριστοτελικής λογικής και (β) ικανότητα εύρεσης αντιπαραδείξεων. Το (α) διδάσκεται στον Τομέα Φιλοσοφίας του Πανεπιστημίου Κρήτης στο Ρέθυμνο. Το (β) δεν διδάσκεται πουθενά.

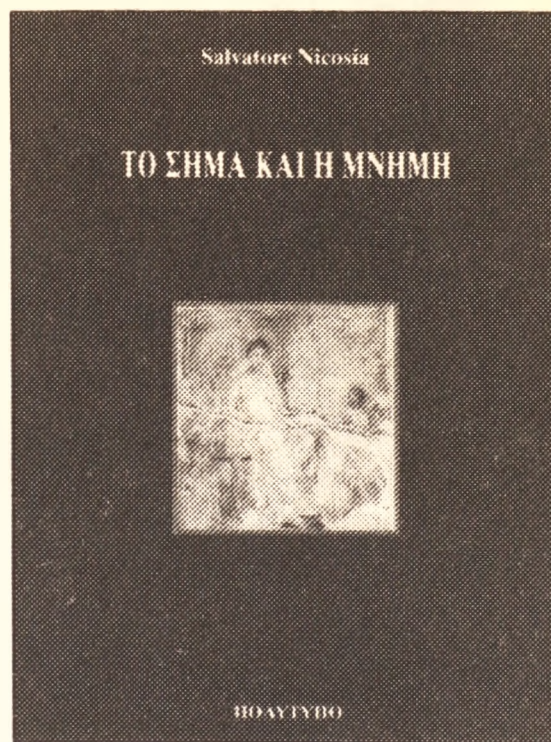
Salvatore Nicosia

ΤΟ ΣΗΜΑ ΚΑΙ Η ΜΝΗΜΗ

Ταφικά επιγράμματα
από την αρχαία Ελλάδα

Μετάφραση:
Ευριπίδης Γαραντούδης

Από τις χιλιάδες επιγραφές που διασώθηκαν παρουσιάζεται μία σημαντική έπιλογή που περιέχει κείμενα από τον 7ο π.Χ. αιώνα μέχρι τον 4ο μ.Χ. Αρχαίο κείμενο, μετάφραση, σχόλια. Έκτενης εισαγωγή του ελληνιστή Σαλβατόρε Νκοζία. Τετράχρωμες απεικονίσεις από τις επιτύμβιες στήλες της Δημητριάδος.

Η επιτύμβια επιγραφή διακονίζει τόνομα και την ταυτότητα ενός ατόμου, μαρτυρεί τον τρόπο που έζησε και πέθανε, χαράζει την παρουσία του στη μνήμη του κοινωνικού συνόλου, προτείνοντάς τον σαν ήρωικό πολιτικό, ήθικό παράδειγμα και του ξαναδίνει τη μοναδική μορφή ύπαρξης που μπορεί να συνεχίζει ακόμα και μετά το θάνατο.

Έκδόσεις
ΠΟΛΥΤΥΠΟ

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

ANTI

ΕΙΔΙΚΟ ΤΕΥΧΟΣ

ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ
ΕΝΩΣΗ ΚΑΙ
ΤΗΝ ΑΝΑΘΕΩΡΗΣΗ
ΤΗΣ ΣΥΝΘΗΚΗΣ
ΤΟΥ ΜΑΑΣΤΡΙΧΤ

Η ολοκλήρωση των εργασιών της Διακυβερνητικής Διάσκεψης για την αναθεώρηση της Συνθήκης του Μάαστριχτ και ο ρόλος της Ελλάδας στη νέα Ευρωπαϊκή Ένωση, θα αποτελούν το αντικείμενο ειδικού τεύχους-αφιερώματος του ANTI που κυκλοφορεί από την προηγούμενη Παρασκευή. Στο σημαντικό αυτό αφιέρωμα θα γράψουν ο πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής

Ζακ Σαντέρ, ο πρόεδρος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου **Χοσέ Χιλ-Ρόμπλες** και ο πρωθυπουργός **Κώστας Σημίτης**. Επίσης οι ευρωβουλευτές **Γ. Αναστασόπουλος**, **Π. Αυγερινός**, **Κ. Δασκαλάκη**, **Γ. Θεωνάς**, **Γ. Κατηφόρης**, **Μ. Παπαγιαννάκης**, **Δ. Τσάτσος**, **Ε. Χριστοδούλου**, καθώς και κορυφαίοι πανεπιστημιακοί και ειδικοί αναλυτές. Το ειδικό τεύχος για την Ευρώπη θα βρίσκεται στα βιβλιοπωλεία και στα περίπτερα ως τις 10 Ιουλίου. Αν δεν το βρείτε, όμως, τηλεφωνήστε στα γραφεία του περιοδικού.

Επιμέλεια: Σωτήρης Ντάλης

Συμβιβασμός του Άμστερνταμ

Ελικά το κρίσιμο ραντεβού των Δεκαπέντε στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Άμστερνταμ δεν έκρυβε κάποια έκπληξη. Η υπόθεση της Ενωμένης Ευρώπης κατάφερε να περάσει από τις συμπληγάδες πέτρες του ευρώ και της αθεώρησης της Συνθήκης του Μάαστριχτ.

Κορυφαίοι κοινοτικοί παράγοντες ομολογούσαν κατά τη λήξη των εργασιών του Συμβουλίου ότι, ως ποτέ άλλοτε, η Ευρωπαϊκή Κοινότητα/Ένωση ν είχε βρεθεί σε τόσο μεγάλη σύγχυση και αβεβαιότητα. Όλα τα μείζονος σημασίας κοινοτικά ζητήματα ήταν ανοικτά και όλες οι εκδοχές «παίζονταν» μέχρι την τελευταία στιγμή της διήμερης συνάντησης του Άμστερνταμ.

Και, βέβαια, αποδείχτηκε ότι η διαπραγμάτευση για την αναθεώρηση της Συνθήκης ήταν πιο δύσκολη από τη διαπραγμάτευση για τη Συνθήκη του Μάαστριχτ.

Το αδιέξοδο που παρουσιάστηκε σε βασικά ζητήματα των θεσμικών μεταρρυθμίσεων και η επιμονή της Μεγάλης Βρετανίας να μην αποφασισθεί η ενσωμάτωση της Δυτικοευρωπαϊκής Ένωσης στην Ευρωπαϊκή Ένωση, δείχνουν το κλίμα που επικράτησε μέχρι την τελευταία στιγμή στη Διακυβερνητική Διάσκεψη.

Στα θετικά της Συνόδου Κορυφής καταγράφεται ο «ιστορικός συμβιβασμός» Γαλλίας και Γερμανίας, ο οποίος προβλέπει τον «εμπλουτισμό» του Συμφώνου Σταθερότητας για τη λειτουργία της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης με την παράμετρο της απασχόλησης. Το Σύμφωνο Σταθερότητας είναι ένα γερμανικό σχέδιο για τη δημιουργία της βά-

σης ώστε το ευρώ να είναι σταθερό και ισχυρό και να προωθείται η σύγκλιση των οικονομιών που συμμετέχουν σε αυτό. Η σύγκλιση αυτή είναι απαραίτητη, γιατί οι χώρες στη ζώνη του ευρώ θα πρέπει να συναλλάσσονται με τα ίδια επιτόκια που θα ορίζει η Κεντρική Ευρωπαϊκή Τράπεζα. Οι χώρες με δημόσιο έλλειμμα πάνω από 3% του ΑΕΠ θα πρέπει να λαμβάνουν γρήγορα διορθωτικά μέτρα, διαφορετικά θα αντιμετωπίζουν οικονομικές κυρώσεις.

Ο συμβιβασμός που επετεύχθη στο Άμστερνταμ έγκειται στο γεγονός ότι, πέρα από τις κυρώσεις που προβλέπονται για τις εντός του ευρώ χώρες που θα παρεκκλίνουν από τα κριτήρια, ενισχύονται και οι πολιτικές για την καταπολέμηση της ανεργίας.

Ο συμβιβασμός προβλέπει ακόμη τον πολιτικό έλεγχο της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας. Η Σύνοδος του Άμστερνταμ ανέθεσε στο Συμβούλιο Υπουργών Οικονομίας να υποβάλει πρόταση για να υπάρξει ένα άλλο κέντρο «με κριτήρια πολιτικά», στο Λουξεμβούργο τον προσεχή Δεκέμβριο.

Όσον αφορά στην ελληνική πλευρά, ορθώς αισθάνεται ευχαριστημένη, γιατί μετά από επίμονες ελληνικές προσπάθειες η ελληνική διεκδίκηση για αναφορά στην προστασία των εξωτερικών συνόρων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, έγινε πραγματικότητα.

Θα πρέπει εδώ να διευκρινιστεί ότι, αν και πρόκειται για αναφορά με πολιτική σημασία καθώς η Ε.Ε. δεν έχει ακόμη κοινή αμυντική πολιτική, η εξέλιξη αυτή είναι πολλαπλώς σημαντική για την Ελλάδα.

**Και, βέβαια,
αποδείχτηκε ότι η
διαπραγμάτευση
για την
αναθεώρηση της
Συνθήκης ήταν
πιο δύσκολη από
τη
διαπραγμάτευση
για τη Συνθήκη
του Μάαστριχτ.**

Τα Νέα Βαλκάνια

«Αρχαιολογία της Διαφοράς» και η ταυτότητα μιας πολιτικής κρίσης

του Νίκου Βλαχάκη

Η πρώτη πράξη της βαλκανικής κρίσης άρχιζε εκείνη τη νύκτα που το Κοινοβούλιο της Ομοσπονδιακής Γιουγκοσλαβίας έπαιρνε τη δραματική απόφαση για την αυτοδιάλυσή του και κορυφώθηκε με την πτώση του Βερολίνου και την εκτέλεση του Τσαουσέσκου κάτω από τις φήμες της Τιμισοάρα. Το τέλος αυτής της πράξης σε γεγονότα και σε πρωταγωνιστές θα μπορούσε να το αναζητήσει κανείς στη Συμφωνία του Νταϊήτον, μαζί με όλες τις αμφιβολίες που προκαλούσε σχετικά με την εφαρμογή της.

«Ω, οι λαοί της Ευρώπης
δεν έχουν ιδέα πόσο τους
αγαπάμε!»

Φ. Ντοστογιέφσκι,
Λόγος για τον Πούσκιν

Θα μπορούσε κανείς να χρησιμοποιήσει τον όρο «βαλκανική κρίση»; Μάλλον η εννοιολογική του εμβέλεια είναι τέτοιας αξίας όσο και αυτή καθεαυτή η έννοια των «Βαλκανίων» ως γεωπολιτικός χώρος στον οποίο έχει εγκαθιδρυθεί μια συγκεκριμένη «πολιτισμική ενότητα» αλλά ταυτόχρονα και μία συσσωρευση τέτοιου μίσους στο «συλλογικό ασυ-

νείδητο» των λαών, που δικαιολογημένα μάλλον μπορεί να μιλήσει κανείς για μια «αρχαιολογία της διαφοράς», με τη φουκωική έννοια του όρου. Ός την εγκαθίδρυση, δηλαδή, ενός λόγου (discours) στη δυτική επιστημονική αντίληψη που προκρίνει ως αποκλειστικό κριτήριο ανάλυσης της βαλκανικής πραγματικότητας το στοιχείο του φυλετικού μίσους.

Η συνειδητοποίηση αυτής της «αρχαιολογίας της διαφοράς» οδηγεί τον **Misha Glenny**, αναλυτή και συγγραφέα του βιβλίου *Η πτώση της Γιουγκοσλαβίας* να γράψει σε άρθρο με τον εύγλωττο

• Ο Νίκος Βλαχάκης είναι απόφοιτος του Πανεπιστημίου Σόφιας ΚΖ' Όχριντσκ-Εθνικής Σχολής Δημόσιας Διοίκησης, Τμήματος Ακολουθών Τύπου

ο: «Θα αποτύχει και πάλι η Δύση;» τη διαπίστωση ότι «από την ική διανομή της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας στο Συνέδριο Βερολίνου το 1878 και έκτοτε, η Δυτική Ευρώπη και η Ρωσία άζουν σύνορα, μετακινούν πληθυσμούς, πιέζουν τις τοπικές νομίες, χωρίς να λαμβάνονται υπόψη οι βαλκανικοί λαοί» (New York Times, 31.1.97). Στο ίδιο άρθρο επισημαίνεται επίσης «ήρθε η ώρα να τελειώνουμε με αυτή την ιστορία των κλισέ, ως διαμορφώθηκε από την παράλογη θεωρία για τα αρχαία κανικά μίση. Η αιτία των κρίσεων που μαστίζουν τα Βαλκάνια είναι αποτέλεσμα πολλών οικονομικών και πολιτικών αιτίων, οι αρχές των οποίων βρίσκονται κυρίως σε έναν αιώνα μυωπικής ικής πολιτικής στην περιοχή».

«διαφορά» αυτή γίνεται οδυνηρά αισθητή στις χώρες των λκανίων, όταν συγκρίνουν τους εαυτούς τους με τις όμορες κευρωπαϊκές χώρες, στις οποίες έχουν διοχετευθεί οι περισσότερες ξένες επενδύσεις μετά το 1989. Έτσι η Ουγγαρία έχει δε-ί επενδύσεις ύψους 15 δισ. δολαρίων σε αντίθεση με τη γειτο-ή Ρουμανία η οποία με διπλάσιο πληθυσμό έχει απορροφήσει 1 δισ. δολ., ενώ η Βουλγαρία ασθμαίνουσα μόλις 700 εκατ. δολ. (New York Times, Ιαν. 24, 1997: Jane Perlez: «New Bricks, Same Walls for Europe's poor Nations»).

Ο ιστορικός **Tony Judt** του Πανεπιστημίου της Ν. Υόρκης, στο ευταίο του βιβλίο, εξηγώντας αυτή τη διάκριση σε βάρος των κανικών χωρών, θα πει: «Η Ε.Ε. κινούμενη από συναισθημα-ιούς θα επεκτείνει πιθανόν την "προστατευτική της αγκάλη" ως από τα παλιά κέντρα της Αυτοκρατορίας των Αψβούργων: Πολωνία, τη Δημοκρατία της Τσεχίας, την Ουγγαρία και πιθαν-τη Σλοβενία» (ο.π.).

Όσο όμως και αν στέκεται κανείς στην οικονομική πλευρά της κρίσης βρίσκοντας εύλογες απαντήσεις για την καθυστέρη-της διαχείρισής της με τις κατάλληλες κάθε φορά μεταρρυθ-ιεις, εντούτοις δεν θα πρέπει να αγνοηθεί το γεγονός ότι και ή η κρίση είναι βαθύτατα πολιτική. Όπως επισημαίνει ο κα-γητής του Πανεπιστημίου της Σόφιας **Τσ. Κιουράνωφ**, ηγέτης Ένωσης για την Κοινωνική Δημοκρατία που δρα στους κόλ-ους του Βουλγαρικού Σοσιαλιστικού Κόμματος: «η αιτία για σημερινή κατάσταση τη χώρα βρίσκεται στην έντονη αντιπα-θεση και πόλωση που κυριάρχησε αυτά τα δύο χρόνια στο νοβούλιο».

ΠΑΤΑΣΤΑΤΙΚΟΣ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑΣ ΤΗΣ ΚΡΙΣΗΣ

Αν πάρουμε τα γεγονότα από την αρχή, από την πρώτη φάση της κρίσης όπως εκδηλώθηκε μετά την πτώση του Βερολίνου, θυμηθούμε ότι αυτό που επιτάχυνε τις διαδικασίες εκδημο-ατισμού των χωρών αυτών και λειτούργησε στην κυριολεξία καταλύτης, ήταν το αίτημα για «διαφάνεια» με το σύνθημα «γκλάσνοστ». Ένα τέτοιο αίτημα, ανεξάρτητα από τις επι-ώσεις που επέφερε στο πεδίο της «δημοσιότητας» (publicity) στη διαμόρφωση ενός άγνωστου μέχρι τότε γι' αυτές τις κοι-ονίες παράγοντα όπως ήταν η «κοινή γνώμη», ανεξάρτητα από τις ευεργετικές για την ελευθερία σκέψης, έκφρασης της ομικότητας εν γένει –που συνεπέφερε– αντανακλούσε μια ιθιά αναγκαιότητα, ένα είδος «συστημικού προτάγματος» της κορπατωφικής μεταρρύθμισης στην προσπάθειά της να θέ-ει πολιτικούς στόχους αλλαγής. Απηχούσε με άλλα λόγια την προσπάθεια της τότε πολιτικής ελίτ για την άσκηση πολιτικού

ελέγχου στη γραφειοκρατική δομή. Μια τέτοια απόπειρα θα σήμαινε, πολύ απλά, το διαχωρισμό της πολιτικής από την διοι-κητική εξουσία, προσδίδοντας στη δεύτερη (δηλαδή, τη γραφει-οκρατία) τα χαρακτηριστικά μιας βεμπεριανής τυπολογίας, γε-γονός όμως που αντέκειτο στα εγγενή χαρακτηριστικά του κα-θεστώτος σύμφωνα με τα οποία το κράτος είχε απορροφήσει κάθε έννοια «πολιτικής κοινωνίας». Όσο κι αν φαίνεται παρά-δοξο, κάτω από την πλήρη ιδεολογικοποίηση και υπερπολιτικο-ποίηση των κοινωνικών λειτουργιών, κρυβόταν επιμελώς ένα βαθιά απολιτικό κράτος – μηχανισμός με περιχαρακωμένες δι-ευθυντικές και εκτελεστικές λειτουργίες (steering and performance functions).

Στον αντίποδα αυτής της λειτουργίας στάθηκε η «περε-στρόικα» με τη στοιχειώδη απόπειρα δημιουργίας «κοινω-νίας των πολιτών». Η αποτυχία αυτού του εγχειρήματος μετα-ξύ των άλλων οφείλεται κυρίως στο γεγονός ότι ο μονοκομμα-τικός μη-πλουραλιστικός χαρακτήρας της πολιτικής ελίτ, ήταν αδύνατο να παράγει μια νέα πολιτική δημοκρατική μορφή διακυβέρνησης.

Στα γεγονότα της κατάρρευσης του 1989, αυτή ακριβώς η αδυ-ναμία είναι που επιβεβαιώνεται. Σ' αυτή την πρώτη φάση της κρί-σης, συμβαίνει αυτό που θα ονομάζαμε καταστατικό χαρακτήρα της κρίσης αυτών των κοινωνιών και σχετίζεται με την παραπάνω αδυναμία πολιτικής αναπαραγωγής των κοινωνιών της Ανατολι-κής Ευρώπης και των Βαλκανίων.

Ο Βούλγαρος κοινωνιολόγος **Rumen Dimitrov**, στο βιβλίο του *Nomenkultura* (Σόφια, 1991), διακρίνει την πολιτική δραστηριότη-τα σε δύο κατηγορίες: αυτή που αναπτύσσεται ως αποτέλεσμα της κυριαρχικής δράσης του κράτους ως αποκλειστικού εκφραστή της κοινωνίας και παράγει το φαινόμενο της νομενκλατούρας (οι δια-φορές της νομενκλατούρας από τη βεμπεριανή γραφειοκρατία συ-νίστανται τόσο στη σχέση που η κάθε μία έχει προς την πολιτική εξουσία, όσο και στα διαφορετικά πολιτισμικά πρότυπα που τις γεννούν) από τη μια, και από την άλλη την πολιτική δραστηριότητα ως αποτέλεσμα της «επαγγελματοποιημένης πολιτικής» όπως ανα-πτύχθηκε στις δυτικές Δημοκρατίες και η οποία στηρίζεται σε ένα πρότυπο «ανάθεσης» των πολιτικών-διευθυντικών λειτουργιών της κοινωνίας προς το στρώμα εκείνο των επαγγελματιών πολιτι-κών μέσω εκλεκτορικών σωμάτων. «Πολύ καιρό σε μας έλειπε η πολιτική ζωή», γράφει, «επειδή δεν υπήρχε πραγματική κοινωνική ζωή. Η πολιτική γεννιέται σε ανοικτό διάλογο, κανονικοποιημένη σύγκρουση και θετικές σχέσεις μεταξύ των υποκειμένων. Στον ολο-κληρωτισμό πολύ συχνά το υποκείμενο είναι ένα ή η αποϋποκειμε-νοποιημένη εξουσία νομιμοποιείται μέσω του πατριαρχικού κύ-ρους ενός ατομικού ή συλλογικού συμβόλου - του ηγέτη, του κόμ-ματος, του κράτους» (σελ. 71). Αυτή είναι και η αιτία, κατά τη γνώ-μη του, για την ανάπτυξη ενός παράλληλου φαινομένου στο πολιτι-σμικό πεδίο πια, που πήρε μορφή κυρίως στα Βαλκάνια: Η απολι-τικοποίηση των κοινωνικών σχέσεων, η ανάδειξη του κράτους ως συλλογικού υπερκείμενου κατέτεινε στη διατήρηση –και παρά την εκβιομηχάνιση– πατριαρχικών πολιτισμικών μορφών, κατάλοι-πων του ασιατικού δεσποτισμού όπως αυτός ενσαρκώθηκε στις εκφάνσεις του πολεμικού κομμουνισμού.

Οι ποικίλες διαμεσολαβήσεις της νομενκλατούρας ως κατεξο-χήν εκπροσώπων αυτής της πατριαρχικής κουλτούρας, για πολλές δεκαετίες αντικαθιστούσε την ανυπαρξία «κοινωνίας πολιτών»,

παράγοντας κοινωνικές ρυθμίσεις και κανονικοποιώντας συμπεριφορές, ενώ ταυτόχρονα διατηρούσε την κυρίαρχη θέση της στο σύστημα. Αυτό ακριβώς το φαινόμενο μεταγλωττίζει με τον συμβολισμό της η ταινία *Μετάνοια* του γεωργιανού σκηνοθέτη **Τενγκίζ Αμπουλάντζε**, τιμημένου με το Βραβείο Λένιν το 1987, δύο χρόνια πριν από την κατάρρευση.

ΜΙΑ ΝΕΑ, «ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ» ΠΕΡΙΟΔΟΣ

Η α' αυτή φάση της κρίσης, που όπως την ορίσαμε παραπάνω έχει χαρακτήρα καταστατικό, ανοίγει μετά και το τυπικό τέλος των προηγούμενων καθεστώτων μια νέα περίοδος την οποία, με όρους της Γαλλικής Επανάστασης, θα μπορούσε κανείς να την ονομάσει «*Συντακτική*». Στη διάρκεια αυτής της περιόδου, κατά την οποία οι κοινωνίες προσπαθούν να επανασυνταχθούν «καταστατικά», τα κυρίαρχα στοιχεία του κοινωνικοπολιτικού μετασχηματισμού που εκδηλώνονται πάντα σαν κρίση μπορούν να συνοψισθούν στα εξής:

α) Τυπική διάκριση των εξουσιών με ιδιαίτερη έμφαση στη διάκριση της Διοικητικής δομής από τη δομή της πολιτικής εξουσίας (αποσυμβολοποιημένη, εργαλειώδη αντίληψη για το κράτος). Οδηγήθηκε σε προσπάθειες «λαφυραγωγής» της εξουσίας και νόσφισής της από τους κομματικά «ημέτερους» (spoil-system με βαλκανικά πατριαρχικά χαρακτηριστικά).

β) Ενίσχυση της μονοπρόσωπης εκτελεστικής εξουσίας στο θεσμό του προέδρου της Δημοκρατίας μέσω της συμπύκνωσης διευρυνμένων εκτελεστικών και νομοθετικών αρμοδιοτήτων.

Οι επιρροές των γαλλικών συνταγμάτων είναι περισσότερες από πρόδηλες σε αυτή τη διαδικασία. Παρ' όλα αυτά, η έλλειψη ισχυρών κοινοβουλευτικών παραδόσεων οδηγεί σε σκεπτικισμό για την αποτελεσματικότητα της δημοκρατικής διακυβέρνησης (government by discussion), με αποτέλεσμα συχνά να προβάλλονται «πολιτειακού χαρακτήρα ενστάσεις» ως προς τη δυνατότητα ενίσχυσης παραπέρα των προεδρικών εξουσιών, π.χ. περίπτωση **Z. Ζέλεφ**.

γ) Η επιβολή της οικονομίας της αγοράς, συνδυάστηκε με την εισαγωγή της νοοτροπίας του Homo-Economicus σε μια εκχυδαϊσμένη μορφή οικονομικού αρριβισμού και κοινωνικού παρασιτισμού.

Η έλλειψη εξατομίκευσης ως αποτέλεσμα της χρόνιας λειτουρ-

γίας της ιδιόμορφης μαζικής βιομηχανικής κοινωνίας που είχε εγκαθιδρυθεί προηγουμένως και ατυχώς ονομάστηκε «σοσιαλισμός», μετατράπηκε ταχύτατα σε αγελαίες συμπεριφορές οικονομικής επένδυσης, π.χ. «αεροπλανάκια».

δ) Στο επίπεδο των κρατικοδικαικών ρυθμίσεων, η ανάγκη εκ νέου θεσμοθέτησης των αρμοδιοτήτων του κράτους και των της ιδιωτικής πρωτοβουλίας δεν αντιστοιχούσε στον ρυθμνομοθετικής παραγωγής που επέβαλαν οι καινούργιες συνθήκες, με αποτέλεσμα οι ανεξέλεγκτες συμπεριφορές ατόμων να καθιερώνουν ένα είδος εθιμικού δικαίου, το οποίο σιγά σιγά υποκαθιστούσε ή και αντιστρατευόταν την όποια κανονιστική ρύθμιση. Αποτέλεσμα, η «οικειοπραξία» των φυσικών και νομικών υποκειμένων, η οποία κατέληγε σε αυθαιρεσία.

ε) Στο επίπεδο των ηθικών αντιλήψεων τέλος, και κατ' επέκ-

Πλήθος κόσμου διασκεδάζει στους δρόμους του Βελιγραδίου υπό τους ήχους νεανικού συγκροτήματος.

ση και της ηθικής βίωσης της πολιτικής, προηγούμενη πλήρης ιδεολογικοποίηση των κοινωνικών μορφών ζωής από το έπαψε ως ισχύον σύστημα συμπεριφοράς, και αφού από το ίδιο προηγούμενος είχε απαλλοτριώσει το παραδοσιακό σύστημα κοινωνικού ελέγχου που στηρίζονταν στην αξιολογία του honor and shame societies (κοινωνία της αιδώς και της τιμής), οδηγώντας σε όλες τις βιομηχανικές κοινωνίες δεν μπόρεσε να οδηγήσει ανθρωπολογικές συμπεριφορές ακρι-

ου ατομισμού και, άρα, φαινομένων διάρρηξης του κοινωνικού δεσμού και της κοινωνικής ταυτότητας.

Αποτέλεσμα, φαινόμενα εγκληματικότητας και κοινωνικού αμοραλισμού να θεωρηθούν ως συνεπακόλουθα του εκδημοκρατισμού αυτών των κοινωνιών.

στ) Στο πεδίο της διεθνοπολιτικής, η κυρίαρχη μορφή της σι- της που αντανakλούσε τη θέση αυτών των χωρών στη διεθνή πολιτική σκηνή ήταν το μεγάλο «κενό ασφαλείας» που επικράτησε με τις αποσταθεροποιητικές τάσεις που συνεπέφερε σε όλη την βαλκανική χερσόνησο και την αναβίωση όλου του ψυχολογικού εκείνου υπόβαθρου που στην αρχή του άρθρου ορίσαμε ως «οιχαιολογία της διαφοράς». Το «κενό ασφαλείας», κατά συνέπηση, δεν ήταν παράγωγο της ανυπαρξίας μιας θεσμοθετημένης εμής περιφερειακής συνεργασίας αλλά κυρίως ένας αναδραστικός μηχανισμός στο συλλογικό υποσυνείδητο των λαών ο οποίος γέθυνε και επέτεινε τη λειτουργία ερμηνευτικών στερεοτύπων γύρω από τα «αρχαία βαλκανικά μίσση». Η εθνοτική, θρησκευτική

μαδιήποτε άλλη «ταυτότητα» ή «ετερότητα», ανεδείχθησαν εντόν τον τρόπο ως κυρίαρχα συστήματα εννοιολογήσεων. Η ραση σε αυτή την τάση εκδηλώθηκε ως αγχώδης προσπά- γεωπολιτικής ένταξης στους ήδη υπάρχοντες μηχανισμούς παϊκής ασφάλειας (ΟΑΣΕ, ΝΑΤΟ, Ε.Ε. κ.λπ.).

ΜΕΝ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ, ΔΕ «ΑΣΙΑΤΙΚΟΣ ΔΕΣΠΟΤΙΣΜΟΣ»

τα παραπάνω στοιχεία, ταυτόσημα τόσο της αλλαγής όσο κρίσης, προσδιόρισαν κατά την περίοδο 1989-96 ένα υβρι- σχεδόν τύπου κοινωνικοπολιτικό μόρφωμα, τέτοιο που η ρούμενη κλασική τυπολογία της εξέλιξης της Αστικής Δημο- ας όπως την προσδιόρισε ο Μακφέρσον δεν μπορεί να ισχύ- ομορφικά, αλλά μάλλον κατ' αναλογία.

ιούργησαν δηλαδή ένα σύστημα πολιτικής διακυβέρνησης νώ στα εξωτερικά του χαρακτηριστικά αντιστοιχούσε σε αυ-

ς δυτικής αστικής Δημοκρατίας, ας διασφαλίζει όλους τους αναπα- ιτικούς πολιτικούς μηχανισμούς της ρς νεωτερικότητας, π.χ. ύπαρξη και ρργία νομοθετικών σωμάτων και γμάτων, εκλογική διαδικασία, εροτυπία κ.ά., εντούτοις ο βαθύτε- αρήνας και η αναπαραγωγή των ων κυριαρχίας στηρίχτηκε στο μο- του ασιατικού δεσποτισμού, αυτού ή που και στη σταλινική νεωτερι- α είχε λειτουργήσει ως μήτρα του μένου της νομενκλατούρας.

ού του είδους το πολιτικό μόρφω- χηματικά θα το ονομάζαμε «Πα- λιστική Ρεπούμπλικα», ήταν το ι που οδήγησε αυτές τις κοινωνίες ποχή της μετάβασής τους. Αυθε- εκφραστές αυτής της διακυβέρνη- κι προϊόντα αυτής της μεταβατικής δου είναι οι τύποι Προέδρων που σουμε όλα αυτά τα χρόνια, όπως ο πιν, ο Γκαμσαχουρντία, ο Ιλιέσκου, ο Μιλόσεβιτς, ο Μπερί- όμα και αυτοί οι πρώην discidentes, ο Ζέλιεφ και ο Βαλέσα. ετερογενές μείγμα προσωποπαγούς απολυταρχικής εξου- εριβεβλημένης με τη δυτικογενή τήβεννο της Προεδρικής ήμπλικας και της μυθολογικής ταυτόχρονα αίγλης του ριζο- ακού τους λαϊκισμού, ο οποίος δρούσε καταλυτικά στο επί- της πολιτικής διαμεσολάβησης, συσσωματώνοντας όλα τα ρεία της ασιατικής δεσποτοκρατίας και της διοίκησης που πα- το στρώμα της νομενκλατούρας.

πεί εξέλιξη αυτού του μορφώματος διήλθε μέσα από τις συχνά άλληλες εκλογικές αναμετρήσεις που φιλοδοξούσαν να ήσουν στο μεγάλο ζητούμενο ενός τεχνοκρατικού προ- ατος εκσυγχρονισμού της οικονομίας και, ταυτόχρονα, ο πολιτικού προγράμματος δημοκρατικών μεταρρυθμίσεων ρίζοντας και την κύρια αντίθεση του όλου εγχειρήματος που ιταν άλλη από: τη γενικευμένη αποκρατικοποίηση της οικο- ως στοιχειώδους προϋπόθεσης για τη συμμετοχή σε διαδι- της οικονομικής ολοκλήρωσης (integration) και της αναγκαιό-

τητας πολιτικής νομιμοποίησης αυτής της διαδικασίας χωρίς την αποσάθρωση του κοινωνικού ιστού.

Τελευταία απόπειρα για την επιτυχή έκβαση αυτού του εγχει- ρήματος αποτέλεσε η προσπάθεια μετάλλαξης των πολιτικών της νομενκλατούρας με όρους «επαγγελματοποιημένης» πολιτικής δυτικού τύπου, όπως αυτή που περιέγραψε παραπάνω ο R. Dimitrov. Η πολυσυζητημένη επιστροφή των σοσιαλιστών αντα- ποκρινόταν σε αυτήν ακριβώς την ανάγκη.

Ο Κβασνιέφσκι στην Πολωνία και ο Βίντενωφ στη Βουλγαρία είναι τα πολιτικά «νεογνά» αυτής της μετάλλαξης.

Η αποτυχία του δεύτερου είναι λίαν εύγλωττη για την έναρξη μιας δεύτερης φάσης της πολιτικής κρίσης αυτών των χωρών που έρχεται ως δραματικός υποτροπιασμός της πρώτης – και που σε αυτό το άρθρο προσδιορίσαμε με τον όρο «καταστατικός χαρα- κτήρας της κρίσης».

Η δεύτερη αυτή φάση εμπερικλείει στοιχεία που αναφέρονται άμεσα σε δομικά-διαρθρωτικά χαρακτηριστι- κά αυτών των κοινωνιών, τέτοια όπως:

α) Αδυναμία ορθολογικής συγκρότησης μιας κοινωνίας της αγοράς και παρεπόμενης λει- τουργίας στοιχειωδών νόμων όπως της προ- σφοράς-ζήτησης, λόγω της ύπαρξης μεγάλης παραοικονομικής δραστηριότητας.

β) Αδυναμία δημοσιονομικών παρεμβάσεων (έλεγχος πληθωρισμού, ισοτιμία συναλλάγ- ματος κ.λπ.) λόγω της διάλυσης της παραγω- γικής βάσης αυτών των χωρών.

γ) Γενικευμένη αναξιοπιστία και κρίση νομι- μοποίησης ως αποτέλεσμα της αλλοίωσης των κοινωνικών ταυτοτήτων και των πολιτι- κών διαμεσολαβήσεων.

δ) Πρωταρχικότητα του εθνοτικού προβλή- ματος (ύπαρξη μειονοτήτων) λόγω της αδυ- ναμίας συγκρότησης μιας πολυπολιτισμικής κοινωνίας στηριγμένης σε θεσμούς Δικαίου και Δημοκρατίας.

Όλα τα παραπάνω μετατρέπουν την κρίση σε συστατικό χαρακτήρα, δεδομένης της αμ-

φισβήτησης αυτής καθεαυτής της διαδικασίας συγκρότησης των βαλκανικών εθνών-κρατών από το δεύτερο ήμισυ του περασμέ- νου αιώνα ως και τις απαρχές του 20ού. Αυτή η τάση ιστορικού αναθεωρητισμού δημιουργεί το αντίρροπό της στην προσπάθεια διεύρυνσης του ΝΑΤΟ μέσω της Βαλκανικής χερσονήσου ή, αλ- λιώς, Νοτιοανατολικής Ευρώπης. Δημιουργείται δηλ. η προσδο- κία αποφυγής της όποιας αστάθειας –εσωτερικής ή εξωτερικής– εκ μέρους των βαλκανικών κοινωνιών μέσω ενός αναγκαστικού εκδυτικισμού τους, απόρροια της συμμετοχής τους στο αμυντικό δυτικό σύστημα.

Αυτό όμως που δεν λαμβάνεται σοβαρά υπόψη σε αυτήν την προσδοκία είναι το γεγονός ότι για τη σημερινή, κατάσταση στην οποία έχουν περιέλθει τα Βαλκάνια, δεν ευθύνεται τόσο η αταβι- στικής έμπνευσης θεωρία του «βεβαρημένου παρελθόντος», όσο αυτή καθεαυτή η απελπιστική έλλειψη μιας ξεκάθαρης ιστορικής προοπτικής που να αναφέρεται και να βρίσκει ερείσματα, τόσο στο παρελθόν τους όσο και στο μέλλον τους. Κάτι τέτοιο, τουλάχισ- στον θα έκανε το παρόν τους υποφερτό.

Εκλογές και βόλια

του Αργύρη Ζαχαρία

Κανονικά, οι πολιτικοί ηγέτες της Αλβανίας θα 'πρεπε να κρεμάσουν πέτρα στο λαιμό τους και με πρώτο τον περιβόητο Μπερίσα να πέσουν στη θάλασσα. Θα 'ταν προς τιμήν τους, όπως λέγεται κατά κόρον, προπαντός μέσα στο Κοινοβούλιο, από αυτούς, φυσικά, που δεν έμαθαν ποτέ από πού πέφτει η τιμή. Δυστυχώς, είναι από άλλη πάστα. Και έτσι, αντί να πνιγούν για να σώσουν το λαό τους, πηγαίνουν στις εκλογές – για να σώσουν τον εαυτό τους.

Στην Αλβανία αυτό το διάστημα συγχρούονται άγρια οι αιώνιες έννοιες μεταξύ τους. Ηττήθηκαν πλήρως έννοιες όπως κράτος, κοινωνία, λαός, νόμος, τιμή, αγάπη, σεβασμός και θριάμβευσαν άλλες, όπως αναρχία, όχλος, ψέμα, ληστεία, παρανομία, φόνος. Εκατόν είκοσι συναπτές μέρες και εκατόν είκοσι συναπτές, προπαντός, νύχτες είναι πάρα πολλές για να μπορέσουν να αντέξουν οι κολώνες που κρατάνε στα πόδια μια υγιή κοινωνία, πόσο μάλλον μια σαθρή, όπως η αλβανική. Το πρωί δεν ξεκινούν άνθρωποι για δουλειά. Παιδιά δεν ξεκινούν για τα σχολεία. Στους δρόμους, αντί για φορτωμένα φορτηγά κινούνται αυτοκίνητα χωρίς πινακίδες με προτεταμένα τα καλάσνικωφ από τα παράθυρα. Η μόνη κοινωνική εκδήλωση των ανθρώπων είναι η συνοδεία των σκοτωμένων στα νεκροταφεία. Δουλειά έχουν μόνο οι ληστές, οι δολοφόνοι, οι παράνομοι. Πολλή δουλειά. Με υψηλές αποδόσεις. Δουλειά σκοτεινή μέσα στο σκοτάδι. Κάτω από πυροβολισμούς και εκρήξεις, που κάνουν τις ψυχές και τις πολυκατοικίες να τρέμουν σαν φύλλα. Και είναι τόση πολλή αυτή η δουλειά, που άρχισε πια να μην τη χωράει η νύχτα. Γι' αυτό γίνεται και την ημέρα. Οι δολοφονίες δεν έχουν πια κίνητρα, γίνονται και έτσι, για χόμπυ.

Κι όμως, η ακατανόητη αυτή βαλκανική χώρα οδεύει προς τις εκλογές. Και οδεύει μέσα από τη Σκύλλα και τη Χάρυβδη. Η Σκύλλα είναι η κατάσταση έκτακτης ανάγκης που επιβλήθηκε με τη διαδικασία του

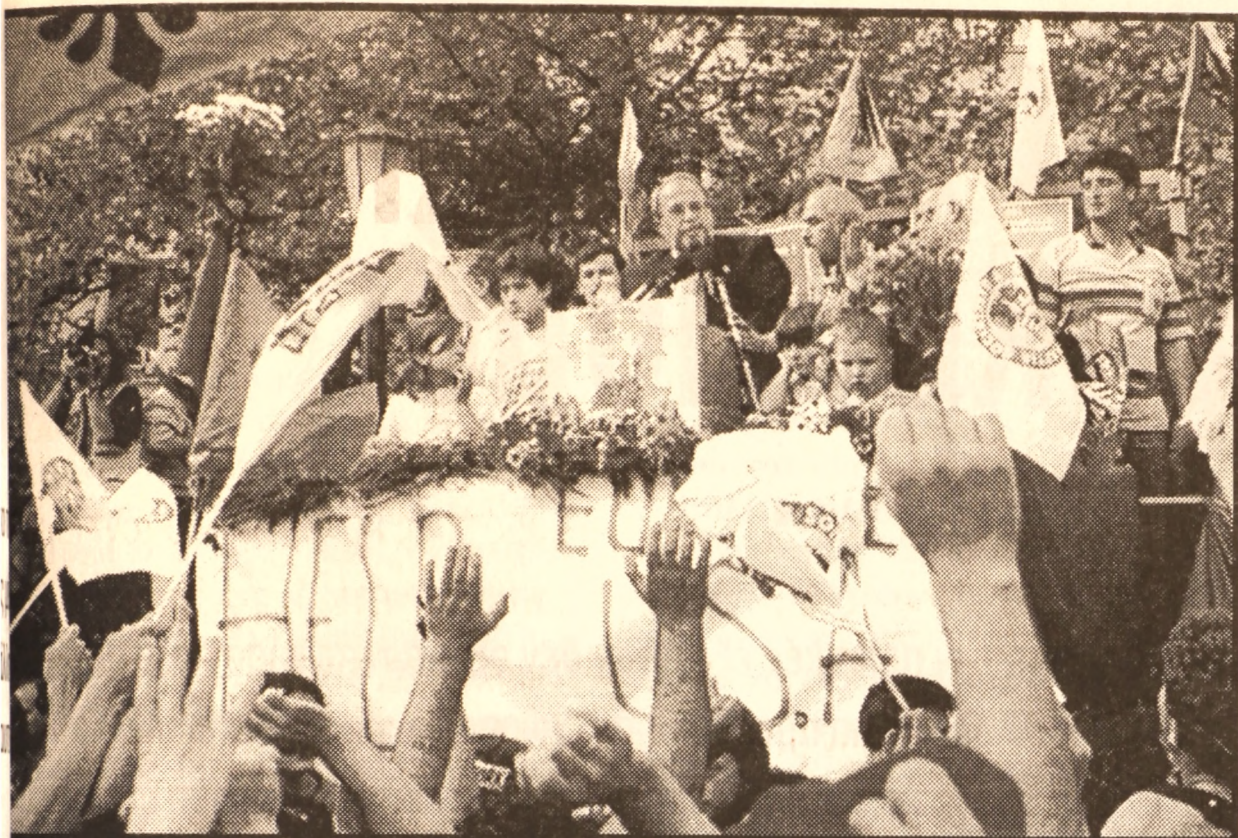
κατεπείγοντος από το Κοινοβούλιο στις 2 του περασμένου Μάρτη. Την ίδια νύχτα καίγονταν τα γραφεία της *Koha Jone*, της μεγαλύτερης ανεξάρτητης εφημερίδας στη χώρα, ενώ εδώ και δύο μήνες η πρώτη παράγραφος του άρθρου 6 περί συγκεντρώσεων καταπατήθηκε με τα δύο πόδια από τον **Λέκα Κώγκου**, που ρεύεται το θρόνο του βασιλιά-πατέρα του, καθώς και από τον ίδιο τον Μπερίσα, ο οποίος πάει να πιαστεί από τον κρίκο του νόμου αυτού για να μην καταποντιστεί εντελώς στις 29 Ιουνίου. Και η Χάρυβδη; Η Χάρυβδη είναι η Επιτροπή Παρθενίας, η οποία εκδίδει πιστοποιητικά πολιτικής παρθενίας για κάθε υποψήφιο. Με το πρώτο κιόλας κούνημα του κεφαλιού της, η επιτροπή καταβρόχθισε με μια μπουνιά 29 υποψηφίους. Το Κόμμα της Δημοκρατικής Συμμαχίας έχασε 11 υποψηφίους, από τα καλύτερα στελέχη του, μεταξύ των οποίων τον **Σροκ Τσούπι** και **Γρετς Ζόγκαϊ**, τους καλύτερους δημοσιογράφους που μπόρεσε να αναδείξει η τελευταία φοβερή επταετία. Είναι και αυτό βέβαια για να αποπέμψεις τους καλύτερους, δηλαδή, να κρατάς αλυσοδεμένη την ίδια τη χώρα σου, να μην μπορεί να φτάσει ποτέ τις άλλες. Κι ό,τι θα απομείνει από τη Χάρυβδη θα το αποτελειώσει η Σκύλλα – η κατάσταση έκτακτης ανάγκης – που γαυγίζει όλο αυτό το διάστημα, για να σταματήσει – αν σταματήσει – μόνο τη μέρα των εκλογών!

Και τα δύο αυτά στοιχεία τα κρατάει δεμένα με τριχιά ο πρόεδρος Μπερίσα, ο ένας από τους πρωταγωνιστές των επικείμενων εκλογών. Ο Μπερίσα με προεδρικό

διάταγμα μπορεί να καταργήσει την κατάσταση έκτακτης ανάγκης. Αλλά δεν το κάνει. Ο Μπερίσα μπορεί να διατάξει τον **Μεζίν**, πρόεδρο της Παρθενίας, να μαζέψει τους καλύτερους. Αλλά δεν το κάνει. Προτιμάει να αφρίζει υστερικά από μπαλκόνια, να επαναλαμβάνει τις φαντασμακρινές φράσεις του 1992 περί «κόκκινα διαβόλων» και τις πρόσφατες περί «ορμωμένων». Φωνάζει, ωρύεται και κουνιέται αλλά δεν τολμάει να περάσει προς το Νότο. Γιατί ο Νότος τον προειδοποίησε ρητώς μην πατάς εδώ. Θα καείς. Αλλά κι εκεί πατάει, μια παραμερίζει το μικρόφωνο και μια κρύβεται κάτω από τα τραπέζια. Όπου πηγαίνει προκαλεί ταραχή. Τόσο που προεδρική φρουρά άρχισε, κατά δημοσιογραφικές πληροφορίες, να αυτομολεί. Κι ο Μπερίσα είναι πια ένα λαβωμένο θηρίο άρα και επικίνδυνο. Η Ιταλία, η Γερμανία και η Τουρκία βλέπουν το θηρίο τους σπαράζει, αλλά ξύνουν το κεφάλι τους.

ΟΙ ΛΕΥΚΕΣ ΕΠΙΤΑΓΕΣ ΤΟΥ ΦΑΤΟΣ ΝΑΝΟ

Ο άλλος πρωταγωνιστής είναι ο κοινός σωμος μουςάτος **Φάτος Νάνο** που εμφανίζεται στα πλήθη με το ύψος του αδικημένου και του σωτήρα. Πήγε στο Δυρράχιο και αποθεώθηκε. Το ίδιο και στην Αύλωνα. Όπως και στους Αγίους Σαράντα. Κι είπε ότι θα ξαναεπιστρέψει στον κόσμο όλα τα χαμένα λεφτά στις πυραμίδες. Τό ήταν που οι σκεπτόμενοι άνθρωποι έβλεπαν ένα μεγάλο ερώτημα στον νέο σωτήρα. Γιατί αυτή η δήλωση τους θύμιζε εκεί

Από την προεκλογική συγκέντρωση του Φάτος Νάνο στην... πλατεία Κάνιγγος! Υποσχέθηκε να επιστρέψει τα χρήματα που χάθηκαν από τις παρατράπεζες.

Πάσκο, το 1992, περί λευκής επιτα-
που η Αλβανία θα κρατάει στο χέρι,
η μεγάλη Αμερική θα σημειώνει τα
των δολλαρίων. Και το ερώτημα έγι-
νός πιο έντονο όταν είδαν να τον
ουν και να τον ξεπροβοδίζουν οι
ρόροι, δηλαδή τα παιδιά της νύχτας,
ή τα ίδια παιδιά που κάποτε πήγαι-
προστά και πίσω από τον Μπερίσα.
η σκεπτόμενοι άνθρωποι, επειδή το
συνήθεια να σκέπτονται, είπαν μέσα
ως το μούσι δεν κάνει τον ηγέτη.
ρχει, βέβαια, και η άλλη παράμε-
πς επικείμενες αλβανικές εκλογές.
ρος για την πολυεθνική ειρηνευτική
η που, κατά γενική ομολογία, εδώ
δο μήνες, αντί να ειρηνεύσει τον κα-
ρο αυτό τόπο, ζει η ίδια εν πλήρει ει-
και απραξία. Ο κόσμος κατά την
της εδώ, τη χειροκρότησε θερμά, με
πίδα ότι θα του σταθεί στις δύσκολες
που περνάει. Βλέπει, όμως, ότι οι πο-
ς του, τα χωριά του, οι δρόμοι του, τα
ια του, οι διαβάσεις του είναι όμηροι
ηστών, ενώ οι ειρηνευτές λένε καλα-
ρια στους στρατώνες. Εντάξει, μωρέ,
ννοούμε σώνει και καλά να σκοτω-
για τον κόσμο αυτό, αλλά, αλήθεια,
κόπιασαν; Παρηγορείται ο κόσμος
ελπίδα ότι οι ειρηνευτές θα δείξουν
ο μπόι τους τη μέρα των εκλογών. Τε-
μως, υπό πλήρη σύγχυση όταν ακούει
ο μακρύ και μια το κοντό από τους
ρες Ευρωπαίους. Ο Ιταλός στρατη-

γός **Φορλάνι** δηλώνει ότι «εμείς δεν είμα-
στε εδώ για να εγγυηθούμε τις εκλογές σας.
Αυτό είναι θέμα της αστυνομίας σας». Την
ίδια στιγμή ο νομικός σύμβουλος της ελλη-
νικής ειρηνευτικής δύναμης δηλώνει ότι
θα υπάρξει αυστηρή κάλυψη των εκλογι-
κών ζωνών. Δεν πέρασαν παρά λίγες μέ-
ρες και η Ιταλία δηλώνει πως θα υπάρξει
αύξηση της διεθνούς δύναμης με άλλους
1.600 ιταλούς και 1.000 βέλγους άντρες,
ενώ η Ελλάδα –σύμφωνα με τον κυβερνη-
τικό εκπρόσωπο κ. **Ρέππα**– δηλώνει ετοι-
μότητα για αύξηση των ανδρών της. Άμπο-
τε! Αλλά ως τώρα, άγνωστοι αι βουλαί των
Ευρωπαίων.

Βαρύ πολύ, ασήκωτο το φορτίο της 29ης
Ιουνίου. Το Σοσιαλιστικό Κόμμα επιθυμεί
διακαώς να πάρει την εξουσία, αλλά κατ'
ιδίαν συζητήσεις στελεχών του μαρτυρούν
το άγχος που το διακατέχει, λόγω των τε-
ράστιων ευθυνών, που θα απαιτήσει η δια-
χείριση της τρομερής κατάστασης της χώ-
ρας. Προϊόν αυτής της αγωνίας είναι και
οι προεκλογικές συμμαχίες με το Σοσιαλ-
δημοκρατικό Κόμμα του **Γκινούσι** και με
τη Δημοκρατική Συμμαχία του **Τσέκα**, κα-
θώς και με το κόμμα της Ένωσης Ανθρω-
πίνων Δικαιωμάτων. Ο **Πασκάλ Μίλιο**,
αντιπρόεδρος του Σοσιαλδημοκρατικού
Κόμματος και ένας από τους πιο επιφα-
νείς σύγχρονους διανοούμενους, δηλώνει
ότι οι συμμαχίες αυτές θα ισχύσουν και
μετεκλογικά. Που σημαίνει ότι μετά την
29η Ιουνίου θα προκύψει κυβέρνηση ευ-

ρείας αποδοχής, κάτι που γίνεται αποδε-
κτό ως μια ώριμη σκέψη ή φοβού την
έκρυθμη κατάσταση και συμμαχίες κάνο-
ντας, κατά παράφραση της αρχαίας ρή-
σης.

ΤΟ ΚΟΜΜΑ ΤΗΣ ΜΕΙΟΝΟΤΗΤΑΣ

Νάτη και η Ένωση Ανθρωπίνων Δικαι-
ωμάτων (ΕΑΔ). Στο εκλογικό παιχνίδι
και αυτή. Με αποδεκατισμένο το εκλογι-
κό της σώμα λόγω της φυγής κατά άτομα,
κατά οικογένειες, κατά συγγενολόγια για
την Ελλάδα. Με τον τρόπο και την από-
γνωση στα μάτια των ψηφοφόρων που
απέμειναν. Και με τις ραδιουργίες, τις
τρικλοποδιές και τα μαχαιρώματα μέχρι
εξόντωσης. Να φύγει ο **Μέλλιος**, διότι εί-
ναι άνθρωπος του Μπερίσα. Στην ουσία
θέλουν την καρέκλα του, καθώς η ηγεσία
του κόμματος στήριζε τον Μπερίσα. Πολ-
λοί, μάλιστα, και με το τέσσερο του Δημο-
κρατικού Κόμματος βαθιά βαθιά στην
τζέπη. Τα τζάκια μας –να που έχουμε, ο
Θεός δεν μας άφησε και εμάς τους φτω-
χούς χωρίς τζάκια– συνήθισαν να βλέ-
πουν τον καπνό τους να τραβάει τ' αψή-
λου και δεν μπορούν να συμβιβαστούν με
την κρύα στάχτη. Ο κραταιός μέχρι σήμε-
ρα βουλευτής και γενικός γραμματέας
της ΕΑΔ κ. **Μήτσιος**, χάνει κατά την ψη-
φοφορία για την ανάδειξη των υποψη-
φίων βουλευτών στο Γ.Σ. της Ομόνοιας
από τον αφανή **Λούτση**, αλλά καθώς δεν
μπορεί να αντιληφθεί τον εαυτό του εκτός
Βουλής, αποφάσισε να παρατήρει κόμ-
ματα και οργανώσεις και να κατέβει ανε-
ξάρτητος. Οι δυο γραμμές πάνω στο θέμα
του βορειοηπειρώτικου Ελληνισμού –κυ-
βερνήσεων και συλλόγων– χτυπιούνται
και συγκρούονται ανοιχτά πια, πάνω στο
αλώνι της μειονότητας, εν μέσω εκλογών.
Και η μειονότητα αδειάζει το αλώνι. Άσ'
τους, λέει.

Η παράξενη χώρα οδεύει προς τις εκλο-
γές. Με τους πρωταγωνιστές να ωρύνονται
ο ένας στο Βορρά και ο άλλος στο Νότο,
μέχρι τώρα τουλάχιστον. Με σενάρια που
μαγειρεύονται στις ευρωπαϊκές κουζίνες
και που λένε ότι στις επικείμενες εκλογές
είναι κίολας μοιρασμένη η πίτα. Το Σ.
Κόμμα θα πάρει 35%, το Δ. Κόμμα 30%,
το Σοσιαλδημοκρατικό 20% και του χρό-
νου πάμε πάλι για εκλογές. Εδώ είμα-
στε!...

Και ο Θεός να κοιτάει από ψηλά. Ας βά-
λει το χέρι του!

Ο δύσκολος εκδημοκρατισμός

του Αστέρη Χουλιάρα

Ίσως σε καμιά άλλη χώρα της Αφρικής όσο στη Ζάμπια, οι πολιτικές εξελίξεις δεν εξαρτώνται τόσο πολύ από τις οικονομικές. Το 1991 ο Κένεθ Καούντα, ο επί 27 ολόκληρα χρόνια πρόεδρος της χώρας (χωρίς διακοπή από το 1964, τη χρονιά της ανεξαρτησίας από τη Βρετανία), επέτρεψε την πρώτη πολυκομματική εκλογική αναμέτρηση στην ιστορία της Ζάμπια. Ο Καούντα αποδέχθηκε την επακόλουθη εκλογική του ήττα και παραχώρησε την εξουσία σ' έναν μεταρρυθμιστή πρώην συνδικαλιστή, τον Φρέντερικ Τσιλούμπα.

Η Ζάμπια που κληρονόμησε το Κίνημα για Πολυκομματική Δημοκρατία του **Τσιλούμπα** αντιμετώπιζε τη χειρότερη οικονομική κρίση στην ιστορία της¹. Η κακή διαχείριση και η σπάταλη πολιτική κοινωνικών παροχών, υψηλών δασμών και κρατικών επιχορηγήσεων που είχε ακολουθήσει η κυβέρνηση **Καούντα** είχαν υποσκάψει την οικονομική βάση ενός κράτους που την εποχή της ανεξαρτησίας είχε ένα από τα υψηλότερα κατά κεφαλήν εισοδήματα της ηπείρου. Η κατάρρευση της τιμής του χαλκού το 1975, που αποτελούσε παραδοσιακά σχεδόν το 90% των εξαγωγών της Ζάμπια, σε συνδυασμό με την πετρελαϊκή κρίση οδήγησαν την ήδη εύθραυστη οικονομία της χώρας σε διάλυση. Στις αρχές της δεκαετίας του '90 ο πληθωρισμός άγγιξε το 100% και εξαιτίας του εκτεταμένου εξωτερικού δανεισμού, η Ζάμπια κατέληξε να γίνει ένα από τα πιο χρεωμένα κράτη στον κόσμο. Η εκλογική ήττα του Καούντα, το 1991, αντανάκλασε σαφέστατα τη λαϊκή δυσανεξία από την οικο-

νομική παρακμή. Άλλωστε ο ίδιος ο πρόεδρος της χώρας το είχε παραδεχθεί δημόσια, δηλώνοντας πικρόχολα ότι η αποδοχή της πολυκομματικής δημοκρατίας «δεν πρόκειται να αυξήσει την τιμή του χαλκού ή του κακάο»².

Ο Τσιλούμπα κατέφυγε στο Διεθνές Νομισματικό Ταμείο και άρχισε να εφαρμόζει ένα από τα πιο φιλόδοξα προγράμματα οικονομικής μεταρρύθμισης στην Αφρική³. Οι κρατικές επιχορηγήσεις μειώθηκαν και οι έλεγχοι τιμών καταργήθηκαν. Από το 1993 δε και μετά, η κυβέρνησή του προσπάθησε να μειώσει το έλλειμμα του κρατικού προϋπολογισμού. Εκατοντάδες μικρές και μεγάλες επιχειρήσεις ιδιωτικοποιήθηκαν. Εντούτοις, ο Τσιλούμπα φάνη-

κε απρόθυμος να αποκρατικοποιήσει τα ορυχεία στη ζώνη του χαλκού (copper belt), στην περιοχή δηλαδή που αποτελεί την εκλογική βάση του κόμματός του. Τα αποτελέσματα του προγράμματος λιτότητας δεν άργησαν να φανούν. Ο πληθωρισμός μειώθηκε σταδιακά σε 45% το 1996 και η ξένη αναπτυξιακή βοήθεια αυξήθηκε. Το 1992 η επίσημη αναπτυξιακή βοήθεια από διμερείς και πολυμερείς δωρητές άγγιξε το 32% του Ακαθαρίστου Εγχωρίου Προϊόντος της Ζάμπια ή το 77% των δημοσίων δαπανών⁴. Η πιστή, όμως, εφαρμογή του προγράμματος διαρθρωτικής προσαρμογής του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου είχε και σημαντικές αρνητικές συνέπειες. Χιλιάδες θέσεις εργασίας χάθηκαν, ενώ η τιμή του καλαμποκιού (βασικού για τη διατροφή των κατοίκων της Ζάμπια) πενταπλασιάστηκε μέσα στους πρώτους 18 μήνες από την άνοδο του Τσιλούμπα στην εξουσία. Στο παρελθόν, ένα κρατικό μονοπώλιο αγόραζε απ' όλους τους αγρότες το καλαμπόκι στην ίδια για όλη τη χώρα τιμή. Κατόπιν, με τη βοήθεια κρατικών επιχορηγήσεων που επέτρεπαν χαμηλές τιμές, το καλαμπόκι διοχετευόταν στον πληθυσμό των πόλεων. Η πολιτική αυτή είχε προκαλέσει στο παρελθόν πολλά προβλήματα, καθώς η χαμηλή τιμή είχε αυξή-

ΖΑΜΠΙΑ

Βασικά στοιχεία

Έκταση: 752.614 τ.χ.

Πληθυσμός (1996): 9,37 εκατομμύρια

ΑΕΠ (1996): 3,87 δισεκατομμύρια δολάρια

ΑΕΠ (1996) κατά κεφαλήν : 371 δολάρια

Εξωτερικό Χρέος (1996, ως ποσοστό του ΑΕΠ): 186,7%

Ο Αστέρης Χουλιάρας είναι ερευνητής στο Ινστιτούτο Διεθνών Οικονομικών Σχέσεων.

το λαθρεμπόριο με γειτονικά κράτη, λώντας τον πληθυσμό της Ζάμπια με. Η κατάργηση αυτών των ρυθμίσεων την κυβέρνηση Τσιλούμπα, μετά από πιέσεις του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, αύξησε τα έσοδα για τις μεγάλες εταιρείες, καθώς πολλοί έμποροι άρχισαν να ανταγωνίζονται για το ποιος θα προφέρει τις καλύτερες τιμές. Εντούτοις, σε οχές μακριά από τις πόλεις, συνήθως ένας έμπορος-μεσάζοντας εμφανίζεται να αγοράσει το προϊόν, πληρώνοντας σχετικά πολύ λίγα. Έτσι, οι φτωχοί, τους οποίους η οικονομική μεταρρύθμιση επιδίωκε να βοηθήσει, βρέθηκαν συχνά σε χειρότερη θέση απ' ό,τι στο παρελθόν. Ακόμη περισσότερο, η εκτεταμένη διαφθορά της κυβέρνησης Τσιλούμπα δεν συνέβαλε στη λαϊκή αποδοχή των οικονομικών της μέτρων.

Το 1996 ήταν χρονιά εκλογών για τη Ζάμπια. Ο Φρέντερικ Τσιλούμπα, γνωρίζοντας ότι τα οικονομικά του μέτρα είχαν περιοποιήσει μεγάλα τμήματα του πληθυσμού είχε κάθε λόγο να ανησυχεί για παραμονή του στην εξουσία. Παραμορφωμένος φάνταζε ακόμη δυσκολότερη και ο Καούντα είχε παραιτηθεί από την παλιά του επιθυμία να εγκαταλείψει την πολιτική και είχε εκ νέου αναλάβει την ηγεσία του Ενωμένου Κόμματος της Εθνικής Ανεξαρτησίας. Έτσι, ο Τσιλούμπα φάσισε να χρησιμοποιήσει κάθε μέσο να κερδίσει τις επερχόμενες εκλογές. Μάιο του 1996 προχώρησε σε συνταγματική μεταρρύθμιση, απαγορεύοντας την πρόσβαση στις εκλογές οποιουδήποτε υποψηφίου που οι γονείς του δεν κατάγονταν στη Ζάμπια (οι γονείς του Καούντα κατέγονταν από τη χώρα που σήμερα ονομάζεται Μαλάουι). Και για να είναι σίγουρος, ο Τσιλούμπα προσέθεσε ότι απαγορεύεται να κατέλθει στις εκλογές οποιοσδήποτε πρώην πρόεδρος που είχε ηγηθεί της χώρας για περισσότερες από δύο θητείες (ο Καούντα είχε επτά). Ακόμη περισσότερο, ο Τσιλούμπα κατέφυγε σε αυχικές μεθόδους, συλλαμβάνοντας πολλούς αντιπάλους και περιορίζοντας την ελευθερία του Τύπου. Όχι απρόσμενα, επτά κόμματα της αντιπολίτευσης αρνήθηκαν να πάρουν μέρος στις εκλογές Νοεμβρίου του 1996, και ο Φρέντερικ Τσιλούμπα θριάμβευσε. Εντούτοις, μόνο 40% των καταγεγραμμένων ψηφοφόρων προσήλθε στις κάλπες. Πολλές δυτι-

κές κυβερνήσεις, απαντώντας στις αντιδημοκρατικές μεθοδεύσεις του Τσιλούμπα, πάγωσαν μέρος της αναπτυξιακής βοήθειας που επρόκειτο να χορηγήσουν στη Ζάμπια. Όμως το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο και η Παγκόσμια Τράπεζα, δίνοντας μεγαλύτερη έμφαση στην απρόσκοπτη συνέχιση εφαρμογής του προγράμματος διαρθρωτικής προσαρμογής, συνέχισαν να παρέχουν πιστώσεις¹⁰. Άλλωστε ο Τσιλούμπα φαίνεται ότι δεν έχει πρόθεση να εγκαταλείψει το δρόμο οικονομικής φιλελευθεροποίησης. Πριν από λίγους μήνες ανακοίνωσε την ιδιωτικοποίηση των υπερχρεωμένων κρατικών ορυχείων χαλκού. Πάντως και οι ευαίσθητες στα ανθρώπινα δικαιώματα ευρωπαϊκές χώρες είναι πιθανόν να μην επιμείνουν για πολύ στο πάγωμα μέρους της αναπτυξιακής βοήθειας που χορηγούν στη Ζάμπια. Οι ρευστές ισορροπίες στο γειτονικό Ζαΐρ και η εύθροστη εκχειρία στην Αγκόλα δεν επιτρέπουν στους δωρητές να αγνοήσουν μια πιθανή αστάθεια στη Ζάμπια. Άλλωστε, πολλοί αναλυτές, επισημαίνοντας την απώλεια 10.000-15.000 θέσεων εργασίας από τη σχεδιαζόμενη ιδιωτικοποίηση των ορυχείων χαλκού, θεωρούν μια ευρείας έκτασης κοινωνική αναταραχή στη Ζάμπια ως πολύ πιθανή¹¹. Ακόμη περισσότερο, η επιδημία του AIDS (υπολογίζεται ότι πάνω από 700.000 κάτοικοι της Ζάμπια έχουν μολυνθεί από τον ιό) αναμένεται να επηρεάσει ιδιαίτερα αρνητικά την οικονομική ανάπτυξη της χώρας, κάνοντας ακόμη πιο αναγκαία την ξένη αναπτυξιακή βοήθεια.

Ο Samuel Huntington σημειώνει ότι «η φτώχεια είναι ένα κύριο και πιθανόν το κυριότερο εμπόδιο στη δημοκρατική ανάπτυξη». «Το μέλλον της δημοκρατίας», τονίζει ο καθηγητής του Harvard, «εξαρτάται από το μέλλον της οικονομικής ανάπτυξης»¹². Κατά έναν παράδοξο τρόπο, η οικονομική παρακμή ώθησε τον Κένεθ Καούντα να εισαγάγει ένα πολυκομματικό σύστημα. Εντούτοις, τα ισχνά αποτελέσματα των οικονομικών μεταρρυθμίσεων του Τσιλούμπα εμπόδισαν την εδραίωση της δημοκρατίας. Η φτώχεια και η επεκτεινόμενη οικονομική περιθωριοποίηση ευρύτερων ομάδων του πληθυσμού της Ζάμπια είναι η μεγαλύτερη απειλή για την ατελή και εύθροστη φιλελευθεροποίηση που γνώρισε η χώρα με την κυβερνητική αλλαγή του 1991¹³.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Sam Kongwa, *Zambia: Beyond the One-Party State*, in Larry Benjamin and Christopher Gregory, eds, *Southern Africa at the Crossroads?*, Johannesburg: Justified Press, 1992, pp. 173-194.
2. Tony Hawkins, *Black Africa: From aid dependence to self-sustaining growth*, *The World Today*, Vol. 46 (II), November 1990, p. 206.
3. Neo Simutanyi, *The politics of structural adjustment in Zambia*, *Third World Quarterly*, Vol. 17 (4), 1996, pp. 825-839.
4. Michela Wrong, *Zambia: Crown jewels earmarked for foreign buyers*, *Financial Times Survey*, March 4, 1997, p. 1.
5. *Zambia: Out of the maize*, *The Economist*, October 5, 1991, p. 58.
6. *Zambia: So that's democracy?*, *The Economist*, November 23, 1996, p. 54.
7. *Rerun for Kaunda?*, *Newsweek*, August 28, 1995, p. 12.
8. Theo Bull, *Zambia: Boom, Doom or Merely Gloom?*, *The World Today*, Vol. 52 (10), October 1996, pp. 258-260.
9. *Zambia: So that's democracy?*, op. cit.
10. Michela Wrong, op. cit., Theo Bull, op. cit., p. 260.
11. Mark Ashurst and Tony Hawkins, *Donors perturbed by Zambian polls - multi-party but flawed*, *Financial Times*, November 18, 1996.
12. Samuel P. Huntington, *The Third Wave. Democratization in the Late Twentieth Century*, Norman, OK: University of Oklahoma Press, 1991, p. 311.
13. Peter Burnell, *The politics of poverty and the poverty of politics in Zambia's Third Republic*, *Third World Quarterly*, Vol. 16 (4), 1995, pp. 675-690.

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ

Στο άρθρο *Η Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό* (Αντί, τεύχος 636, 6 Ιουνίου 1997) υπάρχουν δύο λάθη στις υποσημειώσεις 1 και 2, οι οποίες έχουν ως εξής:

1. Herbert Weiss, *Zaire: Collapsed Society, Surviving State, Future Policy*, in I. William Zartman, ed., *Collapsed States: The Disintegration and Restoration of Legitimate Authority*, Boulder, CO: Lynne Rienner Publishers, 1995, pp. 157-170.

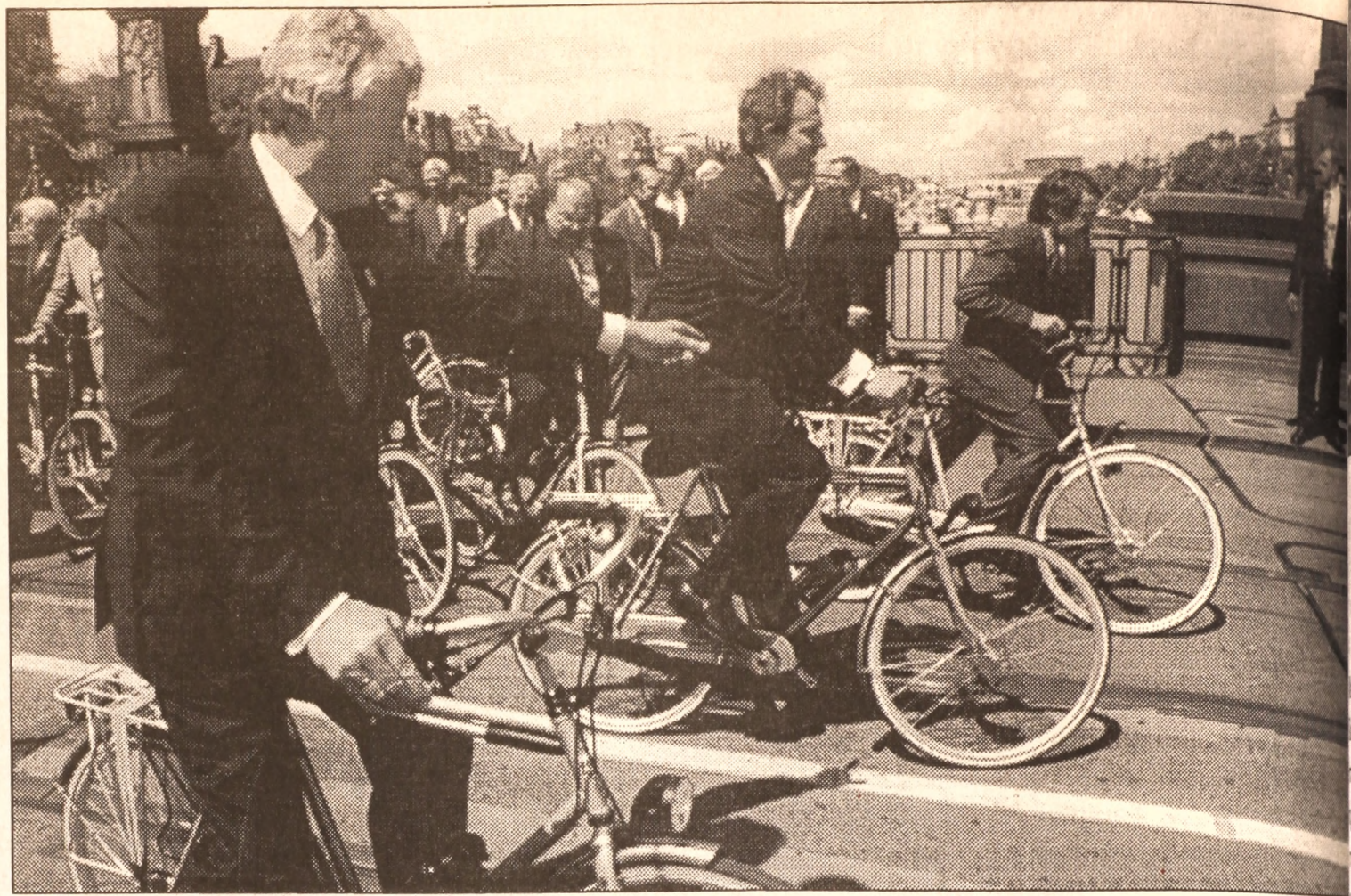
2. Crawford Young and Thomas Turner, *The Rise and Decline of the Zairian State*, Madison: University of Wisconsin Press, 1985.

ΑΔΙΑΦΟΡΟΙ ΟΙ ΙΤΑΛΟΙ ΓΙΑ ΤΑ ΔΗΜΟΨΗΦΙΣΜΑΤΑ

Πρωτοφανή αδιαφορία επέδειξαν οι Ιταλοί στη διεξαγωγή μιας σειράς δημοψηφισμάτων την προηγούμενη εβδομάδα στην Ιταλία για τις αλλαγές στη στρατιωτική θητεία, την κατάργηση του υπουργείου Γεωργίας, αλλά και την κατάργηση της Ένωσης συντακτών. Η προσέλευση του κόσμου ήταν τόσο μικρή, ώστε τα δημοψηφίσματα ακυρώθηκαν. Μόνο το 30% του εκλογικού σώματος πήγε τελικά στις κάλπες με αποτέλεσμα το δημοψήφισμα να θεωρηθεί αυτομάτως άκυρο, καθώς απαιτείται η συμμετοχή του 50% των 46 εκατομμυρίων ψηφοφόρων για να είναι έγκυρο.

ΔΡΙΜΥ «ΚΑΤΗΓΟΡΩ» ΤΗΣ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΑΜΝΗΣΤΙΑΣ

Έκθεση της Διεθνούς Αμνηστίας, που δόθηκε στη δημοσιότητα στις 17 του μήνα, επέκρινε δριμύτατα τις κυβερνήσεις σε ολόκληρο τον κόσμο για την αποτυχία τους να αντιμετωπίσουν αποτελεσματικά το θέμα των προσφύγων που αναγκάζονται να εγκαταλείψουν τις χώρες τους, οι οποίες συνήθως ταλανίζονται από εμφύλιες συρράξεις. «Ο αυξανόμενος αριθμός των προσφύγων δεν αποτελεί ούτε προσωρινό πρόβλημα ούτε απρόβλεπτο αποτέλεσμα τυχαίων γεγονότων. Είναι η προβλέψιμη συνέπεια των κρίσεων που δημιουργείται από την παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων», αναφέρεται στην έκθεση. Οι συντάκτες της υποστηρίζουν ότι οι ανα-

πτυγμένες χώρες «κλείνουν τα σύνορά τους και αναγκάζουν τους πρόσφυγες να επιστρέψουν στην πατρίδα τους, όπου επικρατούσαν επικίνδυνες συνθήκες και κινδύνευε η ασφάλειά τους». Επισημαίνεται, επίσης, ότι οι κυβερνήσεις αντιμετωπίζουν το πρόβλημα βραχυπρόθεσμα προσπαθώντας να επουλώσουν τα συμπτώματα και όχι να αντιμετωπίσουν τις αιτίες του προβλήματος.

ΤΟΥΣ ΤΑ ΕΨΑΛΕ Η ΑΙΓΥΠΤΟΣ ΣΤΗ ΣΥΝΟΔΟ ΤΩΝ D-8

Ο υπουργός Εξωτερικών της Αιγύπτου **Αμίρ Μούσα** εξέφρασε -στη σύνοδο των D-8, των ισλαμικών χωρών- την ανησυχία της χώρας του, αλλά και ολόκληρου του αραβικού κόσμου, για τη συμφωνία στρατιωτικής συνεργασίας που έχει συνάψει η Τουρκία με το Ισραήλ.. Ο επικεφαλής

της αιγυπτιακής διπλωματίας τόνισε ότι η στρατιωτική αυτή συμμαχία θα δημιουργήσει αναπόφευκτα άλλες συμμαχίες στην περιοχή, που θα έχουν ως αντικειμενικό στόχο την εξισορρόπηση των δυνάμεων. Επισήμανε, επίσης, ότι δεν είναι δυνατόν μόνη της η Τουρκία να επιλύσει το κουρδικό ζήτημα και μάλιστα με εισβολή στο Βόρειο Ιράκ.

«Αποδοκιμάζουμε έντονα την εισβολή στα ιρακινά εδάφη», υποστήριξε ο Αμίρ Μούσα και κατέληξε λέγοντας ότι δεν έχει πάρει ακόμα «πειστικές» απαντήσεις από τους τούρκους στρατιωτικούς για την εισβολή, που θεωρείται μεγαλύτερη από όλες τις προηγούμενες.

ΚΑΤΑΖΗΤΕΙΤΑΙ Ο ΠΟΛ ΠΟΤ

Η κυβέρνηση της Καμπότζης αλλά και οι πρώην σύντροφοί του καταδιώκουν τώρα τον ιστορικό ηγέτη του αντάρτικου κινήματος

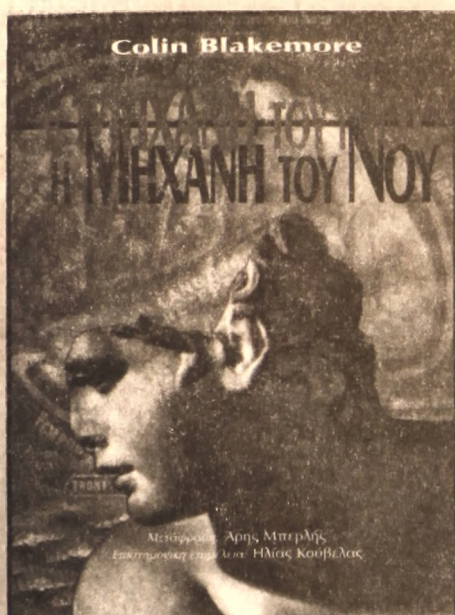
των Ερυθρών Χμερ. Ο παράνομος ραδιοσταθμός των ανταρτών, που φαίνεται ότι ελέγχεται από τους εσωκομματικούς αντιπάλους του **Πολ Ποτ**, μετέδωσε στις 17 του μήνα ανακοίνωση, με την οποία το κίνημα καταγγέλλει τον ηγέτη του ότι πρόδωσε τους συντρόφους του. Οι αρχές της χώρας βρίσκονται επί ποδός πολέμου και υποστηρίζουν ότι ο Πολ Ποτ δεν έχει εγκαταλείψει ακόμα τη χώρα και ότι θα τον συλλάβουν ζωντανό. Η κυβέρνηση της χώρας προτίθεται να ζητήσει από τον ΟΗΕ τη σύσταση διεθνούς δικαστηρίου που θα δικάσει τον Πολ Ποτ.

Το κυνήγι του αρχηγού των Ερυθρών Χμερ άρχισε πριν από λίγες μέρες, όταν ο Πολ Ποτ δολοφόνησε έναν πρώην σύντροφό του και ολόκληρη την οικογένειά του και διέφυγε προς άγνωστη κατεύθυνση.

Στο Άμστερνταμ συμβιβασμός ή προσωρινά; Μπορεί Παρ και Βόν ν' αποφασίσουν να «θάψουν» προσωρινά διαφορές τα προβλήματα όμως είναι εκεί και η Ε

είναι υποχρεωμένοι να τ' αντιμετωπίσουν πριν να είναι αργά

ΣΕΙΡΑ: Επιστήμη και ανθρώπινος πολιτισμός

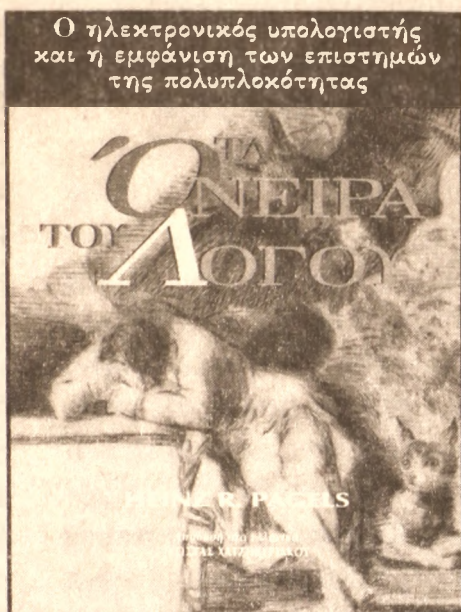

COLIN BLAKEMORE:

Η ΜΗΧΑΝΗ ΤΟΥ ΝΟΥ

Με το βιβλίο αυτό ο Colin Blakemore, Καθηγητής της Νευροφυσιολογίας στο Πανεπιστήμιο της Οξφόρδης, πραγματοποιεί μια εξερεύνηση στον χώρο του ανθρώπινου εγκεφάλου και νου. Πρόκειται για μια ευφυή συνθετική και αναλυτική δουλειά που στηρίζεται στα δεδομένα των νευροεπιστημών, της νευρολογίας, της ψυχιατρικής και της ψυχολογίας. Μέσα από τις σελίδες του, ο αναγνώστης οδηγείται στην κατανόηση περίπλοκων λειτουργιών όπως η αντίληψη, η μάθηση και μνήμη, η σκέψη, η τρέλα και η κατάθλιψη, η εξάρτηση, η γλώσσα, οι βιολογικοί ρυθμοί, ο πόνος, η γήρανση κ.λπ. Στο τέλος, ο Blakemore εξετάζει τη βίαιη συμπεριφορά και αναρωτιέται κατά πόσον η ελευθερία της βούλησης είναι απλώς μια ψευδαίσθηση. Η «Μηχανή του Νου», αυτό το συναρπαστικό βιβλίο, παρέχει στον μη ειδικό αναγνώστη έναν οδηγό για την κατανόηση των νοητικών λειτουργιών που αποτελούν τη βάση της ανθρώπινης ύπαρξης.

[σελ. 360 – 5000 δρχ.]

HEINZ R. PAGELS:

ΤΑ ΟΝΕΙΡΑ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ

Χάρη στην ικανότητα του ηλεκτρονικού υπολογιστή να επεξεργάζεται δεδομένα με ταχύ ρυθμό,

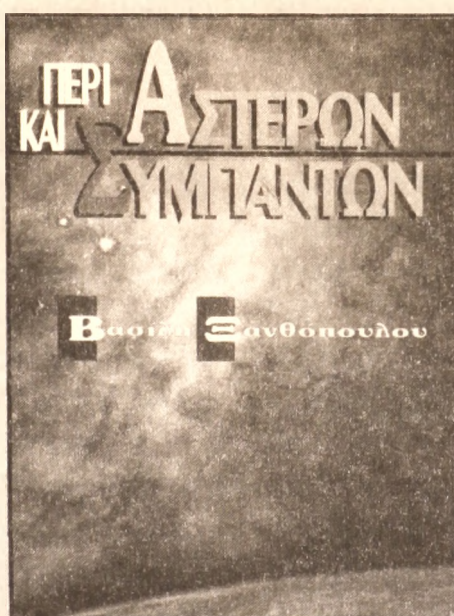
είμαστε για πρώτη φορά σε θέση να «προσομοιώσουμε την πραγματικότητα» και να μελετήσουμε σε βάθος πολύπλοκα συστήματα, όπως είναι τα μεγάλα μόρια, το νευρικό σύστημα, ο ανθρώπινος εγκέφαλος, οι ανθρώπινες κοινωνίες και η οικονομία τους, η ίδια η εξέλιξη της ζωής. Ο συγγραφέας μάς ξεναγεί σε ορισμένες από τις σημαντικότερες εξελίξεις στη μελέτη της πολυπλοκότητας και μας δείχνει πώς αυτές επηρεάζουν όχι μόνο τον τρόπο που ζούμε, αλλά και τον τρόπο με τον οποίο αντιλαμβανόμαστε ολόκληρη την ανθρώπινη περιπέτεια». Σε τούτη την πολιτισμική σύνθεση που έχει αρχίσει να δημιουργείται, ο συγγραφέας αποδεικνύεται σαγηνευτικός οδηγός.

[σελ. 500 – 5500 δρχ.]

Β. ΞΑΝΘΟΠΟΥΛΟΣ:

ΠΕΡΙ ΑΣΤΕΡΩΝ ΚΑΙ ΣΥΜΠΑΝΤΩΝ

ΠΩΣ ΕΓΙΝΑΝ ΤΑ ΑΣΤΕΡΙΑ; Πόσο ζουν τα μικρά και πόσο τα μεγάλα; Γιατί πεθαίνουν; Πώς μοιάζουν μετά τον θάνατό τους; Γιατί χρωστάμε τη ζωή μας σε κάποιον supernova; Και τι είναι οι μαύρες τρύπες; Πώς δημιουργήθηκε το σύμπαν και πώς έμοιαζε στα πρώτα δευτερόλεπτα της ζωής του; Γιατί οι γαλαξίες απομακρύνονται, πού πάνε και πόσο θα κρατήσει αυτό; Γιατί το φως κρυώνει; Γιατί το Σύμπαν είναι παντού το

ίδιο; Το σύμπαν έγινε για μας ή υπάρχουν και άλλα σύμπαντα; Ένα λαμπρό βιβλίο πάνω σ' αυτά τα συναρπαστικά ερωτήματα, γραμμένο με τον ενθουσιασμό ενός αυθεντικού δημιουργού που ο τραγικός του θάνατος στέρησε τη διεθνή αστροφυσική κοινότητα από ένα από τα καλύτερα μυαλά της κι από μία σπάνια ανθρώπινη προσωπικότητα.

[σελ. 130 – 2500 δρχ.]

ΕΛΕΝΗ ΣΑΒΒΑΚΗ:

ΟΙ ΠΑΡΑΛΛΗΛΟΙ ΕΑΥΤΟΙ ΜΑΣ

Ένα πρωτότυπο και άκρως ενδιαφέρον βιβλίο για τις θεωρίες που κυριαρχούν σήμερα στον χώρο των νευροεπιστημών: Πώς παράγεται η γνώση μέσα από την πειραματική έρευνα που, συμπερασματικά μόνο, διατυπώνεται στα σχολικά εγχειρίδια; Πώς μπορούν να συνδεθούν οι νευροεπιστήμες και οι κοινωνικές επιστήμες ώστε να κατανόησουμε καλύτερα τις εγκεφαλικές λειτουργίες; Πώς και σε ποιο βαθμό οι επιστημονικές καινοτομίες άλλαξαν τις απόψεις μας περί σώματος, πνεύματος, εγκεφάλου, συνείδησης, ασυνείδητου; Τι είναι το βουβό δεξί ημισφαίριο και ποιες οι δημιουργικές του δυνατότητες; Γιατί περιφρονείται από το τρέχον εκπαιδευτικό σύστημα; Αφού μελέτησε τον γύρω του κόσμο, ο ανθρώπινος εγκέφαλος αρχίζει πλέον να διερωτάται για την ίδια του τη φύση.

[σελ. 200 – 3000 δρχ.]

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΡΗΤΗΣ - Ι.Τ.Ε.

ΑΘΗΝΑ: Μάνης 5 – 106 81 ΤΗΛ. (01) 3818372, FAX: 3301583

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ: «Στοά του βιβλίου», Νέα Στοά Αρσακείου, Πανεπιστημίου 49,

ΗΡΑΚΛΕΙΟ: Νέα Κτίρια Φυσικού Τ.Θ. 1527 – 711 10. ΤΗΛ. (081) 394235, FAX: 394236

e-mail: pck@physics.uch.gr URL: <http://www.pek.uch.gr>

ΔΙΔΑΛΟΥΟΣ

ΓΙΑ ΤΟ ΚΥΠΡΙΑΚΟ

Αντιρρήσεις για ζητήματα που έθιξε ο Νιαζί Κιζιλγιουρέκ, στο προηγούμενο τεύχος του Αντί.

Αγαπητό Αντί,

Δεν ήξερα πραγματικά πως ο φόνος μπορεί να χαρακτηριστεί... πρωτοβουλία, αφού έτσι χαρακτηρίζεται η δολοφονία των Ισαάκ - Σολωμού.

Ο κ. Κιζιλγιουρέκ βρίσκει βίαιο σύμβολο τη μοτοσικλέτα και αναφέρει πως οι μοτοσικλετιστές υπονομεύουν την ομαλοποίηση, γιατί είναι εναντίον της εισβολής. Αλλά τη στιγμή που οι φόνοι των Ισαάκ-Σολωμού χαρακτηρίζονται πρωτοβουλίες, έστω κακές, γιατί η αντίθεση των μοτοσικλετιστών, και όχι μόνο, να μη χαρακτηριστεί και αυτή ως μια πρωτοβουλία ασφαλώς ειρηνικότερη από αυτές των Γκρίζων Λύκων;

Ο κ. Κιζιλγιουρέκ θεωρεί πως μεγάλη σημασία έχει στην πρόοδο επίλυσης του Κυπριακού η συμφιλίωση μεταξύ των λαών... Όμως, η συμφιλίωση έπεται πάντα μιας διένεξης, διένεξης (εισβολής) που όχι μόνο προκάλεσε πλείστα όσα εγκλήματα κατά της ζωής, της κυριαρχίας και της παρουσίας των Ελληνοκυπρίων, αλλά και προκαλεί και νέα προβλήματα χωρίς καμία αποκατάσταση των παλιών... Νιώθω την ανάγκη να χρησιμοποιήσω κι εγώ το παράδειγμα της παντρείας για να γίνω σαφής. Λέει ο κ. Κιζιλγιουρέκ: «αφού συμφωνήσαμε να παντρευτούμε, αφού συμφωνήσαμε και για την προίκα θα πρέπει και να γνωριστούμε.» Αυτά λέει ο κ. Κιζιλγιουρέκ με την ευκαιρία της γνωριμίας μεταξύ Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων νέων, που τάχα συντελέστηκε με την ευκαιρία της συναυλίας Ρουβά-Κουτ. Ας σημειωθεί πως όλοι μαζί οι θεατές αυτής της συναυλίας, που άδικα και εκ των υστέρων την υποστηρίζουν μερικοί κυρίως βραβευμένοι με το Ιπεκσί, δεν ξεπερνούσαν τις 2.500. Αλλά εδώ έχουμε ένα συμβάν που θυμίζει για μας άλλες εποχές. Δηλαδή, θυμίζει συνοικέσιο παλιού τύπου, αφού πρώτα συμφωνείς να παντρευτείς, μετά συμ-

φωνείς για την προίκα και τελευταία γνωρίζεις και τον γαμβρό ή τη νύφη! Θα ήταν πιο επιτυχές το παράδειγμα αν είχαμε να κάνουμε τουλάχιστον με... σύγχρονο συνοικέσιο, όπου η σειρά είναι ως εξής: συνάντηση, διαπραγμάτευση για την προίκα και έπεται ο γάμος. Αλλά ούτε αυτό το παράδειγμα ταιριάζει στην περίπτωση της Κύπρου, αφού ο βιαστής της, ο Ατίλας, επιθυμεί διακαώς γάμο για να... νομιμοποιήσει το βιασμό και να αποκαταστήσει κοινωνικά τη νύφη... Κάποιοι γονείς, καθώς και οι βιασμένες κόρες τους αποδέχονται αυτή τη λύση, αλλά στις περισσότερες από τις περιπτώσεις αυτές ο βιαστής είναι τουλάχιστον Έλληνας.

Στην προκειμένη περίπτωση, ο βάρβαρος βιαστής Ατίλας караδοκεί για να... νομιμοποιηθεί ως Έλληνας και αυτός και τα παιδιά του και της εισβολής και τα όσα επακολογήσουν... Έτσι, δεν επιχειρείται απλώς νόθευση του Ελληνισμού, αλλά αλλοίωση, που μόνο στις περιπτώσεις του Γενιτσαρισμού κατορθώνεται και έχει μοιραία αποτελέσματα, γιατί τα πολιτιστικά επίπεδα ισοπεδώνονται. Βέβαια, αυτό δεν σημαίνει πως γάμος με αλλοδαπούς σε άλλες περιπτώσεις έχει αναλογίες με το πιο πάνω παράδειγμα.

Με λίγα λόγια, κυρίως η συμφιλίωση αφορά τις αδικίες που έγιναν εις βάρος των Ελληνοκυπρίων και δεν αποκαταστάθηκαν. Πώς να νοιώσει φιλικά μια γυναίκα της Κύπρου απέναντι σε μια γυναίκα έποικο που κατοικεί στο σπίτι της σήμερα; Βέβαια, η έποικος αυτή δεν ήρθε μόνη της και οι ευθύνες δεν είναι όλες δικές της...

Αλλά, επειδή ο κ. Κιζιλγιουρέκ βλέπει την ομοσπονδία σαν λύση ενωτική, αξίζει και εδώ να διατυπωθούν οι απορίες πολλών, που αφορούν τι ακριβώς διασφαλίζεται μες στη λύση της ομοσπονδίας, αφού δεν είναι σαφής ο χαρακτήρας της. Δεν είναι σίγουρο πως είναι ή θα είναι εναντίον της διχοτόμησης, ακόμη και αν διατηρείται η μία κυριαρχία, η Ελληνοκυπριακή.

Ο Ντενκτάς σε δηλώσεις και συνεντεύξεις του δηλώνει πως η ελληνοκυπριακή

πλευρά θα πρέπει απλώς να προσαρμστεί, άρα μας ζητά να αποδεχτούμε σαν τελεσμένο το καθεστώς της κατοχής και αυτό μόνο λύση δεν θα αποβεί.

Συμφωνώ, όμως, απόλυτα με τον κ. Κιζιλγιουρέκ όταν λέει πως δεν υπήρχε τουρκική μειονότητα και πριν από την εισβολή. Το ερώτημα, επομένως, που προκύπτει είναι: ποια μειονότητα θα εξυπηρετεί η ομοσπονδία και η ξεχωριστή κοινότητα, αφού πλείστοι όσοι Τουρκοκύπριοι είναι σε εξωτερικό ή στην ελεύθερη Κύπρο με αντέχοντας και αυτοί το καθεστώς Ντενκτάς; Απομένει μια ομάδα που αριθμείται πάντα διαφορετικά και απαρτίζεται από έποικους από την Ανατολία, τους γνωστούς κουβαλητούς, η νομιμότητα των οποίων και η παραμονή στο νησί δεν μπορούν να διασφαλιστούν με κανένα τρόπο σε οποιαδήποτε λύση, αφού η παραμονή τους, καθώς και η παράνομη κατοχή των περιουσιών που κατέλαβαν, θεωρούνται εγκλήματα, όπως κι ο γενικός εισαγγελέας της Κύπρου έχει σαφώς επισημάνει... Γιαυτό, όλα τα σχέδια που ομιλούν είτε για διχοτόμηση ή και για ομοσπονδία εξυπηρετούν μάλλον τον Ατίλα που επιδιώκει με νομιμοφάνεια διαφόρων πονηριών, σε νηγορούσης και της Αμερικής, να αποκτήσει δικαιώματα στην Κύπρο. Μη γένοιτο!

Με κάθε τιμή

Ελένη Ι. Λαμβουνέα

Φιλόλογος

Απάντηση της σύνταξης: Καταρχήν, ο κ. Κιζιλγιουρέκ, στη συνέντευξή του, αναφερόμενος στους Γκρίζους Λύκους, μιλάει για «φασιστικές κινήσεις» και για «πρωτοβουλία που περιελάμβανε φόνο». Κατά δεύτερον, φοβόμαστε πως δεν έχει αναγνωσθεί αντικειμενικά το πνεύμα της συνέντευξης, με αποτέλεσμα να αδικούνται οι απόψεις του συνομιλητή μας. Συμφωνώντας ή διαφωνώντας στα επιμέρους, είναι πάντως δύσκολο να ισχυριστεί κανείς πως τα όσα υποστηρίζει ο κ. Κιζιλγιουρέκ δεν είναι ενδιαφέροντα.

ΠΤΑΙΕΙ;»

ος ευθύνεται για την άθλια
ίσταση των εθνικών οδών;»
ρώτημα εκκρεμεί από την
κή του Τρικούπη και οι μόνοι
δεν απαντούν είναι οι
τικοί...

αφορμή το θάνατο 7 ατόμων στη σύ-
υση νταλίκας-λεωφορείου στο 118ο
μετρο της εθνικής οδού Αθηνών - Λα-
κατά τη διάρκεια των εορτών του Πά-
και την υποκρισία της επίσημης Πολι-
; «για τον άδικο χαμό τόσων ανθρώ-
-που δυστυχώς δεν θα είναι και οι
παίοι-, θυμήθηκα τον πιο πάνω τίτλο
ου του τότε πολιτευτή και μετέπειτα
υπουργού Χαρίλαου Τρικούπη. Το
ο βέβαια εκείνο ήταν πολιτικό και
είχε καμία σχέση με τα θανατηφόρα
υχήματα που προκαλεί η σημερινή
εία αποδεκατίζοντας τους «ιθαγενείς
και αναζητώντας αλλού τα αίτια της
της αμέλειας. «Το δυστύχημα οφείλε-
την στενότητα του δρόμου και στην
ή κατάσταση του οδοστρώματος λόγω
λέσεως έργων...», θα πει η επίσημη πο-
α διά του εκάστοτε εκπροσώπου της.
Κατά τη διάρκεια της πρώτης επταε-
του Καραμανλή, 1955-1962 κατασκευ-
σαν 700 χιλιόμετρα εθνικής οδού
ήνα-Θεσσαλονίκη-Εύζωνοι και Αθή-
όρινος), χωρίς χρηματοδοτήσεις
την Ευρωπαϊκή Ένωση και με την τε-
ογία «Βάρδα Φουρνέλο» για τη διά-
η.

την κατασκευή 5 χιλιομέτρων εθνι-
οδού, στο σημείο όπου άφησαν τη ζωή
7 συμπολίτες μας, χρειάστηκαν μέχρι
τρία χρόνια. Θα μπορούσε να απο-
θεί το ατύχημα, αν ο υπό κατασκευή
ιος είχε παραδοθεί; Γιατί άραγε; Τις
ει;

Στο 36ο χιλιόμετρο και λίγο μετά την
άδοση στην κυκλοφορία του νέου τμή-
ος της ίδιας εθνικής οδού, άρχισαν οι
έτες και οι κατασκευές» για την απο-
ίσταση του οδοστρώματος λόγω των
ολισθήσεων, ενώ συγχρόνως κατα-
άστηκε μια προσωρινή παράκαμψη-
μανιόλα για την εξυπηρέτηση των «ι-
ενών». Δεν υπάρχουν άραγε συντομό-
ς μέθοδοι για την ολοκλήρωση όλων
ερευνών του οποιουδήποτε ΙΓΜΕ,
ώστε να αποκατασταθεί η ομαλή και
αλής κίνηση των οχημάτων στο αρχικό
ρεύμα; Πόσα χρόνια πρέπει να περά-
ν για την ολοκλήρωση της αποκατά-
σης; Τις πταίει;

3. Η «επάρατος» κατασκεύασε έναν
ασφαλή και άνετο εθνικό δρόμο που ενώ-
νει την Ιτέα με τους Δελφούς, από τα πλέ-
ον τουριστικά και παγκοσμίως γνωστά
εθνικά μας τοπία. Δεν πρόλαβε, όμως, να
ολοκληρώσει τα 4 τελευταία χιλιόμετρα.

Τον αριθμό των μη θανατηφόρων τροχαί-
ων μπορεί κανείς να διαπιστώσει από την
καταμέτρηση των αναρίθμητων προσκηνυ-
ταρίων καθ' όλο το μήκος των 4 χιλιομέ-
τρων και ειδικότερα πάνω στις στροφές.
22 χρόνια μετά τη μεταπολίτευση δεν ήσαν
ικανά για τη διάνοιξη 4 χιλιομέτρων. Πόσο
αποτιμάται άραγε η ζωή ενός ιθαγενούς
Έλληνα; Τις πταίει;

Ας σταματήσουν, λοιπόν, οι διάφοροι
υπουργοί, διευθυντές Τροχαίας, γενικοί
γραμματείς και φαρισάιοι (που από τύχη
δεν έχουν σακατευτεί και οι ίδιοι σε κά-
ποια μισοτελειωμένη-μισοκατασκευασμέ-
νη-μελετώμενη εθνική οδό) να ανακαλύ-
πτουν κάθε φορά νέες μεθόδους επιβολής
προστίμων στους οδηγούς ή αγοράς περι-
πολικών για να «προστατεύσουν τους ιθα-
γενείς». Η καλύτερη προστασία του έλλη-
να αυτοκινητιστή είναι οι ασφαλείς δρό-
μοι.

Νίκος Εμμανουήλ

Καθηγητής

Τεχνητής Νοημοσύνης

Αθήνα

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗ ΕΝΟΠΟΙΗΣΗ

Για τις συνέπειες στο οικονομικό
επίπεδο των λαών της Ευρώπης μετά
τη Διακυβερνητική που ήταν να
δρομολογήσει την περιβόητη ΟΝΕ, η
επιστολή που ακολουθεί.

Αγαπητό Αντί,

Από τη Διακυβερνητική (24.5) για την
τροποποίηση της διαβόητης συνθήκης του
Μάαστριχτ και εφεξής, το πρόβλημα της
οικονομικής και νομισματικής ενοποίησης
της Ευρώπης θα βρίσκεται γραμμένο στην
ημερήσια διάταξη της Ιστορίας.

Όλοι μας είμαστε υποχρεωμένοι γιατί
πρόκειται για την ίδια τη ζωή μας να απα-
ντήσουμε έργω και λόγω στο καυτό ερώτη-
μα: ποια Ευρώπη θέλουμε και ποιο κόσμο
στον 21ο αιώνα.

Από την δεκαετία του '20 άρχισε ζωηρή
συζήτηση για την ενοποίηση της Ευρώπης.

Μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο που
προκάλεσε η ειδεχθέστερη πολιτική μορ-
φή του μονοπωλιακού καπιταλισμού (φα-
σισμός), η τεχνολογική επανάσταση οδή-
γησε στην παγκοσμιοποίηση της οικονο-

μίας.

Τον βιομηχανικό καπιταλισμό διαδέχθη-
κε ο μονοπωλιακός ιμπεριαλισμός (χρη-
ματιστικό κεφάλαιο) και αυτόν η παγκο-
σμιοποίηση της οικονομίας που εκφράζε-
ται από την παγκόσμια κυριαρχία 200-300
πολυεθνικών εταιρειών που επέβαλαν ένα
νέο πρωτοφανή στην ιστορία καταμερισμό
της εργασίας. Διακόσιες πολυεθνικές
εταιρείες με πωλήσεις άνω των έξι τρισε-
κατομμυρίων δολαρίων ηγεμονεύουν τη
διεθνή αγορά και κατευθύνουν τις παγκό-
σμιες εξελίξεις. Ανάλογα με το παιχνίδι
που παίζεται κάθε φορά μπορούν να ρι-
χθούν στην αγορά πάνω από 600 δισ. δο-
λάρια την ημέρα. Η μισθωτή εργασία παύ-
ει να είναι ουσιώδης συντελεστής της πα-
ραγωγής και η ανεργία παίρνει πρωτοφα-
νείς διαστάσεις.

Ο μισός πληθυσμός της Γης (3 δισ. άν-
θρωποι) επιβιώνει με εισόδημα 3 δολα-
ρίων την ημέρα. Κατά διαπίστωση αμερι-
κανικού πολιτικού ινστιτούτου, η παγκο-
σμιοποίηση της καπιταλιστικής οικονο-
μίας πλήττει τα 2/3 τουλάχιστον της αν-
θρωπότητας. Η Ευρώπη είναι αναπόσπα-
στο τμήμα αυτής της οικονομίας και η απά-
ντηση στο ερώτημα ποια Ευρώπη θέλουμε,
είναι απάντηση της ανθρωπότητας στην
παγκόσμια αγορά των πολυεθνικών εται-
ρειών.

Η κεντροαριστερού θατσερικού χαρα-
κτήρα πολιτική νομιμοποιεί και προωθεί
με το νέο νομικό πλαίσιο τη νέα τάξη
πραγμάτων, κύριος εκφραστής λόγω και
έργω της οποίας είναι οι ΗΠΑ.

Ο ημέτερος Σημίτης «σοσιαλιστής» είναι
κατηγορηματικός: οι εργαζόμενοι θα
'χουν εφεξής πολλούς εργοδότες (βλέπε
πιάτσες Αλβανών και άλλων μεταναστών
τα πρωινά) και θα πρέπει οι ίδιοι να φρο-
ντίσουν για την περιθάλψη και τη σύνταξή
τους.

Στις 14.6 γίνεται μια πανευρωπαϊκή συ-
γκέντρωση στο Άμστερνταμ για να γίνει το
1997 έτος διεθνούς αλληλεγγύης για μια
κοινωνία πιο δημοκρατική χωρίς ανεργία
και κοινωνικό αποκλεισμό.

Η κίνηση αυτή πρέπει να γίνει αφετηρία
πανευρωπαϊκών αγώνων πολιτικών και
ιδεολογικών με δύο στόχους: 1) ριζικό με-
τασχηματισμό οικονομικό και πολιτικό της
Ε.Ε. και 2) θεωρητική και πρακτική (πα-
νευρωπαϊκή και παγκόσμια) αντιμετώπι-
ση της νέας τάξης πραγμάτων όσο είναι
ακόμη καιρός.

Φιλικά

Τ. Πέτροβας

Αθήνα

ΕΠΙΣΗΜΑΪΝΟΥΜΕ

ΜΗ ΜΕ ΔΙΚΑΖΕΙΣ ΜΑΤΙΑ ΜΟΥ

Στο περιοδικό Tempo-Newsweek, ο κ. Γιώργος Νταλάρας με αφορμή την κυκλοφορία της Νταλαριάδας –ου μην αλλά και Ντολαριάδας, αν κρίνει κανείς από τη μαζική υποδοχή κάθε δουλειάς του δημοφιλούς τραγουδιστή– διακηρύσσει: «δεν είμαι “λαϊκός” τραγουδιστής». Πολύ σωστά. Και εμείς στους λαϊκίζοντες καλλιτέχνες θα τον κατατάσσαμε, με την έννοια του ότι συνδυάζει τα όσα δεν συνδυάζονται και του ότι μπορεί ευφυώς να περνάει ως «ποιοτικό», αυτό που απλώς για όλους τους άλλους ισχύει ως εμπορικό. Βέβαια, ο κ. Γιώργος Νταλάρας δεν είναι «σκυλάς». Απεναντίας. Ο υψηλού επιπέδου επαγγελματισμός του τον προφυλάσσει από ευκαιριακές μόδες και του επιβάλλει, μέσω της πρόσκτησης πολλαπλών στυλ, να είναι η σταθερή μόδα, ο «εθνικός» μας τραγουδιστής, η «αξία» που με το χρόνο κερδίζει και δεν χάνει. Αυτόν, εξάλλου, τον χαρακτήρα έχει η έκδοση των «Απάντων», κάτι ανάλογο για τη δισκογραφία μας με τα αρχεία Καραμανλή, δηλαδή με την εκ του ασφαλούς προγραφή της ιστορικής κρίσης μέσω ενός ποταμιού επιλεγμένων πληροφοριών. Τα «Απαντα» περιλαμβάνουν 9 CD, 1 CD-Rom, 1 βιβλίο κ.λπ. και αποθεώνουν τον ερμηνευτή του «Να 'τανε το '21» και της «Missa Criolla». Είναι κακό αυτό; Βεβαίως όχι, αρκεί ο κ. Νταλάρας να συνειδητοποιήσει ότι η έννοια του λαϊκού αποτελεί υψηλό τίτλο τιμής, τον οποίο κακώς αποποιείται και ακόμη χειρότερα δεν επιχειρεί να κατακτήσει. Τον θυμόμαστε σε εκπομπή της ΕΡΤ να τραγουδάει με έναν αληθινά λαϊκό τραγουδιστή, τον Στέλιο Καζαντζίδη, και να μην μπορεί να αντεπεξέλθει τόσο φωνητικά όσο και αισθητικά. Κατά τ' άλλα, αυτό που μας ενοχλεί είναι ο συνδυασμός Ιεράς Οδού και Μεγάρου.

Αλλά μήπως αυτός δεν είναι ο συνδυασμός που κυριαρχεί σε όλη την πολιτιστική μας ζωή; Ένας χυλός, δηλαδή, σύμφωνα με τον οποίο όλα πάνε με όλα. Ας είναι, λοιπόν, ο κ. Νταλάρας ο σημαιοφόρος αυτού του ρεύματος, ένας Μπεντζαμίν Τζίλι που δικαιούται να τραγουδάει τα πάντα, ο «εκλαϊκευτής» που θα παντρέψει τα λουστραρισμένα ρεμπέτικα με τα αποστειρωμένα latin, και η χοάνη που θα χωνέψει το λαϊκό «λυγμό» με το βυζαντινό μέλος. Αυτό, όμως, που δεν θα χωνέψουμε είναι η επιθετικότητα του κ. Νταλάρα προς οποιονδήποτε κριτικάρει την αισθητική ή τις επιλογές του. Όπως συνέβη με το εξαιρετικά ευφυές video clip του Τζίμη Πανούση, εναντίον του οποίου ασκήθηκαν ασφαλιστικά μέτρα ή με τις δηλώσεις του ταλαντούχου και διόλου σοβαροφανή Σταμάτη Κραουνάκη, ο οποίος εισέπραξε μήνυση με το αίτημα καταβολής 100.000.000 δρχ. για δυσφήμιση.

Τέτοιες ενέργειες εκφράζουν άραγε φιλοτιμία ή ανασφάλεια; Πόσο μάλλον που ποτέ κανένα πρόβλημα του πολιτισμού –ή έστω της βιομηχανίας του– δεν λύθηκε στα δικαστήρια (ιδιαίτερα τα ελληνικά). Όπερ: «Μη μου θυμώνεις μάτια μου».

ΜΑΝΟΣ ΣΤΕΦΑΝΙΔΗΣ

ΥΣΤΕΡΟΓΡΑΦΟ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΚΘΕΣΗ ΤΩΝ ΑΠΟΦΟΙΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΘΝΙΚΗ ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ

Η Εύα Βρετζάκη και ο Πολύδωρος Καρυοφύλλης θέλησαν στην Έκθεση της ΑΣΚΤ να χρησιμοποιήσουν κάποιες φωτογραφίες από την έκθεση για το φιλελληνισμό, συσχετίζοντάς τις με το έργο τους «Σπαταλημένα Μάτια». Η όλη ιδέα υπέκρυπτε (αυτο)σαρκασμό και (αυτο)κριτική, γι' αυτό και η διευθύντρια της Πινακοθήκης δεν επέτρεψε να δοθεί το υλικό. Όλα κι όλα, η Πινακοθήκη είναι ένα σοβαρό μουσείο. Το Αντί δημοσιεύει σήμερα το κείμενο που θα συνόδευε το ματαιωμένο έργο, τιμής ένεκεν.

«Τι απαιτήσεις μπορεί να έχει ένας καλλιτέχνης από το έργο του; Κάτι από αυτά που φτιάχνουμε μπορεί να σταθεί με επιτυχία σε ένα δημόσιο χώρο σαν μια πλατεία ή ένα κλαμπ; Οι εικονογραφικές απαιτήσεις της εποχής μας, μας προσπερνούν ταχύτατα. (...)»

Αποφασίσαμε να κοιτάξουμε προς τα κάτω, εκεί που πατούν τα πόδια μας,

στο τώρα. Το ελάχιστο. Απλές χαραμάδες μεταξύ των «σημαντικών» γεννόντων φαίνεται πως τρέφουν το δικό τους είδος ζωής. Η τεμπελιά, η οργή, βλακεία, το στομφώδες, το πολιτικά ορθό, το κοινωνικό ασανσέρ, το χαζό ξενύχτι, και το ασφαλές σεξ, μήπως όλα αυτά δεν αρκούν σε όλους τους καλλιτέχνες για να ασχολούνται επί δυο ζωές; Δεν ψάξαμε μες τα σκουπίδια για να βρούμε το νέο Υψηλό. Επίσης, βιώματα, παιδικά τραύματα, εφηβικούς βιασμούς, κάθε είδους κρυπτομανίες αφέθηκαν σαν σκελετοί σε αλλωνών ντουλάπες. Όλοι παπαγαλίζουν τη σημασία της εικόνας στην εποχή μας, αυτό που αρνούνται να παραδεχτούν είναι την πεντακάθαρη υπεροχή των διαφημιστών έναντι των καλλιτεχνών σ' αυτόν τον τομέα. Είμαστε φτωχοί; Ναι. Είμαστε πάμφτωχοι; Όχι. Έχουμε κρατήσει το χρόνο σαν σκουπίδια. Την πολυτέλεια της πολυλογίας, του ρεμβασμού, του πλεονάσματος όντας η αριστοκρατία του χρόνου μπορούμε να τον σπαταλάμε όπως θέλουμε. Μια ασφάλεια ζωής ποτέ δεν βλάπτει!

Π Ρ Ο Τ Ε Ι Ν Ο Υ Μ Ε

• **Ακούστε:** Τη Σεζάρια Εβόρα, με τους εξωτικούς ήχους του Πράσινου Ακρωτηρίου, σε τρεις συναυλίες στην Ελλάδα (25.6 στο αρχαίο Ωδείο Πάτρας, 26.6 στο Λυκαβηττό και 27.6 στο Μυλο της Θεσσαλονίκης). Η Σιζ όπως τη λένε οι φίλοι της, η «ξυπόλητη ντίβα» όπως την αποκαλούν οι θαυμαστές της τραγουδάει τα μπλουζ...

• **Ακούστε:** Τον δεύτερο δίσκο των Foo Fighters, που έχει τίτλο *The colour and the shape*. Αναδύθηκαν από τις στάχτες των Νιρβάνα και, με τον δεύτερο κιόλας δίσκο τους, είναι σαν να παίρνουν εκδίκηση για το αμερικανικό ροκ όνειρο. Πότε άγριοι και πότε μελωδικοί – για όσους διεκδικούν από το ροκ την ανανέωση και τη συνέχειά του.

• **Δείτε:** Τη φετινή καλοκαιρινή έκθεση του Μουσείου Γουλανδρή, στην Άνδρο, που είναι αφιερωμένη στους πιο γνωστούς Έλληνες και ξένους φωτογράφους. Φωτογραφίες της Nelly's, του Μελετζή, της Παπαϊωάννου, του Μπαλάφα, του εξ Αμερικής Κωνσταντίνου Μάνου αλλά και των Αντ Καρτιέ-Μπρεσσόν (πώς σας φάνηκε, αλήθεια, η εικονογράφηση του ειδικού τεύχους του Αντί για τη Διακυβερνητική;) και του Ρομπέρ Ντουανώ (φωτογραφία), και πολλών άλλων. Εγκαίνια: Σάββατο, 28 Ιουνίου.

ΑΛΚΙΔΑ, ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΑΝΤΙΠΡΩΤΕΥΟΥΣΑ!

ΤΟ ΤΟ ΣΑΒΒΑΤΟΚΥΡΙΑΚΟ, στις 21 και 22, η Πρωτοβουλία Δημιουργίας ομαδικών ΤΕΙ Χαλκίδας, σε συνεργασία με το Δήμο Χαλκιδέων, διοργανώνει στο Κάστρο του Καράμπαμπα έκθεση εκδηλώσεων με τίτλο «Χαλκίδα, Πολιτιστική Αντιπροσωπεία».

Το Σάββατο, οι εκδηλώσεις περιλαμβάνουν συναυλία με τους Dirty Doughts, Panx Romana και Ache in the face, κινηματογραφικές προβολές, κωμική παράσταση, ενώ θα ακολουθήσει ολονύκτιο πάρτυ.

Το Κυριακή, οι εκδηλώσεις ξεκινούν με κινηματογραφικές προβολές (θα προβληθεί και το *Κουρπό πορτοκάλι*, του Στάνλεϋ Κιούρικ), θα συνεχιστούν με συναυλία κειτών σχημάτων της ελληνικής σκηνής (Ιδιοτροπία του Θείου, Αέρα Πατέ- και Ζωρζ Πιλαλί, Negative Creeps και Terminal Curve) και θα ολοκληρωθούν με ένα ακόμα μεγάλο πάρτυ.

Κατά τη διάρκεια των εκδηλώσεων, θα λειτουργούν παράλληλα και εκθέσεις καστικών και φωτογραφίας. Όσοι πιστοί...

ΦΩΤ. ΤΗΣ Κ. ΚΟΥΜΠΟΥΛΗ

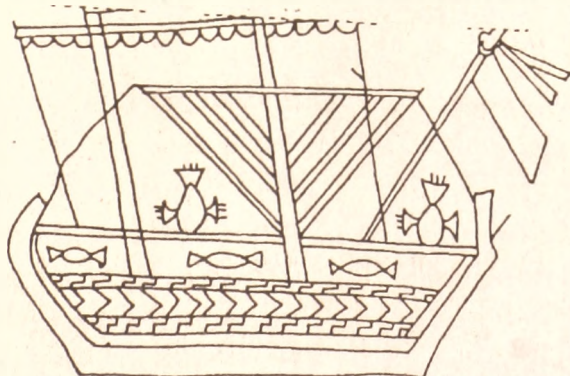
ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ ΣΤΗ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

Τρεις ακόμη ημέρες, ως τις 23 Ιουνίου, θα κρατήσει η έκθεση του δραστήριου Μουσείου Φωτογραφίας Θεσσαλονίκης με φωτογραφίες της Άννας Κατσιμπρα, της Κωνσταντίνας Κουμπούλη, της Μάρθας Λυμπέρη και του Δημήτρη Αντωνίτση. Δύο ενότητες φωτογραφιών παρουσιάζει η Κωνσταντίνα Κουμπούλη. Η πρώτη είναι αφιερωμένη στις όψεις της καθημερινότητας στις πόλεις, και η δεύτερη στα παιχνίδια του φωτός και της σκιάς στα πορτραίτα. Στο πορτραίτο είναι αφιερωμένες και οι φωτογραφίες της Μάρθας Λυμπέρη, όπου όμως ο εικονιζόμενος έχει σκηνοθετηθεί έτσι ώστε να αποτυπώνει το κοινό ψυχογράφημα φωτογραφιζόμενου και φωτογράφου. Η Άννα Κατσιμπρα συνδυάζει την οδό Πειραιώς και τα ανθρώπινα σώματα, με διπλοτυπίες, ενώ ο Δ. Αντωνίτσης έχει συστάσεις διεθνούς καριέρας και ανάλογους αισθητικούς προβληματισμούς. Ο χώρος της έκθεσης είναι το περίπτερο 1 στη Διεθνή Έκθεση Θεσσαλονίκης.

ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ ΕΛΛΑΔΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

Οι 24-28 ΙΟΥΛΙΟΥ 1997 οργανώνεται στη Νεάπολη Λακωνίας μια εξαιρετικά ενδιαφέρουσα επιστημονική συνάντηση, η οποία θα κορυφωθεί με συζήτηση στορογγυλής τραπέζης με αντικείμενο το επίκαιρο θέμα «Χριστιανισμός και Ισλάμ». Το σεμινάριο, το οποίο αποτελεί συμπλήρωμα του Διεθνούς Συνεδρίου Ελληνο-ανατολικών και Ελλανο-αφρικανικών Σπουδών (Λευκωσία, 30 Απριλίου - 5 Μαΐου 1996), πραγματοποιείται στα πλαίσια των δραστηριοτήτων του Ινστιτούτου Ελληνο-ανατολικών και Ελληνο-αφρικανικών Σπουδών και υπό την αιγίδα του ΥΠΠΟ και του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων. Το σεμινάριο συμμετέχουν 40 επιστήμονες από Ελλάδα, τη Γαλλία, τις ΗΠΑ, τη Γερμανία, την Ιταλία, την Περσία, την Αίγυπτο και άλλες χώρες. Μεταξύ αυτών ο ακαδημαϊκός C. E. Bosworth (Βρετανία), ο καθηγητής της Σορβόνης J. Sanges, ο αντιπρόσωπος του Πανεπιστημίου του Καΐρου I. Hamdi, ο καθηγητής του Πανεπιστημίου του Princeton, M. Cook, ο καθηγητής του Πανεπιστημίου Τεχεράνης F. Amir Faryar, και ο μορφωτικός ακόλουθος της Ελλά-

δας στην Αίγυπτο, Κωστής Μοσκόφ. Ανάμεσα στα θέματα τα οποία θα συζητηθούν είναι η επίδραση του ελληνικού πολιτισμού στις χώρες της Β. Αφρι-

Πλοίο της Μεσογείου,
10ος αιώνας.
Από αραβικό χειρόγραφο.

κής και η ναυσιπλοΐα στην Ανατολική Μεσόγειο κατά τον Μεσαίωνα. Στη συζήτηση στορογγυλής τραπέζης η οποία θα κλείσει το σεμινάριο, Χριστιανοί και Μουσουλμάνοι επιστήμονες θα εξετάσουν τις σχέσεις Χριστιανισμού και Ισλάμ, όχι μόνον ως προς την ιστορική τους διάσταση, αλλά και ως προς την μεταξύ τους διαπλοκή στον σύγχρονο κόσμο.

Αξίζει να σημειωθεί ότι στο Ινστιτούτο Ελληνοανατολικών και Ελληνοαφρικανικών Σπουδών έχει ανατεθεί από το Υπουργείο Πολιτισμού του Κουβέιτ ερευνητικό πρόγραμμα το οποίο περιλαμβάνει κατασκευή ομοιωμάτων πλοίων της Μεσογείου, διοργάνωση εκθέσεως ναυσιπλοΐας στο Κουβέιτ, καθώς και έκδοση πολυτελούς τόμου με εργασίας διακεκριμένων ειδικών στον τομέα της ναυσιπλοΐας

και ναυτικής ιστορίας, υπό την διεύθυνση του προέδρου του Ινστιτούτου, καθηγητή Αραβικής Ιστορίας του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, Βασίλειο Χρηστίδη, ο οποίος είναι και ο διοργανωτής του σεμιναρίου.

BIBLIA KI ANAGNΩSTES STHN PYRA

ΒΑΣΙΚΟΣ ΡΟΛΟΣ μιας εθνικής βιβλιοθήκης, που είναι μοναδική σε κάθε χώρα, είναι η συγκέντρωση, η προστασία και φυσικά η αξιοποίηση εκείνης της πνευματικής παραγωγής του έθνους, που έχει πάρει τη μορφή δημοσιεύματος. Αυτός ο ρόλος δεν είναι δυνατόν να υποστηριχθεί επαρκώς, όταν η εν λόγω υπηρεσία δεν πληροί καμιά απ' τις ζωτικές προς αυτή την κατεύθυνση προϋποθέσεις.

Η χρόνια κρατική αναλγησία, η επ' αόριστον μετάθεση της επίλυσης των προβλημάτων της Εθνικής Βιβλιοθήκης ανάγκασαν την Εφορεία της να καλέσει την Τετάρτη 18.6 συνέντευξη Τύπου, πράγμα ασυνήθιστο για δημόσια υπηρεσία.

Οι κ. **Κρεμμυδάς, Αδάμης** και **Μπώκος** μίλησαν για τα προβλήματα που αντιμετωπίζει η Βιβλιοθήκη. Προβλήματα που δεν είναι καινούργια. Και το εντυπωσιακό είναι ακριβώς αυτό. Χρόνια τώρα, όταν ακούμε κάποιον να μιλάει για αυτό το θέμα ή όταν διαβάζουμε ένα δημοσίευμα σχετικό, ξέρουμε εκ των προτέρων το περιεχόμενο. Και είναι πάντα το ίδιο. Ίσως κάθε χρόνο λίγο χειρότερο. Γιατί οι σωροί των μη ταξινομημένων βιβλίων μεγαλώνουν κάθε χρόνο, γιατί δεν ανανεώνεται το προσωπικό, γιατί οι μη ειδικευμένοι υπάλληλοι δεν μπορούν να χειρι-

στούν μηχανήματα υψηλής τεχνολογίας, όπως το συντηρητήριο αξίας 50 εκατ. δρχ., που αγοράστηκε πριν κάποιο καιρό. Και ακόμη, γιατί κάθε χρόνος που περνάει είναι όλο και πιο μακριά από το 1943. Χρονιά που ψηφίστηκε ο νόμος βάσει του οποίου λειτουργεί η Εθνική Βιβλιοθήκη, για την οποία ισχύουν ακόμη διατάγματα του 1921. Και για να γίνουμε πιο σαφείς:

• Η Εθνική Βιβλιοθήκη διαθέτει 12 χιλιόμετρα ράφια ενώ χρειάζεται 50 χιλιόμετρα. Ο προϋπολογισμός της είναι 125 εκατ. ενώ για μια αποθήκη που νοίκιασε πρόσφατα χρειάζεται 40 εκατ. το χρόνο. Όπως χαρακτηριστικά είπε ο κ. Κρεμμυδάς, πέρυσι «ζητιάνειψαν» από το υπουργείο Οικονομικών 80 εκατ. για να πληρώσουν το βιβλιοδέτη. Και κάτι πραγματικά εντυπωσιακό. Ουδέποτε έχει γίνει απογραφή της τεράστιας αυτής πνευματικής περιουσίας που διαχειρίζεται η Εθνική Βιβλιοθήκη!

Μπορούμε χωρίς πολύ προσπάθεια να κατανοήσουμε πως κάτω από τέτοιες συνθήκες όχι μόνο δεν προστατεύονται και δεν αξιοποιούνται τα έντυπα αλλά βρίσκονται και σε κίνδυνο. Τόσο σε κίνδυνο πραγματικής καταστροφής όσο και σε κίνδυνο αχρηστίας. Η ανεπαρκής και πολλές φορές ανύπαρκτη ταξινόμηση δεν επιτρέπει στο ανα-

γνωστικό κοινό να χρησιμοποιήσει τα βλία ή τις εφημερίδες και τα περιοδικά. Σ' αυτό δεν τους σώζει ούτε το δελτίο α γνώστη που υποτίθεται εξατομικεύει αναγνωστικό κοινό και διευκολύνει εξυπηρέτησή του.

Η λύση σ' όλα αυτά θα ήταν η ίδρυση νέας Εθνικής Βιβλιοθήκης και η αλλαγή του θεσμικού πλαισίου βάσει του οποίου λειτουργεί. Όμως και τα δύο προσκρούουν διαρκώς πάνω στους υφάλους του πελάγου ακού συστήματος και στην υποκρισία των επιλογών της πολιτιστικής πολιτικής. Οκινούνται αργά και αναβλητικά, ανικανά να λύσουν τα προβλήματα, ικανά όμως να αναπαραγάγουν καθιστώντας την επίσημη και τη συνεργασία με την Εθνική βιβλιοθήκη αληθινή περιπέτεια. Και για τα τόλμηρους, δυο συμβουλές: μην πάτε αναγνωστήριο ποτέ πρωί (που είναι αχτικό) τώρα το καλοκαίρι. Δεν έχει εγκαταστήσει ακόμα άδεια δικτύου ηλεκτροδοτούς εγκατάστασης κλιματισμού· τα βιβλία σκοντά στην «πυρά», το ίδιο κι οι αναγνώστες. Επίσης μη ζητάτε δημοσιεύματα μετά το 1989. Δεν είναι ταξινομημένα. Προσπαύστε κάτι ταξινομημένο λοιπόν και προσπαύστε σ' αυτό τις ανάγκες σας...

Μαρία Μασ

BOMBIDIA ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΑΦΑΣΙΑΣ

• **ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΕΛΛΗΝΩΝ ΣΚΗΝΟΘΕΤΩΝ.** Θα μπορούσε να είναι και **έγχρωμη** ταινία διάρκειας πολλών ωρών.

• **ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ:** Ο πρόεδρος της ΕΕΣ **Παύλος Τάσιος** υποβάλλει παραίτηση αφού η διαμορφωμένη αναλογία των μελών του Δ.Σ., 3-3-1 δεν ανταποκρίνεται στις «επιθυμίες» του. Μετά την παραίτηση του προέδρου, ο αντιπρόεδρος **Νίκος Ζερβός**, που τον αντικαθιστά -έχει εγκαταλείψει προσωρινά τα τηλεοπτικά πλατώ απ' όπου

εξύβριζε τους συνδικαλιστές- «αμελεί» προς χάριν του συνδικαλιστικού κινήματος να καλέσει τον αμέσως πρώτο επιλαχόντα, ως ωφείλε να κάνει, και συγκαλεί προγραμματική γενική συνέλευση. «Περίεργως», κατά τη διάρκεια της συνέλευσης που διαρκεί πολλές ώρες, και παρά τις διαμαρτυρίες των τριών «σωματειοφυλάκων» **Τάκη Σιμωνεάτου, Χάρη Παπαδόπουλου** και **Λένας Βουδούρη**, συζητείται οτιδήποτε άλλο εκτός από την ημερήσια διάταξη. Σαν ταινία του **Αγγελόπουλου...**

• Η ώρα έχει περάσει. Το 3-3 παραμένει. Όλοι είναι πολύ εκνευρισμένοι αλλά και κουρασμένοι. Έτσι η συνεδρίαση διακόπτεται για να συνεχισθεί, μετά από απόφαση του σώματος, την ερχόμενη Τρίτη. Στο μεταξύ ο **Παύλος...**
Η συνέχεια επί της οθόνης.

• Κι όλα αυτά, την ίδια στιγμή που, επιτέλους, το πολυνομοσχέδιο **Βενιζέλου**, σε ό,τι αφορά τον κινηματογράφο (επεξεργασία **Θ. Αγγελόπουλου**), επί της ουσίας, απειλεί να αφήσει το επόμενο Φεστιβάλ Θεσσαλονίκης χωρίς ελληνική ταινία. Ωραία, λοιπόν! Διεθνές, αποκλειστικά, δεν το ήθελαν κάποιοι, λίγους μήνες πριν;

• **Habemus νέα γυναίκα της Ευρώπης.** Είναι η **Μαρίνα Λαμπράκη-Πλάκα**, της Εθνικής Πινακοθήκης, που έλαβε τον τίτλο από τα χέρια της **Μάχης Κράτσα**, διαδεχόμενη την **Αγάπη Βαρδινογιάννη**. Θα σας γελάσω αν ο τίτλος είναι «αν» ή «πασέ». Αλλά για να τον απονέμουν, αυτές θα ξέρουν.

• Πάντως, η κ. **Λαμπράκη-Πλάκα** ομίλησε δακρυσμένη απ' το βήμα, ομίλησε και από κρατικής τηλοψίας. Και τι είπε; Ζήτησε την πολιτιστική σύγκλιση Ελλάδος-Ευρώπης! (Φυσικά, **μον ντιε**, αυτό και θα γίνει και με κοινοτικά κονδύλια, που εξυψώνουν το πνεύμα και τον πολιτισμό).

Μανωλάκης ο βομβιστής

Μ. Ζουμπουλάκη

Α. Καστρινάκη

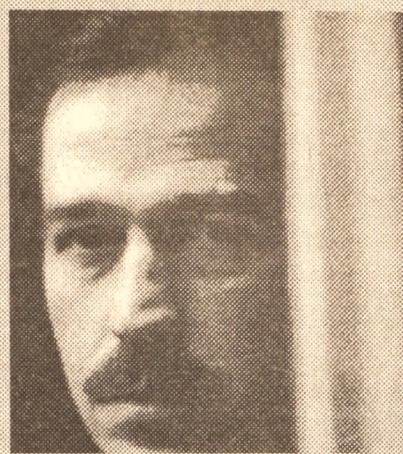
Β. Κιζήλος

Δ. Μητρόπουλος

Α. Μιχαλοπούλου

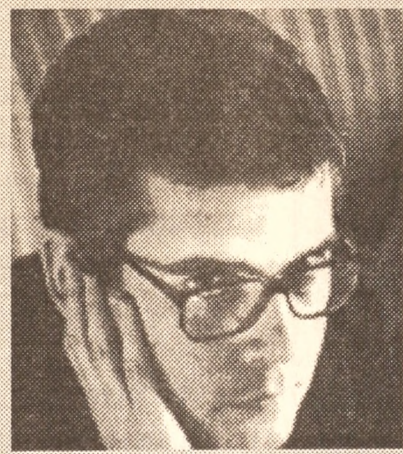
Β. Μπούτος

Γ. Σεχίδου

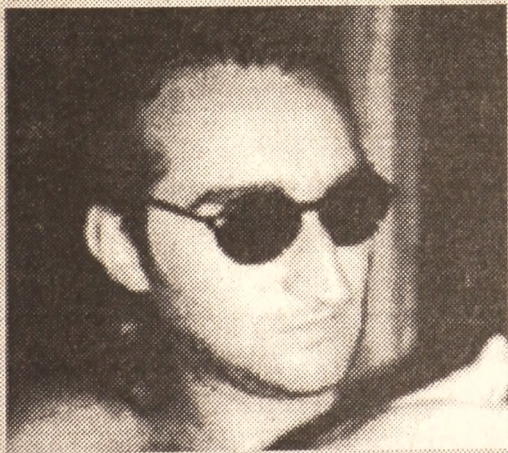
Σ. Τριανταφύλλου

Μ. Φαίς

Α. Φιαρού

Λ. Χρηστίδης

Χ. Χωμενίδης

Τίποτα πιο παρακινδυνευμένο από τον όρο «γενιά» στη λογοτεχνία. Σε ποια γενιά ανήκει ο Καβάφης; Σε ποια ο Καζαντζάκης; Κι όμως μιλάμε για τους κοσμοπολίτες της γενιάς του '30, για τους σημαδεμένους από την μεταπολίτευση ποιητές του '70, για τους νέους πεζογράφους της δεκαετίας του '80, όπως μιλάμε και για τους γιάπηδες μυθιστοριογράφους που ξεπήδησαν από τα χρόνια του Ρήγκαν στις ΗΠΑ ή τους εικοσάχρονους «κανίβαλλους» που αναστατώνουν σήμερα την Ιταλία με τα προκλητικά γραπτά τους. Καθώς η δεκαετία πλησιάζει στο τέλος της κι ο πειρασμός για απολογισμούς μεγαλώνει, το ερώτημα που πλανάται στον αέρα είναι: υπάρχει γενιά του '90 στην ελληνική πεζογραφία; Κι αν ναι, από ποιους αποτελείται;

Η χαμένη Ατλαντίδα

της Σταυρούλας Παπασπύρου

ΜΟΛΙΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

Ένας μικρόκοσμος,
άγνωστος στους στεριανούς,
με τους δικούς του κώδικες
και τη δική του λογική.

Εφτά ιστορίες
που σκιαγραφούν
τη σύγχρονη ναυτική ζωή.

Μιχάλης Καρακατσάνης

BLACK OUT

ΟΔΥΣΣΕΑΣ

Ταξίδια
στη λογοτεχνία

ΟΔΥΣΣΕΑΣ

ΑΝΔΡΕΑ ΜΩΡΑΪΤΗ 3 - 114 71 ΑΘΗΝΑ
ΤΗΛ. 36.24.326, 36.25.575 - FAX 36.48.030

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ: ΣΤΟΑ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ
ΠΕΣΜΑΖΟΓΛΟΥ 5 - ΤΗΛ. 32.12.111

Μέσα από τον εκδοτικό οργανισμό των τελευταίων χρόνων, προέκυψε ένα τεράστιο πολύχρωμο παζλ. Πλάι στα έργα των καταξιωμένων από προηγούμενες δεκαετίες συγγραφέων, προστέθηκαν εκατοντάδες καινούργιοι τίτλοι. Από φιλόδοξες μυθιστορηματικές συνθέσεις μέχρι...αμπελοφιλοσοφίες με υπόθεση. Αισθητικοί κανόνες ανατράπηκαν ή περιφρονήθηκαν κι ο παιγνιώδης κυνισμός σε κάποιους έγινε σήμα κατατεθέν. Άλλοι βρήκαν καταφύγιο στον κόσμο του υπερφυσικού και της επιστημονικής φαντασίας, άλλοι στράφηκαν στο περιθώριο ή τον κυβερνοχώρο, κι όλοι τους κλήθηκαν να επιβιώσουν σε μια νέα πραγματικότητα, όπου τον τόνο δίνουν κυρίως οι κανόνες της αγοράς.

ΤΙ ΣΗΜΑΙΝΕΙ «ΓΕΝΙΑ ΤΟΥ '90»;

Ας ορίσουμε όμως πρώτα το τοπίο. «Τι εννοούμε με τον όρο «γενιά του '90»; Να ανήκει άραγε η **Ντόρα Γιαννακοπούλου** στην ίδια λογοτεχνική γενιά με τον γιο της **Λένο Χρηστίδη** επειδή και οι δύο δημοσίευσαν το πρώτο τους βιβλίο στη δεκαετία του '90;», αναρωτιέται ο **Κώστας Βουκελάτος**, εκδότης του περιοδικού *Ιχθυεύτης*. Αν δεχτούμε ότι τη γενιά απαρτίζουν όσοι πρωτοδημοσίευσαν βέβαια στη δεκαετία που διανύουμε, αλλά έχουν γεννηθεί μέσα στη δεκαετία του '60, τα ερευνητικά προγράμματα του *Ιχθυεύτη* δείχνουν ότι σ' ένα σύνολο 1.300 περίπου πεζογράφων, οι πρωτοεμφανιζόμενοι «τριαντάρηδες» δεν ξεπερνούν τους 60! Ανάμεσά τους — ανεξάρτητα από την ποιότητα του έργου τους, ανεξάρτητα από το αν θα γράψουν κι άλλα βιβλία στο μέλλον —, ο **Χρήστος Χωμενίδης** (*Το σοφό παιδί*) και η **Νικόλ Ρούσσου** (*Πες στη Μορφίνη ακόμα την ψάχνω*), η **Αμάντα Μιχαλοπούλου** (*Γιάντες*) και η **Μανίνα Ζουμπουλάκη** (*Κενά μνήμης*), ο **Γιώργος Ζαρχαδάκης** (*Τα μυστικά των χωρών χωρίς*) και ο **Βασίλης Κιζήλος** (*Ο μάγος*), η **Γιώτα Σεχίδου** (*Αγαμος έρωτας*) και η **Ανθήπη Φιαμού** (*Λαμπρά φεγγάρια στον ποταμό της λησμονιάς*), η **Εύα Ομηρόλη** (*Οι αναλφάβητοι του έρωτα*) κι η **Βάνα Παπαθανασίου** (*Άσε την πόρτα ανοιχτή*), η **Αγγέλα Καστρινάκη** (*Εκδρομές με φίλες*) και ο **Λένος Χρηστίδης** (*Βογόρο*), ο **Δημήτρης Μητρόπουλος** (*Κρυφή Ναταλία*), ο **Κυριάκος Αθανασιάδης** (*Μικροί κόσμοι*), ο **Αντώνης Ρουσόχατζάκης** (*Κόνιτσα, my love*), ο **Σάκης Σερέφας** (*Το σπίτι υποδέχεται*) κ.ά. Στη γλώσσα των ποσοστών, αυτοί οι 60 περίπου πεζογράφοι,

αντιπροσωπεύουν το 5% επί του συνόλου των πεζογράφων που δημοσίευσαν από 1-1-90 μέχρι 31-12-96. Το αντίστοιχο ποσοστό για τη γενιά του '80 ήταν τριπλάσιο!

Όπως παρατηρεί ο Κώστας Βουκελάτος κατά την τελευταία επταετία, δεν υπερβαίνουν τα 12 τα έργα πεζογραφίας συγγραφέων γεννημένων από το '65: «Δεν εμφανίστηκαν συγγραφείς για ν' αποτυπώσουν τη δεκαετία μας εν θερμώ, όπως έγινε με τους συγγραφείς της δεκαετίας του '80. Δεν ξέρουμε πώς ερωτεύονται, τι ονειρεύονται, πώς διασκεδάζουν, τι διαβάζουν, τι μουσική ακούνε. Αυτό το υλικό μένει ανεπεξέργαστο λογοτεχνικά». Και συμπεραίνει: «Οι νέοι δεν γράφουν πεζογραφία! Έχουν απομακρυνθεί. Είναι και η λογοτεχνικογραφειοκρατία που χειροτερεύει τα πράγματα... Θαμπώνει με τις καμπάνιες και τις εκδηλώσεις της τη λογοτεχνία — αν δεν τη προσδίδει έναν ανυπόληπτο χαρακτήρα μέσα από τη στρατολόγηση και προβολή συγγραφέων της πλάκας. Με 10-12 συγγραφείς τι γενιά να συγκροτηθεί; Η αναζήτηση της γενιάς του '90 είναι μάλλον υπόθεση χαμένης Ατλαντίδας. Οι ελάχιστοι που ανήκουν σ' αυτήν είναι θραύσματα περισότερο μιας γενιάς. Κάτι σαν τα όστρακα που ανακαλύπτουμε στην ερημιά της ενδοχώρας, και τα οποία μας θυμίζουν ότι κάποτε εδώ ήταν θάλασσα».

Ο κριτικός της εφημερίδας *Τα Νέα Δημοσθένης Κούρτοβικ* αντιμετωπίζει το θέμα από άλλη σκοπιά. Δεν επιμένει και τόσο στη βιολογική ηλικία των συγγραφέων. Στη γενιά του '90 εντάσσει και συγγραφείς που έκαναν σχετικά πρόσφατα αισθητή την παρουσία τους, όπως η **Σώτη Τριανταφύλλου**, ο **Μισέλ Φάις**, ο **Κώστας Ακριβός**, ο **Αλέξανδρος Ασωνίτης** (*Η συνεύρεση της αιωνιότητας*) ή ο **Βασίλης Μπούτος** —κι ας κοντεύουν τα σαράντα—. «Ο διαχωρισμός σε γενιές μπορεί να είναι παρακινδυνευμένος, αλλά έχει ενδιαφέρον» λέει. «Στο έργο των συγγραφέων μιας δεδομένης περιόδου, διαπιστώνει κανείς γνωρίσματα αδιανόητα για άλλες εποχές. Οι συγγραφείς της γενιάς του '90 εκπροσωπούν πολλές τάσεις, αλλά διαφοροποιούνται από αυτή του '80. Από το έργο των τυπικών εκπροσώπων της προηγούμενης γενιάς (βλ. **Ραπτόπουλος**, **Τατσόπουλος**, **Ταμβακάκης**, **Σφακιανάκης**) απουσιάζει το ενδιαφέρον για την πολιτική, οι γλωσσικοί πειραματισμοί, η αναφορά στο παρελθόν. Με εξαίρεση τον Χωμενίδη και την Ομηρόλη, στη γενιά του '90 βλέπουμε μια γλώσσα πιο επεξεργασμένη, πολλές φορές ποιητική, μια γλώσσα που κουβαλάει μέσα της

κοιτάσματα παλαιότερων περιόδων. Η αισθαντική γραφή της Αγγέλας Καστρινάκη υφίσταται από την αθέατη όψη των ανθρώπινων σχέσεων θα ήταν παραφωνία στην προηγούμενη δεκαετία της σεξουαλικής απελευθέρωσης και του μηδενιστικού σαρκισμού. Η γενιά του '90 είναι σφραγισμένη υπό την πτώση του Τείχους και την κατάρρευση του κομμουνισμού. Δεν ήρθε το "Τέλος της Ιστορίας",

όπως υποστήριξε ο Ρουκουγιάμα. Δεν υπάρχει η αίσθηση ότι ξέφτισαν οι ιδεολογίες ή ότι η πολιτική είναι έξω από τη ζωή μας. Σ' ορισμένα έργα, όπως η "Συκοφαντία του Λίματος" του Βασίλη Μπούτου και η "Αυτοβιογραφία ενός βιβλίου" του Μισέλ Φάις, η αίσθηση της Ιστορίας επανέρχεται, ενώ σε άλλα παρατηρούμε επάνοδο του πολιτικού προβληματισμού. Ο Ακρίβος μιλά για το ρατσισμό ("Αλλοδαπή"), η Τριανταφύλλου για την

Αμερική του Ρήγκαν ("Σάββατο βράδυ στην άκρη της πόλης") κι ο Χωμενίδης γράφει ένα μπουρλέσκ σενάριο ελληνοτουρκικής σύρραξης ("Το ύψος των περιστάσεων"), το οποίο ανά πάσα στιγμή μπορεί να πραγματοποιηθεί.

ΜΙΑ ΒΙΑΣΤΙΚΗ ΓΕΝΙΑ

Ο Παντελής Μπουκάλας, κριτικός στην Καθημερινή, δεν συμμερίζεται την αισιοδοξία του Κούρτοβικ. «Δεν είμαι ενθουσιασμένος με την πορεία της γενιάς του '90. Είναι γενιά βιαστική. Γνωρίζει πάρα πολύ καλά το κόλπο των δημοσίων σχέσεων. Διακρίνω στα έργα της ιδεολογικές και λογοτεχνικές αβαρίες. Όμως, δεν είναι η γνώμη των κριτικών εκείνη που καταξιώνει τους συγγραφείς σήμερα...». Για τον Παντελή Μπουκάλα, σε μια εποχή όπου οι εκδότες εξαντλούν όλες τις δυνατότητες που τους προσφέρει η διαφήμιση και το μάρκετινγκ, και βομβαρδίζουν τα μαζικά μέσα με καταχωρήσεις, ειδησούλες και πληροφοριούλες με τ' «απόκρυφα» του συγγραφέα, οι ίδιοι οι συγγραφείς συναγωνίζο-

νται σε αμετροέπεια τα διαφημιστικά κλισέ. Ο πόθος του γοήτρου και του κύρους είναι τόσο ισχυρός, ώστε οδηγεί ανθρώπους που υποτίθεται ότι «το μεράκι τους είναι να γράφουν» να φωτογραφίζονται συνεντευξιαζόμενοι σε στάσεις που θυμίζουν φωτομοντέλα, υπερασπίζοντας έτσι την όποια λογοτεχνικότητά τους με τρόπους κατάφωρα αντιλογοτεχνικούς. Δηλώνουν «συγγραφείς» στο δεύτερο κιόλας βιβλίο τους, συγχέουν συχνά την πόζα με την πρόζα, λες και το ζήτημα τελικά δεν είναι η συγγραφή βιβλίων αλλά η γραφή κειμένων. «Αν κάποιος δεν βιώνει τη λογοτεχνία και ως ένα απολύτως ιδιωτικό γεγονός, ως ένα γεγονός μοναξιάς, τότε αυτό που κάνει δεν έχει σχέση με τη λογοτεχνία αλλά με το ομοίωμά της».

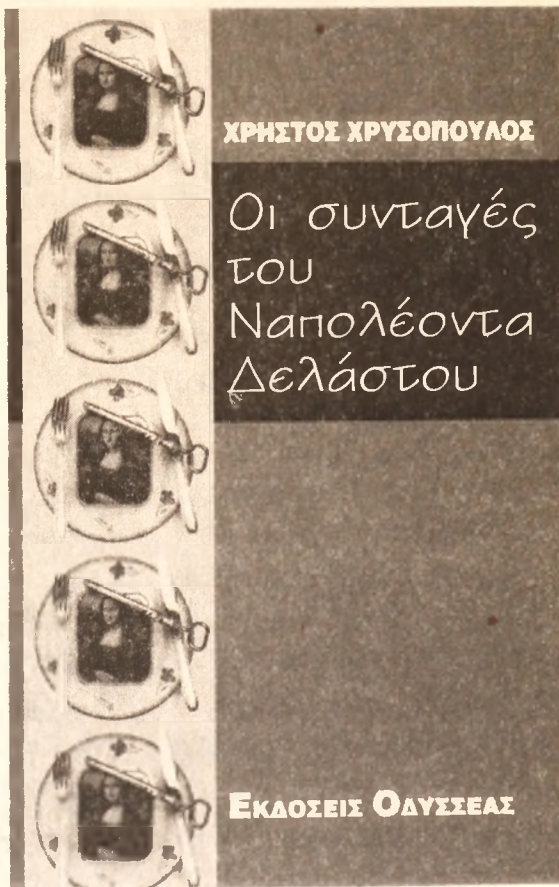
Όσο προς αυτό τουλάχιστον, οι δύο γνωστοί κριτικοί συμφωνούν. Ο Δημοσθένης Κούρτοβικ παραδέχεται ότι «πράγματι, μια ομάδα από τη γενιά του '90 παραμερίζει τις εκφραστικές της ανάγκες και τις λογοτεχνικές της φιλοδοξίες και γράφει συνειδητά μια "λογοτεχνία" που μπορεί να αποφέρει χρήματα».

Όσο προς αυτό τουλάχιστον, οι δύο γνωστοί κριτικοί συμφωνούν. Ο Δημοσθένης Κούρτοβικ παραδέχεται ότι «πράγματι, μια ομάδα από τη γενιά του '90 παραμερίζει τις εκφραστικές της ανάγκες και τις λογοτεχνικές της φιλοδοξίες και γράφει συνειδητά μια "λογοτεχνία" που μπορεί να αποφέρει χρήματα. Αυτό δεν συνέβαινε την προηγούμενη δεκαετία. Τότε υπήρχε η πεποίθηση ότι η καλή λογοτεχνία και η επικοινωνία μ' ένα ευρύτερο κοινό μπορεί να συμβαδίζουν. Όσο για τις αμετροέπειες ή τις ανοησίες που δηλώνουν δημοσίως οι νέοι συγγραφείς, μερίδιο ευθύνης φέρουν και οι δημοσιογράφοι που τους δίνουν βήμα...». Από ένα τέτοιο βήμα, πάντως, ο Χρήστος Χωμενίδης, ο πιο προβεβλημένος αυτής της γενιάς, δηλώνει: «Δεν νομίζω ότι οι νέοι συγγραφείς δημιουργούν ρεύμα. Καλύτερα. Επιτέλους, απο-ιδεολογικοποιήθηκε η όλη υπόθεση... Τα λογοτεχνικά ρεύματα έχουν συνάφεια με τις ιδεολογίες. Η σημερινή γενιά ούτε ιδεολογία έχει ούτε στέκια, δηλαδή χώρους ζυμώσεων. Όλα επιτρέπονται. Μπορεί ο καθένας μας να βρει το δικό του δρόμο. Το μόνο κοινό και σίγουρο ερέθισμά μας, είναι η τηλεόραση. Τα talk shows είναι ο συνδετικός μας κρίκος».

ΜΟΛΙΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

Ο Θεός,
ο έρωτας, η πολιτική,
ο θάνατος
σε ιστορίες που ξαφνιάζουν
με την πρωτοτυπία,
το χιούμορ και
την ανατρεπτική σοφία τους.

Ιστορίες διδακτικές
και ανάλαφρες σε πέντε μέρη.

Ταξίδια
στη λογοτεχνία

ΟΔΥΣΣΕΑΣ

ΑΝΔΡΕΑ ΜΩΡΑΪΤΗ 3 - 114 71 ΑΘΗΝΑ
ΤΗΛ. 36.24.326, 36.25.575 - FAX 36.48.030

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ: ΣΤΟΑ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ
ΠΕΣΜΑΖΟΓΛΟΥ 5 - ΤΗΛ. 32.12.111

Τα Άγρια & τα Ήμερα

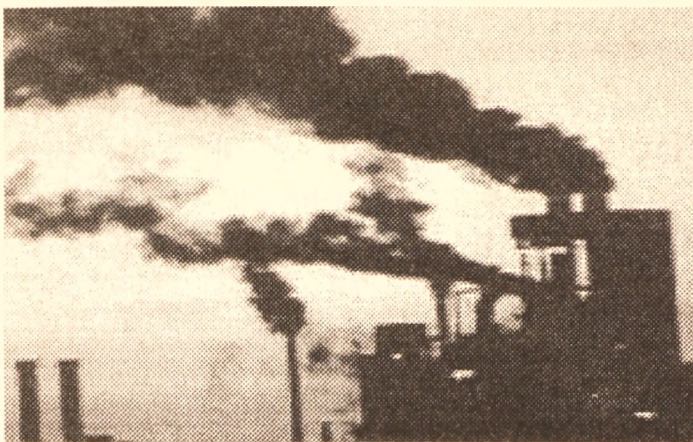
του Παναγιώτη Ιωαννίδη

Ήταν εξαιρετική η επιλογή του χώρου για τα φετινά λογοτεχνικά βραβεία του διαβάζω: το Αίθριο της Στοάς του βιβλίου, καθώς βράδιαζε. Χωρίς πολλά πολλά, μπήκαμε κατευθείαν στο ψητό. Ο Ηρακλής Παπαλέξης, διευθυντής του περιοδικού, ανέφερε πρώτα την κριτική επιτροπή (Βαγγέλης Αθανασόπουλος, Αλέξης Ζήρας, Ελισάβετ Κοτζιά, Μισέλ Φάις, Βαγγέλης Χατζηβασιλείου) και τη διαδικασία επιλογής (αντί συνεδριάσεων, αποστολή γραπτών προτάσεων στο περιοδικό – είναι συνεπώς, όπως θα δούμε, αληθινά θαυμαστή η σύμπτωση των μελών). Κατόπιν, αφού ανακοίνωσε πως το βραβείο ποίησης δόθηκε ομόφωνα στον Βύρωνα Λεοντάρη για το *Εν γη αλμυρά* (Έρασμος), διάβασε τη σύντομη επιστολή του προοριζόμενου αποδέκτη, ο οποίος ευχαριστούσε μεν, δεν αποδεχόταν δε, «για λόγους καθαρά προσωπικών πεποιθήσεων». Ποτέ δεν είναι άχρηστες τέτοιες «τσιγκλιές» και τιμά το περιοδικό το γεγονός πως, αντί να εκλάβει τη στάση αυτή ως «προσβολή», εξέφρασε εκ νέου την εκτίμηση και τα συγχαρητήριά του προς τον ποιητή.

Το Βραβείο Μυθιστορήματος έλαβε η Αμάντα Μιχαλοπούλου για το *Γιάντες* (Καστανιώτης), το οποίο προτάθηκε από 4 μέλη, το δε Βραβείο Διηγήματος, ο Δημήτρης Νόλλας, έχοντας προταθεί από 3. Αφού ευχαρίστησε, ο συγγραφέας μάς υπενθύμισε: «Πρέπει να τους αγαπάμε τους ποιητές. Και να τους φροντίζουμε: όπως και όλους τους απροσάρμοστους ανθρώπους». Δεν κατέστη σαφές αν επρόκειτο για γλυκεία παραίνεση ή για χιουμοριστική εκτροπή, μη επιδεχόμενη βαθύτερη ανάλυση. Διότι, κατά τα άλλα, οι καλλιτέχνες (και ουχί μόνον ποιητές), που έχουν κατά καιρούς αρνηθεί λογίων λογίων βραβεία, συνιστούν μια λαμπρή συντροφιά!...

Άλλες, όμως, απορίες επιμένουν. Από τα μέλη της κριτικής επιτροπής έγινε, επίσης, μνεία των εξής έργων – σε παρένθεση ο αριθμός των προτάσεων για βράβευση: Για την ποίηση, τα *Ανιδεογράμματα* και *Ήλιος ο δήμος μιας πράσινης σκέψης* του Νάνου Βαλαωρίτη (Καστανιώτης), *Ακυρο θαύμα* του Γιάννη Βαρβέρη (Ύψιλον), *Χώμα από ουρανό – Ποίηση 1983-1995* του Αναστάση Βιστωνίτη (Πατάκης), *Adieu* του Χάρη Βλαβιανού (Νεφέλη), *Ρυθμού και φόβου* του Μιχάλη Πιερή (Πλανόδιον), *Πατρίδα το αίμα* του Κώστα Παπαγεωργίου (Καστανιώτης), *Έκτοτε* του Μίλτου Σαχτούρη (Κέδρος), *Και γάμον Έβρου του ποταμού του Θανάση Τζούλη* (Μανδραγόρας), *Η σκέψη ανήκει στο πένθος* του Αντώνη Φωστιέρη (Καστανιώτης) και *Στον ήλιο μοίρα* του Θανάση Χατζόπουλου (Καστανιώτης). Για το μυθιστόρημα: *Flora mirabilis* της Κλαίρης Μισοτάκη (Το Ροδακινό), *Η ατέλειωτη γραφή του αίματος* του Νίκου Μπακόλα (Κέδρος) (1) *Ζαΐδα ή Η καμήλα στα χιόνια* του Αλέξη Πανσέληνου (Καστανιώτης), *Φοίβη Το βιβλίο της οήσης και της μωρίας* της Τασίας Χατζή (Ωκεανίδα). Και για το διήγημα: *Η μυρωδιά τους με κάνει να κλαίω* του Μένι Κουμανταρέα (1, εξ ημισείας με τον Νόλλα) (Κέδρος),

ΟΙ ΑΠΡΟΣΑΡΜΟΣΤΟΙ ΚΑΙ ΤΑ ΜΥΓΑΚΙΑ

νοί υποψήφιοι. (Προτάθηκαν, παρ' όλα αυτά, ο Μάρκος Καλεώδης για το *Στο δρόμο για την πόλη* (Αρμός) και η Νικόλ Ρούσσου για το *Πες στη Μορφίνη, ακόμα την ψάχνω* (Αλεξάνδρεια). Πράγματι αξιόπαινη η άρνηση της συγκατάβασης που συχνά χαρακτηρίζει παρόμοια βραβεία. Αρκεί να συνοδεύεται από την ανενδοίαστη αποδοχή της δυνατότητας να βραβευτεί στις κύριες κατηγορίες πρωτόλειο έργο. Εάν τα βραβεία απονέμονται σε βιβλία και όχι σε πρόσωπα, αυτά θα πρέπει να γίνεται αδιακρίτως παλαιότητας ή νεότητας του συγγραφέα, ύπαρξης ή απουσίας προηγούμενων διακρίσεων. Άλλο «βραβείο» και άλλο «σύσταση» ενδιαφέροντος έργου ή «τιμητικής επιβράβευσης» για το σύνολο έργου.

Ωστόσο, Βραβείο Προπομφανιζόμενου Ποιητή δεν είχε θεσπιστεί. Παράβλεψη; Οικονομία; Συμπόρευση με την τρέχουσα εμμονή στην πεζογραφία; Ή επιθυμία αποθάρρυνσης και νέων... «απροσάρμοστων»;

Πάντως, τα πιο προσαρμοστικά όντα της βραδιάς ήσαν τα μυγάκια που, κατά μιλλιούνια, τρελαμένα πετούσαν μέσα στις δέσμες των δυνατών προβολέων μέχρι να ζαλιστούν και να πέσουν βροχή πάνω στους αθώους παρισταμένους! Αντιθέτως, απροσάρμοστη –ευτυχώς– προς το κρυστάλλο της, η Αλέκα Παϊζή διάβασε το ομώνυμο διήγημα της διακριθείσας συλλογής, με αυτήν την παραπλανητική κομπόχη που οξύνει εξίσου το σαρκασμό και τη συγκίνηση. (Αξέχαστη και η ανάγνωσή της στη *Ροζαμουνδή* του Η.Χ. Παπαδημητράκου, κατά την αντίστοιχη περσινή τελετή. Οι προσεκτικοί ακροατές και των δύο ετών θα πρόσεξαν πως, στο στόμα της, κάθε βωμολοχία μεταμορφώνεται σε αιχμηρό κρυστάλλινο μπιζουδάκι!). Τέλος, η Ορχήστρα των Χρωμάτων, υπό τη διεύθυνση του Μίλτου Λογιάδη και με ερμηνευτές τους λαμπρούς Κώστα Βασιλιάγκο, Δώρο Δημοσθένους, Βασίλη Γισδάκη και Στηβ Κόκκα, έπαιξε τραγούδια των Beatles. Με κέφι, ακρίβεια και γνήσιο αίσθημα, παρέμειναν και αυτοί απροσάρμοστοι στην πλειοψηφία του κοινού που –θορυβωδώς– προτίμησε τον μπουφέ και το κουτσομπολιό...

Ζήτησαν οι Απροσάρμοστοι!

Τα Άγια Εφήμερα

* Η δεύτερη, μικρή και σκοτεινή, Σελήνη της Γης, που αποκαλύφθηκε πρόσφατα.

© Η νέα μελέτη του Ζήσιμου Λορεντζάτου, *Διόσκουροι*. – 1. Γιώργος Σαραντάρης. 2. Δημήτριος Καπετανάκης (Δόμος) – ας την χαιρετίσουμε απλώς, για την ώρα, έχοντας μόλις λάβει την πρώτη απόλαυση: του αργού κοψίματος των φύλλων, προετοιμασία βιβλίου και αναγνώστη.

Ο τρόμος της διαφοράς

Του Μάνου Στεφανίδη

Στη δεκαετία του '80, προτάθηκε στο MOMA, το περίφημο Μουσείο Μοντέρνας Τέχνης της Ν. Υόρκης, μια μεγάλη αναδρομική έκθεση του **Lucian Freud**, του συταρακτικού ρεαλιστή ζωγράφου, που μαζί με τον **Francis Bacon**, τον **Leon Kossoff** και τον **Frank Auerbach** αποτελούν τη λεγόμενη «Σχολή του Λονδίνου». Οι επιμελητές του Μουσείου, αφού εξέτασαν την πρόταση για καιρό, τελικά αρνήθηκαν, γιατί, όπως επισημαίνει ο **Robert Hughes** στο βιβλίο του *Το σοκ του Χαινούριου*, τα μεγάλα μεγέθους έργα του Freud με τα ρεαλιστικά γυμνά ήταν παφώς εκτός του κυρίαρχου κλίματος που την εποχή εκείνη κυριαρχούσε στη Μέκκα του Μοντερνισμού. (Ας σημειώσουμε εδώ ότι ο Freud, όπως εξάλλου και ο Auerbach, γεννήθηκε στο Βερολίνο το 1922 και είναι εγγονός του **Sigmund Freud**. Ήρθε ως εμigrés στο Λονδίνο σε ηλικία έντεκα ετών και έκτοτε ζει εκεί, διατηρώντας επί δεκαετίες το ίδιο ατελιέ στο Paddington). Εν τέλει, το MOMA πολύ πρόσφατα, το 1994, πραγματοποίησε την περιβόητη έκθεση, η οποία μάλιστα γνώρισε τεράστια επιτυχία. Επίσης, το 1995 η Fondation Maeght στο Saint-Paul de Vence οργάνωσε την έκθεση «Bacon, Freud-Expression», καταδεικνύοντας τις κοινές αφετηρίες των δύο ζωγράφων, οι οποίοι δεν κάνουν τίποτε άλλο παρά να περιγράφουν την *ωμότητα των πραγμάτων* (The Brutality of Fact, όπως θα έλεγε ο κοινός φίλος και βιογράφος τους, **D. Sylvester**), είτε αυτή βρίσκεται σε ένα

καθημαγμένο πρόσωπο είτε σε ένα διεσταλμένο σώμα.

– Γιατί τα γράφω όλα αυτά;

Μα για να δείξω πως αυτό που κατευθύνει τους ασκούντες την εικαστική εξουσία οπουδήποτε, είναι αφενός η (Τυπο)λατρεία του δήθεν πρωτοποριακού και, ασφαλώς, ο τρόμος της διαφοράς: ό,τι δηλαδή ξεφεύγει από τον τρέχοντα συρμό, ό,τι διαφοροποιείται από τον κανόνα· είτε τον «μοντέρνο» είτε τον «παραδοσιακό»· ό,τι ξεβολεύει σε σχέση με τα υπάρχοντα κινήματα ή τις ισχύουσες τάσεις· ό,τι δεν διαβάζεται και δεν ταξινομείται εύκολα· ό,τι με άλλα λόγια δεν θέλει να ανήκει κάπου, αλλά αποκλειστικά στον εαυτό του.

Το ίδιο ισχύει, βέβαια, και εις τα καθ' ημάς. Οι υπεύθυνοι εκθέσεων, οι managers διακρατικών projects, οι κομισάριοι του πολιτισμού –κρατικής ή ιδιωτικής πρωτοβουλίας– επιμένουν σ' έναν περίεργο ρατσισμό εικαστικής «καθαρότητας», υποστηρίζοντας αποκλειστικά έργα ή προτάσεις που ταυτίζονται με τα κυρίαρχα, διεθνώς, μοντέλα. Έτσι, προσέχοντας «ίνα μη μιανθώσι», αποκλείουν ένα ζωτικότατο κομμάτι της σύγχρονης δημιουργίας μας, επειδή ακριβώς αισθάνονται αμήχανοι ως προς την κατάταξή του. Ως εκ τούτου, οι ιδεολογικά «πεντακάθαρες» εκθέσεις τους –η κάπως χαϊδευτικά αποκαλούμενη «Greek Specialities», είναι ένα τερπνό παράδειγμα– κρύβουν, νομίζω, έναν ανομολόγητο φόβο και αποκαλύπτουν απίστευτη συντηρητικότητα. Ο δήθεν προοδευτισμός τους δεν είναι τίποτε άλλο παρά η συμμόρφωση στα δεδομένα της μόδας. Είναι, μάλιστα, χαρακτηριστικό πως αυτοί οι «Κωστέτσοι» των εικαστικών, φοβούμενοι τον οποίο

Βούλα Μασούρα, Χειμώνας (λεπτομέρεια).

πλουραλισμό, δείχνουν ξανά και ξανά τις ίδιες, βαρετές «στιρέλες». Έργα, δηλαδή, που ενώ τα είδαμε μια και δυο, καταδικάζομαστε να τα (ξανα)απολαμβάνουμε και εντός και εκτός Ελλάδος εξακολουθητικά, για να τα εμποδίσουμε. Να εμποδίσουμε δηλαδή τους διάτρητους κανόνες ενός αφελούς παιχνιδιού. Νέα παιδιά, έντρομα μήπως και απολέσουν το στυλ που μόλις απέκτησαν –το αναγνωρίσιμο δηλαδή και οπτικά χαρακτηριστικό τους– δεν διστάζουν να εκθέσουν την ίδια την τυποποιημένη τους δημιουργία ξανά προς δόξαν του marketing. Είναι, όμως, θλιβερό το γεγονός ότι νέοι δημιουργοί, προτού γίνουν καλλιτέχνες, βιάστηκαν να καταξιωθούν ως επαγγελματίες, εγκαταλείποντας την έρευνα, τον πειραματισμό, την εναλλαγή, προς χάριν της «τυποποίησης του προϊόντος» τους. Ο **Picasso** έλεγε: «Δεν ψάχνω, βρίσκω», πλην οι δικοί μας νεοσσοί της τέχνης τα εξήντησαν όλα από πολύ νωρίς κατοχυρωμένοι, όπως νομίζουν αφελώς, πίσω από το ένα και μοναδικό τους έργο. Όμως, η τέχνη είναι μια θύελλα που εκδικείται και που αλλάζει άρδην τα όποια δεδομένα, μην αντέχοντας τα κλισέ και τις προδιαγεγραμμένες αισθητικές. Αν η παι-

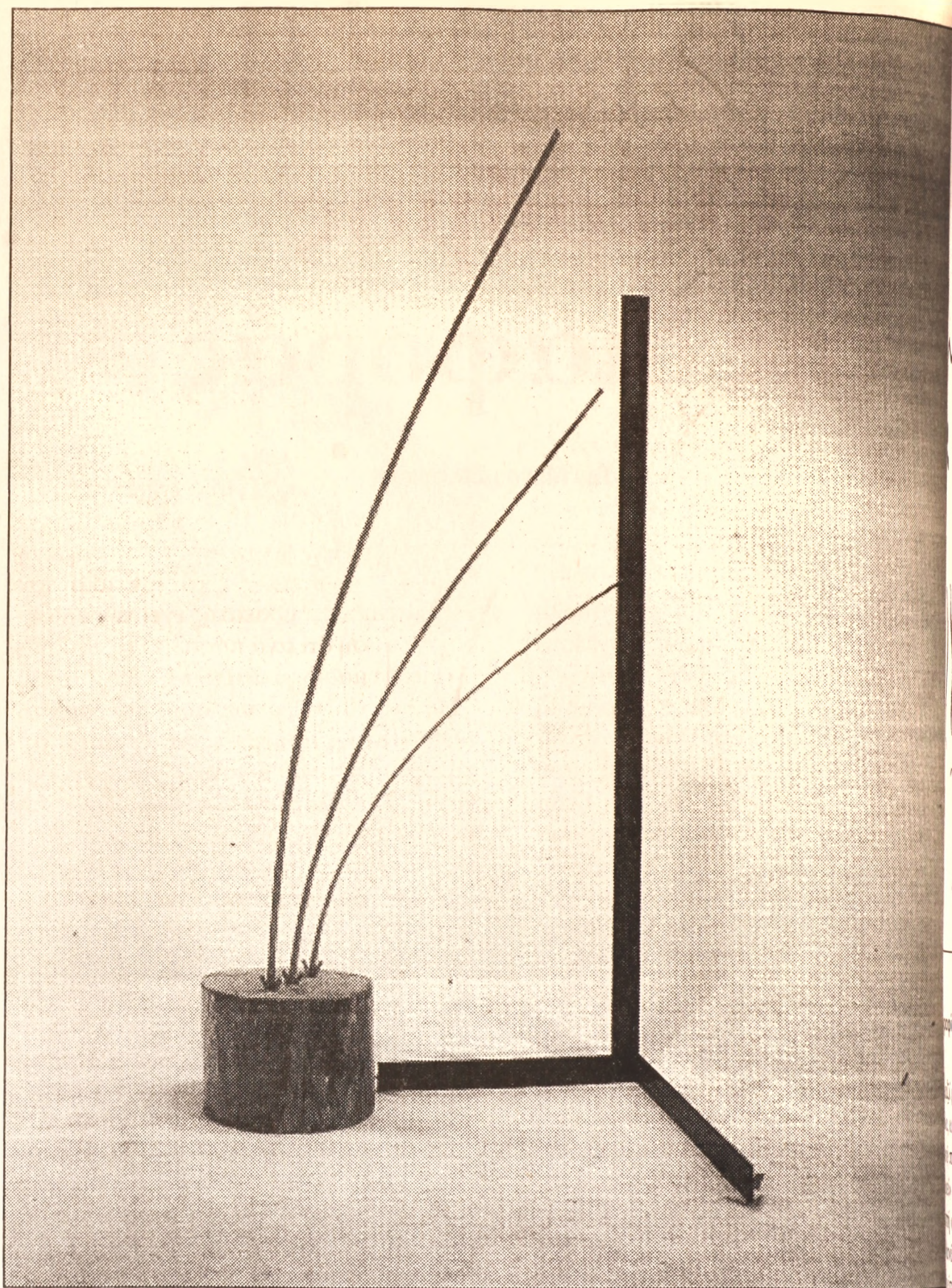
* Ο Μάνος Στεφανίδης είναι

Επιμελητής της Εθνικής Πινακοθήκης

δεία των εικαστικών μας είναι ελλιπής, τόσο το χειρότερο γι' αυτούς και τους δασκάλους τους. Η ιστορία δεν χαρίζεται και η τέχνη δεν λαμβάνει υπ' όψιν δικαιολογητικά ή ελαφρυντικά. Το παιχνίδι συνεχίζεται αμείλικτο, και οι όροι του -διαρκώς εξελισσόμενοι- δεν επιτρέπουν εφησυχασμό ή «διακαυνδονισμούς».

Έτσι για παράδειγμα, οι ποικίλοι διοργανωτές πλην σπανιοτάτων εξαιρέσεων, δεν λαμβάνουν υπ' όψιν, κατά τον καταρτισμό των «ομάδων» τους, την εξαιρετική επίδοση τελάρου που έχουμε στον τόπο μας. Αντίθετα, προτιμώνται οι εικαστικές προτάσεις που αποτάσσονται τη χειρωνακτική κατασκευή και που υιοθετούν τις τεχνολογικές εφαρμογές, παρ' ότι, λόγω της περιορισμένης σχετικής παράδοσης και των ελλιπών μέσων, είναι καταδικασμένες σε μέτρια αποτελέσματα. Κι εδώ, όμως, ισχύει η ολέθρια ιδεοληψία της μόδας. Όπως θα 'λεγε και ο Τσιφόρος, «αφού άλλοι το κάμνωσι, θα το κάμνομεν και ημείς». Τούτου δοθέντος οι πίνακες του Δ. Αϊδίνη, του Μπ. Κατσατσίδη, του Γ. Ξένου, της Κ. Μερτζάνη, της Μ. Ζαμπούρα, του Απ. Γεωργίου θα μένουν πάντα εκτός, έστω και αν συχνά αναδιφούν σε εξαιρετικά ενδιαφέροντες κώδικες οπτικής επικοινωνίας και συμπεριφοράς: έστω κι αν, τελικά, ενσωματώνουν στη γραφή τους εξαιρετικά κρίσιμες όσο και πυκνές αισθητικές πληροφορίες ή επιμέρους πλαστικές «γλώσσες». Ένα άλλο σφάλμα, που επίσης γίνεται είναι το ότι συγχέονται αυτοί οι ζωγράφοι του τελάρου με τους «νεο-ακαδημαϊκούς» συναδέλφους τους, ένα είδος Ελλήνων anachronisti ή novacentisti, οι οποίοι συνειδητά καλλιεργούν μορφές και τεχνικές του παρελθόντος, επιμένοντας σ' ένα ναρκισσισμό της φόρμας και μιας ωραιοπάθειας της γραφής. Αυτή, όμως, η σύγχυση γίνεται εκ του πονηρού. Ο Γ. Κουράκης, ο Στ. Ιωάννου, ο Κ. Μορταράκος, ο Μ. Χάρος ή ο Μ. Ζαχαριουδάκης, σαφώς αρθρώνουν (ή άρθρωσαν) έναν λόγο τόσο ρισκαδόρικο όσο και διαφορετικό, ώστε να μην μπαίνουν στο ίδιο ταγάρι. Κι είναι τουλάχιστον αδικία να μην τους το αναγνωρίζουμε. Θα έλεγα εδώ ότι ο Ντυσάν και ο Μπούς είναι η εποχή μας, όπως είναι και ο Τζιακομέτι, ο Μπέρκον ή ο Φρόντ. Κάποιοι καμώνονται πως το αγνοούν, μη βλέποντας πέρα από την πόρτα του εργαστηρίου τους, μακρύτερα από τις δυνατότητες των αγοραστών τους. Ας μην τους παραχωρήσουμε τον οίκτο μας, αλλά και ας μην τους αγιοποιήσουμε.

Όσο κι αν είναι δύσκολο να εξηγήσουμε εικόνες σε ένα νεκρό λαγό, ας μην υποβι-

Ναυσικά Πάστρα: Είναι η τέχνη αίνιγμα ή θεώρημα; Έχει μεγαλύτερο δίκαιο ο Ντε Κίρικο ή ο Παζολίνι; Μ' άλλα λόγια αίσθημα ή νόηση, μυστικισμός ή λογοκρατία;

βάσουμε το λαγό σε κουνέλι, αφήνοντας αυτόν τον αβανταδόρικο ρόλο στη δημοσιογραφική αδολέσχεια. Πώς να το κάνουμε: μοντερνισμός σημαίνει να ανακαλύπτεις το μοντέρνο με τα δικά σου μέσα: να βλέπεις τον Duchamp στη γωνία του σπιτιού σου.

Ας μην φοβόμαστε, λοιπόν, και προπαντός ας μην φιμώνουμε τη διαφορά, επιτρέποντας σ' όλα τα λουλούδια να ανθίσουν, έστω κι αν κάτι τέτοιο συγκρούεται με τις τυχόν ιδεοληψίες μας.

Ένας άλλος υπέρμαχος της ανωτέρω

διαφοράς είναι για παράδειγμα ο Sir Antony Caro, ο «Τρωικός Πόλεμος» του οποίου φιλοξενείται αυτόν τον καιρό στην Εθνική Πινακοθήκη. Πρόκειται για μια μνημειακή γλυπτική σύνθεση στην οποία ο καλλιτέχνης συζεύγει την κεραμική με τα μέταλλα, δημιουργώντας συμπλέγματα εξαιρετικής δύναμης. Ο Caro εκπροσωπεί μια αρχιτεκτονική αντίληψη της γλυπτικής φόρμας και στις συνθέσεις του «παίζει» με την αντιπαλότητα των όγκων και των υλικών, αλλά και την κατευναστική δράση του χρώματος. Τα γλυπτά του προ-

Λιθογραφία του Ζαν Κοκτώ για θεατρική παράσταση.

νται μαζί με τις βάσεις τους ως αδιαί-
σύνολα, ως αρχετυπικές εικόνες ενός
τυπικού ποιητικού λόγου. Ο γλύπτης
«κοινοποιεί» ενότητες από την «Ιλιάδα»
αυμαστή αίσθηση του δράματος, της
του θανάτου, της ανδρείας, αλλά και
ρυφερότητας που-το έπος εκφράζει.
το αρρενωπό ποίημα αντιμετωπίζε-
ερωμαλέες γλυπτικές λύσεις. Αντιμε-
ζεται και ως σύνολο, και ως επιμέ-
μορφές. Ο Cago, στην ίδια ευθεία με
Brancusi, τον **Gonzalez**, την
Worth, τον **Turnbull** ή τον **Zwobada**,
μήλικος περίπου με τον **Lyon**
Wick, δούλεψε για ένα διάστημα ως
ός του **H. Moore** (1951-1953) και
τα εξέλιξε τις ανθρωπομορφικές του
θέσεις, που εκρήγνυνται μέσα από
ρφες μάζες με ιδιαίτερη βία. Η επαφή
εις ΗΠΑ, όπου γνώρισε τον **David**
Smith και τον **Clement Greenberg** (γλύ-
και κριτικό αντίστοιχα), τον εξοικείω-
ε το ιδίωμα της αφαίρεσης, τα βιομη-
κά υλικά, τη μινιμαλιστική αντίληψη
τις ιδέες της «γλυπτοτεκτονικής»

ρουσιάζονται αρκετά αυτονοημένοι, αρκε-
τά ενήμεροι και μακράν καθηγητικών
εξαρτήσεων. Μοιάζουν να πορεύονται μό-
νοι, αλλά σε ένα δρόμο σωστό. Άλλωστε, η
μοναχικότητα παραμένει ο πιο δοκιμασμέ-
νος σύντροφος του δημιουργού.

Λοιπές εκθέσεις: Στην γκαλερί 3, είδαμε
τον Μανώλη **Ζαχαριουδάκη** να «εικονο-
γραφεί» τον εαυτό του –πρωτίστως–, τη
σχέση του με τη ζωγραφική, και τον Δανό
μεσαιωνικό πρίγκιπα Μπέογουλφ, το έπος
του οποίου μετέφρασε και εξέδωσε ο ίδιος,
διασκευασμένο υπό τον τίτλο «Μπέογουλφ
και άλλες εικόνες». Δουλεύοντας με εγκαυ-
στική, ο Ζαχαριουδάκης ακολούθησε τις ει-
κόνες των διαφόρων ραψωδιών, ερωτοτρο-
πώντας άλλοτε με τα κόμικς ή τα κινούμενα
σχέδια και άλλοτε με τις εικονογραφήσεις
των παλαιών κελτικών χειρογράφων. Το
αποτέλεσμα, παρ' ότι απόλυτα σημερινό,
έχει το άρωμα των παραμυθιών και την ποι-
ότητα μιας άλλης ζωγραφικής αντίληψης.
Στη FOKA (Forum of Keen Art) της Θεσ-
σαλονίκης, είδαμε λιθογράφα σχέδια του
Jean Cocteau από τα θεατρικά του έργα

(Sculptitecture). Στη δεκαετία
του '80 καταπιάνεται με γιγα-
ντιαία μεγέθη, αποκορύφωμα
των οποίων υπήρξε η τεράστια
χαλύβδινη «μετόπη», που εξέ-
θεσε στην Tate Gallery το 1992,
εμπνευσμένη από το ανατολικό
αέτωμα του Διός στην Ολυ-
μπία, με τίτλο «After
Olympia». Ο ίδιος διακηρύσσει
ότι το νόημα της γλυπτικής δεν
έχει να κάνει με τη διαίσθηση,
αλλά με τη βαθύτατη κατανόη-
ση του πλαστικού μέσου· αυτό
είναι ο οδηγός.

Η έκθεση της Εθνικής Πινα-
κοθήκης –άλλο ένα δάνειο της
«Πολιτιστικής»– είναι στημένη
εξαιρετικά από τον ίδιο τον
Cago. Ο θεατής έχει την αίσθη-
ση ότι ανά πάσα στιγμή το δρά-
μα –δράμα της μορφής και των
υλικών– παραμονεύει. Φαντά-
ζομαι, βέβαια, πως για τους
πουριτανούς ενός κατά φαντα-
σίαν μοντερνισμού, ο Cago θα
είναι εσαεί αποκλεισμένος από
το απολυμασμένο μουσείο των
ονείρων τους. Καλύτερα. Πλάι
στον Cago στέκει –και στέκει
καλά– η έκθεση των αποφοί-
των· με πολυφωνία και αρκετές
πρωτότυπες λύσεις, οι εκκολα-
πόμενοι καλλιτέχνες μας πα-

Αντιγόνη, Ορφέας, Τρομεροί γονείς κ.ά.
Ενώ στην Terracotta μάς περίμενε μια
πραγματική έκπληξη. Πρόκειται για τις
Τέσσερις εποχές της **Βούλας Μασούρα**,
μιας από τις σημαντικότερες εκπροσώπους
της Textil Art διεθνώς. Στα τελευταία της
έργα διαπλέκει υφάνσεις και υφές, δημι-
ουργώντας διάτρητα χρωματικά επίπεδα
πυκνότητας άρθρωσης και ένα αφηρημένο
«όλον» εξαιρετικής ποιότητας.

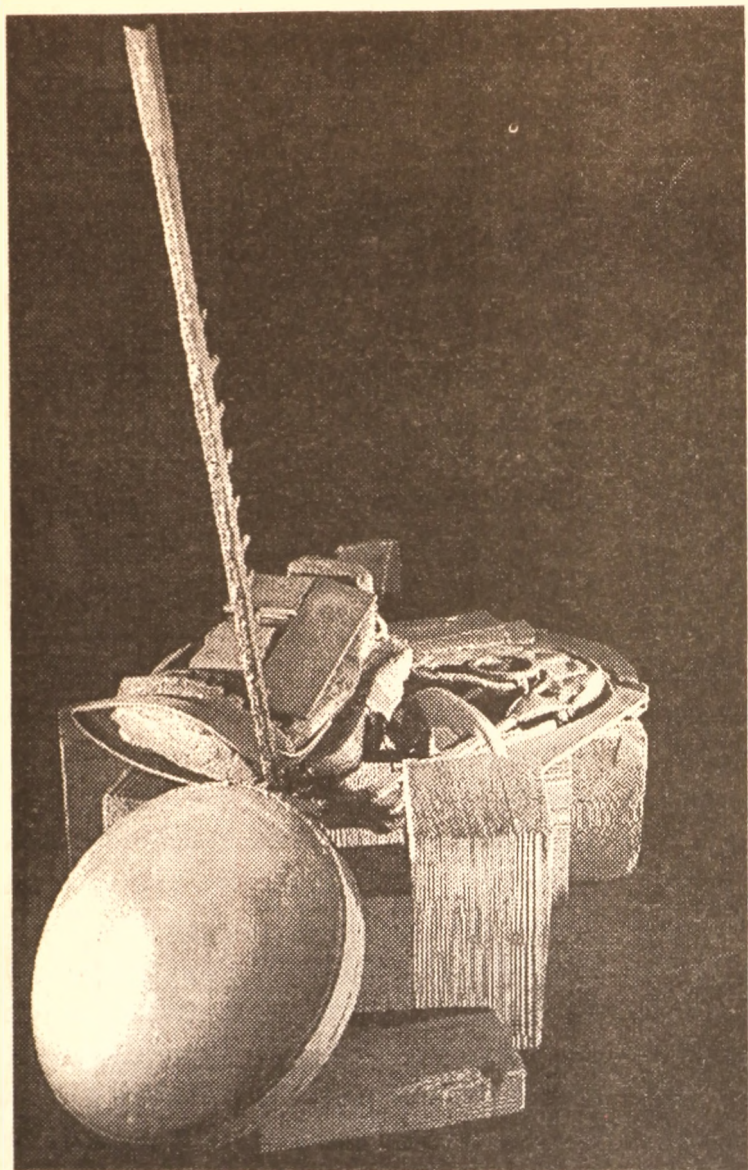
Χειρώνοντας η Μασούρα, καταφέρει να
κυριαρχήσει στο υλικό της, εκφράζοντας
μια σειρά ιδεών καθαρά πλαστικών. Αυτή
η ιδιότυπη, υφαντική γραφή –καθ' όλα ζω-
γραφική κατά τη γνώμη μου– φτάνει μέσα
από τα χέρια της σ' ένα αληθινό απόγειο
ρυθμών και συνθετικών ευρημάτων.

Τέλος, η χρονιά κλείνει με την εντυπωσια-
κή εμφάνιση της **Ναυσικίας Πάστρα** στην
«Ιλεάνα Τούντα». Η γλύπτρια από πολύ νω-
ρίς –εξαιρετικά έγκαιρα θα 'λεγα– οργάνω-
σε και εξελίσει ένα αυστηρό εκφραστικό
σύστημα, το οποίο συνδυάζει τη μαθηματι-
κή ανάλυση και τη γεωμετρική σύνθεση,
διερευνώντας τα προβλήματα των μορφών
εν χώρω. Οδηγός της ο κύκλος και το τετρά-
γωνο, ώστε μέσω των αναλογιών και των
αρμονικών χαράξεων να υπηρετούν τις συ-
γκεκριμένες ιδέες. Η γλυπτική της Πάστρα,
συμπαγής αλλά και διάφανη, ακριβής αλλά
και μετέωρη, συγκροτεί έναν αποκαλυπτικό
ρεαλισμό για εκείνους, βέβαια, που γνωρί-
ζουν ότι η πραγματικότητα δεν εξαντλείται
στο προφανές. Συγχρόνως εκφράζει à la
Malevitch το υψηλότερο, το supremum αί-
σθημα, το οποίο δεν καταδέχεται καμία
αναπαραστατική φλυαρία, κανέναν αφηγη-
ματικό συναισθηματισμό. Μια τέτοια στά-
ση, όμως, περικλείει τον κίνδυνο του φορ-
μαλισμού. Η Πάστρα τον αντιπαρέρχεται,
γιατί ποτέ δεν τυποποιείται και γιατί ακυ-
ρώνει την όποια μαθηματική ακαμψία με το
μουσικό αίσθημα των συνθέσεών της· συν-
θέσεων που συνιστούν «υπάρξεις» στο χρό-
νο και «δράματα» στο φως.

Θα πρόσθετα, επίσης, ότι στην παρούσα
ενότητα επιφυλάσσει κι ένα καινούργιο
στοιχείο: αυτό της θεατρικότητας. Ο συν-
δυασμός μετάλλων-βελών και ξύλου, η
ενέργεια των δυνάμεων που οπτικοποιού-
νται, καθιστούν τα γλυπτά της «δρώσες
μορφές». Ο δε μεγάλος κορμός του δέ-
ντρου, στον οποίο μπηγόνται τα βέλη ενώ-
νοντας συμβολικά τον ουρανό με τα έγκατα
της γης, λειτουργεί ποιητικά και απελευθε-
ρωτικά. Για πρώτη ίσως φορά η Πάστρα γί-
νεται τόσο εξομολογητική, επιμένοντας σε
εκείνο το στοιχείο της τέχνης, που διά λό-
γου οδηγεί στο υπέρλογο...

Ο ΤΡΩΙΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ

Ο θάνατος του Έκτορα 1993/4
Κεραμικό, ξύλο πεύκου και χάλυβας
168x122x135 εκ.

Στις 12 Μαΐου έγιναν τα εγκαίνια της έκθεσης «Τρωικός Πόλεμος-Γλυπτά του Anthony Caro» στην Εθνική Πινακοθήκη Αθηνών, η οποία θα διαρκέσει ως τις 30 Ιουνίου 1997. Η έκθεση παρουσιάστηκε αρχικά στο Γαλλικό Ινστιτούτο Θεσσαλονίκης, στο πλαίσιο των εικαστικών εκδηλώσεων της Πολιτιστικής Πρωτεύουσας.

Το έργο του Κάρο, που αποτελεί μια επιβλητική ενότητα από σαράντα γλυπτά, εμπνευσμένα από τον ομηρικό μύθο, σε μια πολύ προσωπική διαπραγμάτευση, παρουσιάζεται για πρώτη φορά στην Ελλάδα και ανήκει στην τελευταία φάση της δουλειάς του, η οποία αρχίζει στα μέσα της δεκαετίας του '80. Συγκλονιστική εμπειρία εξαιρετικής σημασίας υπήρξε το ταξίδι του στην Ελλάδα, το 1985, και η γνωριμία του με τα μνημεία της Ολυμπίας και της Πόλεως των Αθηνών. Ο αρμονικός συνδυασμός της αρχιτεκτονικής και του γλυπτού διάκοσμου των αρχαίων μνημείων τον γοήτευσε και άσκησε τεράστια επίδραση στο έργο του.

Μετά την επιστροφή του στο Λονδίνο φιλοτέχνησε το *Μετά την Ολυμπία* (1987), μία σύνθεση από αφαιρετικές φόρμες τοποθετημένες σε αετωματική διάταξη, εμπνευσμένος από τη *Μάχη Κενταύρων και Λαπιθών*, που απεικονίζεται στο δυτικό αέτωμα του Ναού του Δία στην Ολυμπία, ο οποίος αποτελεί και το σημαντικότερο μνημείο του αυστηρού ρυθμού. Ο αρχιτεκτονικός διάκοσμος και οι μετόπες των αρχαίων ελληνικών ναών, που περικλείουν τις μορφές της σύνθεσης στο αυστηρό τους πλαίσιο, αποτέλεσαν πηγή έμπνευσης και της σειράς *Μέτρο*, που χρονολογείται την ίδια περίοδο.

Παράλληλα ωριμάζει η σκέψη

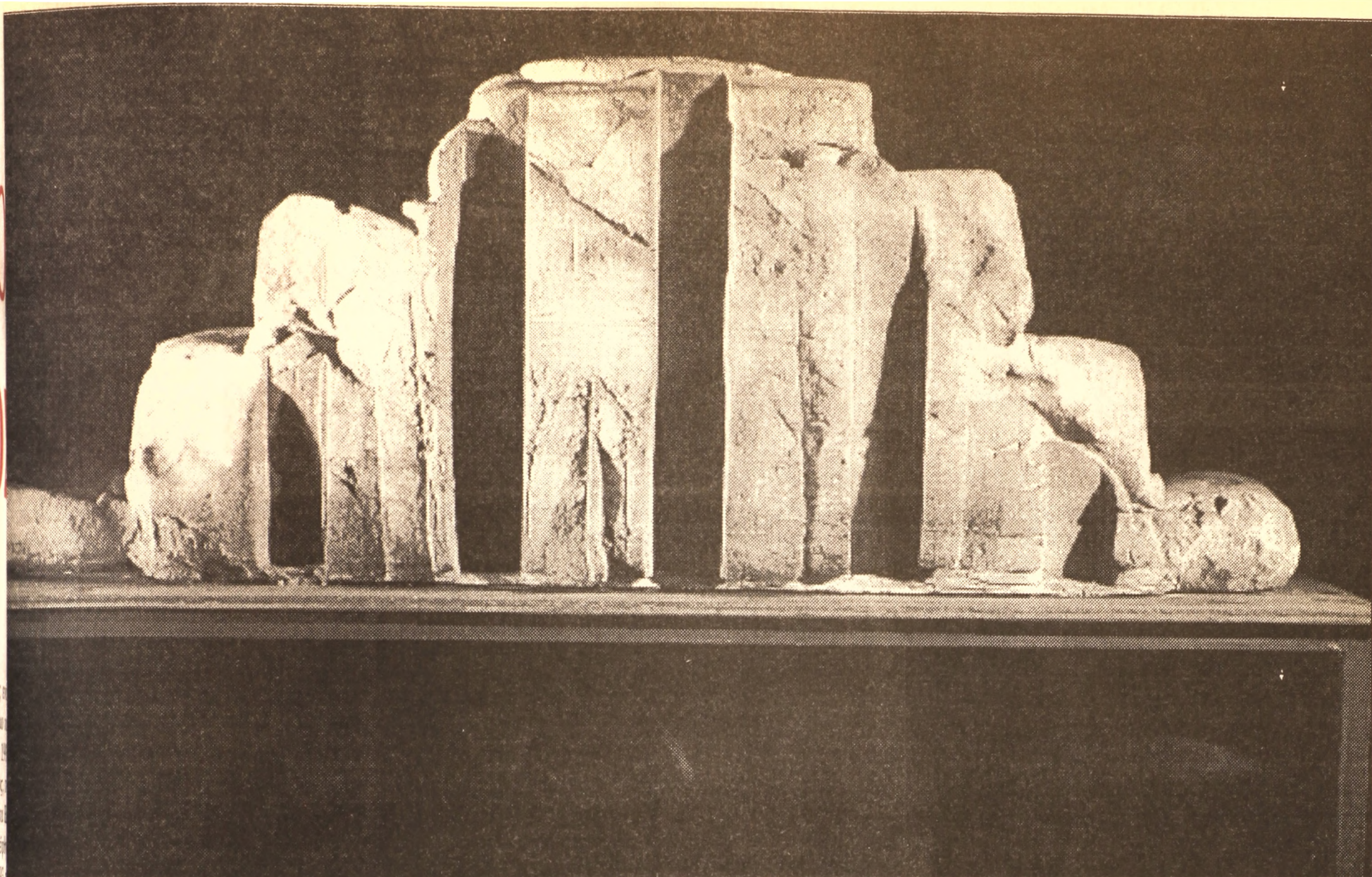
της δημιουργίας ενός γλυπτού με θέμα *Τον Πόλεμο και την Ειρήνη* και συνθέτει το 1993-94 τη σειρά *Τρωικός Πόλεμος*, σε συνεργασία με τον κεραμίστα Hans Spinne τον οποίο επισκέφθηκε στο εργοστάσιό του, το 1993, στη Grasse της Κυανής Ακτής.

Το έργο αυτό αποτελεί την ολοκλήρωση της μεταστροφής του απ τις καθαρά αφηρημένες επίπεδες και γραμμικές φόρμες από χάλυβα, που χαρακτήριζαν τη δουλειά του τις προηγούμενες δεκαετίες σε συμπαγείς ημι-αφηρημένες συνθέσεις με σαφείς υπαινιγμούς στην ανθρώπινη μορφή, τοποθετημένες στο χώρο.

Ο Κάρο εγκαταλείπει πλέον βασικά στοιχεία που χαρακτήριζαν την τέχνη του. Αποκαθιστά τον κατακόρυφο άξονα των έργων, η αντανάκλαση του οποίου αποτελούσε μέρος της πρωτοτυπίας του έργου του τη δεκαετία του '60 και επαναφέρει το βάθρο, που είχε καταργήσει στην προσπάθειά του να δημιουργήσει αβαρή γλυπτά με χαμηλό κέντρο βάρους, τοποθετημένα στο έδαφος κατά τέτοιο τρόπο, ώστε να λειτουργεί το δάπεδο ως μέρος του γλυπτού και να δημιουργείται η εντύπωση ότι το επίπεδο του εδάφους κινείται.

Το βάθρο στη σειρά *Τρωικός Πόλεμος* είναι αναπόσπαστο τμήμα των γλυπτών, αφού αποτελεί το σώμα των ημι-παραστατικών μορφών του, με σαφείς αναφορές στην ανθρώπινη ανατομία. Παράλληλα, αξιοποιεί τις φυσικές ιδιότητες υλικών, όπως ο χάλυβας, ο μπρού-

• Η Βίκυ Σαρακατσιάνου είναι ιστορικός τέχνης.

Ida 1993/4, Κεραμικό και χάλυβας 91,5x125x55 εκ.

...ος, το ξύλο και το κεραμικό, που
...ε χρησιμοποιήσει και σε παλαι-
...ρες φάσεις της καλλιτεχνικής
...ου δημιουργίας και αφήνει την
...πιφάνεια των γλυπτών του ηθελη-
...ένα ακατέργαστη, παραπέμπο-
...ας σε τοτεμικά σύμβολα της
...αφρικανικής τέχνης.

Ο Κάρο (1924-) μαζί με τον **H. Moore** είναι ο σημαντικότερος εκ-
...ρόσωπος της σύγχρονης αγγλικής
...λυπτικής και αποτελεί έναν από
...ους κορυφαίους γλύπτες της αφη-
...ημένης τέχνης του αιώνα μας. Ώς
...1959, που φεύγει στις ΗΠΑ, στο
...ργο του κυριαρχεί η ανθρώπινη
...ορφή με έντονη εξπρεσιονιστική
...αι αφαιρετική διάθεση και επη-
...εάζεται από τον **H. Moore**, κοντά
...τον οποίο μαθήτευσε (1951-
...1953), τον **Picasso**, τον **Bacon** και
...τον **Dubuffet**. Η γνωριμία του, στην
...αμερική, με τον **D. Smith** αποτέλε-
...ε σταθμό στην εξέλιξή του. Απο-
...βάκρυνε κάθε ανάμιξη ομοιότη-
...ας με τη φύση, υιοθέτησε καθαρά
...αφηρημένες φόρμες και εισήγαγε
...ο οξυγονοκολλημένο μέταλλο,
...ου θα του δώσει μοναδικές εκ-
...φραστικές δυνατότητες και θα τον
...οδηγήσει στην ουσιαστική ανανέ-
...ωση της τέχνης του.

Με τον *Τρωικό Πόλεμο*, που απο-
...ελεί αλλαγή στην καλλιτεχνική

του πορεία και μπορεί να γίνει
...αφετηρία νέων κατακτήσεων, ο
...Κάρο συνεχίζει τη μακρά παράδο-
...ση απεικόνισης μυθικών θεμάτων,
...με σύγχρονο μορφοπλαστικό ιδίω-
...μα. Η ομηρική αφηγηματική ελευ-
...θερία, που βοήθησε την ελληνική
...τέχνη στην κατάργηση της μαγικής
...λειτουργίας της για χάρη της ψευ-
...δαίσθησης και την οδήγησε στο
...θαύμα της κλασικής περιόδου, ενέ-
...πνευσε τον Κάρο και του έδωσε τη
...δυνατότητα να εγκαταλείψει τα
...συμβατικά υλικά και τις παραδο-
...σιακές τεχνικές για να μορφοποιή-
...σει τον ομηρικό μύθο, που, αν και
...απέχει από τη νατουραλιστική
...απεικόνιση της ομηρικής πραγμα-
...τικότητας, με την οποία είμαστε
...εξοικειωμένοι, επιτρέπει στους θε-
...ούς και τους ήρωές του να διατηρή-
...σουν τα βασικά χαρακτηριστικά
...τους γνωρίσματα.

Η στροφή των Ευρωπαίων στις αρ-
...χές του εικοστού αιώνα προς τους
...αφρικανικούς πολιτισμούς και την
...τέχνη των πρωτόγονων και η υιοθέ-
...τηση αντικλασικών και αντιιδεαλι-
...στικών προτύπων από τη σύγχρονη
...καλλιτεχνική δημιουργία, αντίθε-
...των προς οτιδήποτε ελληνικό με την
...έννοια της αθροπιστικής νοοτρο-
...πίας, όπως είχε καλλιεργηθεί κατά
...την Αναγέννηση, προκάλεσε σύγχυ-

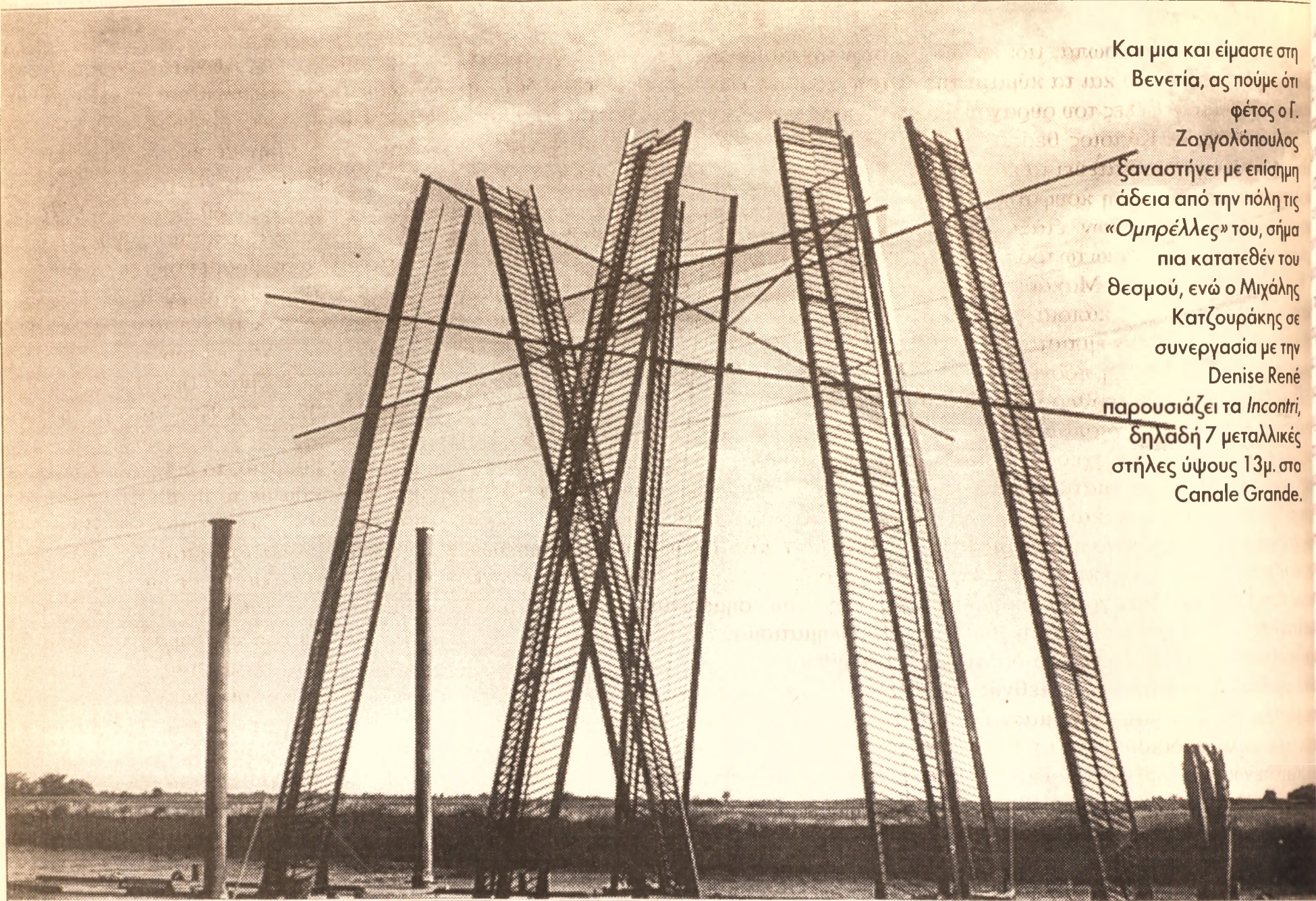
*Η ομηρική
...αφηγηματική
...ελευθερία,
...ενέπνευσε τον
...Κάρο και του
...έδωσε τη
...δυνατότητα να
...εγκαταλείψει τα
...συμβατικά υλικά
...και τις
...παραδοσιακές
...τεχνικές*

ση στους Έλληνες δημιουργούς, όταν
...κλήθηκαν να συμβαδίσουν με τα
...επιτεύγματα της σύγχρονης τέχνης,
...αισθανόμενοι ότι έπρεπε να απαρ-
...νηθούν και να προδώσουν τον αρ-
...χαίο ελληνικό πολιτισμό για να την
...ακολουθήσουν. Ο Κάρο, όμως,
...όπως και άλλοι σημαντικοί καλλιτέ-
...χνες του αιώνα μας, απέδειξε ότι ο
...ελληνικός μύθος εκφρασμένος μέσα
...από καινούργιες μορφές και τεχνι-
...κές διατηρεί την επικαιρότητά του
...και μπορεί να αποτελέσει πηγή
...έμπνευσης και δημιουργίας σημα-
...ντικών έργων τέχνης.

Οι επιβλητικές μορφές του Κάρο
...και ο τρόπος εγκατάστασής τους
...στο χώρο της έκθεσης δημιουρ-
...γούν μια υποβλητική ατμόσφαιρα
...και δίνουν την αίσθηση στον επι-
...σκέπτη ότι κινείται ανάμεσα σε
...ομηρικούς θεούς και ήρωες της
...Εποχής του Σιδήρου.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Ο Τρωικός Πόλεμος - Γλυπτά του Anthony Caro, Εθνική Πινακοθήκη, Αθήνα 1997.
2. Χαραλαμπίδης, Α., Η τέχνη του 20ού αιώνα, University Studio Press, Θεσσαλονίκη 1995, τομ. ΙΙΙ, σσ. 310-314.

Και μια και είμαστε στη Βενετία, ας πούμε ότι φέτος ο Γ. Ζογγολόπουλος ξαναστήνει με επίσημη άδεια από την πόλη τις «Ομπρέλλες» του, σήμα πια κατατεθέν του θεσμού, ενώ ο Μιχάλης Κατζουράκης σε συνεργασία με την Denise René παρουσιάζει τα *Incontri*, δηλαδή 7 μεταλλικές στήλες ύψους 13μ. στο Canale Grande.

Το μουσείο της Ακρόπολης- *Το μετρό του πολιτισμού*

του Μάνου Στεφανίδη

Στη μνήμη του Άρη Κωνσταντινίδη

Ας ξεκινήσουμε μια σειρά σκέψεων από το συμπέρασμα: Είναι μάταιο να επιρρίπτουμε ευθύνες σε πολιτικούς και σε κόμματα ή –πιο συγκεκριμένα– στους εκάστοτε επικεφαλής του ΥΠ.ΠΟ., για την κατάσταση του πολιτισμού στον τόπο μας. Ίσως ίσως είναι και δειλία ή οπορτουνισμός να μεμφόμεστε τους κατ' εξοχήν αναρμόδιους, δηλαδή

τους πολιτικούς, για ένα θέμα που όφειλε εξ ολοκλήρου να διαχειρίζεται η αυτοαποκαλούμενη ιντελιγκέντσια. Αυτοί, οι πολιτικοί, εγκλωβισμένοι στα γρανάζια μιας απροσπέλαστης γραφειοκρατίας και εφ' όρου ζωής υπάλληλοι των media και των δημοσιογράφων –προβολή γαρ–, είναι ικανοί μόνο να κόβουν κορδέλες εγκαινίων, εκφωνώντας ετοιματζήδικους δεκάδικους ή να προϊστανται συμβουλίων «ειδικών», σχετικά με θέματα για τα οποία δεν έχουν ιδέα.

Βέβαια αυτούς, τους πολιτικούς, εν τέλει βαρύνει η «πολιτική» απόφαση για κάθε χρονίζον πρόβλημα του πολιτισμού, για κάθε θεσμική πρωτοβουλία, για κάθε σχέδιο νόμου που θα οργανώνει ή θα περιφρουρεί πολιτιστικές πρακτικές. Ε, και: Μικρό το κακό. Όλα τα ανωτέρω κινούνται και υπάρχουν βάσει μιας ιδιότυπης ειμαρμένης και δεν καταφέρνουν –κατά κανόνα– να δημιουργήσουν περισσότερα προβλήματα απ' όσα η ίδια η ύπαρξή τους δημιουργεί. Έρχονται δε και παρέρχονται

* Ο Μάνος Στεφανίδης είναι
Επιμελητής της Εθνικής Πινακοθήκης

ισικά ή νομικά πρόσωπα, αδιάφορο-
η άμμος της ερήμου και τα κύματα της
άσσης. Ως οι νεφέλες του ουρανού ή η
των ποταμών. Κάποιος θεός, φαίνε-
φροντίζει να προστατεύει τα έργα του
τισμού, από όσους η κουφότης και η
ρόνοια των ανθρώπων έταξε να τα
ροστατεύουν», πολιτικό τω τρόπο.

ποι συμβαίνει πάντα; Μακάρι να συμ-
νει έτσι, πλην όμως κάποια γεγονότα
ουν σε πειρασμό την εμπιστοσύνη μας
ς τη Θεία, πολιτιστική, πρόνοια.

παράδειγμα, το ανεγερθησόμενο μου-
ο της Ακρόπολης, το οποίο από χρό-
έχει απορροφήσει σχεδόν το άπαν
οικονομικής ή πνευματικής ικμάδας
κίλων όσων φορέων, και για το οποίο
ργοποιήθηκε όχι μόνο η εγχώρια, αλ-
και παγκόσμια αρχιτεκτονική οικογέ-
α (ου μην αλλά και γραφειοκρατία).
οτέλεσμα όλων αυτών είναι η γνωστή
κέτα-καράβι με το φουγάρο-διόπτρα,
i project δηλαδή, που η διεθνής τού
αδημομοντερνισμού θα μας βάλει
αεί καπέλο, εκδικούμενη έτσι έναν τό-
που δεν κατάφερε να αρθρώσει το λό-
μιας σύγχρονης αρχιτεκτονικής πα-
δοσης, παρά τη μεγίστη του αρχιτε-
ονική κληρονομιά. (Ίσως αυτό προς
ίρωσιν των πολυάριθμων θεωρητικο-
γούντων, επί ματαίω, αρχιτεκτόνων
υ). Αν το νέο μουσείο της Ακρόπολης
εγερθεί, θα έχουμε ένα ακόμη κτίσμα-
ύρτα, εντελώς ξένο προξ το χώρο, αλλά
u προς τα έργα που θα εκτεθούν, ένα
δος super market αρχαιολογίας, το
οίο μπορεί μεν να φιλοξενείται στα αρ-
τεκτονικά albums της μόδας, αλλά δεν
εγγραφεί ποτέ στην ιστορία της αρχι-
κτονικής, γιατί δεν κομίζει καμιά αρχι-
κτονική πρόταση. Δεν εκφράζει κανέ-
ιν σύγχρονο προβληματισμό.

Γιλέει επ' αυτού η πολιτική ηγεσία;
Φυσικά επείγεται για την ολοκλήρωση
του έργου-μαμούθ -πρόκειται για
ο μέτρο του πολιτισμού αναλογικά και
τίσης για το μέτρο του πολιτισμού μας-
αι γιατί αυτό επιτάσσει ο διενεργηθείς,
εθνής αρχιτεκτονικός διαγωνισμός, και
ατί η Unesco ή η Ε.Ε. πιέζουν σχετικά,
αι γιατί η λογική της παραγωγής «έργων»
έλει έργα. (Άσε που αυτό, δηλαδή τα έρ-
α, εκτός των άλλων σημαίνει a priori επι-
υχημένη θητεία του εκάστοτε υπουργού,
λλά και εγγράφεται θετικά ως προς τις
ελλοντικές του προσδοκίες). Δεν έχει
αί, λοιπόν. Τα μεγάλα έργα πρέπει να
ίνονται, ώστε να αποδεικνύει και το κρά-
ος αν όχι τη χρησιμότητά του, τουλάχισ-

στον την παρουσία του. Τώρα οι συνέπειες
στη μακροχρόνιά τους προοπτική δεν επι-
τρέπεται να ενδιαφέρουν την πολιτική,
εφόσον αυτή είναι η τέχνη του -βραχυπρό-
θεσμα- εφικτού. Ό,τι αυτό μπορεί να ση-
μαίνει.

Το επιλεγέν, λοιπόν, μουσείο για την
Ακρόπολη εντάσσεται σε μια σειρά κτι-
σμάτων της μόδας, τα οποία μορφολογικά
επιβάλλονται με τον όγκο τους και τα
οποία λειτουργούν σαν πολυκαταστήματα
του πολιτισμού: δηλαδή, η φόρμα του πε-
ριέχοντος καπελώνει το περιεχόμενο·
ακόμη καλύτερα, αδιαφορεί γι' αυτό. Σαν
να μην έφταναν όλα τα άλλα μουσεία σύγ-
χρονης Τέχνης που έχουν εξαγγελθεί, ο
νυν υπουργός Πολιτισμού πρέπει να διεκ-
πραιώσει και το μουσείο των Μουσείων,
το οποίο μάλιστα ως κτίριο δεν μετέχει
διόλου του σημερινού μουσειολογικού
προβληματισμού.

Αλήθεια, πώς πρέπει να είναι ένα μου-
σείο σήμερα; Σίγουρα όχι το αρχιτεκτονη-
μένο, το μεγεθυμένο γλυπτό του υπογρά-
φοντος αρχιτέκτονα, ούτε ένας τρισδιά-
στατος κομπασμός στο χώρο. Ένα μου-
σείο σήμερα, περισσότερο από ένα κτί-
σμα, οφείλει να είναι μια σειρά συλλογι-
σμών μεταμορφωμένων σε αρχιτεκτονικές
μορφές. Θέλετε ένα παράδειγμα; Ο **Χρή-
στος Παπούλιας** σε συνεργασία με τον
Michelangelo Pistoletto προτείνει ένα
αντι-μουσείο, τα «Αστικά Δωμάτια», ένα
παραποτάμιο σύνολο χώρων για τη Λου-
μπλιάνα, με βάση μια ενότητα έργων του
ιταλού καλλιτέχνη υπό τον γενικό τίτλο
Oggettummano.

Επιπλέον, ο Παπούλιας μετέχει -μόνος
αυτός από την Ελλάδα- στα φετινά
Documenta του Kassel με την ανεξάρτητη
πρότασή του για το μουσείο της Ακρόπο-
λης, την οποία συνέθεσε το 1991 και βέ-
βαια δεν υπέβαλε στο σχετικό διαγωνι-
σμό, διαφωνώντας με τη μονοδιάστατη
λογική του. Γι' αυτό ακριβώς το project,
το οποίο δημοσίως επαίνεσε και ο πολύς
Kenneth Frampton, προσεκλήθη (ο Πα-
πούλιας) στα Documenta από την επιμε-
λήτρια **Cathelina David**, ώστε να τονιστεί
η εναλλακτική πρόταση του προβλήματος
«Αστικά Δωμάτια», σε σχέση με το συρμό
των μουσείων-υπογραφών που χτίζονται
παντού, εκτός της ιστορίας της αρχιτεκτο-
νικής. Και μια και μιλήσαμε για τον
Frampton, αξίζει να πούμε εδώ ότι στο βι-
βλίο-κατάλογο της μεγάλης αρχιτεκτονι-
κής έκθεσης, που διοργάνωσε ο ίδιος για
τη μεταπολεμική δημιουργία στη Βαρκε-
λώνη και τη Βιέννη, περιλαμβάνεται τιμη-

τικότητα ο **Άρης Κωνσταντινίδης**, χαρα-
κτηριζόμενος ως ένας από τους κορυφαί-
ους ευρωπαίους αρχιτέκτονες του '60.
Αυτά για να μην αδικήσουμε τις -λίγες-
ηρωικές φωνές της ελληνικής αρχιτεκτο-
νικής. Και άλλα καλά νέα: ο **Αλέξανδρος**
Ψυχούλης, ένας εικαστικός δημιουργός
μόλις 30 ετών, βραβεύτηκε προχθές στη
Biennale Βενετίας με το βραβείο χορη-
γών για τον καλλιτέχνη του 2000. Ο Ψυ-
χούλης είναι ένας εκ των τεσσάρων που
αποτελούν την ομάδα της εθνικής επιτρό-
πων **Έφης Στρούζα** για τη φετινή
Biennale.

Αυτό το βραβείο, το δεύτερο που κατα-
κτά η Ελλάδα με το βραβείο της Unesco
που πήρε ο **Ι. Σπυρόπουλος** το 1960, δεί-
χνει κυρίως τρία πράγματα:

α) Ότι βρισκόμαστε σε μια καλή συγκυ-
ρία, ώστε να παίξουμε έναν αναβαθμι-
σμένο ρόλο στη διεθνή τέχνη, κι αυτό
οφείλεται στο εξαιρετικό υλικό που πα-
ρουσιάζουν οι νέοι δημιουργοί και μάλι-
στα ερήμην και εν αγνοία της πολιτείας,
των επίσημων θεσμών κ.ο.κ. (Είναι ενδει-
κτικό ότι ο Ψυχούλης δεν συμμετείχε στην
έκθεση *Greek Realities*, που οργάνωσε
πρόσφατα το πολύφερνο ίδρυμα του ελ-
ληνικού πολιτισμού στο Βερολίνο και την
Κοπεγχάγη).

β) Ότι υπάρχει σήμερα μια καινούργια
γενιά στην Ελλάδα, η οποία έχει την ίδια
πληροφόρηση και ξεκινά από τις ίδιες
αφετηρίες με την υπόλοιπη εικαστική κοι-
νότητα σε διεθνές επίπεδο· μια γενιά που
δρα χωρίς αναστολές και κόμπλεξ απέναν-
τι σε υπαρκτά ή φανταστικά πρότυπα και
που ψαρεύει νόμιμα και ελεύθερα, αφενός
στα ηλεκτρονικά ύδατα του Internet και
αφετέρου στα διεθνή δρώμενα, που πια
δεν είναι τόσο μακριά μας.

γ) Και, τέλος, ότι το διεθνές παιχνίδι της
σύγχρονης τέχνης δεν παίζεται -και πολύ
περισσότερο δεν κερδίζεται- με «ιστορι-
κά» ονόματα, προχρονολογημένους τίτ-
λους ή εγχώριες «αξίες», που ισχύουν μό-
νο στα περίχωρα και στην ενδοχώρα του
Κολωνακίου. Ο Ψυχούλης, παντελώς
άγνωστος, έφερε ένα βραβείο που η
Ελλάδα το φλέρταρε από τη δεκαετία του
'80, στέλνοντας στην Biennale όλο το βα-
ρύ πυροβολικό της. Μπράβο του. Και κυ-
ρίως εύγε του, γιατί μας ξεντρόπιασε από
την πρόσφατη απαράδεκτη παλινωδία
του προηγούμενου υπουργού Πολιτι-
σμού, ο οποίος μας εξέθεσε παγκόσμια
με την υπόθεση του **Λουκά Σαμαρά**.
Αλλά είπαμε. Με πολιτικούς θα ασχο-
λούμαστε τώρα;

Η κρίση που δεν εντοπίστηκε ακόμη

της Μαριλένας Ζ. Κασσιμάτη

Πότε δούλεψαν πραγματικά τα μουσεία στη χώρα μας; Μήπως πρέπει να αντιστραφεί το ερώτημα; Δούλεψαν πραγματικά τα μουσεία ποτέ στη χώρα μας σχετικά με μια καταγραφή των πεπραγμένων, έτσι ώστε να εξαχθούν συμπεράσματα για την καλή ή κακή χρήση τους; Άραγε η πολιτική που ασκούν βρίσκεται σε αρμονική σχέση με ένα κοινωνικό όφελος, αν τα προσφερόμενα κονδύλια, συνήθως πολλά εκατομμύρια, είχαν κάποιας μορφής ορδολογική «απόσβεση» στον ημεδαπό ή διεθνή χώρο; Αν πάλι δεν την είχε, ελήφθησαν κάποια μέτρα αποφυγής κακών προηγούμενων;

Τα ερωτήματα παραμένουν αναπάντητα, ακόμα και σε μια εποχή υψηλής τεχνολογίας (άρα δυνατότητας χρήσης δικτύων πληροφορικής), ενώ δεν είναι βέβαιο ότι έχουν ποτέ τεθεί. Διαπιστώνεται ότι ακόμα και η «Πρόταση για Εθνική Πολιτική για τις Εικαστικές Τέχνες», που παρουσίασε η ομάδα εργασίας για τη χάραξη Εθνικής Πολιτικής για τις Εικαστικές Τέχνες, με αποκλειστικό σκοπό την ανάδειξη της σύγχρονης εθνικής τέχνης, χρόνιο ζητούμενο των αρχών, διατυπώνει επίμονα αιτήματα που έχουμε ήδη ακούσει και παλαιότερα ως απόληχους συνδικαλιστικών κυρίως διεκδικήσεων. Στρατηγικές μελέτες και προσεγγίσεις με μυθολογικές προεκτάσεις ανήκουν σε έναν τρόπο σκέψης που προεξοφλεί με βεβαιότητα την αδιαφορία εκ μέρους των ιθυνόντων, αν όχι την απαρésκεια εξεύρεσης τρόπων και μηχανών εφαρμογής τους. Και ο λόγος πιθανώς να έγκειται στο ότι δεν ζητούνται ποτέ στοιχεία από τα ήδη δεδομένα.

Αλλά τι θα μπορούσε να θεωρηθεί δεδομένο; Το σύνολο, αίφνης, των δραστηριοτήτων της Εθνικής Πινακοθήκης, ως του μόνου ιδρύματος στη χώρα με σκοπό την αγορά, προβολή, μελέτη, τεκμηρίωση και φύλαξη των εικαστικών προϊόντων των νεότερων χρόνων, τόσο από πλευράς δαπανών όσο και από πλευράς απόδοσης. Επί-

σης, στα δεδομένα εντάσσεται και η συγκεκριμένη κατάσταση των καλλιτεχνών στη σύγχρονη Ελλάδα, που θα προέκυπτε όχι μόνο από στοιχεία του Εικαστικού Επιμελητηρίου –απαραίτητα και αυτά–, αλλά κυρίως από την αξία και τον «τζίρο» των έργων των επιτυχημένων καλλιτεχνών μας στην εγχώρια και αλλοδαπή αγορά. Το έργο τέχνης είναι και αυτό ένα εμπόρευμα και μάλιστα με άφθονη προστιθέμενη αξία. Η παγκόσμια αγορά που αυτορυθμίζεται με δεδομένο την προσφορά και τη ζήτηση, δεν κατέθεσε τα όπλα μπροστά στο έργο τέχνης.

ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΕΙΚΑΣΤΙΚΩΝ

Το 9μελές Συμβούλιο Εικαστικών Τεχνών, για το οποίο έγινε ήδη λόγος, θα είναι επιτελικό αρμόδιο όργανο του ΥΠ.ΠΟ. με αποφασιστικές αρμοδιότητες για την εφαρμογή της πολιτιστικής ανάπτυξης –όρα, δηλαδή, μεταξύ άλλων, ίδρυση Μουσείων Σύγχρονης Τέχνης στην Αθήνα και Θεσσαλονίκη– και θα περιλαμβάνει καλλιτέχνες, κριτικούς τέχνης και εκπροσώπους εικαστικών φορέων (οποία διαπλοκή!). Στις προτεινόμενες δραστηριότητές του, τον κύριο κορμό αποτελεί η οικονομική ενίσχυση καλλιτεχνών, αιθουσών τέχνης, ερευνητικών προγραμμάτων, συμπαραγωγών διεθνών εκθέσεων, δημιουργία Ελληνικών Κέντρων Τέχνης. Και τι θα στοιχίσουν όλα αυτά; Δεν είναι φανερό ότι το υπουργείο δεν θα μπορέσει να πράξει ούτε το ελάχιστο; Αν πάλι αποδειχθεί

ότι θα μπορούσε, πώς να εξηγήσει ο απλός πολίτης την εκπεφρασμένη αδυναμία του υπουργού Πολιτισμού να εξεύρει πόρους επαρκείς για ένα πρόγραμμα συνολικής διάσωσης της Κνωσσού, που απειλείται πλέον φανερά με πλήρη εξαφάνιση σβούρκο; Δεν είναι γενικώς παραδεκτό ότι η σύγχρονη τέχνη και οι εικαστικοί που την περιβάλλουν –με μοναδική εξαίρεση βέβαια, τους νέους και μη καθιερωμένους– έχει βρει πια το δρόμο της μέσα στο χώρο του εμπορίου; Το μαρτυρούν με δικαιολογημένη υπερηφάνεια καλλιτέχνες και γκαλερίστ μετά από επιτυχημένες συμμετοχές σε foires. Τα στοιχεία αυτά υπολογισμένα σε συνάλλαγμα έχουν ληφθεί υπόψη; Στην περίπτωση αυτή θα ευρεθεί ότι και τα στοιχεία ευημερούν αλλά –προς το παρόν τουλάχιστον– και οι άνθρωποι. Μέσα σε αυτά που είναι κακώς κείμενα –και αυτά είναι ασφαλώς πολλά– θα πληροφορηθεί ο υπεύθυνος πολιτικός φορέας και τι είναι καλώς κείμενον.

Αναζητώντας στοιχεία της εικαστικής μας πολιτικής, η διευθύντρια της Εθνικής Πινακοθήκης απαντούσε τον Οκτώβριο 1996 σε σχετική ερώτηση εντύπου τα εξής: «Στο διάστημα που είμαι διευθύντρια είχαμε μεγάλη πρόσβαση κοινού, γεγονός που είχε ως αποτέλεσμα να προσελκύει η Πινακοθήκη το ενδιαφέρον των χορηγών. Με έναν πρόχειρο υπολογισμό που έκανα, διαπίστωσα ότι τα χρήματα που δόθηκαν από χορηγούς στην Πινακοθήκη κατά τη διάρκεια της θητείας μου, ξεπερνούν τα 850 εκ.

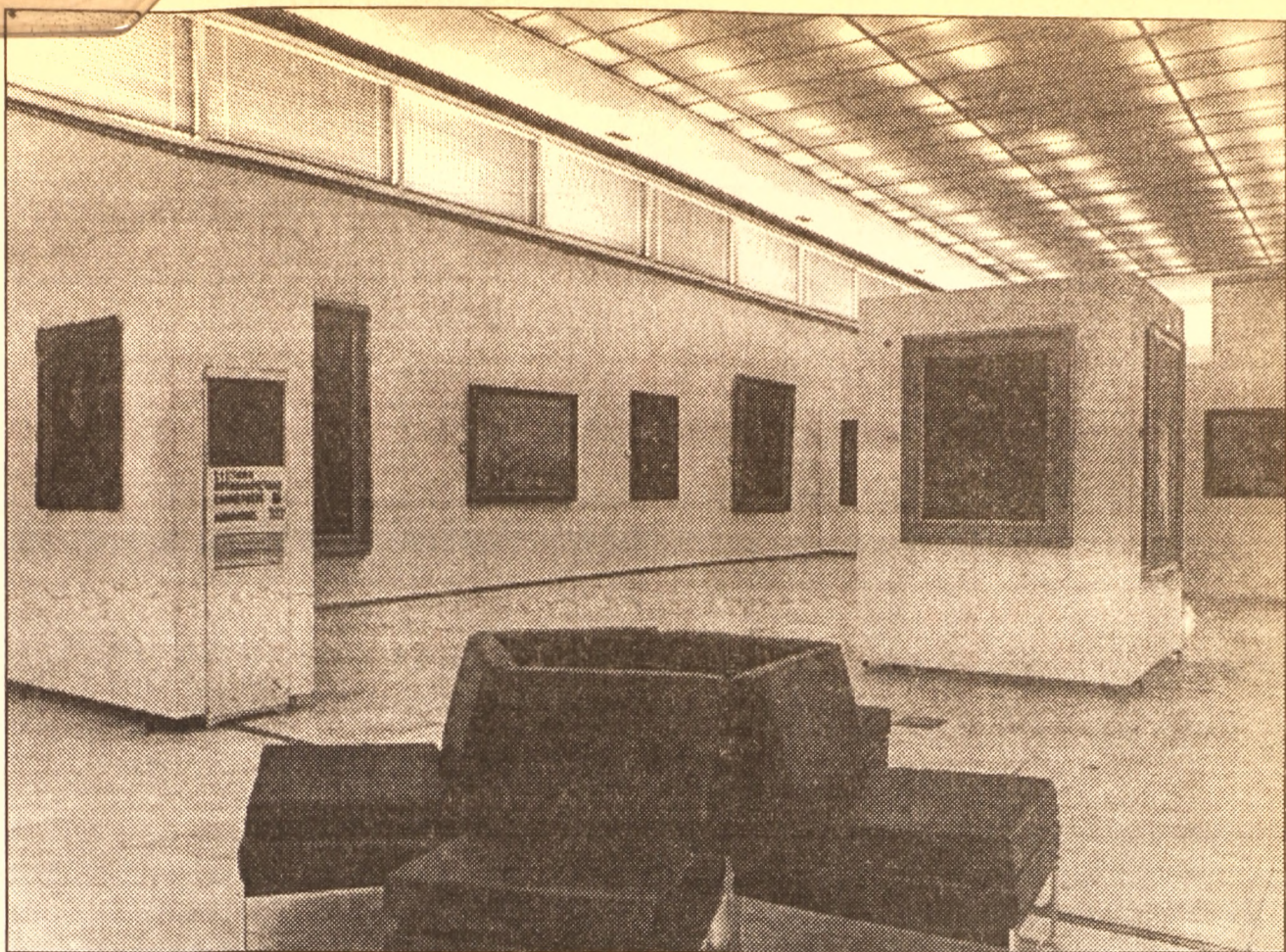
ζ. Την ίδια εποχή για εκθέσεις πήραμε ό το υπουργείο 105 εκ. δρχ.». Να ποια εί-
, λοιπόν, η εκθεσιακή πολιτική που έχει
η χαραχτεί και εκφράζεται από τα χείλη
κορυφαίας κρατικού λειτουργού των
αστικών πραγμάτων στη χώρα. Το νέο
νυμα είναι η αυτοδιαχείριση και η αυτο-
τη ανάπτυξη ποικίλων, αλλά εμπορι-
ν δραστηριοτήτων, υπό μορφήν εικαστι-
ν ή άλλων εκδηλώσεων σε ένα Εθνικό
νυσείο, αρκεί να είναι σύμφορες. Αν πά-
ζωροι όπως η Ακρόπολη και η Κνωσσός
πραγματικά μεγάλο αριθμό επισκεπτών
καταφέρνουν να αυτοδιασωθούν, τόσο
χειρότερο για τους χώρους.

ΕΞΗ ΜΕ ΤΗΝ ΠΑΙΔΕΙΑ

βέβαια, ο αριθμός των επισκεπτών, απο-
ισιστικός για όλες τις χορηγίες, θα υπο-
πτετο δραματικά του επιθυμητού μεγέ-
υς, χωρίς την ελεύθερη πρόσβαση της
θητώσας νεολαίας μας, που είναι βέ-
ια μέρος ενός φανταστικού «κοινωνι-
ύ μισθού» που επιδίδεται από το κρά-
ς. Πόσο στοιχίζει, όμως, κατά κεφαλή
θητού; Τι απόδοση έχει στη γενική του
αδεία; Σε ποια αντιστοιχία βρίσκεται το
σοδο» αυτό με τα γενικότερα έξοδα
ας σειράς εκθέσεων σε δημόσιο χώρο; Ο
σχετισμός κόστους-εσόδων στο χώρο
ου πολιτισμού γίνεται κάποτε, αλλά μόνο
αν ο πολιτισμός αναφέρεται στον τουρι-
μό και εξαρτάται η απορροφητικότητα
υ ενός από την ύπαρξη του άλλου, και
αν σημειώνονται απώλειες από το Κοι-
πικό Πλαίσιο Στήριξης λόγω έλλειψης
ελετών. Δεν θα ήταν λογικό να γίνει και
σχέση με την Παιδεία;

Αν οι αριθμοί αποβαίνουν εις βάρος του
ορολογούμενου, πράγμα εξαιρετικά πιθα-
ό, αντιμετωπίζει το κράτος το ενδεχόμενο
ωτικοποίησης των μουσείων, όπως με
θεναρά βήματα προβαίνει στο πρόγραμμα
ς φιλελεύθερης οικονομίας σχετικά με τις
ΕΚΟ; Παραδείγματα υπάρχουν, άλλωστε,
δη στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Στα μουσεία που είναι πια οργανωμένα
ε βάση ιδιωτικής πρωτοβουλίας, στην
λλανδία, στη Γερμανία και στην Αγγλία,
α πράγματα πηγαίνουν λογιστικά άσχη-
α, αν δεν επινοήσει ο διευθυντής ασυνή-
ιστες, όσο και ασύμβατες με τα μέχρι τώ-
α ειωθότα, πηγές. Και τα πράγματα πη-
αίνουν άσχημα, γιατί οι επισκέψεις στα
ευρωπαϊκά μουσεία βαίνουν ελαττούμε-
ες. Αυτό έχει ως επακόλουθο την έλλειψη
εσόδων, πράγμα καταδικαστικό για κάθε
ιδιωτική επιχείρηση. Ο διευθυντής-μάννα-
ξερ ανακτά, όμως, το χαμένο έδαφος δια-

Ο κίνδυνος να μείνουν τελικά άδειοι οι εκθεσιακοί χώροι είναι μεγάλος.
Ποιος επωμίζεται την ευθύνη για το κοινωνικό, κυρίως, κόστος;

νειζοντας προθεσμιακά τις αξίες του μου-
σείου του, που δεν είναι άλλες από τους πί-
νακες! Όσο σπανιότεροι και άρα δυσκο-
λότεροι στο δανεισμό τόσο αυξάνεται το
«επιτόκιο». Η μέθοδος αυτή έχει, ήδη,
εφαρμογές: Ο Πύργος της Βαβέλ του Πέ-
τερ Μπρύγκελ, ταξίδεψε το 1992, παρά τις
περί του αντιθέτου διαβεβαιώσεις του δι-
ευθυντή του Μουσείου Boymanns-van
Beuningen του Ρότερνταμ, μαζί με άλλα 60
έργα της συλλογής του στην Ιαπωνία, μόνο
όταν η συνολική προσφορά έφτασε τα
1.000.000 φιορίνια (περ. 150.000.000 δρχ.).
Ενώ οι Άγγλοι δεν δίνουν στοιχεία σχετι-
κά με δανεισμούς, δέχονται ότι δεν δια-
πραγματεύονται τιμές με μουσεία, τις
αξιώνουν όμως από την ιδιωτική πρωτο-
βουλία. Στη Γαλλία ο δανεισμός με «ταρί-
φα» απαγορεύεται με νόμο. Δεν απαγο-
ρεύεται, όμως, η σύναψη ασφαλιστικών
συμβολαίων για την αποστολή έργων από
την Ένωση των γαλλικών κρατικών μου-
σείων, που τοποθετούν την αξία τους σε
ύψη επικερδή για το φορέα.

Η έκπληξη του άδολου κοινού είναι, βέ-
βαια, μεγάλη, όταν πρόκειται για μουσεία
υπαρκτής «δυτικής νοοτροπίας». Οφείλει
να μην απορεί τόσο, όταν οι δανεισμοί
προέρχονται από μουσεία του πρώην
υπαρκτού σοσιαλισμού: Η Irina
Antonova, διευθύντρια του Μουσείου
Pushkin ζήτησε και πήρε σημαντικά ποσά
για έκθεση ιταλικού Μπαρόκ από την Ια-
πωνία και 1,5 εκατομμύρια δολάρια για
έκθεση Monet ως Picasso στο Μιλάνο.

Κυρίως, όμως, είναι οι Ασιάτες που ζη-
τούν και «νοικιάζουν» πάντα έργα πρώτης
γραμμής και κινητοποιούν έτσι χιλιάδες
επισκέπτες, που με ακριβό εισιτήριο εξα-

σφαλίζουν εισπρακτικά την επιτυχία της
επιχείρησης. Έτσι, εργάζονται οι πίνακες
με πολλαπλό όφελος.

Τα μουσεία νεότερης τέχνης στη χώρα
μας, πάντως, δεν πρόκειται να αντέξουν
έναν τέτοιο ανταγωνισμό σε ιδιωτική βά-
ση. Ελάχιστες είναι οι περιπτώσεις κατά
τις οποίες ζητήθηκε ο δανεισμός έργων
μας στο εξωτερικό και αν ναι, αφορούσε
έργα ξένων ζωγράφων και όχι Ελλήνων. Η
εμπλοκή του Δημοσίου στη λειτουργία των
μουσείων είναι, λοιπόν, υποχρεωτική. Εξί-
σου υποχρεωτικός, όμως, θα πρέπει να εί-
ναι και ο δημόσιος έλεγχος των πεπραγμέ-
νων στους χώρους αυτούς, τόσο αυτών που
υπάρχουν όσο και αυτών που τελούν υπό
γένεσιν, για να διαπιστώσουμε επιτέλους
τι στοιχίζει ο πολιτισμός.

ΕΚΘΕΣΗ

για όλες τις δέσμες
εξαμελή τμήματα

«ΛΕΞΗ»

Δημήτρης Φύσσας

Εμμανουήλ Μπενάκη 38
5ος όροφος

Τηλ. 36 47 068,
094-533233

Θα λάβουνε τα όνειρα εκδίκηση;

της Σοφίας Παλαμιώτη και του Στέφανου Μπεκατώρου

Μια βιβλιοθήκη δεν είναι μέσον για να διαδίδει την αλήθεια, αλλά για να καθυστερεί την εμφάνισή της; [...] Ίσως [...] η βιβλιοθήκη να γεννήθηκε για να σώσει τα βιβλία που περιέχει, μα τώρα ζει για να τα θάβει.

Umberto Eco, Το Όνομα του Ρόδου

Αν μας έλεγε κανείς ότι ο Έκο, εκτός από μεσαιωνική ιστορία, γνωρίζει καλά και βιβλιοθηκονομία, θα ήμασταν βέβαιοι ότι γράφοντας το παραπάνω απόσπασμα στο μυθιστόρημά του –που αφορά βεβαίως σκέψεις του για μια μεσαιωνική μοναστηριακή βιβλιοθήκη– αναφερόταν με απόλυτη ακρίβεια στην κατάσταση των ελληνικών βιβλιοθηκών, όπου για τους γνωρίζοντες δεν υπάρχει ολωσδιόλου η αρμόζουσα υποδομή και το καλά εκπαιδευμένο και πεπειραμένο στελεχιακό δυναμικό. Με δεδομένη αυτή την πραγματικότητα καταλαβαίνει κανείς πόσο αλλοπρόσαλλη είναι η απόφαση αιφνίδιας μηχανογραφήσεως των βιβλιοθηκών μας. Θα προσπαθήσουμε να εξηγήσουμε πιο αναλυτικά το γιατί.

Παγκοσμίως θεωρείται επαναστατική η αλλαγή που επήλθε, λόγω του παρόντος αιώνος, στις βιβλιοθήκες με τη χρήση της νέας ηλεκτρονικής τεχνολογίας, η οποία επέτρεψε τη συνένωσή τους σε δίκτυα, με αποτέλεσμα τη διεύρυνση των πληροφοριακών τους πηγών σε απίστευτη έκταση. Σ' εμάς εδώ, αφετηριακή γραμμή εκκινήσεως θα ήταν η συνεργασία των βιβλιοθηκάρων μεταξύ τους, ούτως ώστε εκείνοι και μόνο να θέσουν τις βάσεις που απαιτούνται για τη μηχανογράφηση¹. Η βιβλιογραφική και πληροφοριακή επικοινωνία θα έπρεπε, κατά τη γνώμη μας, να βασισθεί σε ενιαία μεθοδολογία, πράγμα που θα επιτάχυνε την κεντρική καταλογογράφηση και τη θεματική εξειδίκευση των βιβλιοθηκών. Ως συνέπεια θα είχαμε τεράστια εξοικονόμηση χρόνου εργασίας και χρήματος κι αυτό απλώς αν γινόταν κατανομή στην αγορά πληροφοριακών, βιβλιακών και άλλων μονάδων, που η αγορά τους στοιχίζει πανάκριβα, μεταξύ των συνεργαζομένων βάσει προγράμματος ομοειδών βιβλιοθηκών. Η ποιότητα της εξυπηρέτησης που θα παρείχαν στους χρήστες θα καταξίωνε τους βιβλιοθηκάρους στη συνείδηση των πρώτων, οι οποίοι, θέλουμε να πιστεύουμε πως με τη σειρά τους, θα επέζαν την πολιτεία να προχωρήσει στη θεσμοθέτηση των εργαστηρίων αυτών πνευματικής καλλιέργειας. Και κυρίως να τις συμπεριλάβει στην εκπαιδευτική πολιτική της και ειδικότερα να τους παραχωρήσει τα κονδύλια που απαιτούνται για την εύρυθμη λειτουργία τους.

Ως παράδειγμα αναφέρουμε τη Δημοτική Βιβλιοθήκη Καλλιθέας, που ενώ άνθισε στη δεκαετία του '80 δεν μπόρεσε να εξελιχθεί. Βεβαίως, ένας κούκος δεν φέρνει την άνοιξη· ωστόσο αν δεν ανεκόπτετο η εξέλιξή της, θα ακολουθούσαν το παράδειγμά της και άλλες βιβλιοθήκες. Διότι είχε δημιουργήσει τις βάσεις για την τυποποίηση μεθόδων λειτουργίας των διαφόρων τμημάτων της καθώς και κανόνες καταλογογράφησης, πράγμα που είχε γίνει

γνωστό και οι βιβλιοθηκάριοι των άλλων βιβλιοθηκών προσέρχονταν σ' αυτήν για συμβουλές. Με την κατάλληλη μεθόδευση και με τη σύμφωνη γνώμη και των άλλων βιβλιοθηκών, θα αποδελτίωνε κεντρικά το μεγαλύτερο ποσοστό της τρέχουσας εκδοτικής παραγωγής. Έτσι, οι συνεργαζόμενες βιβλιοθήκες μέσω ενός τεματικού θα αντλούσαν έτοιμα τα βιβλιογραφικά στοιχεία για την αποδελτίωση των μονάδων που θα περιείχαν οι συλλογές τους.

Τι έφταιξε και δεν προχώρησαν τα πράγματα στην οδό των οραμάτων;

Κατ' αρχήν εναπόκειται στην καλή θέλησή τους να δεχτούν ή να αρνηθούν να συνεργαστούν οι νεαροί και άπειροι τότε βιβλιοθηκάριοι με άλλες βιβλιοθήκες. Και, βεβαίως, προείχε το να αποδεχθούν όλοι οι υπάλληλοι τις μεθόδους εργασίας που έπρεπε να ακολουθήσουν και μαζί κάποια ιεράρχηση καθηκόντων εντός της βιβλιοθήκης. Η μη αποδοχή αυτών των προϋποθέσεων στο πρώτο στάδιο της δημιουργίας μιας πρότυπης βιβλιοθήκης, παρ' όλες τις εξαιρετικές υπηρεσίες που προσέφερε στους χρήστες της, είχε ως αποτέλεσμα να δίδεται συγκεχυμένη εικόνα στην προϊστάμενη αρχή. Και όπως η έννοια της βιβλιοθήκης ήταν για τον δήμαρχο και το δημοτικό συμβούλιο *terra incognita*, μόλις έφυγε η δημοτική σύμβουλος που είχε φροντίσει να ξεκινήσει το πρωτοποριακό αυτό έργο, η δημιουργική προσπάθεια έπαψε να εξελίσσεται.

ΤΙ ΓΙΝΕΤΑΙ ΟΤΑΝ ΟΙ ΝΕΑΡΟΙ ΜΕΓΑΛΩΝΟΥΝ;

Τα δεδομένα σήμερα έχουν αλλάξει. Οι τότε νεαροί μεγάλωσαν και με την εμπειρία και τις γνώσεις που διαθέτουν επιζητούν να βρεθεί τρόπος να λειτουργήσουν σωστά οι βιβλιοθήκες τους. Καιρός λοιπόν να συνεργασθούν προκειμένου να λύσουν τα βασικότερα προβλήματα που θα τους επιτρέψουν, βάσει συγκεκριμένου έργου, άρα με γνώση, να απαιτήσουν για το χώρο εργασίας των, οργανισμούς στηριγμένους στις προδιαγραφές που θα έχουν θέσει οι ίδιοι. Προηγουμένως θα πρέπει να έχουν αποδεχθεί ότι η δουλειά τους θα ωριμάσει μόνο αν επί αρκετό χρόνο γνωρίσει ο καθένας τους εκ περιτροπής όλα τα τμήματα της βιβλιοθήκης. Έτσι θα κριθεί ποιος είναι ο καταλληλότερος για κάθε ειδικότητα και θα υπάρξει σωστή ιεράρχηση καθηκόντων. Αν ακολουθήσουν αυτή τη διαδικασία, σε σύντομο χρονικό διάστημα θα είναι σε θέση να υποστηρίξουν τεκμηριωμένα τα αιτήματά τους ενώπιον της προϊστάμενης αρχής.

Ας αναφέρουμε, όμως, πόσα και ποια τμήματα έχει μια λαϊκή βιβλιοθήκη και τι γνώσεις χρειάζεται να έχουν οι βιβλιοθηκάριοι που τα διευθύνουν. Αφού προηγουμένως διευκρινίσουμε ότι, επειδή στην ελληνική πραγματικότητα δεν υπάρχει η πολυτέλεια πολυπρόσωπης ομάδας εργασίας με εξειδίκευση κατά τομείς γνώσης, στα πρώτα στάδια οι εργασίες διεκπεραιώνονται συλλο-

ι. Όμως αυτό δεν σημαίνει πως δεν υπάρχει διεύθυνση για τον τονισμό τους και τον έλεγχο του τελικού προϊόντος, έτσι ώστε υπάρχει ομοιογένεια στην παροχή των υπηρεσιών προς τον στη. Μια βιβλιοθήκη, λοιπόν, πρέπει να διαθέτει τουλάχιστον ξής τμήματα:

γ) *Επιλογής και προμήθειας βιβλιακού και άλλου υλικού.* Στο μα αυτό θα συνταχθούν οι προδιαγραφές για την επιλογή. Τέ-ς προδιαγραφές δεν υπάρχουν σήμερα.

δ) *Αποδελτίωσης του βιβλιακού και άλλου υλικού: χειρωνακτικά σε ή μηχανογραφικά σε ηλεκτρονικούς υπολογιστές.* Το μεγαλύ-ο πρόβλημα των ελληνικών βιβλιοθηκών είναι ότι δεν διαθέτουν οποιημένους κανόνες και κάθε βιβλιοθηκάριος καταλογογραφεί φωνα με τις γνώσεις που διαθέτει. Και επειδή οι γνώσεις του ενός συμπίπτουν με τις γνώσεις του άλλου και δεν αντλούνται από συ-κριμένες πηγές, οι εγγραφές στους καταλόγους ή τους υπολογι-ς είναι μόνο για εσωτερική χρήση της βιβλιοθήκης ή και μόνο του η του βιβλιοθηκάριου. Οι βιβλιοθήκες δεν επικοινωνούν και δεν επικοινωνήσουν μεταξύ τους, αν δεν υπάρξουν σημεία κοινής φφοράς, δηλαδή εγχειρίδια με κανόνες τυποποιημένους και προ-μοσμένους στα ελληνικά δεδομένα. Κανόνες που να καλύπτουν ανάγκες της ελληνικής εκδοτικής παραγωγής, ώστε να υποχρεω-ν και οι εκδότες να τους ακολουθήσουν (παντού στο εξωτερικ οι οτικοί οίκοι συνεργάζονται στενά με τις βιβλιοθήκες).

ε) *Πληροφόρησης.* Νευραλγικό τμήμα απ' όπου διακινείται η ηροφόρηση προς τον χρήστη και από το οποίο κρίνεται η ίδια η οσταση της βιβλιοθήκης. Διότι η ποιότητά της αξιολογείται και αξιώνεται η ύπαρξή της, μόνο στην περίπτωση που είναι σε θέ-να παρέχει τεκμηριωμένη και σύγχρονη (up to date) πληροφό-ση. Με πρότυπο το πληροφοριακό τμήμα που λειτουργεί στην ερικανική βιβλιοθήκη της Αθήνας, ή με άλλο, θα πρέπει να απνχθεί παρόμοιο και στις δικές μας βιβλιοθήκες· στη σωστή ίσης αναλογία: 10% επί του συνόλου της συλλογής.

ς) *Παιδικό.* Δεν υπάρχουν ειδικοί βιβλιοθηκάριοι που να μπο-ύν να εξυπηρετούν τα παιδιά βάσει προγράμματος, ούτως ώστε α μνήσουν από μικρά στα μυστικά της μάθησης. Και ιδιαιτέ-ς τα παιδιά που δεν γνωρίζουν γραφή και ανάγνωση οι γονείς ν. Τα περισσότερα παιδικά βιβλία απευθύνονται σε εγγράμμα-ς γονείς ή είναι μεταφράσεις με ξένα πρότυπα ζωής και διαφο-ικά ήθη και έθιμα.

ζ) *Περιοδικών και οπτικοακουστικού υλικού.* Το τμήμα αυτό ν λειτουργεί κανονικά ούτε και στις ειδικές βιβλιοθήκες και ύτο διότι δεν υπάρχει συγκεκριμένη πολιτική. Δεν αρκεί να επι-γονται όσα περιοδικά καλύπτουν τις ανάγκες της κοινότητας, ο οποιοσδήποτε πρόεδρος ή δήμαρχος έχει το δικαίωμα να ακόπτει όποτε θελήσει την αγορά τους. Η αξία του τμήματος κείται στις πλήρεις σειρές των περιοδικών που διαθέτει και ην ευρετηριάσή τους, πράγμα που στοιχίζει πολύ αξιολύ. Στις λες χώρες τα περιοδικά ευρετηριάζονται συλλογικά από ειδικά ντρα ή από τους εκδότες. Όσο για το οπτικοακουστικό υλικό εί-ι ανεδαφικό ακόμη και να το αναφέρουμε. Δείγμα του τρόπου οουργίας ενός τέτοιου τμήματος βρίσκει κανείς στη Βιβλιοθήκη ς Σχολής Μωραΐτη και στο Κολλέγιο Degee.

η) *Γραφείο κινήσεως.* Στο τμήμα αυτό γίνεται ο δανεισμός, τη-ούνται οι στατιστικές και συγχρόνως λειτουργεί ως γραμματεία. Αν υπάρξουν οι προϋποθέσεις, εντός της επόμενης δεκαετίας θα ημιουργηθούν οι ειδικότητες που θα θέσουν τη λειτουργία των βιβλιοθηκών σε επιστημονική βάση. Ως τότε, όποτε ανακύπτουν οβλήματα, πρέπει να διοργανώνονται ημερίδες για την επίλυση ςρακτικών ζητημάτων αμέσου ανάγκης που θα διευκολύνουν το

σύνολο των βιβλιοθηκών. Η επιμόρφωση των βιβλιοθηκάρων και του άλλου προσωπικού στις διάφορες ειδικότητες, εντός και εκτός της χώρας, πρέπει να γίνεται βάσει προγράμματος και κατά τη σειρά προτεραιότητας των θεμάτων που θα προκύπτουν. Θα χρει-ασθεί να διανύσουμε ασφαλώς μακρύ δρόμο ώσπου να καταφέ-ρουμε να αποκτήσουμε κινητές βιβλιοθήκες, διότι δεν μπορούν να υπάρξουν αν δεν στηρίζονται σε πλήρως οργανωμένες λαϊκές βι-βλιοθήκες. Όπως επίσης να προσφέρουμε τις υπηρεσίες μας στις αλλοεθνείς μειονότητες, τους φυλακισμένους, τους αρρώστους και ιδιαιτέρως στους ανθρώπους με ειδικές ανάγκες των οποίων η φροντίδα απαιτεί ιδιαίτερες γνώσεις.

ΜΗΧΑΝΟΓΡΑΦΗΣΗ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Γι' αυτό το λόγο, κάποτε πρέπει να τεθεί τέρμα στην εξ αντιγρα-φής εξαγγελία ξένων θεωριών που παρουσιάζονται ως αναπτυ-ξιακά προγράμματα που δεν μας οδηγούν πουθενά, μας στοιχί-ζουν πανάκριβα και χάνουμε πολύτιμο χρόνο τον οποίο ουδέποτε θα ανακτήσουμε. Δεν χρειάζεται ούτε καν κοινός νους για να κα-ταλάβει κανείς ποιοι πουλάνε φύκια για μεταξωτές κορδέλλες εγκαινίων². Ας έλθουν κάποιοι από όσους έχουν εξαγγείλει έργα να μας τα δείξουν στην πράξη: π.χ. (α) αν έχει επιτευχθεί συλλογι-κή μηχανογράφηση των ομοειδών βιβλιοθηκών, όπως πανεπιστη-μιακές, ειδικές, λαϊκές (β) να μας παρουσιάσουν τα εγχειρίδια στα οποία στηρίζεται η μεθοδολογία τους, καθώς και τη θεματο-λογία και τη συχνότητα των σεμιναρίων που έγιναν για την επι-μόρφωση και εξειδίκευση των βιβλιοθηκάρων και του άλλου προσωπικού, (γ) ας μας εκθέσουν τη μελέτη βάσει της οποίας συ-ντάσσεται η Βιβλιογραφία 2000 που εκδίδει η ιδιωτική εταιρεία ΕΛΕΑ (Συστήματα Ηλεκτρονικών Υπολογιστών), που υποστηρί-ζεται από το Εθνικό Κέντρο Βιβλίου (Ε.ΚΕ.Β.), το οποίο χρημα-τοδοτείται από την πολιτεία, και αν κανείς από αυτούς που εγκρί-νουν τις δαπάνες φρόντισε να ελέγξει το αποτέλεσμα³, (δ) τι απέ-γινε με την έκδοση της Εθνικής Βιβλιογραφίας από την Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος; Βεβαίως, ουδείς είναι υποχρεωμένος να απαντά ακόμη και όταν η ασχετοσύνη του έχει οικονομικές και άλλες σοβαρές συνέπειες αφού, ούτως ή άλλως, ουδείς τιμωρείται ή έστω λογοδοτεί κάπου· αντιθέτως, επιβραβεύεται ποικιλοτρό-πως. Για παράδειγμα, γίνεται διευθυντής στις μεγαλύτερες βι-βλιοθήκες ή αναλαμβάνει με κομματικά τερτίπια την εθνική πολι-τική βιβλίου, κ.ά.

Αλλά ας καταλήξουμε πεισματικά στο ερώτημα: θα τα καταφέ-ρουν να συνεργασθούν οι βιβλιοθηκάριοι μεταξύ τους, ώστε να αναλάβουν τον έλεγχο των βιβλιοθηκών εκείνοι που έχουν κατα-ξιωθεί στην πράξη; Για να λάβουν τα όνειρα εκδίκηση.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Σχετικά με τη θέση αυτή, βλ. το άρθρο μας *Βιβλιοθήκες: Από τις εξαγγελίες στην πράξη (Η Καθημερινή, 16 Φεβρουαρίου 1997)*.
2. Το 1984 εξαγγέλθηκε από τον τότε πρωθυπουργό **Α. Παπανδρέου** η δημιουργία Εθνικού Δικτύου Βιβλιοθηκών και η αυτοματοποίησή τους. Κατά καιρούς δε, είχαμε κι άλλες εξαγγελίες για σχολικές και λαϊκές βιβλιοθήκες από τους κ.κ. **Α. Κακλαμάνη, Σ. Κούβελα**, κ.ά. έως προσφάτως από το Ε.ΚΕ.ΒΙ. Είναι βέβαιο ότι ουδείς από τους «εξαγγέλους» αυτούς έκαμαν ή θα κάμουν πράξη τις φανφάρες τους. Δεν έχουν ιδέα από βιβλιοθήκες, μήτε σοβαρό επιτελείο με σχεδιασμό και εφαρμόσιμα προγράμματα. Μόνο χρήματα κάποτε μοιράζουν. Χρήματα του ελληνικού λαού. Από την εξαγγελία Παπανδρέου έχουν περάσει 13 χρόνια. Είδατε τίποτα;
3. Βλ. **Σ. Παλαμιώτη και Σ. Μπεκατώρος, Garbage in, garbage out...**, Αντί, τεύχος 616, Δεκαπενταύγουστος 1996, σ. 49.

ΜΟΥΣΙΚΗ

του ΓΙΩΡΓΟΥ ΑΝΑΝΔΡΑΝΙΣΤΑΚΗ

Παρακολουδώντας κάποια νεανική μουσική εκπομπή, η οποία κάθε Σάββατο μεταδίδει τον κατάλογο με τα δέκα τραγούδια που οι τηλεθεατές της επιλέγουν ως τα δημοφιλέστερα, είδα ότι στη

Τι γυρεύει ο «Μπαγάσας» στο top - 10;

δεύτερη θέση του top-10 της προηγούμενης εβδομάδας βρισκόταν, εν μέσω Ρέμου, Βίσση, Σφακιανάκη κ.ά., ο «Μπαγάσας» του Νικόλα Άσιμου, τραγουδισμένος από τον Β. Παπακωνσταντίνου.

Ποιος είναι ο «Μπαγάσας»; Ο «Μπαγάσας» είναι ένα μικρό αριστούργημα, ένα από τα σημαντικότερα τραγούδια των τελευταίων είκοσι χρόνων. Ένα τραγούδι τρυφερό και συνάμα παθιασμένο, ανατρεπτικό και βλάσφημο, το οποίο καθρεφτίζει το υψηλό ποιητικό ήθος αλλά και την ιδιαίτερη προσωπικότητα του δημιουργού του. Μ' άλλα λόγια, ο «Μπαγάσας» είναι ένα τραγούδι που όχι μόνο δεν ταιριάζει με τα υπόλοιπα του top-10 αλλά βρίσκεται και στον αντίποδά τους, είναι το αρνητικό τους, εκφράζει ακριβώς την

αντίθετη αισθητική, τις αντίθετες αξίες, τις αντίθετες αντιλήψεις από αυτά.

Πώς, όμως, ένα τέτοιο τραγούδι έγινε τόσο δημοφιλές στο νεαρόκοσμο; Υπάρχουν δύο «πρόχειρες» αλλά και αντιτιθέμενες απαντήσεις:

1) Η επιτυχία του «Μπαγάσα» δεν οφείλεται στο ότι ξαφνικά η νεολαία ανακάλυψε την αξία του αλλά στο ότι τραγουδήθηκε από ένα δημοφιλέστατο στο νεανικό κοινό τραγουδιστή και προβλήθηκε κατά κόρον από το ραδιόφωνο και την τηλεόραση. Μπορεί, λοιπόν, κάποιοι νέοι άνθρωποι να υιοθέτησαν τον «Μπαγάσα», αλλά αυτό το

έπραξαν αφού πρώτα τον προσάρμοσαν στα μέτρα του καταναλωτικού μουσικού συρμού, αφού, δηλαδή, αλλοίωσαν και στρεψαν την ουσία του.

2) Δεν έχει σημασία πώς έφτασε το τραγούδι αυτό στους νέους ανθρώπους. Σημεία έχει ότι μόλις το άκουσαν το αγάπησαν, ότι ένιωσαν πως τους αφορά. Η επιτυχία του «Μπαγάσα» αποδεικνύει ότι γούστα και οι προτιμήσεις του κοινού είναι σε μεγάλο βαθμό αποτέλεσμα των δυνατήτων πρόσβασης στα καλλιτεχνικά προϊόντα και, άρα, εξαρτώνται αμεσότητα από τις διαδικασίες παραγωγής και διακίνησης των προϊόντων αυτών.

Δεν γνωρίζω ποια από τις δύο απόψεις ισχύει. Εκείνο για το οποίο είμαι βέβαιος είναι πως, ανεξάρτητα απ' το οτιδήποτε, κάποια νέα παιδιά ήρθαν σε επαφή με το τραγούδι του Άσιμου είναι κάτι απίστευτα θετικό. Εξάλλου, η σχέση των ανθρώπων με την τέχνη είναι συνήθως πιο περίπλοκη απ' ό,τι νομίζουμε.

ΕΝΑ ΜΟΥΣΙΚΟ ΤΑΞΙΔΙ ΣΤΙΣ ΑΝΔΕΙΣ Apurimac, Μάνα Γη

Οι Daniel Armando Jusid, Alejandro Diaz, Lukas Rodriguez, Κ. Παπαδόπουλος, Τ. Βαρελάς, Λ. Πλιάτσικας, Τ. Ιωνάς και Γ. Παπαναστασίου δημιούργησαν το 1983 τους Apurimac («Ο Θεός του Λόγου» στην ινδιάνικη γλώσσα Quechua

«από αγάπη για την ινδιάνικη μουσική των Άνδεων». Για δύο χρόνια, περιπλανώνται στη Νότια Ευρώπη και στη Λατινική Αμερική, συλλέγοντας όργανα και μουσικές εμπειρίες. Το 1985, επιστρέφουν στην Ελλάδα και δραστηριοποιούνται με συναυλίες και ηχογραφήσεις.

Πριν από λίγο καιρό, οι Apurimac παρουσίασαν τη Μάνα Γη, ένα δίσκο γεμάτο σαγηνευτικά ηχοχρώματα, ο οποίος μεταξύ άλλων, περιέχει και επτά ινδιάνικα ποιήματα, σε ελληνική απόδοση Χάρη Κατσιμίχα και Δέσποινας Φορτσάκη, μελοποίηση των ίδιων των

Apurimac, του Χάρη Κατσιμίχα και του Παντελή Θαλασσινού.

Οι Apurimac, χρησιμοποιώντας ως μέσο τα «παράξενα» όργανα και τα ακόμη πιο «παράξενα» λόγια των ινδιάνικων φυλών των Άνδεων, μας μεταφέρουν στον τόσο μακρινό αλλά και τόσο μαγευτικό πολιτισμό κάποιων ανθρώπων που συγκρινόμενοι με τους παραγωγούς και τους καταναλωτές των παραλιακών σουζάκιας είναι αμόρφωτοι και πρωτόγονοι. Τόσο αμόρφωτοι και πρωτόγονοι, ώστε να πλανάθουν λόγια όπως «τραγούδια και φεγγάρια να 'χουμε για στολίδι/ευτυχισμένοι ας είμαστε μ' αυτή την ομορφιά / σε λίγο ταξιδεύουμε για των νεκρών τον τόπο / όλα μας είναι δανεισμένα και δέντρα και πουλιά» (φυλή Αζτέκων) ή όπως «ορμούν της μάχης τα πουλιά / από τον ουρανό / και των γενναίων μοναχά / τη σάρκα καταδέχονται» (φυλή Τσιπάγουα).

ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ

του ΔΗΜΗΤΡΗ ΧΑΡΙΤΟΥ

την εξαίρεση δύο - τριών το-
λύ από τις είκοσι ταινίες που
σήμερα έχει γυρίσει ο Ερίκ
Ρομέρ, όλες οι άλλες έχουν ένα
μόνο -ενδιαφέρον, εντούτοις-

να (1991), ήρθε τώρα
η σειρά των *Ιστοριών
του καλοκαιριού* (ή
πιο σωστά, ο *Μύθος
του καλοκαιριού*). Ο
Γκασπάρ, νεαρός μα-
θηματικός και ερασι-
τέχνης μουσικοσυνθέ-
της, καταφθάνει στο
παραθαλάσσιο θέρε-

τρο Ντινάρ
της Βρετά-
νης για το
μήνα των κα-
λοκαιρινών

του διακοπών. Φιλοξενείται, μό-
νος αυτός και η κιθάρα του, σε
ένα άδειο σπίτι που του «δάνει-

σε» ένας φίλος του. Περιφέρεται στην
πλαζ και την πόλη, περιμένοντας να έρθει,
αορίστως αργότερα, η Λένα, το κορίτσι με
το οποίο είναι ερωτευμένος. Στο μεταξύ,
τον πλησιάζει η νεαρή εθνολόγος Μαργκό,
εποχιακή σερβιτόρα σε κρεπερί της θείας
της. Μπάνιο και μοναχικοί περίπατοι, ατέ-
λειωτες συζητήσεις για όλα και κυρίως για
τις ανησυχίες και τις αβεβαιότητες του
έρωτα. Η σχέση τους, αν και ξεκαθαρισμέ-
να φιλική, αφήνει να υποβόσκουν αισθή-
ματα που, όμως, δεν τα ενθαρρύνει η ανα-
ποφασιστικότητα και η ψυχολογική ανα-
σφάλεια του Γκασπάρ. Τυχαία πάλι, εμφα-
νίζεται η αισθησιακή και αισθηματικά «ε-
πιθετική» Σολέν που θα υποκαταστήσει
-φαινομενικά- την πάντοτε απουσιάζουσα
Λένα. Ερωτικό Ελδοράδο αυτών των δια-
κοπών θα είναι -όπως έχει προσχεδια-
στεί- ένα ταξίδι στο απέναντι νησί Ουεσά-
ντ, στο οποίο ο Γκασπάρ αποφασίζει να
πάει, τώρα πλέον με τη Σολέν, όταν επιτέ-
λους, αλλά αιφνιδιαστικά, καταφθάνει και
η αισθηματικά ιδιότροπη και ασταθής Λέ-
να. Όμως ο Γκασπάρ, σε αδυναμία να δια-
λέξει, έχει ήδη τάξει και στις τρεις το «μυ-
θικό» ταξίδι στο Ουεσάντ. Να, ένα τόσο
ενδιαφέρον και με ψυχογραφικό σασπένς
δίλημμα, που πρέπει να βρει τη λύση του.
Τα ερωτικά παιχνίδια των νέων μοιάζουν
-γοητευτικές- ασκήσεις επί χάρτου για τις

Σκηνή από την ταινία *Ιστορίες του καλοκαιριού* του Ερίκ Ρομέρ.

Ύθοι και συνήθειες του τυχαίου...

ρισμα της απροσδιόριστης,
α γλυκόπικρης αίσθησης του
ρήμερου και του τυχαίου που
χουν τα χρόνια της νεότητας.

αι διαθέτει μian αναμφισβήτητη
πολυτιμότητα, αλλά και κουρά-
γιο, αυτή η εμμονή του ήδη 77χρο-
νου γάλλου δημιουργού να μπο-
ρεί να διατηρεί τις πνευματικές
αλλιτεχνικές του δυνάμεις σε θαν-
εργήγορση, ικανή να στήνει -έξο-
στορίες, σχεδόν αποκλειστικά για
ανθρώπινες χρυσασίδες. Βέβαια, η
κάποιο τρόπο «κοσμολογία» της νε-
ς του Ρομέρ και οι «ηθολογικοί μύ-
που «ναυπηγεί» για να τη διαπλεύ-
βρίσκονται ανάμεσα σε έναν συμ-
ό ρεαλισμό και την περιρρέουσα
αλγία για τον ανεπιστρεπτί «απολε-
α παράδεισο» του καθενός μας.
είται, δηλαδή, για την εξιδανίκευση
ραγματικού κόσμου, που ο θεατής
αναγνωρίζει σαν εικονοποίηση της
αλγίας, και της τρυφερής εκείνης
ς ανάμεσα σε αυτά που όντως συμ-
ουν και στο πώς θα θέλαμε να συμ-
ουν. Υστερα από τις *Ιστορίες της*
της (1990) και τις *Ιστορίες του χειμώ-*

αυριανές επιλογές της ωριμότητας. Φυσι-
κά, και τούτος ο γόρδιος δεσμός πρέπει να
βρεθεί τρόπος να λυθεί...

Έτσι, σχηματικά, τούτη η ιστορία μοιάζει
συμβατική και αφελής και θα ήταν έτσι,
όπως και σε όλες σχεδόν τις προηγούμενες
ταινίες του, αν δεν ήταν ο ιδιοφυής χειρι-
σμός και η σκηνοθετική δεξιότητα που με-
ταμορφώνουν το καθημερινό, το τυχαίο και
το εφήμερο, ανάγοντάς τα σε ευρηματικές
ευκαιρίες αποκάλυψης του απίστευτου
πλούτου που περιέχει η λεπτομέρεια στις
ανθρώπινες ιστορίες. Ένας νέος άντρας,
εδώ, που βιώνει τη μοναξιά και τις αμφιβο-
λίες του και τρεις κοπέλες συναντιώνται
διαδοχικά ή εναλλάξ. Κρύβουν ή ομολο-
γούν αισθήματα. Κάθονται ή βαδίζουν κου-
βεντιάζοντας ατελείωτα για ό,τι προβλημα-
τίζει, χωρίς βέβαιες απαντήσεις, το νου και
την καρδιά τους, ενώ τους περιβάλλουν, «έ-
ξοχα φωτογραφημένα στην ιμπρεσιονιστι-
κή αχλύ του καλοκαιριού, τα τοπία της Βρε-
τάνης. Τα όμορφα, νεανικά κορμιά πλησιάζ-
ονται από το φακό από άπειρες θέσεις, τις
ώρες που ακούγονται τα πυκνά, εντούτοις
διανυγή και φίνα, γαλλικά των διαλόγων που
γράφει ο ίδιος ο Ρομέρ.

Αναμφισβήτητα ένας τελείως προσωπι-
κός κινηματογράφος που σε αποζημιώνει
αφειδώλευτα, εφόσον τον οικειωθείς. Κα-
λοκαίρι, λοιπόν, με πρώτη προβολή ταινίας
του Ερίκ Ρομέρ σε θερινό κινηματογράφο·
σίγουρα φαίνεται ότι κάτι αλλάζει σε τού-
τη την άθλια πόλη. Είθε.

ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ

του ΔΗΜΗΤΡΗ ΦΙΛΙΠΠΙΔΗ

Υπάρχουν πολλές πρόσφατες εξελίξεις στην τέχνη του ευ ζην, φυσικά πάντα μέσα στην ευρύτερη λογική της καταναλωτικής κοινωνίας, που δείχνουν να έχουν ξεφύγει από

Η αρχιτεκτονική ως γαστριμαργία

την προσοχή όσων ασχολούνται με το τι «είναι» αρχιτεκτονική ή, καλύτερα, με το τι «πρέπει να είναι» αρχιτεκτονική (γενικά ή με τοπικό χρώμα).

Εννοώ την εκπληκτική διάδοση της κουζίνας ως εξέχον δείγμα πολιτισμού, που ξεχωρίζει βαρβάρους από γευσιγνώστες. Η διάδοση της κουζίνας, όμως, δεν είναι απλώς και μόνο η ανάδειξη μιας κάπως παραμελημένης τέχνης από τις μάξες που σταδιακά μνούνται στον καταναλωτισμό. Είναι κι ένα θαυμάσιο πεδίο εξάσκησης, στο διάλογο μεταξύ τοπικού και διεθνικού, εξωτικού και παραδοσιακού, μοντέρνου και ιστορικού. Με άλλα λόγια, πρόκειται για το άνοιγμα ενός πλούσιου

σε αποχρώσεις ορίζοντα, όπου η «τέχνη» συνδιαλέγεται με όλα τα κρίσιμα ζητήματα της πλουραλιστικής σύγχρονης κουλτούρας.

Παράδειγμα ο θαυμάσιος *Δειπνοσοφιστής* (Ανωνύμου, 1991) κατορθώνει με ευκολία να διαπραγματευτεί καίρια «εθνικά» ζητήματα ταυτότητας, ενώ φαινομενικά συζητά για την αξία του μουςακά ως ελληνικού πιάτου. Από καιρό, άλλωστε, η λογοτεχνία (η ξένη αρχικά και κοντά της η ελληνική) άρχισε να «δοκιμάζει» (μεταφορικά) τη μείξη της συμβατικά εννοούμενης πλοκής με οδηγίες μαγειρικής. Δύο εύκαιρα παραδείγματα, το *Σαν Νερό για Ζεστή Σοκολάτα* της Λάουρα Εσκιβέλ (1994) και το *Γιάντες της Αμάντας Μιχαλοπούλου* (1996).

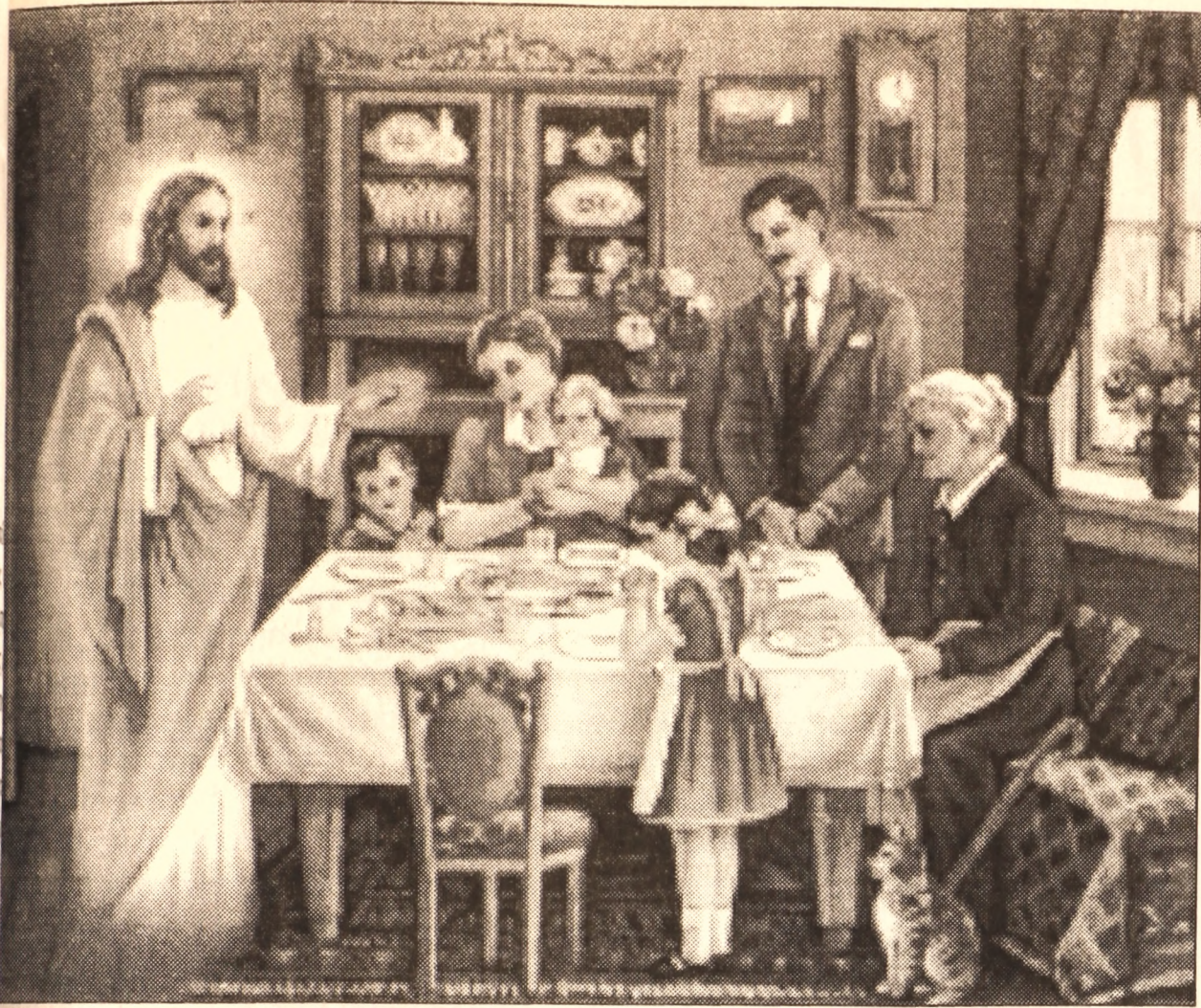
Παρακάμπτω για την ώρα τη θεωρητική σημασία που έχει η διολίσθηση από την αυτοκρατορία του ματιού στην ενθρόνιση της στοματικής κοιλότητας. Επίσης, θεωρώ κοινοτοπία την εξήγηση γιατί το φαινόμενο ανήκει στη γενικότερη τάση απελευθέρωσης της γνωστής «Λιβιδώς» από κοινωνικούς καταναγκασμούς. Θα μείνω στην τόσο χαρακτηριστική αναγνώριση της αξίας που κρύβουν οι «άλλες» κουζίνες, δηλαδή στην εγκαθίδρυση της ετερότητας – του εξωτικού με όρους του 20ού αιώνα. Οι γόνιμοι συνδυασμοί και επιμειξίες, όπου τόσοι σήμερα πειραματίζονται στις τέχνες (όπως τα εθνικά ακούσματα), δεν θα μπορούσαν να αφήσουν απ' έξω την κουζίνα «έθνικ». Ακόμα και αν ξεχάσουμε τα ειδικά περιοδικά για γευσιγνώστες, ρίξτε μια απλή ματιά σε έντυπα τύπου *Αθηνόραμα* για να εκτιμήσετε τη διάδοση και γεωγραφική διασπορά των παντός τύπου μαγαζιών με «ειδική» κουζίνα στην πρωτεύουσα. Με άλλα λόγια, η ζήτηση εφευρίσκει τρόπους πληροφόρησης (διαφήμισης) που πυροδοτούν με τη σειρά τους τη διάδοση.

Και τι σχέση έχουν όλα αυτά με την αρχιτεκτονική; Άραγε, έχει και η αρχιτεκτονική αποκτήσει ανάλογες προεκτάσεις προς την

τέχνη της σωματικής απόλαυσης; Κέρσε ηδονικό εκτόπισμα; Οδηγώντας (όσο είναι δυνατόν) περπατώντας μέσα ελληνικές πόλεις, μένεις με την εντύπωση ότι γίνονται διάφορες συγκινητικές σπάθειες να σπάσει η κακή παράδοση να πάψει η ελληνική αρχιτεκτονική να ναι γεροντοκορίστικη, ανορεξική και λώς ανέραστη. Χωρίς να είναι όλες πηχμένες (μήπως όλα τα φαγάδικα είσης αξίας;) εκπέμπουν εκείνη τη λαχ να γίνουν (πάλι) αντικείμενα πόθου απόλαυσης, να κερδίσουν το χαμένο κοινό.

Η μεγάλη ζημιά είχε γίνει με τον φονξιοναλισμό (για να το πούμε με γίνεται τακτ) που κυριάρχησε μεταμικά ως αιχμή του αναπτυξιακού θαιτος. Τότε η ελληνική αρχιτεκτονική την υπόληψή της. Η κουζίνα της διουσίαζε πια το κοινό, το οποίο αναζόταν να τρώει ό,τι του προσφερόταν, νο για να χορτάσει την πείνα του. Το ρότερο ήταν πως έτσι έπαψε να υπάζήτηση και ξεχάστηκε και η σημασία να χαίρεσαι την αρχιτεκτονική. Η απλά «το κεραμίδι πάνω από το κεσου», είδος εξυπηρετικό της πιάτσα πιο σπάνια, είδος που καλλιεργούνταν απομονωμένα ασκηταριά. Κάτι είχαν ριστεί οι «ρομαντικοί» (έτσι τους βάσαν) που κυνηγούσαν ήδη από το '30 πηγαία γοητεία σε προσφυγικές παγκες ή σε αυθαίρετα. Η ετυμηγορία ήψεύτικες σκηνογραφίες, απατηλά οράτα. Οπότε απαγορεύτηκε οποιαδήποτε συνομιλία με τη σύγχρονη ανώνυμη αρχιτεκτονική των «λαϊκών μαζών», γμ ήταν επικίνδυνα αμαρτωλή (ένας λόγ παραπάνω για safe sex με την άγρια παράδοση της Τουρκοκρατίας).

Η ανάπτυξη, όμως, έφερε (κάποτε) τπλούτο, πολύ πλούτο –έστω στραβά μορσμένο– αλλά τον έφερε. Τα χοντρά λεφ με τη βοήθεια του καταναλωτισμού, έφραν την ανάγκη της τρελής επίδειξης.

αρχιτεκτονική της επιθυμίας ως κιτς, στο κλασικό στερεότυπο της λαϊκής εικονογραφίας. Την εποχή που κυριαρχούσε εκείνη η αισθητική ίσαμε σήμερα, η κοινωνία της αφθονίας «λούτιζε» την κιτς εκδοχή του δείπνου με εκτρωματικές εκδοχές.

αρχιτέκτονες βρέθηκαν άσχημα ζορισμένοι. Επομένως προέκυψε μια άλλη αρχιτεκτονική, αυτή τη φορά απροκάλυπτα ηδονική. Που δεν ντρεπόταν να δείχνει τις αισθητικές καμπύλες της, τα ζεστά της χρώματα, τις ερεθιστικές της εσοχές. Έχοντας ξεχάσει (ύστερα από τόσα χρόνια πείση και νηστεία) πως δουλεύει η καλή τέχνη, οι εδώ αρχιτέκτονες έπεσαν κατάματα στη μαγειρική και στο φαγοπορισμό, πώς να κάνουν την αρχιτε-

κτονική ελκυστική, φιλική, ώστε να σου αφήνει εκείνη την απροσδιόριστη ουράνια γεύση στο τέλος. Να την γεύεσαι όχι μόνο εγκεφαλικά αλλά με όλες τις αισθήσεις σου. Όσο και να βγήκαν από το ντουλάπι, όμως, οι παλιές συνταγές των σύρων μάγων ή να εφαρμόστηκαν οι νέες συνταγές της διεθνούς κουζίνας, λίγες φορές πετύχαινε το πιάτο.

Δεν θέλω εδώ να μπω σε λεπτομέρειες, μόνο να υπογραμμίσω την έφεση να χτιστεί μια αρχιτεκτονική της επιθυμίας.

Έστω την πρόθεση επιτέλους να κινηθεί κάτι, να αλλάξει το κλίμα. Αλλά το παράδοξο είναι πως ελάχιστα ασχολήθηκαν με αυτή τη νέα ανώνυμη αρχιτεκτονική που ξεφύτρωνε (αυτοφυής;) παντού. Δεν βαριέσαι, τα καλά νέα πέρασαν στα ψιλά γράμματα και το γεγονός αποσιωπήθηκε συνωμοτικά. Άραγε έτσι να εξηγείται ότι όχι μόνο δεν το καταχώρησε ποτέ κανένα *Αθηνόγραμμα*, αλλά και εκεί που πήγε κάτι να ειπωθεί, η αλήθεια παραμορφώθηκε φρικτά; Εννοώ ότι η νέα κουζίνα μπλέχτηκε με την «γκλαμουριά», με το κλείσιμο του ματιού στα προωθημένα περιοδικά μόδας ή διακόσμησης. Άντε μετά από όλες εκείνες τις συνεντεύξεις με όσους «χτίζουν την Αθήνα» ή τις παρουσιάσεις ανεπανάληπτων ντεκόρ, να μπορέσεις να μιλήσεις για έρωτα!

Όμως, η ελληνική αρχιτεκτονική δεν έχει ανάγκη συνηγόρου, μιλά από μόνη της. Αγνοημένη, ακαταχώρητη, μη χαρτογραφημένη, υπάρχει έξω από τους οδηγούς, για μια ευχάριστη, ανέμελη ζωή στην πόλη. Δεν ξέρουν τι χάνουν. Ίσως να είναι καλύτερα έτσι, να μην έχουμε τον κίνδυνο να πλακώσει ο πολύς κόσμος και να μην βρίσκεις μετά τραπεζάκι. Άσε τους καλύτερα στην αθωότητά τους, να μέινουν στο σουβλάκι ως εθνικό φαγητό. Άσε τους να προγραμματίζουν τυφλά τον ελεύθερο χρόνο τους με βάση τον οδηγό.

Εγώ, όμως, δεν θα πάψω να ψάχνω για το σκοτεινό αντικείμενο του πόθου, εκείνη την αρχιτεκτονική κουζίνα που έχει τη δύναμη να σε συνεπάρει. Που να μην έχει σχέση με την τέλεια ομορφιά των φωτομοντέλων, αλλά με την ανθρώπινη ζεστασιά της ατέλειας, του συγκινητικά ακανόνιστου. Όπως λένε, «να την τρως με τα μάτια» και «να μην χορταίνεις»!

ΝΤΕΪΒΙΝΤ ΓΟΥΙΣΑΡΤ

ΕΓΩ, Ο ΒΙΡΓΙΛΙΟΣ

Πνεύμα και Αίμα στη Ρώμη των Καισάρων

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΛΕΝΤΗΣ
ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗ 5 • 106 79 ΑΘΗΝΑ
ΤΗΛ.: 36 01 551 • FAX: 36 23 553

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ

του ΓΙΑΝΝΗ ΣΚΟΠΕΤΕΑ

Πώς μπορείς να κάνεις το ασήμαντο σπουδαίο χωρίς, όμως, να χρησιμοποιείς διαφημιστικές μεθόδους; Και

Η σωστή θέση στο χώρο

πώς μπορείς με ένα κλικ να μεταμορφώνεις το φαινομενικά άμορφο σε πειδαρχημένο σύμπαν ανθρώπων και αντικειμένων;

Οι φωτογραφίες του **Δημήτρη Τσεβά** που εκθέτονταν ως την προηγούμενη εβδομάδα στη *Leica Academy*, έχουν πετύχει όλα αυτά και ακόμη περισσότερα.

Γενικός τίτλος της σειράς *Στάση λεωφορείου*. Με άλλα λόγια, πώς αιχμαλωτίζεται μια φευγαλέα στιγμή της ακίνητης καθημερινότητας;

Κοιτώ την αριστοτεχνική φωτογραφία παραπλεύρως και προσπαθώ να φανταστώ τη σκηνή. Πολυσύχναστη λεωφόρος με τεράστια πεζοδρόμια. Άνθρωποι πηγαινοέρχονται ή περιμένουν το λεωφορείο. Ένας πιτσιρικάς με έξυπνο μονοτάκι μόνος του στη στάση. Δύο τεράστια θηλυκά χείλη στη διαφήμιση πίσω του. Οι άνθρωποι εξακολουθούν να πηγαινοέρχονται. Ένα χάος. Και έρχεται το μάτι, το χέρι και η καρδιά ενός φωτογράφου να πάρουν από αυτό το χάος την αρμονία του, τα ατάκτως ερριμμένα στοιχεία ταξινόμησης. Ο απλός και άσχημος στύλος της στάσης γίνεται καθοριστικός άξονας για την εικόνα. Η μια γωνιά της γεμίζει

με τον πιτσιρίκο, τα διαφημιστικά καταναλωτικά χείλη και την κυρία που περιμένει. Μετά ο φακός αρχίζει να ανεβαίνει. Τόσο όσο να βρει κυρίους, σαν τον γραβατοφορεμένο μεσήλικα, που τρέχουν. Δεν σημαδεύει το πρόσωπό του, όχι, θα ήταν πολύ εύκολη μια τέτοια αντίθεση. Ο φακός σημαδεύει το γεγονός της ύπαρξης του κυρίου, αφαιρώντας το πρόσωπό του. Το φωτογραφικό καρέ ανατοποθετεί τους ανθρώπους σε οριζόντιες, κάθετες και διαγώνιες γραμμές. Σαν να ήταν αυτή η σωστή τους θέση στο χώρο. Η μοναξιά του πιτσιρίκου (και η δική μας) εκφράστηκε με γραμμές, τόνους και φως. Η φόρμα έγινε περιεχόμενο. Η φωτογραφία πέτυχε. Ο φωτογράφος πέτυχε.

Οι φωτογραφίες του **Δημήτρη Τσεβά** πάνω στις πιο κοινότοπες στιγμές της αθηναϊκής καθημερινότητας εκτέθηκαν μαζί με τις φωτογραφίες δύο άλλων συναδέλφων του καθηγητών στη *Leica Academy*, κάτω από τον γενικό τίτλο *Απόψεις*.

Ο **Γιώργος Παπαντωνίου** παρουσίασε μια σειρά φωτογραφιών τοπίων, όπου γίνεται συνειδητή και βασική προσπάθεια, ώστε να πάψει το τοπίο να μοιάζει ως τέτοιο. Η φωτογράφιση της φύσης είναι από τα πιο δύσκολα θέματα. Η υπέρβαση του εικονιζο-

μένου εδώ επιτυγχάνεται με τη δημιουργία μινιμαλιστικών συνθέσεων και χαμηλών τονικών αντιθέσεων, έτσι ώστε το τοπίο μοιάζει να απορροφάται μέσα στην ίδια φωτογραφία. Αυτό που, τελικά, απομένει είναι τα φορμαλιστικά στοιχεία μιας τέτοιας «διαφορετικής». Μια καλή καλλιτεχνική προσπάθεια που συνεχίζεται, σύμφωνα με δήλωσή του δημιουργού της.

Τέλος, ο **Μάρτιν Χάμπτον** κληθείς από το Λονδίνο για να διδάξει στην Ελλάδα παρουσιάζει σε εικόνες τις πρώτες εντυπώσεις από την ελληνική ύπαιθρο. Εδώ κυριαρχούν τα τοπία, όμως η απεικόνισή τους είναι πολύ πιο ρεαλιστική και προσέγγισή τους πιο ντοκουμενταρίστικη. Η υπέρβαση εδώ επιτυγχάνεται με την αδιαστολή των ανθρώπινων δημιουργημάτων και της φύσης, αλλά και με τις τονικές αντιθέσεις όπως αυτές υπογραμμίζονται στο φωτογραφικό χαρτί.

Συνολικά μπορούμε να μιλήσουμε για πολύ ενδιαφέρουσα συγκέντρωση διαφόρων καταρχάς φωτογραφικών απόψεων από τρεις καθηγητές της ίδιας σχολής, *Leica Academy*. Όσο για τις δουλειές των μαθητών τους, θα κρίνουμε στις 18 Ιουνίου, ατε και ξεκινάει η δική τους ομαδική έκθεση που ελπίζουμε να είναι εξίσου καλή.

ΚΡΙΤΙΚΗ Βιβλίου

Οδοιπορικό της φτωχολογιάς του Μεσοπολέμου

της Καζαμίας

πρώτα χρόνια της
τίας του '30

σεις Καστανιώτη, Αθήνα
σελ. 501

πολυτάραχη εποχή του
πολέμου, με την πολιτι-
κι κοινωνική ζωή να χα-
ρηρίζεται από ρευστότητα
τον Νεοέλληνα να αναζη-
ν ταυτότητά του, προσεγ-
ται μέσα από τις σελίδες
βιβλίου αυτού. Ο Δ. Καζα-
μίας εξετάζει τη δεκαετία του
έσα από την παρουσίαση
φτωχότερων κοινωνικών
ων και ειδικότερα του
φυγικού πληθυσμού. Μέ-
πό τις σελίδες του βιβλίου
ύεται το οδοιπορικό της
ολογιάς στα δύσκολα
ια του Μεσοπολέμου,
ντόπιοι Έλληνες και
φυγες προσπαθούσαν να
ώσουν με αξιοπρέπεια,
είσμα της ανέχειας, της
ότητας και της εξορίας. Η
ετία του '30 –με τις αντι-
εις της καταγραμμένες
δημοκρατία και στο φασι-
στην ειρήνη και στον πό-
– προσεγγίζεται έξω από
λογικο-πολιτικά σχήματα
οικονομίστικους όρους,
ως ο συγγραφέας παρου-
ει τη ζωή του ανώνυμου
ύ, την αγωνία του για επι-
ση, την πάλη της καθημερι-
νιάς του, τους καθημούς και

τα οράματά του. Και αυτό το
κατορθώνει μέσα από την
ηθογραφία, αλλά και τη σκια-
γράφηση χαρακτήρων-συμβό-
λων της εποχής και επαγγελ-
μάτων που δίνουν το στίγμα
τους στη φτωχογειτονιά. Η
τραγικότητα της δεκαετίας
σφραγίζεται στο ξεκίνημα του
βιβλίου, στα δύο κεφάλαια
«Οικείοι με το θάνατο» και
«Η φυματίωση», όπου κατα-
γράφεται η εναγώνια προσπά-
θεια αποφυγής του μοιραίου,
η οδύνη του χαμού, αλλά και η
ανυπαρξία στοιχειώδους κοι-
νωνικής πρόνοιας για τα φτω-
χά λαϊκά στρώματα. Ωμές μέ-
σα στο ρεαλισμό τους, οι περι-
γραφές της αιμόπτυσης και
της εξουθένωσης, όταν η φυ-
ματίωση –η κατ' εξοχήν αρρώ-
στια των φτωχών– χτυπούσε
την πόρτα. Αλλά και η ανεργία
μάστιζε ανελέητα τις φτωχικές
συνοικίες, εκεί όπου ο βερε-
σές είχε γίνει πλέον θεσμός·
εκτός από το μπακάλικο και
τον ιδιοκτήτη του –κεντρικό
πρόσωπο της φτωχογειτο-
νιάς–, και άλλοι μόνιμοι και
πλανόδιοι μικροεπαγγελμα-
τίες συνέβαλαν στη διαμόρ-
φωση της εικόνας της: ο τσα-
γκάρης, ο μανάβης, ο φούρνα-
ρης, ο κουρέας. Κοινωνοί
προβλημάτων και εμπειριών
των απλών βιοπαλαιστών,
βίωναν όλη τη συναισθηματι-
κή φόρτιση μιας κοινωνίας αν-
θρώπων που αγωνιούσε για

την επιβίωση, ενώ κατείχαν
συχνά και το ρόλο του εξομο-
λογητή και του συμβούλου,
βασίζόμενοι στο προνόμιο της
κοινωνικής αποδοχής τους.

Το κεφάλαιο «Παπουτσω-
μένοι και ξυπόλυτοι» αποτε-
λεί μια αληθινή πραγματεία
της υπόδησης, καθώς δίνο-
νται μέσα από λεπτομέρειες,
περιγραφές και πολλά λαο-
γραφικά στοιχεία για την
τσαγκαράδικη τέχνη, τις
«κορδελιάστρες» και τους
δερματάδες της εποχής. Τα
ενδυματολογικά στοιχεία
που βρίσκονται διάσπαρτα
στο βιβλίο συμπληρώνονται
από στοιχεία για τις διατρο-
φικές συνήθειες της εποχής
–βλ. κεφάλαια «Στην εποχή
του σάμαλι» και «Ο πασατέ-
μπος»–, αλλά και από πλήθος
προσωπικών και επιθέτων
που συνθέτουν λεξιλογικά
πεδία όπως αυτό των «ανέρ-
γων»: «φιάκες», «παπατζή-
δες», «ρέμπελοι», «νταβατζή-
δες», «αγαπητικοί», «καφε-
νόβιοι», «προικοθήρες».

Στο κεφάλαιο «Οι δούλες»
προσεγγίζεται το πρόβλημα
της εξωτερικής μετανάστευ-
σης, αλλά και της εσωτερικής,
της αστυφιλίας που οδήγησε
την ελληνική επαρχία στην αι-
μορραγία της δεκαετίας του
'30. Η μορφή της υπηρέτριας
–της «δούλας», του «δουλι-
κού»– σφράγισε το κοινωνικό
προφίλ των μεγάλων πόλεων

Όπως πάνε τα πράγματα
–με την υπερ-παραγωγή
μυθιστορημάτων– ο
αναγνώστης που δεν
αρκείται στην απλή
ενημέρωση θα πρέπει να
περάσει τις καλοκαιρινές
του διακοπές –κι ούτε κι
αυτές φτάνουν–
διαβάζοντας αποκλειστικά
μυθιστορήματα, νουβέλες,
διηγήματα ... Θα
καταγράψω μόνο μερικούς
τίτλους για του λόγου το
αληθές: **Σοφία**

Διονυσιοπούλου, *Με τις*
ευλογίες των νεκρών (εκδ.
Άγρα, 1997)· **Νένη**
Ευθυμιάδη, *Η πόλη των*
γλάρων (εκδ. Καστανιώτη,
1997)· **Ελένη Λαδιά**, *Τα*
άλση της Περσεφόνης (εκδ.
Αρμός, 1997)· **Νιόβη Λύση**,
Μαχαίρι στην μπότα (εκδ.
Οδυσσεύς, 1997)· **Μαρία**
Μάντακα, *Η καρδιά της*
θάλασσας (εκδ.
Καστανιώτη, 1997)· **Σοφία**
Νικολαΐδου, *Ξανθιά*
πατημένη (εκδ. Κέδρος,
1997)· **Αλκυόνη**
Παπαδάκη, *Οι κάργιες*
(εκδ. Καλέντης, 1997)·
Βάνα Παπαθανασίου, *Οι*
Ερινύες πεθαίνουν στον
καθρέφτη (εκδ. Κέδρος,
1997)· **Έλενα Πέγκα**,
Σκουός. Στιγμές αντρικές
και γυναικείες (εκδ. Άγρα,
1997). Και έπεται
συνέχεια... Ωστόσο, ας μη
νομισθεί ότι όλη η
σύγχρονη πεζογραφική
παραγωγή ανήκει
αποκλειστικά σε γυναίκες
συγγραφείς·
εξακολουθούν, είναι
αλήθεια, να επιβιώνουν
ακόμη και λιγοστοί άντρες!

Πάντως, η δική μου
αναγνωστική πρόταση έχει
εναλλακτικά περιεχόμενα·
λ.χ. ένα εξαιρετικά
κατατοπιστικό και
ενδιαφέρον βιβλίο που
περικλείει τρεις μελέτες
των **Νάσου Βαγενά - Τάκη**
Καγιαλή - Μιχάλη Πιερή
που πραγματεύονται ένα

πολλαπλώς συζητημένο και ποικιλοτρόπως παρεξηγημένο θέμα: *Μοντερνισμός και Ελληνικότητα* (Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, Ηράκλειο 1997). Το κύριο παράδειγμα που συζητείται είναι η γενικευμένη παρανόηση του Σεφέρη ως ελληνοκεντρικού και παράλληλα εξετάζονται αναλυτικά πτυχές του μοντερνισμού που αποκαλύπτει το ίδιο παράδειγμα: 1. «Πτυχές του ελληνοκεντρισμού»· 2. «Ο Μακρυγιάννης του Σεφέρη»· 3. «Σεφέρης και Κύπρος». Δεν είναι ανάγκη να είστε ειδικοί για να το διαβάσετε. Άλλωστε, ένα από τα κατορθώματα του βιβλίου αυτού είναι η σαφήνεια με την οποία ακυρώνει σωρεία «επιστημονικών» παραναγνώσεων.

Ρίχνοντας μια ματιά στο βιβλίο του Γιάννη Παλαμιώτη, Μητροκτονία (εκδ. Μπιλιέτο, Παιανία 1996) μαγνητίστηκα κυριολεκτικά και διάβασα με μίαν ανάσα το συνταρακτικό του πεζογράφημα. Μέσα σε εξήντα μικρού σχήματος σελίδες αποτυπώνεται με τον πιο διαπεραστικό τρόπο η αβυσσαλέα σχέση που επικαθορίζει τη μητροκτονική μεταφορά στο επίπεδο της συγγραφής: η αδιακρίσια, η απέχθεια, η βιαιότητα, το μίσος και εν τέλει η αποκάλυψη της βαθιάς ψυχικής εξάρτησης του ομοφυλόφιλου γιου προς τη μάνα του. Από την απόλυτη αποξένωση στην πλήρη ταύτιση η μεταμόρφωση –επώδυνη και βασανιστική– συντελείται ολως ανεπαίσθητως...

της εποχής· μέσα από το πρόσωπό της σκιαγραφείται η μεταοδοξία της ανερχόμενης αστικής τάξης, η εκμετάλλευσή, όχι μόνο επαγγελματική, της νέας κοπέλας που μετανάστευσε στην πόλη για να ξεφύγει από την ανέχεια και την υπανάπτυξη του χωριού.

«Στρατιές ολόκληρες τα κορίτσια αυτά εγκαταλείπανε τα σπίτια τους, συνειδητοποιώντας περισσότερο από κάθε άλλη φορά την έννοια της “πολυμελούς οικογένειας” όχι σαν προνόμιο, αλλά σαν κατάρτα, που αποκτούσε ιδιαίτερη σημασία μέσα από την περιόσσεια του θηλυκού γένους» (σελ. 165).

Η αφηγηματική δεινότητα του συγγραφέα δεν σταματά στην περιγραφή· προχωρά και στην κοινωνική κριτική, καθώς προσεγγίζει το θέμα της μοιχείας, του αρραβώνος, της αποπλάνησης και γενικά των διαφυλικών σχέσεων.

Γλαφυρές, μέσα στην τραγικότητά τους, είναι οι περιγραφές αναφορικά με την «επ' αυτοφώρω» σύλληψη των μοιχών, που αποτελούσε μια «νόμιμη» παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, αλλά και έναν προσωπικό εξευτελισμό της γυναίκας, κυρίως αυτής, μπροστά σε μια ανελέητη κοινωνία. Η οικονομική δυσπραγία και οι

κοινωνικές νόρμες και προκαταλήψεις ανάγκαζαν τη γυναίκα να ζει μέσα σε στερεοτικά κοινωνικά περιθώρια και να αποδέχεται τη συμβατικότητα των αξιών της ζωής.

«Το τίμημα αυτής της αναγκαστικά πειθαρχημένης ζωής ήταν πολύ μεγαλύτερο για τη γυναίκα παρά για τον άντρα. Περιχαρακωμένη η σεξουαλική της συμπεριφορά στα στεγανά των κοινωνικών προκαταλήψεων και της υποκρισίας, δεν είχε άλλη διέξοδο παρά το γάμο» (σελ. 232).

Στο κεφάλαιο «Περί μαθητιώσης νεολαίας» εμφανίζεται ένα εκπαιδευτικό σύστημα άδικο στην κοινωνική του διάσταση, εφόσον η αγορά των βιβλίων ήταν ιδιαίτερα δαπανηρή για τον βιοπαλαιστή του προσφυγικού καταυλισμού. Η κοινωνική ανισότητα μεταφερόταν και στη σχολική τάξη, καταπιέζοντας διπλά το ήδη περιθωριοποιημένο προσφυγόπουλο που βίωνε το οδοιπορικό της φτώχειας.

Το ρεμπέτικο τραγούδι και η ιστορία του, καθώς και η ρεμπέτικη ζωή δίνονται με ιδιαίτερη ευαισθησία και ακρίβεια από τον συγγραφέα. Στις φτωχογειτονίες της Αθήνας, ο ρεμπέτης αποτελούσε μια ξεχωριστή φιγούρα: έχοντας το αίσθημα του αδικημένου της ζωής και από απέχθεια προς τις

μικροαστικές συνήθειες εποχής, είχε ο ίδιος επιλέξει την περιθωριοποίησή του, φράζοντάς την μέσα από το ρεμπέτικο τραγούδι. Η ρεμπέτικη ζωή του, οι σχέσεις του με τον υπόκοσμο και η συχνή συνάντησή του με κοινές γυναίκες του στερούσαν την έξωθεν πλήρη μαρτυρία και τον ανάγκων να ζει διαρκώς κάτω από την υποψία ενός «επιλήψιμου βίου». Η προκατάληψη κοινωνίας είναι τέτοια που σπάνια διώκεται και ενοποιείται για αδικήματα άλλων.

Το ρεμπέτικο τραγούδι όπως και ο χορός –το ζεϊμπέκο– και η μουσική σύνθεσή με το μπουζούκι– αποτελούν μια αυθόρμητη διέξοδο του συναισθήματος, μια ετερίκευση των συναισθημάτων της πίκρας και της σιωπής, που έδερνε τις φτωχοσυνοικίες των μεγάλων πόλεων στη δεκαετία του '30.

Τα υπόλοιπα κεφάλαια του βιβλίου –και κυρίως «Ο καυτός γκιόζης», «Τα Σαββατιάτικα δα», «Τα συνοικιακά τα σπασμά»– συνεχίζουν να συνθέτουν με ευαισθησία και λεπτομέρεια το οδοιπορικό της φτωχολογίας του Μεσοπολέμου μέσα από τους καημούς και τις πίκρες της, αλλά μέσα από το τραγούδι, το όνειρο και το όραμά της.

Κική Λαλαγιάννη

Γενική θεώρηση ποίησης και πεζογραφίας

Ρόντερικ Μπήτον,
Εισαγωγή στη νεότερη ελληνική λογοτεχνία
Μετάφραση: Ευαγγελία

Ζουργού - Μαριάννα Σπανάκη,
Εκδ. Νεφέλη, Αθήνα 1996

Το βιβλίο του Ρόντερικ Μπήτον, καθηγητή στο King's

College και στο Πανεπιστήμιο του Λονδίνου, Εισαγωγή στη νεότερη ελληνική λογοτεχνία, που κατ' αρχήν γράφτηκε στα αγγλικά και απευ

στο αγγλόφωνο κοινό, το –περιορισμένο, ενδιαφέρον για την ελλογοτεχνία. Κυρίως οφεί τη διεύρυνση των σημασιών σπουδών κείμενο τη νεοελληνιστική λογοτεχνία, κάτι που φαίνεται από τον σημαντικό διδακτορικών διατριβών ολοκληρώνονται στη Βρετανία, τις ΗΠΑ και Καναδά. Η έκδοση δίνει μια γενική θεώρηση ελληνικής ποίησης και περιγράφει από την αρχή της Επανάστασης τουλάχιστον μέχρι τη δεκαετία του 1990. Άνθρωποι με τον συγγραφέα ο βιβλίο φιλοδοξεί να βάλει στην ιστορία της λογοτεχνίας –και όχι στην κριτική λογοτεχνίας ή τη θεωρία λογοτεχνίας– ορίζοντας με τον ιστό των αλληλεπηρεώσεων, οι οποίες συντάσσονται κείμενα μεταξύ τους καθώς και με το σύνολο του πολιτισμού στον οποίο ανήκουν. Ο Ρόντερικ Μπρίν, αφού υπενθυμίζει την πορεία της νεότερης ελληνικής λογοτεχνίας έχει επιλέξει περίπου τριάντα φοροπρώτους που το επιχειρήματα ήταν ο **Ιάκωβος Ρίζος** (1827– κι αφού ορίσει τρεις ιστορίες (του **Λημάρά**, του **Α. Πολίτη** και του **Μ. Βίττι**), σημειώνει το δικό του βιβλίο προσεγγίζει μια συγκεκριμένη και καθορισμένη περίοδο ελληνικής λογοτεχνίας με όρο και στόχο καινοτομία».

Εξαιτίας αυτοτελή κεφάλαια δίνεται το βιβλίο, κεφάλαια οποία –πλην του τελευταίου που αναφέρεται στο ιστορικό ζήτημα– και το επηρέασε τη λογοτεχνία–λογικά καλύπτουν συ-

γκεκριμένες περιόδους: «Λογοτεχνία για ένα Νέο Κράτος» (1821-1881), «Η Εθνική επέκταση και τα όριά της: Από τη “Μεγάλη Ιδέα” στην επαύριο της Καταστροφής» (1881-1928), «Σε αναζήτηση μιας νέας εθνικής ταυτότητας» (1929-1949), «Τα επακόλουθα του Πολέμου και του Εμφυλίου» (1949-1967) και «Από τη δικτατορία στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα» (1967-1992).

Μολονότι ο συγγραφέας υποστηρίζει ότι ο Παλαμάς ήταν ο πιο σημαντικός ποιητής ως προς την επίδραση που άσκησε (του αφιερώνει οκτώ σελίδες), θεωρεί τον Καβάφη ως τον σημαντικότερο Έλληνα ποιητή του εικοστού αιώνα (του αφιερώνει επίσης οκτώ σελίδες) και τονίζει τη διεθνή του φήμη. Στους διαδόχους του Παλαμά περιλαμβάνει τον **Σικελιανό**, τον **Βάρναλη**, τον **Καζαντζάκη**, αλλά και τον **Καρυωτάκη**. Στους διαδόχους των παραπάνω συγκαταλέγει τον **Σεφέρη** και τον **Ρίτσο**, δύο ποιητές «που πρωταγωνίστησαν στην ελληνική ποιητική σκηνή για έξι τουλάχιστον δεκαετίες (από το 1930 μέχρι σήμερα)», υπογραμμίζοντας ότι όσοι έγραψαν κατά τη διάρκεια ή μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο επηρεάστηκαν από τον Σεφέρη: «Η σεφερική σφραγίδα», γράφει, «αναγνωρίζεται καθαρά σε όλη σχεδόν την ελληνική ποίηση μετά το 1944».

Στο κεφάλαιο που πραγματεύεται το γλωσσικό ζήτημα στην Ελλάδα, ο Ρόντερικ Μπρίν προσπαθεί να συνδέσει τις θεμελιώδεις αντιλήψεις για τη φύση και τη λειτουργία της γλώσσας με την ελληνική παράδοση και –θεωρώντας ότι η λογοτεχνία είναι ανάμεσα στ' άλλα και ένας τρόπος «βίωσης του κό-

σμου μέσω της γλώσσας»– εκτιμά ότι οι Έλληνες συγγραφείς κατά τον εικοστό αιώνα «ξεκλείδωσαν πόρτες», με αποτέλεσμα το έργο τους να γίνει ευρύτερα γνωστό έξω από τα όρια της Ελλάδας. Θυμίζει, όμως, και την επισήμανση του **Γιώργου Θεοτοκά**, ο οποίος έγραψε το 1929 ότι «το ελάττωμα των ελληνικών γραμμάτων δεν είναι ότι δέχτηκαν πολλές επιδράσεις, αλλά ότι δεν ανταπέδωσαν τίποτα», κι αυτό ισχύει μέχρι σήμερα με ελάχιστες εξαιρέσεις (υπονοεί τον Καβάφη και τον Καζαντζάκη).

Πιστεύοντας ότι η ελληνική λογοτεχνία αποτελεί μέρος της ευρωπαϊκής και δεν είναι ούτε περιθωριακή ούτε ελάσσων, κι αφού μνημονεύει τα κινήματα που επηρέασαν όλες τις ευρωπαϊκές λογοτεχνίες κατά τους δύο τελευταίους αιώνες (νεοκλασικισμός, ρομαντισμός, μοντερνισμός, μεταμοντερνισμός), ταξινομεί τους Έλληνες συγγραφείς σε σχέση με αυτά τα κινήματα, προσπαθώντας να δείξει ότι συμμετείχαν σε αυτά ενεργώς και δεν ήταν απλώς καταναλωτές ή μιμητές τους. Σ' αυτό το σημείο κάνει μια αρνητική νύξη: οι Έλληνες συγγραφείς δεν υπήρξαν επισημητές νέων τάσεων ή -ισμών που επέδρασαν σε άλλες λογοτεχνίες και πολιτισμούς.

Αυτή η τόσο ενδιαφέρουσα επισκόπηση της ελληνικής λογοτεχνίας γεννάει πικρές σκέψεις –ανάμεσα στ' άλλα– για την πορεία των ελληνικών γραμμάτων στο εξωτερικό, κάτι που δεν σχετίζεται απαραιτήτως με το πλήθος των μεταφράσεων, αλλά με την απήχηση που έχουν οι σύγχρονοι συγγραφείς στο διεθνές αναγνωστικό κοινό.

Φίλιππος Φιλίππου

Στα παιδιά της «Θεραπευτικής Κοινότητας "Νόστος"» του ΚΕ.Θ.Ε.Α. ανήκει η συγγραφική και εκδοτική πρωτοβουλία που διαμόρφωσε ένα πρωτότυπο και ευαίσθητο συλλογικό κείμενο «*Το Παλαιοπωλείον*»: ένα βιβλίο διαλογικό, όπου ήρωες αναδεικνύονται το κουτί, η πένα, το στρατιωτάκι, η λατέρνα, η πολυθρόνα, το βιολί, το μπαούλο, το χαλί, ενώ οι δύο φίλοι, ο παλαιοπώλης και ο Θόδωρας, παίζουν το ρόλο του υποκινητή της όλης αφήγησης. Πρόγραμμα «Νόστος» για χρήστες ναρκωτικών ουσιών και τις οικογένειές τους: Ανδρούτσου 63, 185 32 Πειραιάς, τηλ.: 4220708, φαξ: 4220709.

Τι απέγιναν οι εβδομήντα χιλιάδες Εβραίοι της Θεσσαλονίκης; Τη σιωπή τους αποφάσισαν να λύσουν οι συγγραφείς αυτού του βιβλίου, η **Ανριέτ Ασσέο**, ο **Χόρχε Σεμπρούν** και ο **Ελί Βήζελ** (μετάφραση: **Ρίκα Μπενβενίστε** και **Βασίλης Τομανάς**, εκδ. Νησίδες, Σκόπελος 1997). Η πρώτη δεν εξήσε τα ναζιστικά στρατόπεδα και με ένα κείμενο/καταβύθιση προσπαθεί να ανασύρει από τη λήθη τους προγόνους της και την αλήθεια της ζωής και του θανάτου τους γιατί, όπως λέει, «η σιωπή είναι αβάσταχτη». Οι άλλοι δύο συγγραφείς συζητούν το 1996 για όσα συνέβησαν στους ίδιους πριν από πενήντα χρόνια, όταν ήσαν κρατούμενοι στο Μπούχεβαλντ: «Να σωπάσουμε απαγορεύεται, να μιλήσουμε είναι αδύνατον. Είχα πάντα το φόβο μη χάσω την μνήμη μου. Ξέρω ότι η μνήμη είναι τρωτή. Κομματιάζεται».

ο χαρτοκόπτης

L' amour en fuite

ΑΥΤΟ ΤΟ ΒΡΑΔΥ κατεβαίνω μέσα στα στενά και παρκάρω κάπου στα Πετράλωνα. Ο Ζέφυρος έχει μια κατακόκκινη ταμπέλα, παλιά, αλλά όχι νουβωτέ παλιά. Παλιός είναι και ο άνθρωπος με την αλυσίδα στο στήθος, κος Γιώργος, σινεφίλ, αλλά όχι κι αυτός νουβωτέ. Μετά κοιτάζω πίσω μου το Γιάννη και τις κοπέλες, κοιτάζω τα κλειστά, θεοσκοτεινά γραφεία της ΚΟΒ. «Θα λείψω για λίγο, πάω με την μικρή στον Τρυφφώ», άκουσα –τότε το '73– την κυρία με το παιδάκι και το σύζυγο. Εγώ ήμουν πιο νέος και μ' άρεσαν όλα αυτά. Τα θυμάμαι τώρα στην ταμπέλα του Ζέφυρου: *L' amour en fuite*. Ποιος θα με πάει στον Τρυφφώ; Σκεφτόμουν τότε. Μόνος μου πήγα, αυτό είναι το μόνο που κατάφερα, πολύ μελαγχολικό πράγμα. Να πηγαίνεις παντού από μόνος σου.

ΜΕΤΑ ΜΠΑΙΝΩ με το Γιάννη και τις κοπέλες στο Ζέφυρο. *Μ' αγαπάς;; Ζηλεύω πολύ, Αγαπούσα την Κολέτ.* Γαλλικά πράγματα, τρέξιμο, καυγάδες – μέσα σε μια κόκκινη μονοχρωμία ο Ζαν Πιερ Λεό και η Μαρί Φρανς Πιζιέ. Μ' αρέσουν τα γουέστερν, τα γαλλικά και τα αισθηματικά με ωραίες κοπέλες. Διότι πρέπει να πιστεύει αφελώς ο άλλος αυτές τις ωραίες υπερβολές του αισθήματος, αλλιώς μπορεί να γίνει άνθρωπος του πνεύματος. Ύστερα ο Γιάννης και οι κοπέλες τρώνε μαζί μου στον Οικονόμου και δίπλα είναι η κόκκινη ταμπέλα του Ζέφυρου. Άσε μας, ρε Γιάννη, με τα νεοκλασικά, εδώ το θέμα μας είναι η Κολέτ.

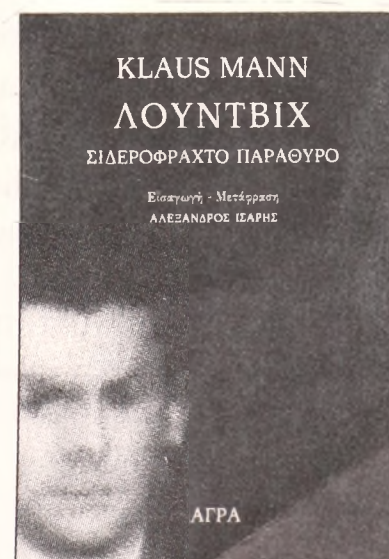
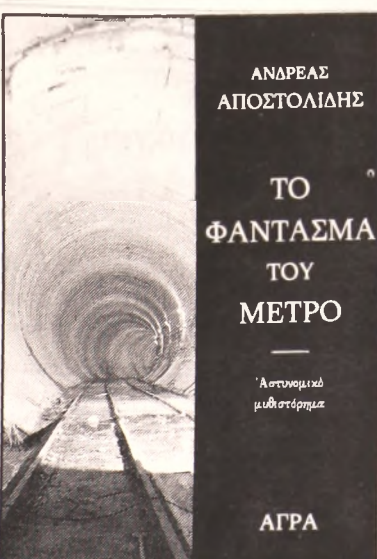
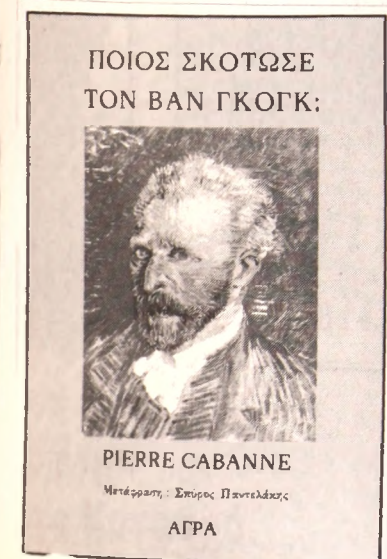
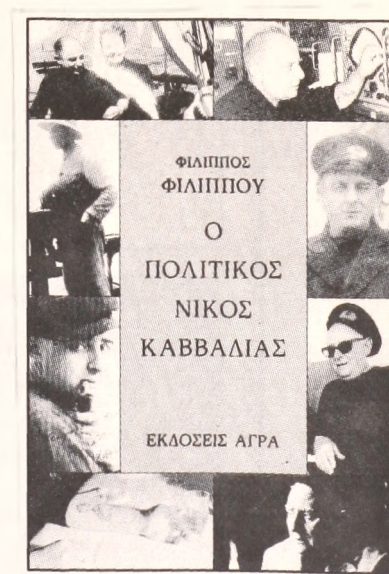
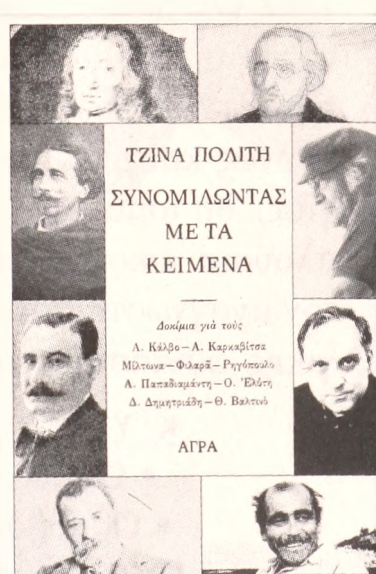
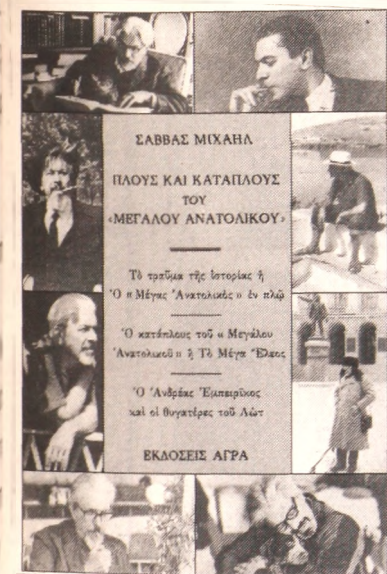
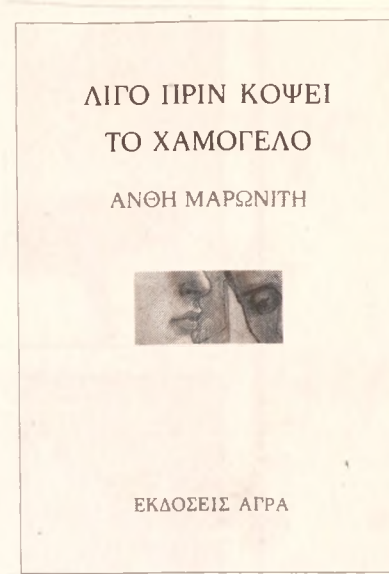
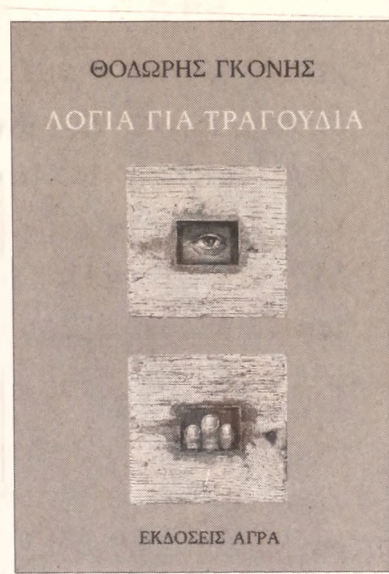
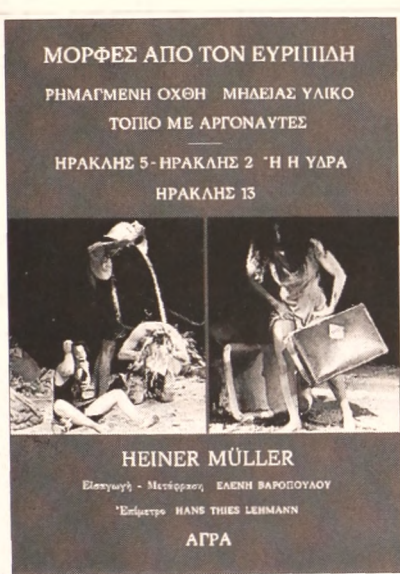
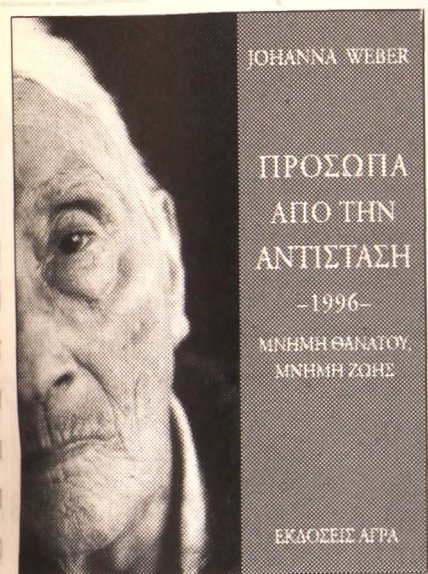
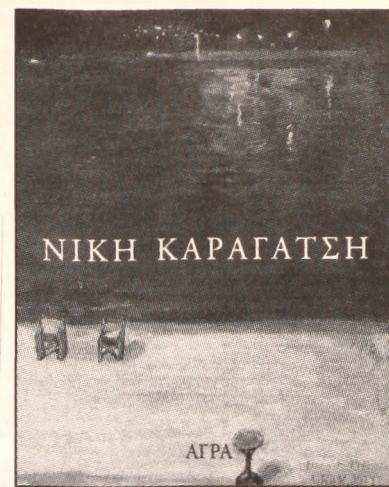
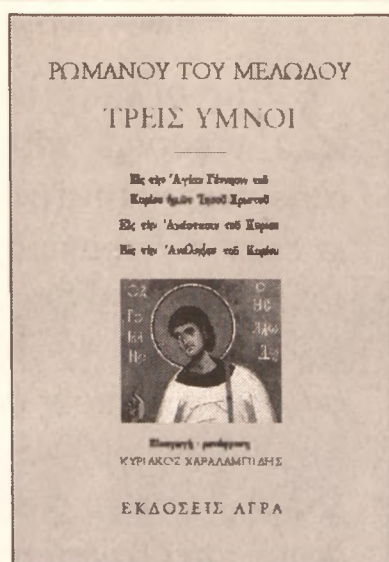
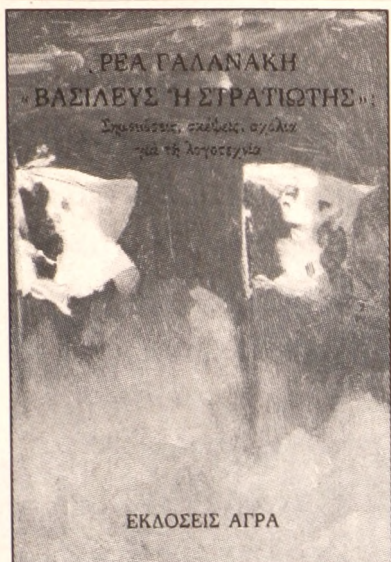
ΛΕΩ ΠΩΣ ΑΥΤΟ με του Ψυρρή με εκνευρίζει, που τρώνε κοκκοβιούς με τριαντάφυλλα, τρώνε και τον Χατζιδάκι μετά. Ενώ στον Ζέφυρο είναι ο Τρυφφώ, εμείς τρέχουμε στην αναμόρφωση. Καλύτερα χίλιες φορές *Κάπου στα Πετράλωνα* και στην Πλάκα, με τις πανέμορφες ταβέρνες για τους καλούς και αθώους τουρίστες με τα σώβρακα. Εκεί είναι η ωραία Αθήνα. Το φολκλόρ που ήταν παλιά, που το κοροϊδεύαμε, τώρα είναι η αλήθεια.

Πάντα η αγάπη το βάζει στα πόδια – έχει δίκιο αυτός ο ονειροπαρμένος Ζαν Πιέρ Λεό.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΑΓΡΑ

ΟΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΓΡΑ ΣΤΗ ΣΤΟΑ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

ΜΥΘΟΙ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΛΑΩΝ

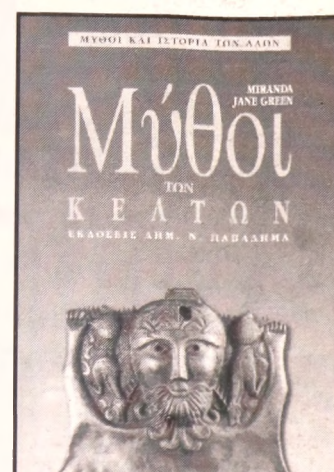
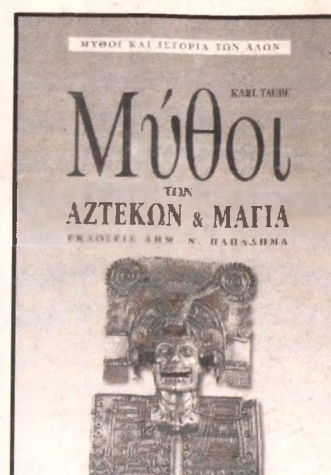
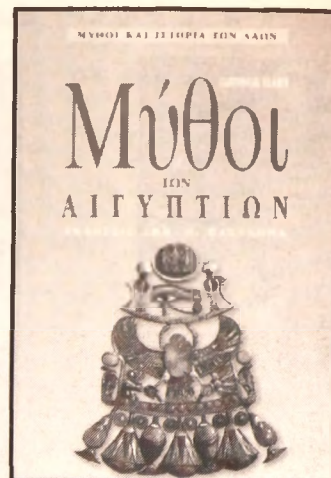
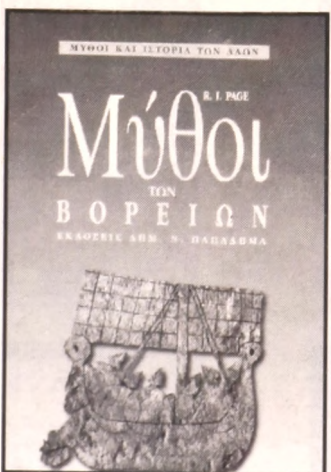
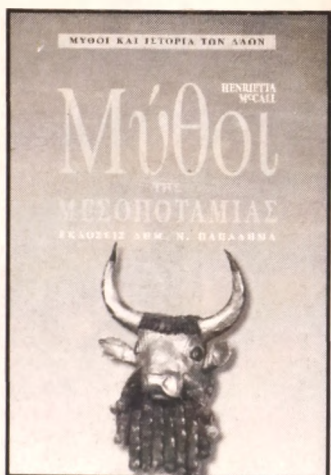
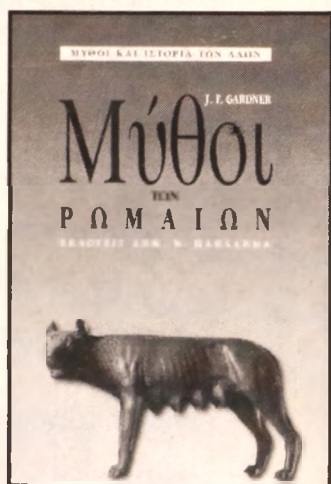
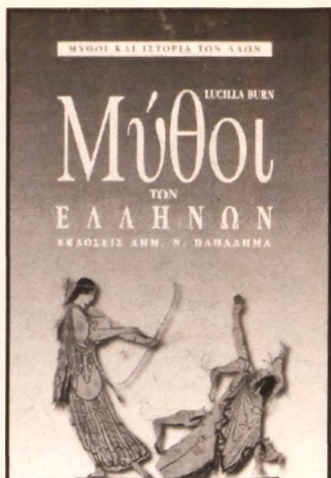
Του Πανεπιστημίου του Τέξας και του Βρετανικού Μουσείου, με εικόνες και χάρτες

Στις σελίδες των οκτώ τόμων θα συναντήσουμε τους μύθους που επί αιώνες συγκίνησαν την ανθρωπινή φαντασία, ακόμα κι όταν οι δρασκείες που στηρίζονταν σε αυτούς τους μύθους είχαν πια παραμεριστεί: τον Κατακλυσμό των Μεσοποταμίων, τους ζωόμορφους αιγυπτιακούς θεούς, τον Ωρο, τον Όσιρη, την Ίσιδα, τον Δία, την Αθηνά και τους άλλους, γνωστούς και λιγότερο γνωστούς μας θεούς του Ολύμπου και τους ρωμαϊκούς δρύλους για τον Αινεία, τον Ρωμύλο και τον Ρώμο καθώς και τη Λουκρητία, αλλά και τους μυθικούς ήρωες των Κελτών, τον Όντιν και τον Θωρ, μαζί με τις μορφές των βορείων λαών, τους αιμοδιψείς θεούς των Αζτέκων και των Μάγια και τον τόσο ανθρωπινό Αχούρα Μάζδα των Περσών με τον προφήτη του Ζωροάστρη.

Στόχος της σειράς αυτής είναι να δώσει την ιστορική πραγματικότητα που κρύβεται πίσω από τους μύθους, τεκμηριωμένη από τα αρχαιολογικά και φιλολογικά ευρήματα του κάθε λαού και τοποθετημένη με αυτό τον τρόπο στα πλαίσια του αντίστοιχου πολιτισμού. Επειδή η μυθολογία των αρχαίων λαών αποτελεί συγχρόνως και μια πηγή καλλιτεχνικής δημιουργίας, οι τόμοι αυτοί συνοδεύονται από μια πλούσια εικονογράφηση η οποία συνοδεύει τον αναγνώστη στην εξερεύνηση της δημιουργικής φαντασίας του κάθε λαού.

ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ

- Οι μύθοι των Ελλήνων
- Οι μύθοι των Αιγυπτίων
- Οι μύθοι των Ρωμαίων
- Οι μύθοι των Περσών
- Οι μύθοι της Μεσοποταμίας
- Οι μύθοι των Αζτέκων και των Μάγια
- Οι μύθοι των Βορείων
- Οι μύθοι των Κελτών

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΠΑΔΗΜΑ: Ιπποκράτους 8 Αθήνα, τηλ.: 36.27.318